

UAN

DAD AUTÓNOMA DE NUE
CIÓN GENERAL DE BIBLIOTE

Blank white label on the left edge of the book cover.

PA6478

A2

c.1

1080045612

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA LE NUESTRO LEÓN
CAPÍTULO AUTÓNOMA UNIVERSIDAD
6/12/88 MICROFILMADO R=13

José Angel Benavides.

M. A N N E I
LVCANI CIVILIS
BELLI LIBER

PRIMVS.

46335

*

B

ELLA per Emathios plus quam ciuilia
campos,
iusque datum sceleri canimus, populumque
potentem

In sua uictrici conuersum uiscera dextra:
Cognatasque acies, & rupto foedere regni
Cerratum totis concussi uiribus orbis,
In commune nefas: infestisque obuia signis
Signa, pares aquilas, & pila minantia pilis.

Operis per
periphrasin
propositio.

Quis furor ò ciues! que tanta licentia ferri,
Gentibus inuisis Latiam præbere cruorem?
Cùmque superba foret Babylon spolianda trophæis
Aufonijs, umbræque erraret Crassus inulta,
Bella geri placuit nullos habitura triumphos?
Heu quantum terre potuit, pelagique parari
Hoc quem ciuiles hauserunt sanguine dextræ!
Vnde uenit Titan, & nox ubi sidera condit,
Quæque dies medijs flagrantibus æstuat horis,
Et quæ bruma rigens, ac nefcia uere remitti,
Astringit Scythicum glaciali frigore pontum.
Sub iuga iam Seres, iam barbarus issset Araxes,
Et gens si qua iacet nascenti conscia Nil.

Ciuiliū bel-
lorum de-
ploratio cum
obiurgatio-
nis acore.

Amplificatio

Transitio à
generalibus
ad specialia.

Tum, si tantus amor belli tibi Roma nefandi,
Totum sub Latias leges cum miseris orbem,

4 3 In

ue

1080045612

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA LE NUESTRO LEÓN
CAPILLA AUTÓNOMA BUCARONIA UNIVERSITARIA
6/12/88 MICROFILMADO R=13

José Angel Benavides.

M. A N N E I
LVCANI CIVILIS
BELLI LIBER

PRIMVS.

46335

*

B

ELLA per Emathios plus quam ciuilia
campos,
iusque datum sceleri canimus, populumque
potentem

In sua uictrici conuersum uiscera dextra:
Cognatasque acies, & rupto foedere regni
Cerratum totis concussi uiribus orbis,
In commune nefas: infestisque obuia signis
Signa, pares aquilas, & pila minantia pilis.

Operis per
periphrasin
propositio.

Quis furor ò ciues! que tanta licentia ferri,
Gentibus inuisis Latiam præbere cruorem?
Cumque superba foret Babylon spolianda trophæis
Aufonijs, umbræque erraret Crassus inulta,
Bella geri placuit nullos habitura triumphos?
Heu quantum terre potuit, pelagique parari
Hoc quem ciuiles hauserunt sanguine dextræ!
Vnde uenit Titan, & nox ubi sidera condit,
Quæque dies medijs flagrantibus æstuat horis,
Et quæ bruma rigens, ac nefcia uere remitti,
Astringit Scythicum glaciali frigore pontum.
Sub iuga iam Seres, iam barbarus issset Araxes,
Et gens si qua iacet nascenti conscia Nil.

Ciuiliu bel-
lorum de-
ploratio cum
obiurgatio-
nis acore.

Amplificatio

Transitio à
generalibus
ad specialia.

Tum, si tantus amor belli tibi Roma nefandi,
Totum sub Latias leges cum miseris orbem,

4 3 In

ue

In te uerte manus: nondum tibi defuit hostis.
 At nunc semirutis pendent quod moenia tectis
 Urbibus Italiae, lapsisq; ingentia muris
 Saxa iacent, nulloque domus custode tenentur,
 Rarus & antiquis habitator in urbibus errat,
 Horrida quod dumis, multosque inarata per annos
 Hesperia est, desuntque manus poscentibus aruis,

Non tu Pyrrhe ferox, nec tantis cladibus autor
 Poenus erit: nulli penitus discindere ferro
 Contigit: alta sedent ciuilibus uulnera dextra.

Quod si non aliam uenturo fata Neroni
 Inuenere uiam, magnoque eterna parantur
 Regna deis, cœlumque suo seruire Tonanti
 Non nisi seuorum potuit post bella gigantum:
 Iam nihil o superi querimus: scelera ista, nefasque
 Hac mercede placent: diros Pharsalia campos
 Impleat, & Poeni saturantur sanguine manes:
 Vltima funesta concurrant praelia Munda.

His Cesar, Perusina fames, Mutineq; labores
 Accedant fati: & quas premit aspera classes
 Leucas: & ardenti seruilia bella sub Aetna.

Multum Roma tamen debes ciuilibus armis,
 Quod tibi res acta est. Te, cum statione per acta

Astra petes seruis, prelati regia cœli
 Excipiet gaudente polo: seu sceptrum tenere,
 Seu te flammiferos Phœbi transcendere currus,
 Telluremque nihil mutato sole timentem
 Igne uago lustrare iuuat. tibi numine ab omni
 Cedetur: iuri que tuo natura relinquet
 Quis deus esse uelis: ubi regnum ponere mundi.

Sed neque in Arctoo sedem tibi legeris orbem:

Nec

Altius vul-
 nus accepit
 Roma per ci-
 uile bellum,
 quam per vl-
 lum aliud ab
 hoste exter-
 no illatum.
 Inuocaturus
 Neroni af-
 sentatur, arti-
 ficiosè iro-
 niā intexēs.

Apostrophe
 ad Neronē.

Summum
 Deum Nero
 nē post obi-
 tum futurum
 esse prœno-
 scit.

Præmonitio.

Nec polus aduersi calidus quæ uergitur Austri,
 Vnde tuam uideas obliquo sidere Romam.
 Aetheris immensi partem si presseris unam,
 Sentiet axis onus librati pondera cœli
 Orbe tene medio: pars ætheris illa sereni
 Tota uacet, nullæq; obstant à Cesare nubes.
 Tunc genus humanum positus sibi consulat armis,
 Inq; uicem gens omnis amoret: pax missa per orbem
 Ferrea belligeri compestat lumina Iani.
 Sed mihi iam numerus: nec si te pectore uates
 Accipiam, Cyrrhaea uelim secreta mouentem
 Sollicitare deum, Bacchumque auertere Nyssa.
 Tu satis ad uires Romana in carmina dandas.

Fert animus causas tantarum expromere rerum:
 Immensumque aperitur opus, quid in arma furentem
 Impulerit populum, quid pacem excusserit orbi.
 Inuida fatorum series, summisque negatum
 Stare diu, nimioque graues sub pondere lapsus,
 Nec se Roma serens. sic cum compage soluta
 Secula tot mundi suprema coegerit hora,
 Antiquum repetens iterum chaos, omnia mistis
 Sidera sideribus concurrent: ignea pontum
 Astra petent: tellus extendere littora nolet,
 Excutietque fretum: fratri contraria Phœbe
 Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem
 Indignata, diem poscet sibi: totaque discors
 Machina diuisi turbabit fœdera mundi.
 In semagna ruunt: letis hunc numina rebus
 Crescendi posuere modum. nec gentibus ullis
 Commodat in pupulam terræ pelagique potentem
 Inuidiam Fortuna suam. tu causa malorum

Hoc nuga-
 mento Nero
 nē magis ro-
 dere, quam
 commendi-
 re uoluit.

Neroniani
 numinis in-
 uocatio.

Septem ciui-
 lis belli cau-
 sa.

Prima, fa-
 tum.

Secunda, ni-
 mia Roma.
 potentia.

Quæ sunt cœ-
 teris altiora,
 plus habent
 ponderis ad
 ruinā. La. Ct.

Tertia, for-
 dus trium,

Facta

ca

Crassi, Pompeij ac Cæsaribus facta tribus dominis communis Roma, nec unquam
In turbam missi feralia fœdera regni.

O malè concordēs, nīmīaque cupidīne cæci,
In eosdē ex-
clamatio.

Quid miscere iuuat uires, orbemque tenere
In medio: dum terra fretum, terramque leuabit
Aër, & longi uoluent Titana labores,
Nōxque diem cœlo totidem per signa sequetur,

Iraque.

Nulla fides regni socijs, omnisque potestas
Impatiens consortis erit. nec gentibus ullis
Credite, nec longè fatorum exempla petantur.
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.

Nec pretium tanti tellus, pontusque furoris
Tunc erat: exiguum dominos commisit Asylum.

Temporis angustī mansit concordia discors,
Similitudo. Paxque fuit non sponte ducum. nam sola futuri
Crassus erat belli mediū mora. Qualiter undas
Qui secat, & geminum gracilis mare separat Isthmos,
Nec patitur conferre fretum: si terra recedat,
Ionium Aegeo franget mare: sic ubi seua
Arma ducum dirimens miserando funere Crassus,

Quarta, Crassus Assyriis Latio maculauit sanguine Carras,
si in Parthis Parthica Romanos soluerunt damna furores.
caeli interitus.
Plus illa uobis acie, quam creditis, actum est

Perse ab Arsacide: bellum uictis ciuile dedistis.
cerse rege. Diuiditur ferro regnum, populique potentis,
Que mare, que terras, que totum possidet orbem,
Non cepit fortuna duos. nam pignora iuncti

Quinta, Iuliaz, Cæsaris filiaz, ac Pompeij vxoris mors.
Sanguinis, & diro ferales omne tedas
Abtulit ad manes Parcarum Iulia seua
Intercepta manu. Quod si tibi facta dedissent
Maiores in luce moras, tu sola furentem

Inde

Alu. nonia. Gallia. etc.

Inde uirum poterat, atque hinc retinere parentem,
Armatasque manus excusso iungere ferro,
Ut generos foceris mediæ iunxere Sabine.
Morte tua discussa fides, bellumque mouere
Permissum ducibus: stimulos dedit æmula uirtus.

Tu noua ne ueteres obscurent acta triumphos,
Et uictis cedat piratica laurea Gallis,
Magne timesite iam series, ususque laborum
Erigit, impatiensque loci fortuna secundi.
Nec quenquam iam ferre potest, Cæsare priorem,
Pompeiusue parem. quis iustius induit arma
Scire nefas: magno se iudice quisque tuetur:
Victrix causa deis placuit, sed uicta Catoni.

Nec coiere pares: alter uergentibus annis
In senium, longoque togæ tranquillior usu
Dedidit iam pace ducem: famæque petitor
Multa dare in vulgus: totus popularibus auris
Impelli plausuque sui gaudere theatri:

Nec reparare nouas uires, multumque priori
Credere fortunæ, stat magni nominis umbra:
Qualis frugifero quercus sublimis in agro
Exuias ueteres populi, sacratæque gestans
Dona ducum: nec iam ualidis radiibus herens,
Pondere fixa suo est, nudosque per aëra ramos
Effundens, trunco non frondibus efficit umbram.
Sed quamuis primo nutet casura sub Euro,
Tot circum syluæ firmo se robore tollant,
Sola tamen colitur. sed non in Cæsare tantum
Nomen erat, nec fama ducis: sed nescia uirtus
Stare loco: solusque pudor non uincere bello.
Acer, & indomitus quod spes, quodque ira uocasset,

Apostrophe.

Similitudo.

Sexta, ducum
æmulatio.Pompeij mo-
res.Gloria in
Pompeio
auuiditas.

Cōparatio.

Cæsaris
mores.
Ira & furor
præceps in
Cæsare.

Ferre

ga

Ferre manum, & nunquam temerando parcere ferro:

SUCCESSUS URGERE SUOS: INSTARE FAUORI

NUMMIS: IMPELLENS QUICQUID SIBI SUMMA PETENTI

OBSTARET: GAUDENSQUE VIAM FECISSE RUINA.

QUALITER EXPRESSUM UENTIS PER NUBILA FULMEN

AETHERIS IMPULSI SONITU, MUNDIQUE FRAGORE

EMICUIT, RUPITQUE DIEM, POPULOSQUE PAUCENTES

TERRUIT, OBLIQUA PERSTRINGENS LUMINA FLAMMA:

IN SUA TEMPLA FIRIT: NULLIQUE EXIRE UETANTE

MATERIA, MAGNAMQUE CADENS, MAGNAMQUE REVERTENS

DAT STRAGEM LATÈ, SPARSOSQUE RECOLLIGIT IGNES.

HE DUCIBUS CAUSE SUBERANT: SED PUBLICA BELLII

SEMINA, QUAE POPULOS SEMPER MERERE POTENTES.

NANQUE UT OPES NIMIIS MUNDO FORTUNA SUBACTO

INTULIT, & REBUS MORES CESSERE SECUNDIS,

PRÆDÆQUE & HOSTILES LUXUM SUASERE RAPINAE:

NON AURO, TECTISUE MODUS: MENSASQUE PRIORES

ASPERNATA FAMES: CULTUS GESTARE DECOROS

VIX NURIBUS, RAPUERÈ MARES: FOECUNDA UIRORUM

PAUPERIAS FUGITUR, TOTIQUE ACCERSITUR ORBE

QUO GENS QUAEQ; PERIT: TUM LONGOS IUNGERE FINES

AGRORUM, & QUONDAM DURO SULCATA CAMILLI

VOMERE, & ANTIQUOS CURIORUM PASSA LIGONES

LONGA SUBIGNOTIS EXTENDERE RURA COLONIS.

NON ERAT IS POPULUS, QUEM PAX TRANQUILLA IUUARET,

QUEM SUA LIBERTAS IMMOTIS PASCERET ARMIS.

INDE IRA FACILES, & QUOD SUASISSET EGESTAS,

VILE NEFAS, MAGNUMQUE DECUS, FERRIQUE PETENDUM

PLUS PATRIA POTUISSE SUA, MENSURÆQUE IURIS

VISERAT: HINC LEGES, & PLEBISCITA COACTÆ,

ET CUM CONSULIBUS TURBANTES IURA TRIBUNI:

Cæsarem ful-
misi compa-
rat.

Ultima Ro-
manorum vi-
tia.

Cæsar ini-
tio belli citi-
lis lōgè alias
adfert causas,
quas illic vi-
dere poteris.

Rura, quæ
breuia olim
erāt, iam lō-
ga fiebāt ad-
iectione idē-
tidem pluriū
aliorū agro-
rum.

den los Cuda

danes. gracia

adris. quela.

distancias

demexico los

Libra. sur

de Yualay.

Las combon

hoy. Glaluy

via Robico

ya

Hinc

HINC RAPTI FASCES PRETIO, SECTORQUE FAUORIS

IPSE SUI POPULUS, LETALISQUE AMBITUS URBI,

ANNUA UENALI REFERENS CERTAMINA CAMPO:

HINC USURA UORAX, AUIDUMQUE IN TEMPORE SCENUS,

ET CONCUSSA FIDES, & MULTIS UTILE BELLUM.

IAM GELIDAS CÆSAR CURSU SUPERAUERAT ALPES,

INGENTESQUE ANIMO MOTUS, BELLUMQUE FUTURUM

CEPERAT: UT UENTUM EST PARUI RUBICONIS AD UNDAE,

INGENS UIFA DUCI PATRIÆ TREPIDANTIS IMAGO,

CLARA PER OBSCURAM UULTU MÆSTISSIMA NOCTEM,

TURRIGERO CANOS EFFUNDENS UERTICE CRINES,

CÆSARIS LACERA, NUDISQUE ADSTAR LACERTIS,

ET GEMITU PERMISTA LOQUI: QUÒ TENDIS ULTRÀ?

QUÒ FERTIS MEA SIGNA UIRIS? SI IURE UENITIS,

SI CIUES, HUCUSQUE LICET. TUNC PERCULIT HORROR

MEMBRA DUCIS, RIGUERE COMA, GRESSUMQUE COERCENS

LANGUOR IN EXTREMA TENUIT UESTIGIA RIPA.

MOX AIT: O MAGNÆ QUI MÆNIA PROSPICIS URBS

TARPEIA DE RUPE TONANS, PHRYGIQUE PENATES

GENTIS IULÆ, & RAPTI SECRETA QUIRINI,

ET RESIDENS CELSA LATIALIS IUPPITER ALBA,

VESTALÆQUE FOCI, SUMMIQUE O NUMINIS INSTAR

ROMA FAUE COEPTIS: NON TE FURIALIBUS ARMIS

PERSEQUR: EN AD SUM UICTOR TERRÆQUE, MARIQUE

CÆSAR UBIQUE TUUS (LICEAT MODÒ) NUNC QUOQUE, MILES.

ILLE ERIT ILLE NOCENS, QUI ME TIBI FECERIT HOSTEM.

INDE MORAS SOLUIT BELLII, TUMIDUMQUE PER ANNEM

SIGNA TULIT PROPERÈ: SICUT SQUALENTIBUS ARNIS

ÆSTIFERÆ LIBYES UIFO LEO COMINUS HOSTE

SUBSEDIT DUBIUS, TOTAM DUM COLLIGIT IRAM,

MOX UBI SE SÆNE STIMULAUIT UERBERE CAUDE,

Narratio,
qua ostendi-
tur Cæsare,
cùm omnia
videret con-
tra dignitatē
agi, ex Gal-
lia transisse
in Italiam.

Roma ad
suos milites
per profopo-
paxiam.

Cæsaris per
Iouis inuo-
cationē pur-
gatio.

Cōparatio.

Cuenda con las.

mar sedumbes

de los d. guesman

Erexitque

nen-
bief-
que-
mni-
ne

es.

tonici

aniz

bat

t.

paratio

Ari-

sum

o ru-

o Ca-

ducilia-

leones

Erexitque iubas, uasto & graue murmur hiatu
 Infremuit: tum torta leuis si lancea Mauri
 Hereat, aut latum subeant uenabula pectus,
 Per ferrum tanti securus uulneris exit.

Rubiconis Fonte cadit modico, parnisque impellitur undis
 fluuij descriptio.

Puniceus Rubicon, cum feruida canduit aestas,
 Perque imas serpit ualles, & Gallica certus
 Limes ab Ausonij determinat arua colonis:
 Tum uires prebebat hyems, atque auxerat undas
 Tertia iam grauido pluuialis Cynthia cornu,
 Et madidis Euri resolute flatibus Alpes.
 Primus in obliquum sonipes opponitur annem
 Excepturus aquas. molli tum cetera rumpit
 Turba uado faciles iam fracti fluminis undas.
 Caesar ut aduersam superato gurgite ripam
 Attigit, Hesperie uetitis & constitit aruis,
 Hic, ait, Hic pacem, temerataeque iura relinquo:
 Te Fortuna sequor: procul hinc iam foedera sunt.
 Credidimus fati, utendum est iudice bello.
 Sic fati, noctis tenebris rapit agmina ductor
 Impiger, & torto Balearis uerbere funda
 Ocyor, & missa Paribi post terga sagitta:
 Vicinumque minax inuadit Ariminum: & ignes
 Solis lucifero fugiebant astra relicto.
 Iamque dies primos belli usura tumultus
 Exoritur: seu sponte deum, seu turbidus Auster
 Impulerat, maestam tenuerunt nubila lucem.
 Constitit ut capto iussus deponere miles
 Signa foro, stridor lituam, clangorque tubarum
 Non pia concinuit cum rauco classica cornu.
 Rupta quies populis, stratisque excita iuuentus

Diripiunt

Caesaris sermo.

Caesar Ariminum oppugnat.

Diripiunt sacris affixa penatibus arma,
 Quae pax longa dabat: nuda iam crate fluentes
 Inuadunt clypeos, curuataeque cuspide pila,
 Et scabros nigrae morsu rubiginis enses.

Vt nota fulsere aquila, Romanaeque signa,
 Et celsus medio conspectus in agmine Caesar,
 Diriguere metu. gelidus pavor occupat artus,
 Et tacitos multo uoluunt in pectore questus,
 O male uicinis haec moenia condita Gallis,
 O tristi damnata loco: pax alta per omnes,
 Et tranquilla quies populos! nos praeda furentum,
 Primaque castra sumus. Melius fortuna dedisses
 Orbe sub Eoo sedem, gelidaque sub Aethro,
 Errantesque domos, Latij quam claustra tueri.
 Nos primi Senonum motus, Cimbrumque ruentem
 Vidimus, & Martem Libyes, cursumque furoris
 Teutonici quoties Romam fortuna laceffit,
 Hac iter est bellis. gemitu sic quisque latenti,
 Non ausus timuisse palam: uox nulla dolori
 Credita: sed quantum, uolucres cum bruma coeret,
 Rura silent, mediisque iacet sine murmure pontus:
 Tanta quies. Noctis gelidas lux soluerat umbras:
 Ecce faces belli, dubieque in praelia menti
 Vrgentes addunt stimulos, cunctasque pudoris
 Rumpunt fatamoras: iustos fortuna laborat
 Esse ducis motus, & causas inuenit armis.
 Expulit ancipiti discordes urbe Tribunos
 Victo iure minax iactatis curia Graecis.
 Hos iam mota ducis, uicimaeque signa petentes
 Audax uenali comitatur Curio lingua:
 Vox quondam populi, libertatemque tueri

Ariminensium oblectorum questus commiseratione pleni.

Senones.

Teutonici Germaniae populi.

* tacet.

Comparatio silentij Ariminensium silentio ruris.

Curio Caesari conciliatur.

Ausus,

hoc * monis ad. delos. mardian
 loep.

*Prima mo**ba. delos in*

Aufus, & armatos plebi miscere potentes.
 Vtq; ducem uarias uoluentem pectore curas, *quibus.*

R
flu
pti
Artificiofa
Curionis ad
Cæsarē ora-
tio.

Conspexit: Dum uoce tua potuere iuuari
 Cæsar, ait, partes, quamuis, nolente Senatu,
 Traximus imperium tunc, cum mihi rostra tenere
 Ius erat, & dubios in te transferre Quirites:
 Sed postquam leges bello siluere coactæ,
 Pellimur è patrijs laribus, patimurque uolentes
 Exilium: tua nos faciat uictoria ciues.

Sententia.

Dum trepidant nullo firmate robore partes,
 Tolle moras: semper nocuit differre paratis.
 Par labor, atque metus, pretio maiore petuntur,

Cz
mo.
Instigat Cu-
rio Cæsarem
ut aduersus
Ro. bellum
meat.

Bellantem geminis tenuit te Gallia lustris,
 Pars quota terrarum, facili si prælia pauca
 Gesseris euentu, tibi Roma subegerit orbem.
 Nunc neque te longi remeantem pompa triumphi
 Excipit, aut sacras poscunt Capitolia laurus:
 Liuior edax tibi cuncta negat, gentesque subactas.

quis per
deca decis

C
mir
pug

Vix impune ferēs: focerum depellere regno
 Decretum est genero, partiri non potes orbem,
 Solus habere potes. Sic postquam fatus, & ipsi
 In bellum prono tantum tamen addidit iræ,

Similitudo.

Accenditque ducem, quantum clamore iuuatur
 Eleus sonipes, quamuis iam carcere clauso
 Immineat foribus, pronusque repagula laxet.

Conuocat armatos extemplo ad signa, maniplos:

Cæsarē ad
 milites con-
 cio & quere-
 la de iniqui-
 tate inimico-
 rum suorū.
 Vtq; satis trepidum turba coeunte tumultum
 Composuit uultu, dextræque silentia iussit:
 Bellorum ò socij, qui mille pericula Martis
 Mecum (ait) experti, decimo iam uiuicitis anno:
 Hoc cruor Arctois meruit diffusus in aruis,

Vulner

dum se accedere, & esse hoc imputandum Polle Argenta-
 rie, cuius eruditio, atque nobilitas summa fuit. Val. quoq;
 Martialis multis carminibus Natalem Lucani describit:
 quale est illud contra Neronis iniquitatem:

Hec est illa dies, quæ magni conscia partus

Lucanum populis, & tibi Polla dedit.

Heu Nero crudelis, nullæque inuisitor umbra,

Debuit hoc saltem non licuisse tibi.

Enumerantur à Grammaticis nostris præter opus de bello
 Cæs. & Pompeij, complura alia ab eodem Lucano compo-
 sita: in quibus maximam laudem adeptus est ingenij, & do-
 ctrine. Scripsit enim Saturnalia, Sylvarum libros x. Tra-
 gœdiam Medeam, quam non absoluit: de incendio Urbis,
 de incendio Troie cum Priami calamitate, Orpheum, fabu-
 las complureis, & epistolas. Ex libris Pharsaliæ tres pri-
 mos emandauit, cum uxore Argentaria: reliquos imperfe-
 ctos, atque inemendatos reliquit, propter intempestiuum
 interitum. Fabius Quint. autor est, Lucanum ipsum magis
 annumerandum esse Oratoribus, quam Poëtis. Est (inquit)
 ardens, & concitatus, sententiisque clarissimis excellens. In
 concionibus admirandus atque excultus, adeo ut uideatur
 satis exprimere singularem illam elegantiam, & maiesta-
 tem Vergilij. Sunt qui scribant eum perisse florenti adhuc
 ætate, cum nondum xxx. annum attigisset. sed referendum
 id est uerbis Cornelij Taciti: qui de hoc agit in gestis Ne-
 ronis. Attico Vestino, & Silio Nerua Coss. facta est conspi-
 ratio contra Neronem Imperatorem, principe tam præclari
 facinoris C. Pisone Lucanum proprie causæ, ad hoc ac-
 cendebant, quod famam carminum eius Nero deprimebat,
 prohibueratq; ostentare uanus a simulatione. Patefacta au-
 tem coniuratione, Lucani cædem imperauit Nero. Is bra-
 chium

um
qui
L.
rat.
in
lu-
m.

Ratio.

a co-

LVCANI VITA.

chium dedit medico, ad secandas uenas: & ubi profluente sanguine pedes frigescere, manusque, & paulatim ab extremis cedere spiritum, seruido adhuc, & compote mentis p̄. Tore intelligit: recordatus à se carmen compositum, quo uulneratum militem per eiusmodi mortis imaginem obijisse tradiderat, uersus ipsos retulit: eaque illi suprema uox fuit. Vistur adhuc Romæ in marmoreis monumentis id elogium de Lucano priscis literis:

M. ANNEO LVCANO CORDVBENSI
POETAE, BENEFICIO NERONIS
CAES. FAMA SERVATA.

Sed apponendum præterea est carmen illud uulgatum de ipso Lucano:

Corduba me genuit, rapuit Nero: prælia dixi,
Quæ gessere pares, hinc socer, inde gener.
Continuo nunquam direxi carmina ductu,
Quæ tractim serpent: plus mihi comma placet.
Fulminis in morem, quæ sunt miranda citentur:
Hæc uerò sapit dictio, quæ feriet.

M. ANN

LIBERI.

15

Vulneraque, & mortes, hyemesque sub Alpibus actæ?
Non secus ingenti bellorum Roma tumultu
Concuiitur, quam si Pœnus transcenderet Alpes
Annibal, implentur ualido tyrone cohortes:
In classem cadit omne nemus: terraque marique
Iussus Caesar agi. quid si mihi signa iacerent
Marte sub aduerso, ruerentque in terga feroces
Gallorum populi: nunc cum fortuna secundis
Mecum rebus agat, superique ad summa uocantes.
Tentamur. ueniat longa dux pace solutus
Milite cum subito, partèsque in bella togatæ,
Marcellusque loquax, & nomina uana Catonis.
Scilicet extremi Pompeium, emptique clientes
Continuo per tot sociabunt tempora regno?
Ille reget currus nondum patientibus annis?
Ille semel raptos nunquam dimittet honores?
Quid iam rura querat totum suppressa per orbem,
* Ac iussam seruire famem? quis castra timenti
Nescit mista foro, gladij cum triste minantes
Iudicium insolita trepidum cinxere corona,
Atque auso medias perumpere milite leges
Pompeiana reum clauserunt signa Milonem?
Nunc quoque ne lassum teneat priuata senectus,
Bella nefanda parat suetus ciuilibus armis,
Et docilis Syllam scelerum uicisse magistrum
Vtq; fera tigres nunquam posuere furorem,
Quas nemore Hyrcano, matrum dum lustra sequuntur,
Altus casorum pauit cruor armentorum:
Sic & Syllanum solito tibi lambere ferrum
Durat Magne fitis: nullus semel ore receptus
Pollutas patitur sanguis mansuescere fauces.

Marcellum
intelligit, qui
consul cū L.
Lentulo erat.
Pompeij in
odium addu-
cit.
* Ad rectius.

Coꝛparatio.

Eiusdem co-
aptatio.

Quem

Quem tamen inueniet tam longa potentia finem?
 Quis scelere unum modus est? ex hoc iam te, improbe, regno
 Ille tuus saltem doceat discedere Sylla,
 Post Cilicisne uagos, & lasi Pontica regis
 Prælia, barbarico uix consummata ueneno,
 Vltima Pompeio dabitur prouincia, Caesar,
 Quod non, uictrices aquilas deponere iussus,
 Paruerim? mihi si merces crepta laborum est,
 His saltem longi, non cum duce, præmia belli
 Reddantur: miles sub quolibet iste triumphet.
 Conferet exanguis quo se post bella senectus?
 Quæ sedes erit emeritis? quæ rura dabuntur,
 Quæ noster ueteranus ardet? quæ mœnia fessis?
 An melius fient pirate, Magne, coloni?
 Tollite iam pridem, uictricia tollite signa:
 Viribus utendum est, quas fecimus. Arma tenenti
 Omnia dat, qui iusta negat: nec numina desunt.
 Nam neque præda meis, neque regnum queritur armis:
 Detrahimus dominos urbi seruire paratæ.
 Dixerat: at dubium non claro murmure uulgi
 Secum incerta fremit: pietas, patriq; penates
 Quamquam cæde feras mentes, animosque tumentes
 Frangunt, sed ditro ferri reuocantur amore
 Ducitorisque metu. Summi tum munera pili
 Lælius, emeritiq; gerens insignia doni,
 Seruati ciuis referentem præmia quercum,
 Si licet, exclamat, Romani maxime rector
 Nominis, & ius est ueracis expromere causas:
 Quod tam lenta tuas tenuit patientia uires
 Conquerimur. decrætne tibi fiducia nostri?
 Dum mouet hic calidus spirantia corpora sanguis,

Commiserationis locus
 militum animos ad bellum
 exacuens.

Conclusio orationis.

Cæsaris oratione milites
 ad bellum accenduntur.

Lælij ad Cæsarem oratio.

Et

Et dum pila ualent fortes torquere lacerti,
 Degenerem patiëre togam, regnumque Senatus?
 Usque adeo miserum est ciuili uincere bello?
 Duc age per Scythiæ populos, per inhospita Syrtis
 Littora, per calidas Libyes sitientis arenas.
 Hec manus, ut uictum post terga relinqueret orbem,
 Oceani tumidas remo compescuit undas:
 Fregit & Arctoo spumantem uertice Rhenum.
 Iussa sequi tam uelle mihi, quam posse necesse est.
 Nec ciuis meus est, in quem tua classica Cæsar
 Audiero, per signa decem felicia castris,
 Perque tuos iuro quocunque ex hoste triumphos,
 Pectore si fratris gladium, iuguloque parentis
 Condere me iubeas, plenæq; in uiscera partu
 Coniugis, inuita peragam tamen omnia dextra.
 Si spoliare Deos, ignemque immittere templis,
 Numina miscebit castrensium flamma Moneta.
 Signa super Tusci si ponere Tybridis undas,
 Hesperios audax ueniam metator in agros.
 Tu quoscunque uoles in planum effundere muros,
 His aries actus disperget saxa lacertis:
 Illa licet penitus tolli quam iusseris urbem,
 Roma sit. His cunctæ simul assensere cohortes,
 Elatasque altè, quæcunque ad bella uocaret,
 Promisere manus, ut tantus ad æthera clamor,
 Quantus piniferæ Boreas, cum Thracius Osse
 Rupibus incubuit, curuato robore presse
 Fit sonus, aut rursus redeuntis in æthera syluæ.
 Cæsar ut acceptum tam prono milite bellum,
 Fatæque ferre uidet, ne quo languore moretur
 Fortunam, sparsas per Gallica rura cohortes

Lælius Cæsaris obsequio se deuouet.

Multa quidē uolunt homines, quæ prestare nō possunt.

Milites ad dicunt Cæsari Cōparatio.

Ad Romæ obfidiū Cæsaris properat

Euocat,

Euocat, & Romam motis petit undiq; signis.

Lemanus Deseruere cauo tentoria fixa Lemano,
Galliae lacus prope Gebenam.
Castraq; quae Vogesi curuam super ardua rupem
Pugnaces pictis cohibebant Lingonas armis.

Hi uada liquerunt Isarae, qui gurgite ductus
Per tam multas suas, fame maioris in annem
Lapsus, ad aequoreas nomen non pertulit undas,
Soluuntur flauit longa statione Rutheni:

Mitis Atax Latius gaudet non ferre carinas,
Finis et Hesperiae promotio milite Varus:

Quaq; sub Herculeo sacratus nomine portus
Urget rupe cana pelagus: non Corus in illum
Ius habet, aut Zephyrus solus sua litora turbat

Circius, et tuta prohibet statione Monaei.

Quaq; iacet litus dubium, quod terra, fretumq;

Vendicat, alternis uicibus cum funditur ingens

Oceanus, uel cum refugis se fluctibus aufert

Ventus, ab extremo pelagus sic axe uoluet,

Desituatq; ferens: an fidere mota secundo

Tethyos unda uage lunaribus aestuet horis,

Flammiger an Titan ut alcetes hauriat undas,

Erigat Oceanum, fluctusq; ad sidera tollat,

Quarite, quos agitat mundi labor: at mihi semper

Tu quaecumq; moues tam crebros causa meatus

Vt superi uoluere, lates, tunc rura Nemetis

Qui tenet, et ripas Satyri, qua litoro curuo

Molliter admissum claudit Tarbellicus aequor,

Signa mouet, gaudetq; antoto Santonus hoste:

Et Biturix, longisq; leues Axones in armis:

Optimus excusso Leucus Rhemusq; lacerto,

Optima gens flexis in gyrum Sequana frenis:

Loca unde
discellere mi
lites.

Et docilis rector rostrati Belgae couinit

Aruernique ausi Latios se fingere fratres;

Sanguine ab Iliaco populi, numumque rebellis

Neruius, et casti pollutus sanguine Cottae:

Et qui te laxis imitantur Sarmatae braccis

Vangiones: Batauique truces, quos ere recuruo

Stridentes acuire tubae: qua Cinga pererrat

Gurgite: qua Rhodanus raptum uelocibus undis

In mare fert Ararim: qua montibus ardua summis

Gens habitat cana pendentibus rupe Gebennas.

Tu quoq; letatus conuerti praelia Treuir:

Et nunc tONSE Ligur, quondam per colla decora

Crinibus effusis toti praelate Comatae:

Et quibus immitis placatur sanguine diro

Teutates, horrensque feris altaribus Hestus,

Et Taranis Scythicae non mitior ara Dianae.

Vos quoq; qui fortes animas, belloque peremptas

Laudibus in longum uates demittitis euum,

Plurima securi sudistis carmina Bardi.

Et uos barbaricos ritus, moremq; sinistram

Sacrorum Dryide positus repetistis ab armis.

Solis nosse deos, et caeli numina uobis,

Aut solis nescire datum: memora alta remotis

Incolitis lucis, uobis autoribus, umbrae

Non tacitas Erebi sedes, Dirisque profundi

Pallida regna petunt: regie idem spiritus artus

Orbe alio, longe (canitis si cognita) uita

Mors media est, certe populi, quos despicit Arctos,

Felices errore suo, quos ille timor um

Maximus haud urget leti metus, inde ruendi

In ferrum mens prona uiris, animaq; capaces

Couinus br
tanniae cur
rus.

Germaniae
populi.

Arar Burgu
dorum, su
uius, qui &
Sagona vo
catur.

Hestus à qui
busdā mars,
à Cicero
Ariste Apol
linis filius p
hibetur.

Dryide, Gal
li religiosè
uientes.

Mortem nō
verent Dryi
da, animum
immortalē
consecutus.

Et

b 2

Mortis:

Mortis: & ignauum est redituræ parcere uitæ.
Et uos crinigeros bellis arcere Caicos
Oppositi, petitis Romam, Rhenique feroces
Deseritis ripas, & apertum gentibus orbem.

Cæsar, post collectum exercitum copiosum, totam Italiam bel-
lis implet. Cæsar (ut immensa collectio robore uires
Audendi maiora fidem fecere) per omnem
Spargitur Italiam, uicinæque moenia complet.
Vana quoque ad ueros accessit fama timores,
Irrupitque animos populi, clademque futuram

Intulit, & uelox properantis nuntia belli
Innumeras soluit falsa in præconia linguas.
Est qui, tauriferis ubi se Meuania campis
brorū vrbs. Explicat audaces rucere in certamina turmas
Afferat, & quæ Nar Tyberino illabitur anni,
Barbaricas seni discurrere Cæsaris alas:
Ipsam omnes aquilas, collatæque signa ferentem
Agmine non uno, densisq; incedere castris.

Nec qualem meminere uident: maiorque ferusque
Mentibus occurrit, uictorque immanior hoste.
Hunc inter Rhenum populos, Alpèsque iacentes,
Finibus Arctoïis, patriæque à sede reuulsos
Pone sequi, iussamq; feris à gentibus urbem,
Romano spectante, rapi sic quisq; pauendo
Dat uires famæ: nulloque autore malorum

Prosequitur fugam Senatus. Que sinxere, timent, nec solum uulgus inani
Percussum tempore pauet: sed curia, & ipsi
Sedibus exiliere patres, inuisaq; belli
Consulibus fugiens mandat decreta Senatus.
Tunc que tuta petant, & que metuenda relinquunt,
Incerti: quò quenq; fugæ tulit impetus, urgent
Præcipientem populum, serièq; herentia longa

Agmina

Agmina prorumpunt. Credas aut tecta nefandas
Corripuisse faces, aut iam quaticiente ruina
Nutantes pendere domos, sic turba per urbem
Præcipiti lymphata gradu (uelut unica rebus
Spes foret afflictis, patrios excedere muros)
Inconsulta ruit, qualis cum turbidus Auster
Reppulit à Libycis immensum Syrtibus æquor,
Fractæque ueliferi sonuerunt pondera mali,
Desilit in fluctus deserta puppe magister,
Nauitæque, & nondum sparsa compage carina,
Naufragium sibi quisque facit: sic urbe relicta
In bellum fugitur, nullam iam languidus æuo
Eualuit reuocare parens, coniux ue maritum
Fletibus, haud patrij, dubiæ dum uota salutis
Conciprent tenuere lares: nec limine quisquam
Hæsit, & extremo tunc forsitan urbis amate
Plenus abit uisus: ruit irreuocabile uulgus.

O faciles dare summa Deos, eademque tueri
Difficiles: urbem populus, uictisq; frequentem
Gentibus, & generis, coëat si turba, capacem
Humani, facilem uenturo Cæsare prædam
Ignauæ liquere manus cum pressus ab hoste
Claudi ur externis miles Romanus in oris,
Effugit exiguo nocturna pericula uallo:
Et subitus rapti munimine cespitis agger
Præbet securos intra tentoria somnos.

Tu tantum audito bellorum nomine Roma
Desereris, nox una tuis non credita muris.
Danda tamen uenia est tantorum, danda pauorum:
Pompeio fugiente timent, tum nequa futuri
Spes saltem trepidas mentes leuet, addita fati

b 3

Pcioris

Cõparatio.

Exclamatio
per amplifi-
cationem.Munimento
ex vallis fa-
cto.

Romanorū Peioris manifesta fides, superique minaces
 metus variis Prodigijs terras impièrunt, æthera, pontum.
 augebatur p Ignora obscure uiderunt sidera noctes,
 dig. iis. Ardentemq; polum flammis, cceloq; uolantes
 Cometæ va Obliquas per inane faces, erinèmq; timendi
 ria & stupen- sideris, et terris mutantem regna cometen.
 da prodigia Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno:
 Et uarias ignis denso dedit aère formas.
 Nunc iaculum longo, nunc sparsa lumine lampas
 Emicuit cælo: tacitum sine nubibus ullis
 Fulmen, et Arctois rapiens de partibus ignem,
 Percussit Latiale caput: stelleq; minores
 Per uacuum solite noctis decurrere tempus,
 In medium uenère diem: cornuq; coacto
 lam Phœbe toto fratrem cum redderet orbe,
 Terrarum subita percussa expalluit umbra.
 Ipse caput medio Titan cum ferret Olympo,
 Condidit ardentis atra caligine currus,
 Inuoluitq; orbem tenebris, gentèsque coëgit
 Desperare diem: qualem fugiente per ortus
 Sole Thyestæ noctem duxère Mycenæ.
 Ora ferox Siculæ laxauit Mulciber Aetnæ,
 Nec tulit in cælum flammās, sed uertice pronò
 Ignis in Hesperium cecidit latus, atra Charybdis
 Sanguineum fundo torsit mare, flebile seui
 Latrauère canes. Vestalir aptus ab ara
 Ignis: et ostendens confectas flamma Latinas
 Scinditur in partes, geminòq; cacumine surgit,
 Thebanos imitata rogos, tum cardine tellus
 Subsedit, ueteremq; iugis nutantibus Alpes
 Discussère niuem, Tethys maioribus undis

Lunæ ecli-
 psis ex terræ
 umbra.
 Solis defe-
 ctio ex Lunæ
 interuentu.

Siculum ma-
 re cruentum
 apparuit.
 Ignis in tem-
 plo Vestæ ex-
 tinctus.
 Ingenti terræ
 motu cœcul-
 læ Alpes.

Hesperiam

Hesperiam Calpen, summumq; impleuit Atlanti.
 Indigetes fleuisse deos, urbisq; laborem
 Testatos sudore Lares, delapsiq; templis
 Dona suis, dirasq; diem fœdasse uolucres
 Accipimus: syluisq; feras sub nocte relictis
 Audaces media posuisse cubilia Roma.
 Tunc pecudum faciles humana ad murmur a lingue,
 Monstrosiq; hominum partus numeroq; modoq;
 Membrorum: matremq; suus conterrui infans:
 Dirasq; per populum Cumanæ carmina uatis
 Vulgantur, tunc quos sectis Bellona lacertis
 Seua mouet, cecinere deos: erinèmq; rotantes
 Sanguineum populis ulularunt tristia Galli.
 Compositis plenæ genuerunt osibus urnæ.
 Tunc fragor armorum, magnæq; per auiæ uoces
 Audite nemorum: et uenientes cominus umbrae,
 Quiq; colunt iunctos extremis mœnibus agros,
 Diffugiunt: ingens urbem cingebat Erinys,
 Excutiens pronam flagranti uertice pinum,
 Stridentèsq; comas: Thebanam qualis Agauen
 Impulit, aut seui contorsit tela Lyncurgi
 Eumenis: aut qualem iussu Iunonis inique
 Horruit Alcides uiso iam dite Megaram.
 Insonuere tubæ, et quanto clamore cohortes
 Miscentur, tantum nox atra silentibus umbris
 Edidit: et medio uisi consurgere campo
 Tristitia Syllani cecinere oracula manes:
 Tollentemq; caput gelidas Anienis ad undas
 Agricola fracto Marium fugere sepulcro.
 Hec propter placuit Tuscos de more uetusto
 Acciri uates: quorum qui maximus æuo

Calpe mons
Hispaniæ.

Carmina Si-
 bylina. F. E.
 F. R. R. X. R.
 Galli sacer-
 dotes Gybel-
 lini, uerū in
 furias, signa
 belli futuri
 demonstra-
 runt.

Cōparatio.

Syllæ & Ma-
 rii umbræ in
 sepulcris suis
 apparuerūt.

b 4

Aruns

Aruns incoluit desertæ moenia Lunæ,
 Fulminis edoctus motus, uenâsque calentes
 Fibrarum, & motus errantis in aëre pennæ:
 Monstra iubet primum, quæ nullo semine discors
 Protulerat natura, rapti, sterili que nefandos
 Ex utero foetus infauis urere flammis.
 Mox iubet & totam pauidis à ciuibus urbem
 Ambiri: & festo purgantes moenia lustrò,
 Longa per extremos pomeria cingere fines
 Pontifices, sacri quibus est permissa potestas.
 Turba minor ritu sequitur succincta Gabino,
 Vestalemque chorum ducit uitata sacerdos,
 Troianam soli cui fas uidisse Mineruam.
 Tunc qui fata deum, secretaque carmina seruant:
 Et lotam paruo reuocant Almonè Cybellæ:
 Et doctus uolucres Augur seruare sinistras:
 Septemuirque epulis festis, Titijq; sodales:
 Et Salius leto portans ancylia collo:
 Attollensque apicem generoso uertice Flamen.
 Dùmque illi effusam longis anfractibus urbem
 Circumcunt, Aruns dispersos fulminis ignes
 Colligit, & terræ mæsto cum murmure condit,
 Dâtque locis nomen sacris tunc admouet aris
 Electa à ceruicè marem iam funderè Bacchum
 Cæperat, obliquòque molas inducere cultro:
 Impatiensque diu non grati uictima sacri,
 Cornua succincti premerent cum torua ministri
 Deposito uictum præbebat poplite collum.
 Nec cruor emicuit solitus: sed uulnere largo
 Diffusum rutilo nigrum pro sanguine uirus.
 Palluit attonitus sacris ferilibus Aruns:

Atque

Atque iram superum raptis quæ fuit in extis.
 Terruit ipse color uatem: nam pallida tetrìs
 Viscera tincta notis, gelidòque infecta cruore
 Plurimus asperso uariabat sanguine lior.
 Cernit cæbe iecur madidum: uenâsque minaces
 Hostili de parte uidet: pulmonis anbeli
 Fibræ latet, paruusque secat uitalia limes.
 Cor iacet: & saniem per hiantes uiscera rimas
 Emittunt, produuntque suas omenta latebras.
 Quòdque nefas nullis impunè apparuit extis,
 Ecce uidet capiti fibrarum increfcere molem
 Alterius capitis: pars ægra & marcida pendet,
 Pars micat, & celeri uenas mouet improba pulsu.
 His ubi concepit magnorum fata malorum,
 Exclamat: Vix fas superi quæcunque mouet is
 Prodere me populis: neque enim tibi summe litauì
 Iuppiter hoc sacrum: cæsi que in uiscera tauri
 Inferni uenèrè Dei. non fanda timemus:
 Sed uenient maior a metu. Dij uisa secudent,
 Et fibris sit nulla fides: sed conditor artis
 Finxerit ista Tages. Flexa sic omnia Tuscus
 Inuolvens, multaque tegens amba ge canebat.
 At Figulus, cui cura Deos secretaque cœli
 Nosse fuit, quem non stellarum Aegyptia Memphis
 Aequaret uisu, numerisque mouentibus astra,
 Aut hic errat (ait) nulla cum lege per æuum
 Mundus, & incerto discurrunt sidera motu:
 Aut si fata mouent, urbi generique paratur
 Humano natura lues: terræ ne dehiscant,
 Subsident que urbes: an tollet feruidus aër
 Temperiem: segetes tellus infida negabit?

b s

Omnis

Aruntis in
Deos excla-
matio.

Tager aru-
spiciæ ar-
tis inuictor.

Nigidij figu-
li, peritissimi
astrologi, va-
ticinium.

Omnis an infusus miscbitur unda uenenis?
 Quod cladis genus ò superi? qua peste paratis
 Seuitiam? extremi multorum tempus in unum

Argumenta Conuenere dies summo si frigida coelo
 Mathematica. Stella nocens nigros Saturni accenderet ignes,

Deucalioncos fidisset Aquarius imbres,
 Totâque diffuso la: misset in æquore tellus.
 Si seuum radijs Nemæcum Phœbe Leonem
 Nunc premeres, toto fluerent incendia mundo,
 Succensusque tuis flagrasset curribus ether.

Apostrophe ad Martem. Hi cessant ignes: tu qui flagrante minacem
 Scorpion incendis cauda, chelâsque peruris,

Quid tantum Gradiue paras? nam mitis in alto
 Iuppiter occasu premitur, Venerisque salubre
 Sidus habet, motûque celer Cyllenius heret,
 Et cœlum Mars solus habet: cum signa meatus
 Deseruere suos, mundoque obscura feruntur.

Vaticinij expressio. Ensi feri nimium fulget latus Orionis.

Imminet armorum rabies: ferrique potestas
 Confundet ius omne manu: scelerique nefando
 Nomen erit uirtus: multosque exibat in annos
 Hic furor. & superos quid prodest poscere finem?
 Cum domino pax ista uenit. duc Roma malorum
 Continuum seriem: clademque in tempora multa
 Extrahere: ciuili tantum iam libera bello.

Terruerant satis hæc pauidam præsagia plebem:
 Sed maiora premunt. nam qualis uertice Pindi
 Aedonis Ogygio decurrit plena Lyæo:

Talis & attonitam rapitur matrona per urbem,
 Vocibus his prodens urgentem pectora Phœbum.
 Quò furor ò Pean? qua me super æthera raptam

Constitit

Constituis terra? uideo Pangea niuosis
 Cana iugis, latosque Aeni sub rupe Philippos.
 Quis furor hic ò Phœbe doce, quo tela, *manusque
 Romanae miscent acies, bellumque sine hoste est.
 Quò diuersa feror? primos me ducis in ortus,
 Quà mare Lagri mutatur gurgite Nili.
 Hunc ego, fluminea deformis truncus arena
 Qui iacet, agnosco: dubiam super æquora Syrtim,
 Arentemque feror Libyen, quò tristis Erinys
 Transtulit Emathias acies. nunc desuper Alpis
 Nubiferae colles, atque aëriam Pyrenen
 Arripimur. patriæ sedes remeamus in urbis:
 Impiâque in medio per aguntur bella Senatu.
 Consurgunt partes iterum, totumque per orbem
 Rursus co. noua da mihi cernere litora ponti,
 Telluremque nouam: uidi iam Phœbe Philippos.
 Hæc ait: & lapsa iacuit desecta furore.

Matronæ
 vaticinium.

*minasque

Verba ma-
 tronæ Phœ-
 beo furore
 percitæ.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER II.

*

Amq; iræ patuere deum, manifestâque belli
 Signa dedit mundus: legesq; & foedera rerum
 Praescia monstrifero uertit natura tumultu,
 Indixitq; nefas. Cur banc tibi rector Olympi

Apostrophe
 ad Iouem.

Sollicitis uisum mortalibus addere curam,
 Noscant uenturas ut dira per omnia clades?
 Siue parens rerum cum primum informia regna,

Mater

Omnis an infusus miscbitur unda uenenis?
 Quod cladis genus ò superi? qua peste paratis
 Seuitiam? extremi multorum tempus in unum

Argumenta Conuenere dies summo si frigida coelo
 Mathematica. Stella nocens nigros Saturni accenderet ignes,

Deucalioncos fidisset Aquarius imbres,
 Totâque diffuso la: misset in æquore tellus.
 Si seuum radijs Neme: eum Phœbe Leonem
 Nunc premeres, toto fluerent incendia mundo,
 Succensusque tuis flagrasset curribus ether.

Apostrophe ad Martem. Hi cessant ignes: tu qui flagrante minacem
 Scorpion incendis cauda, chelâsque peruris,

Quid tantum Gradiue paras? nam mitis in alto
 Iuppiter occasu premitur, Venerisque salubre
 Sidus habet, motûque celer Cyllenius heret,
 Et cœlum Mars solus habet: eum signa meatus
 Deseruere suos, mundoque obscura feruntur.

Vaticinij ex- præsiio. Ensi feri nimium fulget latus Orionis.

Imminet armorum rabies: ferri que potestas
 Confundet ius omne manu: scelerique nefando
 Nomen erit uirtus: multosque exibat in annos
 Hic furor. & superos quid prodest poscere finem?
 Cum domino pax ista uenit. duc Roma malorum
 Continuum seriem: clademque in tempora multa
 Extrahere: ciuili tantum iam libera bello.

Terruerant satis hæc pauidam præsagia plebem:

Sed maiora premunt. nam qualis uertice Pindi

Aedonis Ogygio decurrit plena Lyæo:

Talis & attonitam rapitur matrona per urbem,
 Vocibus his prodens urgentem pectora Phœbum.

Quò furor ò Pean? qua me super æthera raptam

Constitit

Constituis terra? uideo Pangea niuosis
 Cana iugis, latosque Aeni sub rupe Philippos.
 Quis furor hic ò Phœbe doce, quo tela, *manusque
 Romana miscent acies, bellumque sine hoste est.
 Quò diuersa feror? primos me ducis in ortus,
 Quà mare Lagri mutatur gurgite Nili.
 Hunc ego, fluminea deformis truncus arena
 Qui iacet, agnosco: dubiam super æquora Syrtim,
 Arentemque feror Libyen, quò tristis Erinys
 Transtulit Emathias acies. nunc desuper Alpis
 Nubifera colles, atque æriam Pyrenen
 Arripimur. patriæ sedes remeamus in urbis:
 Impiâque in medio per aguntur bella Senatu.
 Consurgunt partes iterum, totumque per orbem
 Rursus co. noua da mihi cernere litora ponti,
 Telluremque nouam: uidi iam Phœbe Philippos.
 Hæc ait: & lapsa iacuit desecta furore.

Matronæ
 vaticinium.

*minasque

Verba ma-
 tronæ Phœ-
 beo furore
 percitæ.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER II.

*

Amq; iræ patuere deum, manifestâque belli
 Signa dedit mundus: legesq; & foedera rerum
 Præscia monstrifero uertit natura tumultu,
 Indixitq; nefas. Cur banc tibi rector Olympi

Apostrophe
 ad Iouem.

Sollicitis uisum mortalibus addere curam,
 Noscant uenturas ut dira per omnia clades?
 Siue parens rerum cum primum informia regna,

Mater

Materiamque rudem flamma cedente recepit,
 Finxit in æternum causas, qua cuncta coercet,
 Se quoque lege tenens, & secula iussa ferentem
 Fatorum immoto diuisit limite mundum:
 Siue nihil positum est, sed fors incerta uagatur,
 Fertque, refertque uices, & habent mortalia casum
 Sit subitum quodcunque paras, sit cæca futuri
 Mens hominum fati: liceat sperare timenti.

Ergo ubi concipiunt quantus sit cladibus urbi
 Constatura fides superum: ferale per urbem
 Iustitium: latuit plebeio tectus amictu
 Omnis honos: nullos comitata est purpura fasces.
 Tunc questus tenuere suos, magnusque per omnes
 Errabat sine uoce dolor, sic funere primo

Matronæ
 deorū tēpla,
 omni cultu
 posthabito
 precibus fre
 quentant.

Attonitæ tacuere domus, cum corpora nondum
 Conclamata iacent, nec mater crime soluto
 Exigit ad seuos famularum brachia planctus:
 Sed cum membra premit fugiente rigentia uita,
 Vultusque exanimis, oculosque in morte minaces,
 Nec dum est ille dolor, sed iam metus incubat amens,
 Miraturque malum, cultus matrona priores
 Deposuit: mæstæque tenent delubra caterue.

Quid in tem
 plo egerint
 matronæ do
 cet.

Hæ lacrymis sparsere Deos, hæ pectora duro
 Affixere solo: lacerasque in limine sacro
 Attonitæ sudere comas: uotisque nocari
 Assuetas crebris feriunt ululatibus aures.
 Nec cunctæ summi templo iacuere Tonantis:
 Diui: ère Deos: & nullis defuit aris
 Inuidiam facturæ parens, quarum una madentes
 Scissa genas, planctu liuentes atra lacertos,
 Nunc, ait, ò miseræ contundite pectora matres,

Pathetica.

Nunc

Nunc laniate comas, neue hunc differre dolorem,
 Et summis seruate malis: nunc flere potestas
 Dum pendet fortuna ducum: dum uicerit alter
 Gaudendum est, his se stimulis dolor ipse laceffit.

Nec non bella uiri, diuersaque castra petentes
 Effundunt iustas in numina seua querelas.
 O miseræ sortis, quod non in Punica nati
 Tempora Cannarum sumus, Trebiæque iuuentus.
 Non pacem petimus superi: date genibus iras:
 Nunc urbes excite feras: coniuret in arma
 Mundus, Achæmenijs decurrant Medica Sufis
 Agmina: Massagetæ Scythicus non alliget Ister.
 Fundat ab extremo flauos Aquilone Sueuos
 Albis, & indomitum Rhæni caput: omnibus hostes
 Reddite nos populis: ciuile auertite bellum.
 Hinc Dacus premat, inde Getes: occurrat Iberis
 Alter, ad Eoas hic uertat signa pharetras.
 Nulla uacet tibi Roma manus, uel perdere nomen
 Si placet Hesperium superi, collapsus in ignes
 Plurimus ad terram per fulmina decidat æther.
 Seue parens utrasque simul partisque ducesque,
 Dum nondum meruere, feri: tantone nouorum
 Prouentu scelerum querunt, uter imperet urbi?
 Vix tanti fuerat ciuilia bella mouere,
 Ut neuter, tales pietas peritura querelas
 Egerit: at miseris angit sua cura parentes,
 Oderuntque grauis uiuacia fata senectæ,
 Seruatosque iterum bellis ciuilibus annos.
 Atque aliquis magno querens exempla timori,
 Non alios (inquit) motus tunc fata parabant,
 Cum post Teutonicos uictor, Libycosque triumphos

Virorum in
 bellum pro
 deantiū que
 relæ.

* armis

Ister, qui &
 Danubius di
 citur.
 Scythiæ po
 puli.

Seniores
 tandiu uiue
 re tædebat.

Exul

Prolixā ali- Exul limosa Marius caput abdidit ulua.
 cuius senio- Stagna anidi texere soli, laxaeq; paludes
 rum Rom. Deposita fortuna tuum: mox uincula ferri
 oratio, bella Exedere senem, longisque in carcere pedor.
 ciuilia Ma- Consul et euerfa felix moriturus in urbe
 rianis Sylla- Poenas ante dabat scelerum: mors ipsa refugit
 nisque confe- Saepe uirum, frustra que hosti est concessa potestas
 rentus. Sanguinis inuisi primo qui caedis in ictu
 Dirigit, ferrumque manu torpente remisit.
 Videtat immensam tenebroso in carcere lucem,
 Terribilesque Deos scelerum: Mariūque futurum,
 Audieratque pauens: Fas haec contingere non est
 *multos Colla tibi, debet multas hic legibus aui
 *mortem Ante suam, *mortes uanum deponere furorem.
 Si libet ulcisci deleta funera gentis,
 Hunc Cambri seruate senem, non ille fauore
 Nummis ingenti superum protectus ab ira
 Vir ferus, et Romam cupienti perdere fato
 Sufficiens, idem pelago delatus iniquo
 Hostilem in terram, uacuisque mapalibus actus,
 Nuda triumphati iacuit per regna Iugurthae,
 Et Pœnos praesit emeres solatia fati
 Carthago, Mariusque tulit, pariterque iacentes
 Ignouere deis. Libycas sibi colligit iras,
 Ut primum fortuna redit: seruilia soluit
 Agmina, conflato seuas erga stula ferro
 Exerere manus, nulli gestanda dabantur
 Signa ducis, nisi qui scelerum iam fecerat usum,
 Attuleratque in castra nefas. Pro fata, quis ille,
 Quis fuit ille dies, Marius quo moenia uictor
 Corripuit; quantūque gradu mors saeva cucurrit?

Pathos à
 crudelitate.

Nobilitas

Nobilitas cum plebe perit: lateq; uagatur
 Ensis: et à nullo reuocatum est pectore ferrum.
 Stat cruor in templis: multaq; rubentia caede
 Lubrica saxa madent, nulli sua profuit etas.
 Non senis extremum piguit uergentibus annis
 Praecipitasse diem, nec primo in limine uitae
 Infantis miseri nascentia rumpere fata.
 Crimine quo parui caedem potuere mereri?
 Sed satis est iam posse mori, trahit ipse furoris
 Impetus, et uisum est lenti, quae fuisse nocentem.
 In numerum pars magna perit: rapuitq; cruentus
 Victor ab ignota uultus ceruice recisos,
 Dum uacua pudet ire manu, spes una salutis
 Oscula polluta fixisse tremantia dextrae.
 Mille licet gladij mortis noua signa sequantur,
 Degenerò populus, uix secula longa decorum
 Sic meruisse uiris, nedum breue dedecus aui,
 Et uitam, dum Sylla redit, cui funera uulgi
 Flere uacet: uix te sparsum per uiscera Bebi
 Innumerat inter carpentis membra coronae
 Discerpisse manus: aut te praesage malorum
 Antoni, cuius laceris pendentia canis
 Ora ferens miles festae rotantia mense
 Imposuit, truncos lacerant Fimbria Crassos.
 Seua Tribunitio maduerunt robora tabo.
 Te quoq; neglectum uiolat Scaeuola dextrae
 Ante ipsum penetrare Deae, semperq; calentes
 Mactauerunt focos: paruū sed fessa senectus
 Sanguinis effudit: iugulo flammisq; pepercit.
 Septimus haec sequitur, repetitis si soibus, annus:
 Ille fuit uitae Mario modus, omnia passo,

Prosequitur
 narrationem
 crudelitatis
 Marianae.

Bebius An-
 tonij orato-
 ris caput ob-
 truncatū, ma-
 nib. cū sum-
 ma animi lae-
 titia, inter e-
 pulas pertra-
 stauit.

Marij cru-
 delia facino-
 ra,

Que

Quæ peior fortuna potest, atque omnibus uso,
 Quæ melior: mensoque homini quid facta parente
 Iam quot apud Sacri cecidere cadavera portum?
 Aut Collina tulit stratas quot porta ceteruas,
 Tunc cum penè caput mundi, rerumque potestas
 Mutauit tralata locum, Romanæque Samnis

Caudinae Vltra Caudinas sperauit uulnera furcas?

Sylla quoque immensis accessit cladibus ultor.

Ille quod exiguum restabat sanguinis urbi
 Haussit: dumque nimis iam putrida membra recidit,
 Excessit medicina modum, nimiùmque secuta est,

Quæ morbi duxere, manus, periere nocentes.

Sed cum iam soli possent superesse nocentes,

Tunc data libertas odijs, resolutaq; legum

Frænis ira ruit: non uni cuncta dabantur,

Sed fecit sibi quisque nefas: semel omnia uictor

Iusserat, infandum domini per uiscera ferrum

Exegit famulus: nati maduere paterno

Sanguine: certatus est, cui ceruix cæsa parentis

Cederet: in fratrum ceciderunt præmia fratres.

Busta repleta fuga, permistæque uiua sepultis

Corpora: nec populum latebræ coepere ferarum.

Hic laqueo fauces, elisæque guttura fregit:

Hic se præcipiti iaculatus pondere dura

Desiluit percussus humo, mortèsque cruento

Victori rapuere suas: hic robora busti

Extrait ipse sui, nec dum omni sanguine fuso

Desiluit in flammis: et dum licet, occupat ignes,

Colla ducum pilo trepidam gestata per urbem,

Et medio congesta foro, cognoscitur illic

Quicquid ubique latet scelera, non Thracia tantum

scera.

Disiluit for
 san legendū
 est, nam qui
 desiluit non-
 dum percuf-
 sus humo
 est, at post-
 quàm quis
 percussusest,
 disiluit vi-
 scera.

Vidit

Vidit Bistonij stabulis pendere tyranni,
 Postibus Antæi Libyæ: nec Græcia moerens
 Tot laceros artus Piseæ fleuit in aula.

Cum iam tabe fluunt, confusæque tempore multo

Amisere notas, miserorum dextra parentum

Colligit, et pauido subducit cognita furto.

Mæque ipsum memini cæsi deformia fratris

Ora rogo cupidum uetitis imponere flammis,

Omnia Syllanæ lustrasse cadavera pacis:

Pæque omnes truncos, cum qua ceruice recisum

Conueniat, quæ fuisse caput, quid sanguine manes

Placatos Catuli referant: cum uictima tristis

Inferias Marius forsitan nolentibus umbris,

Pendit in expleto non fanda piacula busto:

Cum laceros artus, æquatæque uulnera membris

Vidimus, et toto quanuis in corpore cæso

Nil animæ letale datum, morèque nefandæ

Dirum seuitiæ percuntis parere morti.

Auulsa cecidere manus, exectæque lingua

Palpitat, et muto uacuum ferit æra motu.

Hic aures, alius spiramina naribus aduicæ

Amputat: ille cauis euoluit sedibus orbes,

Vltimæque effodit spectatis lumina membris.

Vix erat ulla fides tam seui criminis, unam

Tot pænas cepisse caput, sic mole ruinae

Fracta sub ingenti miscentur pondere membra:

Nec magis informes ueniunt ad littora trunci,

Qui medio periore freto, quid perdere fructum

Iuuit et ut uilem, Marij confundere uultum?

Vt scelus hoc Syllæ, cædèsque ostensa placeret,

Agnoscendus erat, uidit Fortuna colonos

Antæus ho-
 stium celo-
 rû capita po-
 stibus atti-
 gebat.

Senex de se
 loquitur.

Catulus.

Cóparatio.

Prænest

Quæ à Præ- Prænestina suos cunctos simul ense recisos,
nefinis co- Vnius populum percuntem tempore mortis.
litur. Tunc flos Hesperie, Latij iam sola iuuentus
Concidit, & misera maculauit ouilia Romæ.

Docet nun- Tot simul infesto iuuenes occumbere leto,
quam tot ci- Sæpe fames, pelagique furor, subitæq; ruina,
ues Rom. iul- Aut cæli, terræq; lues, aut bellica clades,
su tyrâni pe- Nunquam poena fuit, densi uix agmina uulgi
rille, quot Inter & exangues immissa morte cateruas
iussu Syllæ. Victores mouere manus, uix cæde peracta
Procumbunt, dubiæque labant ceruice: sed illos
Magna premit strages: peraguntque cadauera partem

Val. Maxim⁹ Cedis: uia graues elidunt corpora trunci.
lib. 9. c. 2 Intrepidus tanti sedit securus ab alto

Spectator sceleris: miseris tot millia uulgi
Non piguit iussisse mori. congesta recepit

Tyberis pe- Omnia Tyrrenus Syllana cadauera gurgis.
riphraffis. In fluuium primi cecidere, in corpora summi.

Præcipientes hæserunt rates, & strage cruenta
Interruptus aquis fluxit prior amnis in æquor:

Ad molem stetit unda sequens. nam sanguinis alti

Tybris ita Vis sibi fecit iter, campumque effusa per omnem,
inundauit, vt Præcipientique ruens Tyberina ad flumina riuo

Hærentes adiuuit aquas: nec iam alueus amnem,
Nec retinent ripæ, redditque cadauera campo.

Tandem Tyrrenas uix eluctatus in undas
Sanguine cæruleum torrenti diuidit æquor.

Hisne, Salus rerum, Felix his Sylla uocari,
His meruit tumulum medio sibi tollere campo?

Hæc rursus patiendæ manent: hoc ordine belli
Ibitur: hic stabit ciuilibus exitus armis.

Quang

Quamquam agitant grauiora metus, multoq; coitur
Humani generis maiore in prælia damno.
Exulibus Marij bellorum maxima merces
Roma recepta fuit: nec plus uictoria Syllæ
Præstitit, inuisas penitus quam tollere partes.
Hos alio fortuna uocat: olimq; potentes
Concurrunt, neuter ciuilia bella moueret,
Contentus, quò Sylla fuit, sic mæsta senectus
Præteritq; memor stebat, metuensq; futuri.

At non magnanimi percussit pectora Bruti
Terror, & in tanta pauidi formidine motus
Pars populi lugentis erat: sed nocte sopora,
Parrhasis obliquos Elice cum uerteret axes,
Atria cognati pulsat non ampla Catonis.
Inuenit insomni uoluentem publica cura
Fata uirum, casusq; urbis, cunctisq; timentem,
Securumq; sui, fariq; his uocibus orsus,

Omnibus expulsa terris, olimq; fugata
Virtutis iam sola fides, quam turbidine nullo
Excutiet fortuna tibi, tu mente labantem
Dirige me dubium, certo tu robore firma.
Nanq; alij Magnum, uel Cesaris arma sequantur:

Dux Bruto Cato solus erit, pacem ne tueris,
Inconussa tenens dubio uestigia mundo?

An placuit ducibus scelerum, populisq; furentis
Cladibus immistum ciuile absoluerè bellum?

Quisq; suæ rapiunt scelerata in prælia cause:
Hos polluta domus, legesq; in pace timende,

Hos ferro fugienda fames, mundi q; ruina
Permiscenda fides, nullum furor egit in arma.

Castra petunt magna uicti mercede: tibi uni

Epilogus.

Bruti constā
tia.

Bruti ad Ca-
tonē oratio,
qua eū à bel-
lis deterrere
studet.

c d Per

Per se bella placent. quid tot durasse per annos
 Profuit immunem corruptis moribus aui?
 Hoc solum longæ pretium uirtutis habebis;
 Accipient alios. facient te bella nocentem.

Apostrophe
 ad superos,
 quos cōpre-
 catur ne Ca-
 tonem eius-
 modi bellis
 inferere si-
 nant.
 Similitudo.

Ne tamen ô superi liceat fer alibus armis
 Has etiam mouisse manus: nec pila lacertis
 Missa tuis cæca telorum in nube ferantur:
 Nec tanta incaßum uirtus eat: ingeret omnis
 Se belli fortuna tibi. quis nolet ab isto
 Ense mori. quamuis alieno uulnere labens,
 Et scelus esse tuum: melius tranquilla sine armis
 Otia solus ages: sicut cœlestia semper
 Inconcussa suo uoluuntur sidera lapsu.
 Fulminibus propior terra succenditur aër,
 Imaq; telluris uentos, tractusq; coruscus
 Flammaram accipiunt: nubes excedit Olympus
 Lege Deum, minimas rerum discordia turbat:
 Pacem summa tenent. quam lætè Caesaris aures
 Accipient tantum uenisse in prælia ciuem?
 Nam prælata suis nunquam diuersa dolebit
 Castra ducis Magni: nimum placet ipse, Catoni
 Si bellum ciuile placet pars magna Senatus,
 Et duce priuato gesturus prælia Consul
 Sollicitant, proceresq; alij: quibus adde Catonem
 Sub iuga Pompeij, toto iam liber in orbe
 Solus Caesar erit. quòd si pro legibus arma
 Ferre iuuat patrijs. liberatèq; tueri:
 Nunc neq; Pompeij Brutum, neq; Caesaris hostem,
 Post bellum uictoris habes. Sic fatur at illi
 Arcano sacras reddit Cato pectore uoces:

Catonis ad
 Brutum ora-
 tio.

Summum Brute nefas ciuilia bella fatemur:

Scd

Sed quòd fata trahunt, uirtus secura sequetur.
 Crimen erit superis et me fecisse nocentem.
 Sidera quis, mundumq; uelit spectare cadentem
 Expers ipse metus? quis cum ruat arduus æther,
 Terra labet, misto coëuntis pondere mundi,
 Compressus tenuisse manus? gentes ne furor em
 Hesperium ignota, Romaniq; signa sequentur,
 Deductiq; fretis alio sub sidere reges?
 Otia solus agam? procul hunc arcete furorem
 O superi, motura *Dacas ut clade, Getasq;
 Securo me Roma cadat. ceu morte parentem
 Natorum orbatum longum producere finus
 Ad tumulum iubet ipse dolor: iuuat ignibus atris
 Inferuisse manus, constructoq; aggerc busti
 Ipsum atras tenuisse faces: non antè reuellar,
 Exanimem quam te complectar Roma, tuumq;
 Nomen Libertas, et inanem prosequar umbram.
 Sic eat: immites Romana piacula diui
 Plena ferant: nullo fraudemus sanguine bellum.
 O utinam, cœliq; Deis, Erebiq; liceret
 Hoc caput in cunctas damnatum exponere pœnas!
 Deuotum hostiles Decium pressere cateruæ:
 Me gemine figant acies, me barbara telis
 Rheni turba petat: cunctis ego peruius hastis
 Excipiam medius totius uulnera belli.
 Hic redimat sanguis populos: hac cædeluatur,
 Quicquid Romani meruerunt pendere mores.
 Ad iuga cur faciles populi? cur seua uolentes
 Regna pati pereunt? me solum inuadite ferro,
 Me frustra leges et inania iura tuentem:
 Hic dabit, hic pacem iugulus, finemq; laborum

Exemplum
 ab impossi-
 bili.

*Dacas

Exclamatio.
 illustris.

Anadiplosis

Gentib

Gentibus Hesperijs: post me regnare uolenti
 Non opus est bello. quin publica signa ducemque
 Pompeium sequimur: nec si fortuna fauebit,
 Hunc quoque totius sibi ius promittere mundi

Catonis oratione ad militandum Brutus permotus.
 Non bene comper tum est: ideo me milito uincat,
 Nec sibi se uicisse putet. Sic fatur: & acres
 Irarum mouit stimulos: tuuicq; calorem
 Excitat in nimios belli ciuiliu amores.

Interea, Phœbo gelidas pellente tenebras,

Pulsato sonuere fores, quas sancta relicto

Hortensi mœrens irrupit: Martia busto,

Quondam uirgo toris melioris iuncta mariti.

Mox ubi conubij pretium, mercesq; soluta est,

Tertia iam soboles, alios fecunda penates

Impletura datur geminis è sanguine matris

Permistura domos: sed postquam condidit urna

Supremos cineres, miserando concita uultu,

Effusas laniata comis, concussaq; pectus

Verberibus crebris, cineresque ingesta sepulcri,

Non aliter placitura uiro sic mœsta profatur:

Dum sanguis merat, dum uis materna, peregi

Iussa Cato, et geminos excepi fixa maritus.

Visceribus lassus, partuque exhausta, reuertor

Iam nulli tradenda uiro, da fœdera prisca

Illibata tori: da tantum nomen inane

Connubij: liceat tumulo scripsisse, Catonis

Martia: nec dubium longo queratur in æuo,

Mutatim primas expulsa, an tradita tedas.

Non me Letorum sociam, rebusq; secundis

Accipis: in curas uenio, partemq; laborum.

Da mihi castra sequi. cur tuta in pace relinquar,

Martia, quæ relicto Cato ne, Hortensi nupferat, ad Catonem reuertitur.

Martia oratione iuncta.

Cornelia uxor Pompeij ex p̄lo, sese periculo comitè Catoni offert.

Et sit ciuili propior Cornelia bello?

Hæ flexere uirum uoces, et tempora, quanquam

Sunt aliena toris, iam fato in bella uocante:

Fœdera sola tamen, uanæque carentia pompa

Lura placent, sacrisque deos admittere testes.

Festa coronato non pendent limine ferta:

Insulâque in geminos discurrit candida postes,

Legitimæq; faces, gradibusque accliuis eburnis

Stat torus, et picto uestes discriminat auro:

Turritaque premens frontem matrona corona,

Tralata uetuit contingere limina planta.

Non timidum nuptæ leuiter tectura pudorem

Lutea demissos uelant flammæ uultus.

Balteus haud fluxos gemmis astrinxit amictus,

Colla monile decens, humerisque herentia primis

Suppara nudatos cingunt angusta lacertos.

Sic, ut erat, mœsti seruans lugubria cultus,

Quoque modo natos, hoc est amplexa maritum.

Obfita funera celatur purpura lana.

Non soliti lufere sales: nec more Sabino

Excepit tristis conuicia festa maritus.

Pignora nulla domus, nulli coiere propinqui.

Iunguntur taciti, contentique auspice Bruto.

Ille nec horrificam sancto dimouit ab ore

Cæsariem, duroque admisit gaudia uultu:

(Vt primum tolli fer alia uiderat arma,

Intensos rigidam in frontem descendere canos

Passus erat, mœstamque genis in crescere barbam.

Vni quippe uacat studijsq; odijsq; carenti,

Humanum lugere genus) nec fœdera prisca

Sunt tentata tori: iusto quoq; robur amoris

Nuptiæ sine apparatu.

Flammeum, nuptiale tegumen.

Graphicè describit ea defuisse, quæ lætis nuptijs adesse solebant.

Attende mo Restitit. hi mores, hęc duri immota Catonis
res Catonis.

Sec̄ta fuit, seruare modum finemq; tenere,
Naturęq; sequi, patrięq; impendere uitam,
Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.
Huic epule uicisse famem, magniq; penates
Submouisse hycnem tecto, preciosęque uestis
Hirtam membra super Romano more, Quiritis
Induxisse togam: Venerisq; huic maximus usus,
Progenies: urbi pater est, urbiq; maritus,
Iustitię cultor, rigidi seruator honesti,
In commune bonus: nullisq; Catonis in actus
Subrepsit, partemq; tulit sibi nata uoluptas.

Interea trepido discedens agmine Magnus,
Maenia Dardanię tenuit Campana coloni.

Pompeius
rumore per-
territus, de-
serta vrbe,
Capuā petit.

Hęc placuit bellis, des, hinc summa mouentis
Hostis in occursum sparsas extendere partes,
Vmbrosis mediam quę collibus Appenninis
Erigit Italiam, nullo quę uertice tellus
Altius intumuit propiusq; accessit Olympo.

Appennini
descriptio.

Mons inter gemmas medius se porrigit undas
Inferni, superiq; maris: collisq; coercent,
Hinc Tyrrena uado frangentes equora Pise,
Illic Dalmaticis obnoxia fluctibus Ancon.
Pontibus hic uastis immensos concipit amnes,
Fluminisq; in gemini spargit diuortia ponti.

Metaurus,
Vmbrię flu-
uius.

In Leuum cecidere latus ueloxq; Metaurus,
Crustumiumq; rapax, & iunctus Isapis Isauro,

*Sapis

Sennięq; & Adriacas qui uerberat Ausidus undas:
Quisq; magis nullum tellus se soluit in amnem,
Eridanus, fractisq; euoluit in equora syluas,
Hesperiamq; exhaurit aquis. Hunc fabula primum

Populea

Populea fluiuium ripas umbrasse corona:
Cumq; diem pronum transuer solimite ducens,
Succendit Phaethon flagrantibus æthera loris,
Gurgitibus raptis penitus tellure perusta,
Hunc habuisse pares Phœbeus ignibus undas.
Non minor hic Nilo, si non per plana iacentis
Aegypti Libycas Nilus stagnaret arenas.
Non minor hic Istro, nisi quod dum permeat orbem
Ister, casuros in quelibet æquora fontes
Accipit, & Scythicas exit non solus in undas.
Dexteriora petens montis decliua Tybrim
Vnda facit, Rutubamq; cauum delabitur inde
Vulturisq; celer, nocturnęq; editor aure
Sarnus, & umbrose Lyrus per regna Maricę
Vestinis impulsus aquis, radensq; Salerni
Cula Siler, nullisq; uado qui Macra moratus
Alnos, uicinę percurrit in equora Lunę.
Longior educto quę surgit in acra dorso,
Gallica rura uidet, deuexisq; aspicit Alpes.
Tunc Vmbrię Marsisq; strax, domitisq; Sabello
Vomere, piniferis amplexus rupibus omnes
Indigenas Latij populos non deserit antę
Hesperiam, quę cum Scyllæis clauditur undis.
Extenditq; suas in templa Lacinia rupes,
Longior Italia, donec consinia pontus
Solueret incumbens, terręque repelleret equor.
At postquam gemino tellus elisa profundo est,
Extremi colles Siculo cessere peloro.
Cesar in arma furens nullas, nisi sanguine fuso,
Gaudet habere uias, quod non terat hoste uacantes
Hespericę fines, uacuosq; irrum pat in agros,

Italix flumi-
na.

Macra, flu-
uius Ligurię
& Hetruriz.

Cæsaris mo-
res, & expe-
ditio.

Atque

Atque ipsum non perdat iter, consertaque bellis
 Bella gerat. non tam portas intrare patentes
 Quam fregisse iuuat. nec tam patiente colono
 Arua premi, quam si ferro populetur, & igni.
 Concessa pudet ire uia, ciuemque uideri.

Tunc urbes Latij dubia, uarioque fauore
 Ancipites, quanquam primo terrore ruentis
 Cessura belli, denso tamen aggere firmant
 Moenia, & abrupto circumdant undique uallo:
 Saxorumque orbis, & quae super eminus hostem
 Tela petant, altis murorum turribus aptant.

Pronior in Magnum populus, pugnatque minaci
 Similitudo. Cum terrore fides: ut cum mare possidet Auster
 Flatibus horrifonis, hunc aequora tota sequuntur.
 Si rursus tellus pulsata tridentis
 Aeolij, tumidis immitat fluctibus Eurum,
 Quannuis ista nouo, uentum tenuere priorem
 Aequora, nubiferoque polus concesserit Euro,
 Vendicat unda Notum. Facilis sed uertere mentes
 Terror erat, dubiamque fidem fortuna ferebat.

Duces Rom. Gens Hetrusca fuga trepidi nudata Libonis,
 qui Caesaris iusque sui pulso iam perdidit Umbria Thermo.
 aduētum ve riri, relictis Nec gerit auspicijs ciuilia bella paternis
 locis, quibus Caesaris audito conuersus nomine Sylla.
 praeerat, au- Varus, ut admote pulsarunt Auximon ala,
 fugerunt. Per diuersa ruens neglecto moenia tergo,
 Quae syluae, quae saxa, fugit, depellitur arce
 Lentulus Esculea, victor cedentibus instat,
 Diuertitque acies: solusque ex agmine tanto
 Dux fugit, & nullas ducentia signa cohortes.
 Tu quoque commissae nudatam deseris arcem

Scipio

Scipio Luceria: quanquam fortissima pubes
 His sedeat castris, iam pridem Caesaris armis
 Parthorum seducta metu, qua Gallia damna
 Suppleuit Magnus: dumque ipse ad bella uocaret,
 Donauit socero Romani sanguinis usum.

At te Corfini ualidis circumdata muris
 Tecta tenent pugnae Domiti: tua classica seruat
 Oppositus quondam polluto tyro Miloni.
 Ut procul immensam campo consurgere nubem,
 Ardentesque acies percussis sole corusco
 Conspexit telis, Socij decurrite, dixit,
 Fluminis ad ripas, undaeque immergite pontem.
 Et tu montanis totus nunc fontibus exi,

Atque omnes trahere gurges aquas, ut spumeus alnos
 Discussa compage feras, hoc limite bellum
 Hereat, haec hostis lentus terat otia ripae.
 Praecipitem cohibete ducem: uictoria nobis
 Hic primum stans Caesar erit: nec plura locutus,
 Deuoluit rapidum nequicquam moenibus agmen.

Nam prior e campis ut conspicit amne soluto
 Rumpi Caesar iter, calida prolatus ab ira,
 Non satis est muris latebras quae sisse pauoris?
 Obstruitis campos, fluuijsque arcere paratis,
 Ignauis non si tumido me gurgite Ganges
 Summoueat, stabit iam flumine Caesar in ullo,
 Post Rubiconis aquas equitum properate cateruae:
 Ite simul pedites, rui: urum ascendite pontem.
 Hecubi dicta, leuis totas accepit habenas
 In campum sonipes: crebroque simillima nimbo
 Trans ripam ualidi torserunt tela lacerti.
 Ingreditur pulsa fluuium statione uacantem

Caesar,

* Lucetie
 legit Sulpi-
 tius.

Apostrophe
 ad Domitiū,
 Corfini praefectum fugā
 adornatē.

Caesaris in ti-
 midos hostes
 insultatio.

Comonitio,

Comparatio.

Cæsar, & ad tutas hostis compellitur arces.
 Et iam motus ingentia pondera turres
 Erigit, & medijs subrepsit uinea muris.
 Ecce, nefas, belli referatis agmina portis
 Captiuum traxere ducem, cuiusq; superbi
 Constitit ante pedes, uultu tamen alta minaci
 Nobilitas recta ferrum ceruice poposcit.
 Scit Cæsar poenamq; peti, ueniūq; timeri.
 Viue, licet nolis, & nostro munere, dixit,
 Cerne diem, uictis iam spes bona partibus esto,
 Exemplūq; mei uel, si libet, arma retenta,
 Et nihil hac uenia, si uiceris ipse, pacis, or.
 Fatur: & strictis laxari uincula palmis
 Imperat: heu quantum melius uel cede peracta
 Parcere Romano potuit fortuna pudori,
 Poenarum extremum cui sit, quod castra secutus
 Sit patriæ, Magnūq; ducem, totūq; Senatū,
 Ignosci premit ille graues interritus iras:
 Et secum: Romam ne petes, pacisq; recessus
 Degener? in medios belli non ire furores
 Iandadum moriture paras? ruc certus, & omnes
 Lucis rumpe moras, & Cæsar is effuge munus.
 Nescius interea capti ducis arma parabat
 Magnus, ut immisto firmaret robore partes,
 Iamq; secuturo iussurus classica Phœbo,
 Tentandāsq; ratus moturi militis iras,
 Alloquitur tacitas ueneranda uoce cohortes:
 O scelerum uliores, melioriq; signa secuti:
 O uerè Romana manus, quibus arma senatus
 Non priuata dedit, uotis deposcite pugnam.
 Ardent Hesperij seuis populatibus agri:

Domitius à
 suis captus ad
 Cæsarem tra
 hitur.

Deploratio
 ignominie
 Domitij.

Pompeij ad
 milites ora
 tio arma in
 Cæsarem ca
 pienda tuade
 tis.

Gallica

Gallica per gelidas rabies effunditur Alpes:
 Iam tetigit sanguis pollutos Cæsar is enses.
 Dij melius, belli tulimus quod damna priores.
 Cæperit inde nefas, iam iam me præside Roma
 Supplicium, poenamq; petat neque enim ista uocari
 Prælia iusta decet, patriæ sed uindictis iram.
 Nec magis hoc bellum est, quam cum Catilina parauit
 Arsurus in tecta faces, sociusq; furoris
 Lentulus, exertiq; manus uisana Cethegi.
 O rabies misera ducis, cum fata Camillis
 Te Cæsar, magnisq; uelint miscere Metellis,
 Ad Cimnas, Mariosq; uenis sternere profectō
 Ut Catulo iacuit Lepidus, nostrasq; secures
 Passus, Sicaniō tegitur qui Carbo sepulcro,
 Quiq; feros mouit Sertorius exul Iberos.
 Quanquam (si qua fides) his te quoq; iungere Cæsar
 Inuideo, nostrasq; manus quod Roma furenti
 Opposuit Parthorum utinam post prælia sospes,
 Et Scythicis Crassus uictor remeasset ab oris,
 Ut simili causa caderes, qua Spartacus hostis.
 Te quoq; si superi titulis accedere nostris
 Iusserunt, ualet in torquendo dextera pilor:
 Feruidus hic iterum circum præcordia sanguis
 Incaluit: * disces non esse ad bella fugaces,
 Qui pacem potuere pati, licet ille solutum,
 Defectūq; uocet, ne uos mea terre at etas.
 Dux sit in his castris senior, dum miles in illis.
 Quod potuit ciuem populus perducere liber,
 Ascendi supraq; nihil nisi regna reliqui.
 Non priuata cupit, Romana quisquis in urbe
 Pompeium transire parat, hinc Consul uterque,

Catiline ex
 emplo crimē
 auget.

Exclamatio.

A possibili.

* Dices

Obiectionē
 refellit.

Hinc

Apostrophe
ad fortunā.

Hinc acies statura ducum est. Caesar' ne Senatus
Victor erit: non tam cæco trabis omnia cursu,
Tæque nihil Fortuna pudet: mult' sne rebellis
Gallia iam lustris, et aq; impensa labori
Dant animos? Rhēni gelidis quod fugit ab undis:
Oceanumq; uocans incerti stagna profundi,
Territa qua sitis ostendit terga Britannis?
An uane tumuere minæ, quod fama furoris
Expulit armatam patrijs ē sedibus urbem?
Heu demens non te fugiunt, me cuncta sequuntur:
Quicum signa tuli toto fulgentia ponto,
Ante bis exactum, quam Cynibia conderet orbem,
Omne fretum metuens pelagi pirata reliquit,
Angustaque domum terrarum in sede poposcit.
Idem per Scythici profugum diuortia Ponti
Indomitum regem. Romanaque fata morantem,
Ad mortem, s'ylla felicior, ire coegi.
Pars mundi mihi nulla uacat: sed tota tenetur
Terra meis, quocumque iacet sub sole, trophæis.
Hinc me uictorem gelidas ad Phasidos undas
Arctos habet: calida mediis mihi cognitus axis
Aegypto, atque umbras nusquam stescente Syene.
Occasus mea iura timet, Tethynq; fugacem
Qui ferit, Hesperius post omnia flumina Bætis.
Me domitus cognouit Arabs, me Murte feroces
Aeniochi, notique erepto uellere Colchi.
Iudæam Dei Cappa loces mea signa timent, & dedita sacris
veri cultricē Incerti Iudæa Dei, mollesque Sophene.
infidelis poë Armenios, Cilicisq; seros, Taurōsque subegi.
ta notat. Quod socero bellum, præter civile, reliquit
Verba ducis nullo partes clamore sequuntur,

Ab antecede
e bus futuræ
uictoria, ipse
colligit Pō-
peius.

Iudæam Dei
veri cultricē
infidelis poë
ta notat.

Nec

Nec matura petunt promissa classica pugne.
Sensit & ipse metum Magnus, placuitque referri
Signa, nec in tantæ discrimina mittere pugne
Iam uictum fama non uisi Caesaris agmen.
Pulsus ut armentis primo certamine taurus
Syluarum secreta petit, uacuosque per agros
Exul in aduersis explorat cornua truncis:
Nec redit in pastus, nisi cum ceruice recepta
Excussi placuere tori: mox reddita uictor
Quoslibet in saltus comitantibus agmina tauris
Inuito pastore trahit: sic uiribus impar
Tradidit Hesperiam, profugusque per Appula rura
Brundisij tutas conscendit Magnus in arces.

Vrbs est Dictæis olim possessa colonis,
Quos profugos Creta uexere per equora puppes
Cecropiæ, uictum mentitis Thesea uelis.
Hanc latus angustum iam se cogentis in arcum
Hesperia, tenuem producit in equora linguam,
Adriacas flexis claudit quæ cornibus undas.
Nec tamen hoc arctis immissum faucibus equor
Portus erat, si non uiolentos insula Coros
Exciperet saxis, lapsisq; refunderet undas.
Hinc illinc montes scopulose rupis aperto
Opposuit natura mari, statûsque remouit,
Ut tremulo starent contentæ sine carinæ.
Hinc latè patet omne fretum, seu uela ferantur
In portus Corcyra tuos, seu leua petatur
Illyris Ionias uer gens Epidaurus in undas.
*Hæc fuga nautarum, cum totas Adria uires
Mouit, & in nubes abiere Ceræunia, cūnque
Spumoso Calaber perfunditur æquore Sason.

Cōparatio.

Pompeius
Brundisium
peruenit.

Brundisij
descriptio &
origo.

Corcyra in-
sula Ionij ma-
ris. Plin. lib.
4. c. 11.
*Hinc

Ergo

Ergo ubi nulla fides rebus post terga relictis,
Nec licet ad duros Martem conuerrere Iberos,
Cum medie iaceant immensis tractibus Alpes:
Tunc sobole ex tanta natum, cui firmior etas,

Pompeius Affatur: Mundi iubeo tentare recessus.
Euphraten, Nilumque moue, quò nominis usque
Nostri fama uenit, quas est uulgata per urbes
Post me Roma ducem: sparsos per rura colonos
Redde mari Cilicas: Pharios hinc concute reges,

Tigranes à Pompeio vi-
Aus.
Tigranemque meum: nec Pharnacis arma relinquas,
Admonco, nec tu populos utraq; uagantes
Armenia, Pontique seras per littora gentes,
Rhiphasque manus, & quas tenet equore denso
Pigra palus Scythici patiens Maotica plaustrum.
Sed quid plura moror: totos me nate per ortus
Bella feres, totòque urbes agitabis in orbe
Perdomitas: omnes redeant in castra Triumphum.
Et uos, qui Latios signatis nomine fastos,
Primus in Epirum Boreas agat: inde per arua
Gratorum, Macedumque nouas acquirite uires:
Dum paci dat tempus hyems. Sic fatum: & omnes
Iussa gerunt, soluuntque cauas à littore puppes.

Redit ad Ca-
sarem.
At nunquam patiens pacis, longæque quietis
Armorum, ne quid satis mutare liceret,
Asseditur, generique premit uestigia Caesar.
Sufficerent alijs primo tot moenia cursu
Rapta, tot oppresse depulsis hostibus arces:
Ipsa caput mundi, bellorum maxima merces,
Roma capi facilis. sed Caesar in omnia præceptis,
Nil actum credens, cum quid superesset agendum,
Instat atrox: & adhuc quantum possederit omnem

Italiam,

Italiæ extremo sedeat quòd littore Magnus,
Communem tamen esse dolet: nec rursus aperto
Vult hostes errare fretis, sed molibus undas
Obstruit, & lacum delectis rupibus equor.
Cedit in immensam cassus labor: omnia pontus
Haurit saxa uorax, montesque immiscet arenis:
Ut maris Aegæi medias si celsus in undas
Depellatur Athos, nulle tamen equore rupes
Eminent, uel si conuulso uertice Gaurus
Decidat in fundum penitus stagnantis Auerni.
Ergo ubi nulla uado tenuit sua pondera moles,
Tunc placuit castis innectere uincula syluis,
Roboræque immensis latè religare catenis.
Tales fama canit tumidam super æquora Xerxes
Construxisse uias, multum cum pontibus ausus,
Europæque Asiæ, Sestonque admoit Abydo,
Incessitque fretum rapidi super Hellestoni,
Non Eurum, Zephyrumque timens, cum uela, ratesque
In medium deferret Athos, sic ora profundi
Arctantur casu nemorum, tunc aggere multo
Surgit opus, longæque tremunt super æquora turres.

Pompeius tellure noua compressa profundi
Ora uidens, curis animum mordacibus angit,
Ut reseret pelagus, spargatque per æquora bellum.
Sæpe Notæ plene, tensisque rudantibus altæ
Ipsa maris per claustra rates fastigia molis
Discussere salo, spartiumque dedere carinis:
Torraque per tenebras ualidis ballista lacertis,
Multitudas iaculata faces, ut tempora tandem
Furtiue placere fugæ in littora clamor
Nauicæ exagitet, neu buccina diuidat horas,

d

Neu

Cōparatio.
* Erix, for-
san etiam le-
gendum.
Eris qui est
mons in ora
Macedonicæ.

Xerxes Per-
sarū rex, ex
quo sumitur
comparatio.

Pōpeius ani-
mo angitur.

Brundisio
sub noctem
aufugit.

Neu tuba pramonitos perducatur ad equora nauis,
 Aequi no- Præcepit socijs iam cœperat ultima Virgo
 stiu autum- Phœbum laturus ortu præcedere Chelæ,
 nale auro- Cùm taciti soluere rates non anchora uoces
 râmque de- Mouit, dum spîsibus auellitur uncus arenis:
 scribit. Dum iuga curuantur mali, dùmque ardua pinus

Apostrophe
 ad fortuna.

Dum iuga curuantur mali, dùmque ardua pinus
 Erigitur, pauidi clasibus siluere magistri:
 Strictaque pendentes deducunt carbasa nauæ,
 Nec quatunt ualidos, ne sibilet aura, rudentes.

Dux etiam uotis hoc te, Fortuna, precatur,
 Quam retinere uetas, liceat sibi perdere saltem
 Italiam, uix facta sinunt: nam murmure uasto
 Impulsam rostris sonuit mare fluctuat unda,
 Torque carinarum permistis equora sulcis.

Fides cū for-
 tuna muta-
 tur.

Ergo hostes portis, quas omnes soluerat urbis
 Cum facta conuersa fides, muris que recepti,
 Præcipiti cursu flexi per cornua portus
 Ora petunt, pelagusque dolent contingere classes.
 Heu pudor, exigua est fugiens uictoria Magnus.

Angustus puppes mittebat in equora limes
 Arctior Euboica, que Chalcida uerberat, unda,
 Hi. hesere rates gemine, clasique paratas

Excepere manus: tracto que in littora bello,
 Hi. primum rubuit ciuili sanguine Nereus.

Cetera clasibus abijt summis spoliata carinis:
 Ut Pagasæa ratis peteret cùm Phasidos undas,
 Cyaneas tellus emisit in equora cautes,
 Rapta puppe minor subducta est montibus Argo,
 Vanæque percussit pontum Symplegas inanem,

Ortus diei
 periphrasis.

Et statuta redit iam Phœbum urgere monebat
 Non idem Eoi color ætheris, albæque nondum

Lux

Lux rubet, & flammæ propioribus eripit astris,
 Et iam Pleias habet flexi iam plaustra Poeta
 In faciem puri redeunt languentia cœli,
 Maioresque latent stelle, calidumque refugit
 Lucifer ipse diem, pelagus iam Magne tenebras
 Non ea facta ferens, que cum super equora toto
 Prædonem sequerere mari, lassata triumphis
 Destituit fortuna tuis: cum coniuge pulsus,
 Et natis, totisque trahens in bella penates,
 Vadis adhuc ingens populis comitantibus exul.
 Queritur indigne sedes longinqua ruine.
 Non quia te superi patrio priuare sepulcro
 Maluerint, Phariæ busto damnantur arenæ:
 Parcitur Hesperia: procul hoc ut in orbe remoto
 Abscondat Fortuna nefas, Romanæque tellus
 Immaculata sui seruetur sanguine Magni.

Apostrophe
 ad Pœpeium.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER III.

Propulit ut classem uelis cedentibus Auster
 Incubens, mediumque rates tenere profundū,
 Omnis in Ionios spectabat nauita fluctus:
 Solus ab Hesperia non flexit lumina terra
 Magnus, dum patrios portus, dum littora nunquam
 Ad uisus reditur a suos, te dùmque cacumen
 Nubibus, & dubios cernit uanescere montes.
 Inde soporifero cesserunt languida somno
 Membra ducis, diritum plena horroris imago

Pompeius
 Prudens au-
 fugiens, Ita-
 lia respicit,
 quæ amplius
 uisurus non
 erat.

d z

Visa

Neu tuba pramonitos perducatur ad equora nauis,
 Aequi no- Præcepit socijs iam cæperat ultima Virgo
 stiu autum- Phœbum laturus ortu præcedere Chelæ,
 nale auro- Cùm taciti soluere rates non anchora uoces
 râmque de- Mouit, dum spissis auellitur uncus arenis:
 scribit. Dum iuga curuantur mali, dùmque ardua pinus
 Erigitur, pauidi clasissis siluere magistri:
 Strictaque pendentes deducunt carbasa nauæ,
 Nec quatunt ualidos, ne sibilet aura, rudentes.

Apostrophe ad fortuna. Dux etiam uotis hoc te, Fortuna, precatur,
 Quam retinere uetas, liceat sibi perdere saltem

Italiam, uix facta sinunt: nam murmure uasto
 Impulsam rostris sonuit mare fluctuat unda,
 Torque carinarum permistis equora sulcis.

Ergo hostes portis, quas omnes soluerat urbis
 Cum hæc conuersa fides, muris que recepti,
 Præcipiti cursu flexi per cornua portus
 Ora petunt, pelagusque dolent contingere classes.

Heu pudor, exigua est fugiens uictoria Magnus.
 Angustus puppes mittebat in æquora limes
 Arctior Euboica, que Chalcida uerberat, unda,
 Hi. hæserunt rates gemine, clasique paratas

Excepere manus: tractoque in littora bello,
 Hi. primum rubuit ciuili sanguine Nereus.
 Cetera clasissis abijt summis spoliata carinis:
 Ut Pagasæa ratis peteret cùm Phasidos undas,
 Cyaneas tellus emisit in æquora cautes,
 Rapta puppe minor subducta est montibus Argo,
 Vanæque percussit pontum Symplegas inanem,
 Et statuta redit iam Phœbum urgere monebat

Ortus diei periphraſis. Non idem Eoi color ætheris, albæque nondum

Lux

Lux rubet, & flammæ propioribus eripit astris,
 Et iam Pleias habet flexi iam plaustra Poeta
 In faciem puri redeunt languentia cæli,
 Maioresque latent stelle, calidumque refugit
 Lucifer ipse diem, pelagus iam Magne tenebras
 Non ea facta ferens, que cum super æquora toto
 Prædonem sequerere mari, lassata triumphis
 Destituit fortuna tuis: cum coniuge pulsus,
 Et natis, totisque trahens in bella penates,
 Vadis adhuc ingens populis comitantibus exul.
 Queritur indigne sedes longinqua ruine.
 Non quia te superi patrio priuare sepulcro
 Maluerint, Phariæ busto damnantur arenæ:
 Parcitur Hesperie: procul hoc ut in orbe remoto
 Abscondat Fortuna nefas, Romanæque tellus
 Immaculata sui seruetur sanguine Magni.

Apostrophe ad Pœpeium.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER III.

Propulit ut classem uelis cedentibus Auster
 Incubens, mediumque rates tenere profundum,
 Omnis in Ionios spectabat nauita fluctus:
 Solus ab Hesperia non flexit lumina terra
 Magnus, dum patrios portus, dum littora nunquam
 Ad uisus reditur a suos, te dùmque cacumen
 Nubibus, & dubios cernit uanescere montes.
 Inde soporifero cesserunt languida somno
 Membra ducis, diritum plena horroris imago

Pompeius Prudensio au- fugiens, Italia respicit, quâ amplius uiurus non erat.

d 2

Visa

Iulia Pom. Visa caput moestum per hiantes Iulia terras
 peij vxoris Tollere, & accenso furialis stare sepulcro.
 vmbra. Sedibus Elisijs, campq; expulsa piorum
 Eiusdem ad Ad stygijs (inquit) tenebras, manesq; nocentes,
 Pomp. som Post bellum ciuile trahor uidi ipsa tenentes
 no sopium Eumenidas, quaterent quas uestris lampadas armis,
 sermo. Preparat innumeratas puppes Acherontis adusti
 lassantur Portitor in multas * laxantur Tartara poenas.
 Vix operi cuncta dextra properante sorores
 Sufficiunt: lassant rumpentes stamina Parcas.
 Coniuge me letos duxisti Magne triumphos:
 Fortuna est mutata toris: semperque potentes
 Detrahere in cladem fato damnata maritos.
 En nupsit tepido pellex Cornelia busto.
 Hereat illa tuis per bella, per equora signis,
 Dum non securos liceat mihi rumpere somnos,
 Et nullum uestro uacuum sit tempus amori,
 Sed teneat Casar que dies, & Iulia noctes.
 Me non Lethae coniux obliuia ripae
 Immemorem fecere tui, regesque silentium
 Permiserere sequi, ueniam te bella gerente
 In medias acies, nunquam tibi Magne per umbras,
 Perque meos manes generum non esse licebit.
 Abscondis frustra seruo tua pignora, bellum
 Te faciet ciuile mecum. Sic fata, refugit
 Umbra per amplexus irepidi delapsa mariti.
 Ille, Dei quantum cladem, manesque mimentur,
 Maior in arma ruit certa cum mente malorum.
 Eoquid aut uani terremur imagine uisus?
 Aut nihil est sensus animis a morte relictum,
 Aut mors ipsa nihil. Titan iam pronus in undas

Epicuri sententia.

Ibat,

Ibat, & igniferi tantum demerserat orbis,
 Quantum deesse solet luna seu plena futura est,
 Seu iam plena fuit: tunc obtulit hospita tellus
 Pupibus accessus faciles, legere rudentes,
 Et posito remis petierunt littora malo.

Caesar, ut emissas uenti rapuere carinas,
 Absconditq; fretum classes, & littore solus
 Dax stetit Hesperio, non illum gloria pulsi
 Letificat Magni: queritur quod tuta per equor
 Terga serant hostes, neque enim iam sufficit ulla
 Praecipiti fortuna uiro: nec uincere tanti,
 Ut bellum differret, erat, tum pectore curas
 Expulit armorum, pacique intentus agebat,
 Quoq; modo uanos populi conciret amores
 Gnarus, & irarum causas, & summa fauoris
 Annona momenta trahi, nanque asserit urbes
 Sola famas, emitturq; metus, cum segne potentes
 Vulgus alunt, nescit plebes ieiuna timere.
 Curio Sicarias transcendere iussus in urbes,
 Quae mare tellurem subitis aut obruit undis,
 Aut scidit, & medias fecit sibi littora terras.

Vis illie ingens pelagi, semperq; laborant
 Aequora, ne ruptis ceptant confinia montes.
 Bellaq; Sardoas etiam sparguntur in oras.
 Vtraque: itugijera est insula nobilis aruis.
 Nec plus Hesperiam longinquis mensibus ulla,
 Nec Romana magis complerunt horrea terrae.
 Vbere nix glacie superat, cessantibus austris,
 Cum mediam nubes Borea cogente sub axem,
 Effusis magnam Libye tudit in bribus annos.

Hec ubi sunt: prouisa duci tunc agmina uictor

Periphraſis
Solis occaſus.

Sicilię & Sar
dinię feraci
tas.

Non

Cæsaris impietatem, im-
prudentiam-
que taxat.

Cæsare me-
tuebant cum
tates, non a-
mabant.

Non armata trahens, sed pacis habentia uultum,
Tecta petit patrie, prò si remcasset in urbem
Gallorum tantum populis, Arctòq; subacta,
Quam sericim rerum longa pramittere pompa,
Quis potuit belli facies, ut uincula Rheno
Oceanòq; daret, celsos ut Gallia currus
Nobilis, & flauis, queretur mista Britannis,
Perdidit ò qualem uincendo plura triumphum,
Non illum letis uadentem cœtibus urbes,
Sed tacite uidere metu non constitit usquam
Obuia turba duci, gaudet tamen esse timori
Tam magno populis, & senec mallet amari.

Iamq; & precipites superauerat Anxuris arces,
Et quã Pontinas uia diuidit uida paludes,
Quã sublime nemus, Scythice quã regna Diane,
Quãq; iter est Latij ad summam facibus Albam:
Excelsa de rupe procul iam conspicit urbem,
Arctoi toto non uisam tempore belli:
Miratusq; sue sic fatur, mœnia Rome,
Tene, Deum sedes, non ullo Marte coacti
Deseruere uiri? pro qua pugnabitur urbes?
Dij melius, quod non Latias Eous in oras
Nunc furor incubuit, nec iuncto Sarmata uelox
Pannonio Dacisq; Getes admistus, habenti
Tam pauidum tibi Roma ducem fortuna pepercit,
Quod bellum civile fuit. Sic fatur, & urbem
Attonitam terrore subit, nanque ignibus atris
Creditor, ut capte, rapturus mœnia Rome,
Sparsurusq; Deos, fuit hæc mensura timoris.
Velle putant, quodcumq; potest, non omnia festa,
Non fictas leto uoces simulare tumultu:

Cæsar Romã
terrore con-
cussam ingre-
ditur.

Vix

Vix odisse uacat. Phœbea palatia complet
Turba Patrum, nullo cogendi iure Senatus
E' latebris educta suis, non Consule sacra
Fulserunt sedes: non proxima lege potestas
Prætor adest: uacueq; loco cessere curules.
Omnia Cæsar erat, priuata Curia uocis
Testis adest. Sedere Patres censere parati,
Si regnum, si templa sibi iugulumq; Senatus,
Exiliumq; petat, melius quod plura iubere
Erubuit, quã Roma pati, tamen exit in iram,
Viribus an possent obistere iura per unum
Libertas experta uirum, pugnaq; Metellus
Ut uidet ingenti Saturnia templa reuelli
Mole, rapit gressus, & Cæsaris agmina rumpens,
Ante fores nondum reserata constitit ædis
(Vsq; adeo solus ferrum, mortemq; timere
Auri nescit amor, pereunt discrimine nullo
Amisse leges, sed pars uilissima rerum
Certamen mouistis opes, prohibensq; rapina
Victorem clara testatur uoce Tribunus:
Non nisi per nostrum uobis percussa patebunt
Templa latus, nullasq; fores, nisi sanguine sacro
Sparsas raptor opes certè uiolata potestas
Inuenit ista deos. Crassumq; in bella secute
Seua Tribunitie uouerunt prælia dire,
Detege iam ferrum, neq; enim tibi turba uerenda est
Spectatrix scelerum: deserta stamus in urbe.
Non feret è nostro sceleratus præmia miles:
Sunt quos proster nas populi, quæ mœnia dones.
Pacis ad exhaustæ spoliū non cogit egestas:
Bellum Cæsar habes. His magnam uictor in iram

Magistratus
omnes adue-
tante Cæsa-
re cõfugiūt.

Metell^o Tri-
bun. Pl. Cæsa-
ri ætariū in-
fringenti, re-
luclatur.

Sētētia, qua
Cæsar Metel-
li insectiã ar-
guit, qui pro
auro potius
quã pro le-
gibus tuēdis
decertaret.

*Alij, func-
ra legunt,
quod magis
placet

d +

Vocib

Vocibus accensus: uana in spem mortis honeste
 Concipis: haud (inquit) iugulo se polluet isto
 Nostra Metelle manus, dignum te Caesaris ira
 Nullus honos faciet, te uindicta tuta relicta est
 Libertas: non usq; a deo permiscuit imis
 Longus summa dies, ut non si uoce Metelli
 Seruentur leges, maluit a Cesare tolli.

Cotta Metel
 licollega. Dixerat: et nondum foribus sedente Tribuno
 Acrior ira subit: senos circumspicit enses,

Oblitus simulare togam, tunc Cotta Metellum
 Compulit audaci nuntium desistere cepto.

A maiori.

Libertas, inquit, populi, quem regna coercent,

Libertate peris, cuius sera a ueris umbram,

Si, quicquid iubeare, uelis, tot rebus iniquis

Paruum uis uicti uenia est haec sola pudoris,

Degenerisq; metus, nil iam potuisse negari.

Ocyus auertat diri mala semina belli.

Damna mouent populos, si quos sua iura tuentur,

Non sibi, sed domino grauis est, quae seruit, egestas.

Protinus abducto patuerunt templa Metello.

Tunc rupes Tarpeia sonat, magnosq; reclusas

Testatur stridore fores: tunc conditus imo

Eruitur templo multis inactis ab annis

Romani census populi, quem Punic a bella,

Quem dederat Perses, quem uicti praeda Philippi,

Quod tibi Roma fuga Pyrrhus trepidante reliquit,

Quo te Fabricius regi non uendidit auro,

Quicquid pareorum mores seruastis auorum,

Quod dices Asiae populi misisse tributum,

Victoriq; dedit Amoia Creta Metello,

Quod Catò longinqua uexit super aequora Cypro.

Cesar thesau
 ros, à nemi
 ne vique in
 illum die co
 tractos, ex pi
 lit.

Qui Philip
 pu n in Ma
 cedonia vi
 cit.

Tunc

Tunc Orientis opes, captorumq; ultima regum
 Quae Pompeianis praelata est gaza triumphis,
 Egeritur, tristi spoliantur templa rapina,
 Pauperiorq; fuit tunc primum Cesare Roma.

Interea totum Magni fortuna per orbem
 Secum casuras in praelia mouerat urbes.

Proxima uicino uitres dat Graecia bello.

Phocaeas Amphisa manus, scopulosaq; Cyrrha,

Parnassusq; iugo miste desertus utroq;

Boeoti coetere duces, quos impiger ambit

Fatidica Cephisos aqua, Cadmeaq; Dirce,

Piseaq; manus, populisq; per aequora mittens

Sicanys Alpheus aquas, tunc Menala liquit

Arcas, et Herculeam miles Trachinibus Oeten.

Thesproti, Dryopesq; ruunt, quercusq; silentes

Chaonio ueteres liquerunt uertice Selle.

Exhausit totas quannus delectus Athenas,

Exiguae Phoebea tenent naualia puppes.

Tresq; petunt ueram credi salamina carinae.

Iam dilecta Ioui centenus uenit in arma

Creta uetus populis, Gnossasq; agitare pharetras

Docta, nec Leonis petior Goryna sagittis.

Tunc qui Dardaniam tenet Orixhon, et uagus altis

Dispersus syluis Athamus, et nomine prisco

Enhelie uersi testantes funera Cadmi,

Colchis, et Adriacas spumans Absyrtos in undas,

Et Penet qui rura colunt, quorumq; labore

Thessalus Aemoniam uomer profundis Hiolcon.

Inde laesitum primo mare, cum raudis Argo

Miscuit ignotas temerato littore gentes,

Primaque cum uentis, pelagiq; furentibus undis

Creta centū
 urbium fama
 clara.

Enchelix
 vrbs ab An
 chelis, id est,
 serpentibus
 dicta.

De nauigau
 di artis inue
 nitione vide
 Eusebiū de
 praeparatio
 ne Euange
 lica.

Comp

Composuit mortale genus, fatisq; per illam
 Pholoë mōs Accessit mors una ratem, tunc linquitur Aemus
 Arcadicus & Thracius, & populū Pholoë mentita biforcem.
 oppidū Cen Deseritur Strymon t: pido committere Nilo
 zaurorum, quos bifor- Bistonias consuetus aues, & barbarā Cone
 mes vocat. Sarmaticas ubi perdit aquas, sparsamq; profundo
 Multifidi Peuceen unum caput alluit Istri:
 Mysiaq; & gelido tellus per fusa Caico
 Idalis, & nimum glebis exilis Arisbe.
 Quiq; colunt Pitanen, & quæ tua munera Pallas
 Lugent damnata Phœbo uictore Celene.
 Quæ celer & rectis descendens Marsya ripis
 Errantem Meandron adit, mistusq; refertur:
 Passaq; ab auriferis tellus exire metallis
 Pactolon: quæ culta fecat non uiltior Hermus.
 Illiæ quoq; signa magnus peritur aq; castra
 Ominibus petiere suis: nec fabula Troie
 Continuit, Phrygiq; serens se Casar Iuli.
 Accedunt Syriæ populi, desertus Orontes
 Et felix sic fama, Ninos: uentosa Damascus,
 Gazaq; & arbuslo palmarum diues Idume.
 Et Tyros instabilis, pretiosaq; murice Sidon:
 Has ad bella rates non flexo limite ponti,
 Certior haud ullis duxit Cynosura carinis.
 Phœnices primi (fama si creditur) ausi
 Mansuram rudibus uocem signare figuris.
 Nondam fluminea Memphis contexere biblos
 Nouerat: & saxis tantum uolueratq; feræq;
 Sculpiq; seruabant magicas animalia linguas.
 Deseritur Tauriq; nemus, Persæq; Tarsos,
 Coryciumq; patens exesis rupibus antrum,

Mallos,

Mallos, & externe resonant naualibus Acgæ.
 Itq; Cilix insta iam non pirata carina.
 Mouit & Eeos bellorum fama recessus,
 Quæ colitur Ganges, toto qui solus in orbe
 Ostia nascenti contraria soluere Phœbo
 Audet, & aduersum fluctus impellit in Eurum.
 Hic ubi Pelleus post Tethyos æquora ductor
 Constitit, & magno uinci se fassus ab orbe est.
 Quæque ferens rapidum diuiso gurgite fontem
 Vastis Indus æquis mistum non sentit Hidaspem,
 Quiq; bibunt tenera dulces ab arundine succos,
 Et qui tingentes crœceo medicamine crinem
 Fluxa coloratis astringunt carbasa gemmis.
 Quiq; suas struxere pyras, uixq; calentes
 Conscendere rogos, pro quanta est gloria genti
 Intecisse manum fatis, uitq; repletos
 Quod superest, donasse deis. Venere feroces
 Cappadoces duri, populus nunc cultior Amanni,
 Armeniusq; tenens uoluentem saxa Niphatem,
 Aethera tangentes syluas liquere Coastræ.
 Ignotum uobis Arabes uenistis in orbem,
 Umbras mirati nemorum non ire sinistras.
 Tum furor extremos mouit Romanus Orestas,
 Carmanosq; duces, quorum deflexus in Austrum
 Aether non totam mergi iumen aspicit Arcton.
 Lucet & exigua uelox ibi nocte Bootes.
 Aethiopumq; solum, quod non premeretur ab ulla
 Signiferi regione poli nisi poplite lapsa
 Vltima curuati procederet ungula Tauri,
 Quæq; caput rapido tollit cum Tigride magnus
 Euphrates, quos non diuersis fontibus edit

Canges In-
dix fluius.Alexander
pelleus à Pel
la oppido
Macedonū.Euphrates &
Tygris, Ar-
meniz lu-
mina.

Persis,

Perfis Oriē- Perfis, et incertum, tellus si misceat amnes,
alis regio. Quod potius sit nomen aquis, sed sparsus in agros
Fertilis Euphrates Pharie uice fungitur undae.

At Tigrim subito tellus absorbet hiatu,
Occultosq; regit cursus, rursusq; renatam
Fonte nouo flumen pelagi non abnegat undis.

Parthidubii.

Inter Casareas acies, diuersaq; signa
Pugnaces dubium Parthi tenere fauorem,
Contenti fecisse duos, tinxere sagittas
Errantes Scythia populi, quos gurgite Bacchos
Includit gelido, uastisq; Hyrcania Syluis.

Hinc Lacedaemonij moto gens aspera freno
Aeniochi, seuusq; affinis Sarmata Moschis,
Colchorum qua rura secat ditissima Phasis:
Qua Craso fatalis Halys, qua uertice lapsus
Rhiphaeo Tanais diuersi nomina mundi
Imposuit ripis, Asiaeq; et terminus idem
Europae media dirimens confinia terrae,

*Nunc huc, *Nunc hunc, nunc illum, qua fleclitur, ampliat orbem.
nunc illuc.

Quaq; fretum terrens Maeotidos egerit undas
Pontus, et Herculeis aufertur gloria metis,
Oceanumq; negat solas admittere Gades.

*Sidoniae
Arimaspi, Scythiae populi.
Hinc et Sithoniae gentes, aurq; ligatas
Substringens Arimaspe, comas: hinc sortis Arius,
Longaq; Sarmatici soluens ieiunia belli,
Massagetes quo fugit equo, uolucresq; Geloni.

Non, cum Memnonijs deducens agmina regnis
Cyrus, et effusis numero milito telis

*Perfes. Descendit Xerxes, strator nq; ul' or amoris
Aequora cum tanto percussit laetibus, inuam
Tot reges habuere duces, coiere nec unquam

Tam

Tam uarie culta gentes, tam dissona uulgi
Ora: tot immense comites, missura ruinae
Exciuit populos, et dignas funere Magni
Exequiis fortuna dedit, non corniger Ammon
Mittere Marmaricas cessauit in arma cateruas.
Quicquid ab occiduis Libyae patet arida Mauris,
Usque Paratonias Eoa ad littora Syrtes,
Acciperet felix ne non simul omnia Caesar,
Vincendum pariter Pharsalia praestiit orbem.

Ille ubi deseruit trepidantis moenia Romae,
Agmine nubiferam raptos super euolat Alpem.
Cumque alij fame populi terrore pauerent,
Phocais in dubijs ausa est seruare iuuentus,
Non Graia leuitate fidem, signat ique iura,
Et caesus, non fata sequi, tamen an' e furorem
Indomitum, duramque uiri desolere mentem
Pacifico sermone parant, hostemque propinquum
Orant Cecropiae preelata fronde Mineruae.

Semper in externis populo communia uestro
Masiliam bellus testatur fata tulisse,
Compressa est Latij quaecunque annalibus etas:
Et nunc ignoto si quos petis orbe triumphos,
Accipe deuotas externa in praelia dextrus.
At si funestas acies, si dira paratis
Praelia discordis, lacrymas ciuilibus armis
Secretumque damus, tractentur uulnera nulla
Sacra manu, si coelicolis furor arma dedisset,
Aut si terrigenae tentarent astra gigantes,
Non tamen auderet pietas humana uel armis
Vel uotis professe Ioui, sortisque deorum
Ignarum mortale genus, per scelus a tantum

*Mixtura

Masilias.

Palmae peri-
phrasia.

Masilienſiu
legati ad Ca
sarem.

Secret

Sciret adhuc caelo solum regnare Tonantem.
 Adde quod innumere concurrunt undique gentes,
 Nec sic horret iners scelerum contagia mundus,
 Vt gladijs egeant ciuilia bella coactis.
 Sit mens ista quidem cunctis, ut uestra recusent
 Fata, nec hec alius committat prelia miles,
 Cui non conspecto languebit dextra parente,
 Telique diuersi prohibebunt spargere fratres.
 Finis adest rerum, si non committitis illis
 Arma, quibus fas est, nobis haec summa precandi,
 Terribiles aquilas, infestaque signa relinquant
 Vrbe procul, nostrisque uelis te credere muris,
 Excludique sinas admisso Cesare bellum.
 Sit locus exceptus sceleri, Magnoque, tibi que
 Tutus, ut inuictae fatum si consulat urbi,
 Foedera si placeant, sit quo ueniatis inermes.
 Vel cum tanta uocent discrimina Martis Iberi,
 Quid rapidum defectus iter: non pondera rerum,
 Nec momenta sumus: nunquam felicibus armis
 Vsa manus patrie primis a sedibus exul,
 Et posttratae exuste Phocidos arces,
 Moenibus exiguis alieno in littore tuti,
 Illustrat quos sola fides, si claudere muros
 Obsidione paras, et ui perfringere portas:
 Excepisse fices testis, et tela parati,
 Vndarum raptos auersis fontibus haustus
 Querere, et effossam sitientes lambere terras
 Et desit si larga Ceres, tunc horrida cerne,
 Foedaque contingi maculato corpora morsu.
 Nec paucet hic populus pro libertate subire,
 Obsessum Paeuo gessit quod Marte Saguntum.

Legatorum
 Malsiliensiu
 petitio.

Pectorib

Pectoribus rapti matrum, frustraque trahentes
 Vbera sicca fame medios mittentur in ignes:
 Vxor et a charo poscet sibi fata marito.
 Vulnere miscebunt fratres, bellumque coacti
 Hoc potius ciuile gerent: sic Grata inuentus
 Finierat: cum turbato iam prodita uultu
 Ira ducis, tandem testata est uoce dolorem.

Vana mouet Graios nostri fiducia cursus.
 Quauis Hesperium mundi properemus in axem,
 Malsiliam delere uacat, gaudete cohortes:
 Obuia praebentur fatorum munere bella.
 Ventus ut amittit uires, nisi robore densae
 Occurrant syluz, spatio diffusus inani:
 Utq; perit magnus nullis obstantibus ignis,
 Sic hostes mihi deesse nocet: damnūque putamus
 Armorum, nisi qui umci potuere, rebellent.
 Sed si solus eam dimissis degener armis,
 Tunc mihi testata patent: iam non excludere tantum,
 Inclusisse uolunt, at enim contagia belli
 Dira fugant, dabitis poenas pro pace petita:
 Et nihil esse meo disiectis tutius euo,
 Quam duce me bellum, sic postquam fatus ad urbem
 Haud trepidam conuertit iter: tunc moenia clausa
 Conspicit, et densa iuuenum uallata corona.

Haud procul a muris tumultus surgentis in altum
 Telluris, paruum diffuso uertice carpum
 Explicat: haec patiens longo munimine cingi
 Visa duci rupes, tutisque aptissima castris.
 Proxima pars urbis celsam consurgit in arcem
 Par tumulo, medijsq; sedent conuallibus arua.
 Tunc res immenso placuit statuta labore,

Aggere

A difficili.

Malsilienses
 portas Casari
 claudunt.

Malsilia
 situs.

Aggeres erigunt Caesar. Aggere diuersos uasto committere colles.
Sed prius ut totam, quã terra cingitur, urbem
Clauderet, à summis perduxit ad equora castris
Longum Caesar opus, fontesque et pabula campi
Amplexus fossa, densas tollentia pinnas
Cesspitibus, crudaque extruxit brachia terra.
Iam satis hoc Graie memorandum contigit urbi,
Aeternumque decus, quod non impulsã, nec ipso
Strata metu tenuit flagrantis in omnia belli
Præcipitem cursum raptisque à Cesare cunctis,
Vincitur una mora, quantum est quod facta tenentur!
Quodque uirum toti properans imponere mundo
Hos perdit fortuna dies: tunc omnia late
Procumbunt nemora, et spoliantur robore syluæ:
Ut cum terra leuis mediam uirgulae que molem
Suspendant, structa laterum compage ligatam
Arctet humum, pressus ne cedat turribus agger.
Lucus erat longo nunquam uiolatus ab æuo,
Obscurum emgens connexis ætæ ramis,
Et gelidas altè summotis solibus umbras.
Hunc non ruri colebant, nemorumque potentes
Syluani, Nymphæque tenent, sed barbararum
Sacra deum structæ diris altaribus aræ,
Omnisque humanis lustrata cruoribus arbos.
Siqua fidem meruit superos mirata uetustas,
Illic et uolucres metuant insisteræ ramis,
Et lustris recubare feræ nec uentus in illas
Incubuit syluas, excussaque nubibus aris
Fulgura non ulla frondem præbentibus aris,
Arboribus suis horror inest, cum plurima nigris
Fontibus unda cadit simulactaque moesta, deorum

1132A

Arte

Arte carent, cæsisque extant informia truncis.
Ipse situs, putrique facit iam robore pallor
Attonitos non uulgatis sacrata figuris
Numina sic metuunt: tantum terroribus addit,
Quos timeant non nosse deos. iam fama ferebat
Sæpe caua motu terræ mugire cauernas,
Et procumbentes iterum consurgere taxos,
Et non ardentis, fulgere incendia syluæ,
Roboræque amplexos circumfulsisse dracones.
Non illum cultu populi propiore frequentant,
Sed cessere deis: medio cum Phoebus in axe est,
Aut cælum nox atra tenet, pauet ipse sacerdos
Accessus, dominumque timet deprehendere luci.
Hanc iubet immisso syluam procumbere ferro:
Nam uicina operi, belloque intacta priore
Inter nudatos stabat densissima montes.
Sed fortes tremuere manus, motique uerenda
Maestate loci: si robora sacra ferirent,
In sua credebant reditura membra secures.
Implicitas magno Caesar torpore cohortes
Ut uidit, primus raptam uibrare bipennem
Ausus, et ætiam ferro proscindere quercum,
Effatur merso uiolata in robora ferro:
Iam ne quis uestrum dubitet subuertere syluam,
Credite me fecisse nefas: tunc paruit omnis
Imperij non sublato securæ pauore
Turba, sed expensa superiorum, et Caesaris ira.
Procumbunt orni, nodosa impellitur ilex,
Syluæque Dodones, et fluctibus aptior alnus,
Et non plebcios luctus testata cupressus.
Tunc primum posuere comas, et fronde carentes

c

Admiso

Miracula
quæ in luco
hoc spectari
solebant.

*circumsu-
siffe.

Lucum radi-
cis sterni
iubet Caesar.

Mira Cæsa-
ris in huius
Luci conci-
dendis arbo-
ribus auda-
cia.

R

Admisere diem: propulsaque robore denso
Sustinuit se sylua cadens. genuere uidentes
Gallorum populi: muris sed clausa iuuentus
Exultat. quis enim laesos impune putaret
Ess: deose feruat multos fortuna nocentes:
Et tantum miseris irasci numina possunt.
Vtq; satis caesum nemoris, quaesita per agros
Plaustra ferunt: curuoque soli cessantis aratro
Agricolae Agricole raptis annum fluere iuuenis.
Dux tamen impatiens haesuri ad moenia Martis
Versus ad Hispanas acies, extremaeque mundi,
Iussit bella geri: stellatis axibus agger
Erigitur. geminasque exquant moenia turres
Accipit: haec nullo fixerunt robore terram,
Sed per iter longum causa repere latenti.
Cum tantum nutaret onus, telluris inanes
Concussisse sinus querentem erumpere uentum
Credidit: et muros mirata est stare iuuentus.
Illinc tela cadunt excelsas urbis in arces.
Sed maior Graio Romana in corpora ferro
Vis inerat. neque enim solis excussa lacertis
Lancea, s. densa ballistae turbine raptae
Haud unum contentum latus transire quiescit:
Sed pandens perque arma uiam, perque ossa relicta
Morte fugit: superest telo post uulnera cursus.
At saxum quoties ingenti uerberis ictu
Executitur, qualis rupes, quam uertice montis
Abscidit impulsu uentorum adiuta uetustas,
Frangit cuncta ruens: nec tantum corpora pressa
Exanimat: totos cum sanguine dissipat artus.
Vt tamen hostiles densa testudine muros

Superi nul-
lum crimen
inultum abi-
re finunt.

Agricolae
prostratas ar-
bores, inter-
missa rustica
tione, curri-
bus uehunt.

Malsilia
crebris lapi-
du & teloru
ictibus op-
pressa, oppu-
gnatur.

Cóparatio.

Tecta

Tecta subit uirtus, armisque in nexa priores
Arma ferunt, galeamque extensus protegit umbo,
Quae prius ex longo nocuerunt tela recessu,
Iam post terga cadunt: nec Graiis flectere iactum,
Aut facilis labor est longinqua ad tela parati
Tormenti mutare modum: sed pondere solo
Contenti, nudis euoluunt saxa lacertis.
Dum fuit armorum series, ut grandine tecta
Innocua percussa sonant: sic omnia tela
Respuit: at postquam uirtus incensa uirorum
Perpetuam rupit de fesso milite cratem,
Singula continuis cesserunt ictibus arma.
Tunc adoperta leui procedit uincta terra,
Sub cuius pluteis, et tecta fronte latentes
Moliri nunc ima parant, et uertere ferro
Moenia: nunc aries suspensio fortior ictu
Incussus densi compagem soluere muri
Tenat, et impositis unum subducere saxis.
Sed super et flammis, et magna fragmine molis,
Et sudibus crebris, et adusti roboris ictu
Percusse cedunt crates, frustra que labore
Exhausto fessus repetit tentoria miles.
Summa fuit Graiis starent ut moenia uoti.
Vltro acies inferre parant: armisque coruscas
Nocturni texere faces: audaxque iuuentus
Erupt, non hasta uiris, non latifer arcus,
Telum flamma fuit, rapiensque incendia uentus
Per Romana tulit celeri munimina cursu.
Nec, quamuis uiridi luctetur robore lentas
Ignis agit uires: tecta sed raptus ab omni
Consequitur nigri spatiosa uolumina fami:

Malsiliensiu
virtus & ani-
mi fortitudo.
*omissa

Similitudo.

Casariani vi-
neam, belli-
cum tormen-
tum, & arie-
tes Malsiliae
muris admo-
nent.

Malsiliensiu
torum.

Facies pro te-
lis in hostes
iaculantur.

c 2

Nec

Nec solum sylvas, sed saxa ingentia soluit,
 Et crude putri fluxerunt puluere cautes.
 Procubuit, maiorq; iacens apparuit agger,
 Spes uictis telluris abit, placuitq; profundo
 Fortunam tentare mari, non robore picto
 Ornatas decuit fulgens tutela carinas.
 Sed rudis, & qualis procumbit montibus arbor,
 Conseritur stabilis naualibus arca bellis.
 Et iam turrigeram Bruti comitata carinam
 Venerat in fluctus Rhodani cum gurgite classis,
 Stoechados arua tenens: nec non & Graia inuentus
 Omne suum satis uoluit committere robur:
 Grandaeuosisq; senes mistis armauit ephobis.
 Accepit non sola uiros, quae stabat in undis
 Classis: & emeritas repetunt naualibus alnos.
 Ut matutinos spargens super aequora Phoebus
 Fregit aquis radios, & liber nubibus aether,
 Et posito Borca, pacemq; tenentibus Austris,
 Serua um bello iacuit mare, mouit ab omni
 Quisq; suam statione ratem, paribusq; lacertis
 Caesaris hinc puppes, hinc Graio remige classis
 Tollitur: impulsa tonsis tremuere carina,
 Crebraq; sublimes conuellunt uerbera puppes.
 Cornua Romane classis, ualidaq; triremes,
 Quasq; quater surgens extructi remigis ordo
 Commouet, & plures quae mergunt aequore pinus,
 Multiplices cinxere rates. Hoc robur aperto
 Oppositum pelago, lunata classe recedunt,
 Ordine contentae gemino creuisse Liburnae,
 Celsior at cunctis Bruti Praetoria puppis
 Verberibus senis agitur, molentq; profundo

Masiliensium
naues.

Stoechades in
suis tres Mas
siliae adiacen
tes.

Cronogra
phia.

Nauale pra
lium.

*aequora

A Liburnis
populis sic
dicta.

Inuehit

Inuehit, & summis longè petit aequora remis.
 Ut tantum medijs fuerat maris, utraq; classis
 Quod semel excussis posset transcurrere tonsis,
 Innumere uasto miscentur in aethere uoces:
 Remorumq; sonus premitur clamore: nec ulla
 Audiri potuere tubae. tunc caerulea uerrunt,
 Atq; in transstra cadunt, & remis pectora pulsant.
 Ut primum rostris crepuerunt obuia rostra:
 In puppim rediere rates, emissaq; tela
 Aëra texerunt, uacuumq; cadentia pontum.
 Et iam diductis extendunt cornua proris,
 Diuersaq; rates laxata classe receptae.
 Ut quoties aëtur Zephyris, Eurisq; repugnat,
 Huc abeunt fluctus, illuc mare: sic ubi puppes
 Sulcato uarios duxerunt gurgite tractus,
 Quod tulit illa ratis remis, haec reppulit aequora.
 Sed Graijs habiles, pugnamq; capessere pinus
 Et tentare fugam, nec longo frangere gyro
 Cursum, nec tardè stectenti cedere clauo.
 At Romana ratis stabilem praebere carinam
 Certior, & terra similem bellantibus usum,
 Tunc in signifera residenti puppe magistro
 Brutus ait, Pateris ne acies errare profundo?
 Artibus & certas pelagi: iam consere bellum:
 Phocaeis medias rostris oppone carinas.
 Paruit, obliquas & praebuit hostibus alnos.
 Tunc quaecumq; ratis tentauit robora Bruti,
 Ictu uicta suo, percussa, & capta cohaesit.
 Ast alias manicaeq; ligant, teretesq; catenae,
 Seq; tenent remis: tecto stetit aequore bellum.
 Iam non excussis torquentur tela lacertis,

Curfus na
 uium flucti
 bus, quos co
 trarij ueni a
 gitant, co pa
 ratur.
 *rettulit

Brutum non
 inuitè laudat
 quod is à Ce
 sare defecit
 rus est.

e 3

Nec

Nec longinqua cadunt iaculato uulnera ferro:
Misceturq; manus nauali plurima bello
Ensis agit: stat quisq; suae de robore puppis
Pronus in aduersos ictus: mult'q; perempti
In ratibus cecidere suis cruor alius in undis

Hyperbole. Spumat, & obducti concreto sanguine fluctus.

Et quas immisi traxerunt uincula ferri,

*conferta. Has prohibent iungi conferta caduera puppes.

Semianimes alij uastum subiere profundum,

Haueruntq; suo permistum sanguine pontum.

Hilustantem animam lenta cum morte trahentes,

Fractarum subita ratum periere ruina.

Irrita tela suas peragunt in gurgite caedes:

Et quodcunq; cadit frustrato pondere ferrum,

Exceptum medijs inuenit uulnus in undis.

Phocaeici Phocaeis Romana ratis uallata carinis,

Masilienses Robore deducto dextrum, leuamq; tuetur

dicti. Aeque Marte latus: cuius dum pugnat ab alta

Tagus, Romanus Puppe Tagus, Graiumq; audax a plustre retentat,

les. Terga simul pariter missis & pectora telis

Transfigitur medio concurrat pectore ferrum,

Et stetit incertus flueret quo uulnere sanguis,

Donec utraq; simul largus cruor expulit hastas,

Diuisitq; animam, sparsitq; in uulnera letum.

Dirigit huc puppim miseri quoq; dextra Telonis,

Telonis Masiliensis interitus. Qua nullam melius, pelago turbante, carinae

Audiuere manum: nec lux est notior ulli

Crastina, seu Phœbum uideat, seu cornua lune,

Semper uenturis componere carbasa uentis.

Hic Latiae rostro compagem ruperat alni,

Pila sed in medium uenere trementia pectus,

Auers

Auertitque ratem morientis dextra magistri.
Dum cupit in sociam Gyareus erumpere puppim,
Excipit immissum suspensa per illa ferrum,
Affixusque rati, telo retinente, pependit.

Stant gemini fratres foecunda gloria matris,
Quos eadem uarijs genuerunt uiscera fatis:

Discruit mors seua uiros: unumque relictum

Agnorunt miseri sublato errore parentes,

Aeternis causam lacrymis: tenet ille dolorem

Semper, & amissum fratrem lugentibus offert.

Quorum alter, mistis obliquo pectore remis,

Auisus Romanae Graia de puppe carinae

Iniectare manum: sed eam grauis insuper ictus

Amputat: illa tamen nixu quo prenderat, haesit,

Dirigitque tenens strictis immortua neruis.

Creuit in aduersis uirtus: plus nobilis ira

Truncus habet: fortique instaurat praelia Leua,

Rapturusque suam procumbit in aequora dextram.

Hec quoque cum toto manus est abscissa lacerto,

Iam clypeo, telisque carens, non conditur ima

Puppe: sed expositus, fraternaque pectore nudo

Arma tegens, crebra confixus cuspide perstat:

Telaque multorum letho casura suorum

Emerit iam morte tenet, tum uulnere multo

Effugientem animam lassos collegit in artus:

Membraque contendit toto: quicumque manebat

Sanguine, & hostilem, defessis robore membris,

Insiluit solo nociurus pondere puppim.

Strage uirum cumulatam ratis, multoque cruore

Plena, per obliquum crebros latus accipit ictus.

At postquam ruptis pelagus compagibus hausit,

e 4

Gemellorum
pugna.

*pectine

Gemellus
alter dextra
amputata, le-
ua nauim ar-
ripit.

Fortitudinis
& generosi
animi exem-
plum.

*quacumq;

Ad

Nauis, Rom. sanguine op-
pleta, sub-
mergitur.
*descendit

Ad summos repleta foros, *descendit in undas,
Vicinum inuoluens contorto uertice pontum.
Aequora discedunt mersa diducta carina,
Inq; locum puppis cecidit mare. multaque pontus
Præbuit illa dies uarij miracula fati.

Manus, fer-
reivncis mu-
nitum instru-
mentum.

Ferrea dum puppi rapidos manus inserit uncos,
Affixit Lycidam: mersus foret ille profundo,
Sed prohibent socij suspensaque crura retentant.
Scinditur auuisus, nec sicut uulnere, sanguis
Emicuit lentus: ruptis cadit undique uenis,
Discursusque animæ diuersa in membra meantis
Interceptus aquis: nullius uita perempti
Est tanta dimissa uia. pars ultima trunci

Viralla sunt
epar, pulmo,
cor, præcor-
dia, cerebrū.

Tradidit in leuim uacuos uitalibus artus.
At tumidus quæ pulmo iacet, quæ uiscera feruent,
Hæserunt ibi fata diu: luctatq; multum
Hac cum parte uiri uix omnia membra tulerunt.

Dum nimium pugnae unius turba carinae
Incumbit prono lateri, uacuamque relinquit,
Quæ carci hoste, ratem: congesto pondere puppis
Versa, caua textit pelagus, nautasque carina:
Brachia nec licuit uasto iactare profundo,
Sed clauso periere mari. Tunc unica diri
Conspecta est leti facies, cum fortè natantem
Diuerse rostris inuicem fixere carinae:
Discessit medium tam uastos pectus ad ictus:
Nec prohibere ualent obiritis osibus artus,
Quo minus æra sonent, eliso uentre per ora
Eiectat saniem permixtus uiscere sanguis.
Postquam inhihent remis puppes, ac rostra recedunt,
Deiectum in pelagus perfosso pectore corpus

Vulner

Vulneribus transmisit aquas. pars maxima turbae
Nauis iactatis morti oblectata lacertis,
Puppis ad auxilium sociæ concurrat. at illi
Robora cum uetitis prensarent alius ulnis,
Nutaretque ratis populo peritura recepto:
Impia turba super medios ferit ense lacertos:
Brachia liquentes Graia pendentiæ puppe,
A manibus cecidere suis: non amplius undæ
Sustinuere graues in summo gurgite truncos.
Iamque omni fufis nudato milite telis,
Inuenit arma furor: remum contorsit in hostem
Alter: at hi torum ualidis a plustre lacertis,
Auisasque rotant excusso remige sedes.
In pugnam fregere rates. fidentia pessum
Corpora cesa tenent. spoliantque cadauera ferro.
Multi inopes teli, iaculum letale reuulsum
Vulneribus traxere suis, & uiscera leua
Oppressere manu, ualidos dum præbeat ictus
Sanguis: & hostilem cum torserit, exeat, hastam.
Nulla tamen plures hoc edidit æquore clades,
Quam pelago diuersa lues. nam pinguibus ignis
Affixus tædis, & tecto sulfure uiuax
Spargitur: ac faciles præbere alimenta carinae
Nunc pice, nunc liquida rapuere incendia cera.
Nec flammæ superant undæ: sparsisque per æquor
Iam ratisbus, fragmenta ferus sibi uendicat ignis.
Hic recipit fluctus, extinguat ut æquore flammæ:
Hi ne mergantur, tabulis ardentibus herent.
Mille modos inter leti, mors una timori est,
Qua coepere mori, nec cessat nauis uirtus.
Tela legunt deiecta mari, ratisque ministrant:

Nautæ pup-
pes retrahūt,
ne retroceda-
tur.

Masiliensiu
quorū dā ad
suos prope-
ratiū mors.

Virg. Furos
arma mini-
strat.

*uulnera

Iaculatus
ignis pluri-
mum no-
cet.

Incertasque manus icu languente per undas
 Exercent, nunc rara datur si copia ferri,
 Utuntur pelago: sauis complectitur hostem
 Hostis, & implicitis gaudent subsidere membris,
 Mergentesque mori. Pugna fuit unus in illa
 Eximius Phoeceus animam seruare sub undis,

Phoeceus nan Scrutarique fretum, si quid merfisset arenis,
 di peritissimus submergiur. Et nimis affixos unxi conuelleremorsus,
 Adductum quoties non senserat anchora funem.
 Hic ubi compressum penitus deduxerat hostem,
 Victor, & incolumis summas remeabat ad undas.
 Sed se per uacuos credit dum surgere fluctus,
 Puppibus occurrit, tandemque sub aequore mansit.
 Hi super hostiles iccerunt brachia remos,
 Et ratiū tenuere fugam. non perdere letum
 Maxima cura fuit. multus sua uulnera puppi
 Affixit moriens, & rostris abstulit iclus.

Stantem sublimi Tyrrhenam culmine prorae
 *excusse Lygdamus excussa balcaris tortor habene
 Glande petens, solido fregit caua tempora plumbo.
 Sedibus expulsi, postquam cruor omnia rupit
 Vincula, procurrunt oculi: stat lumine rapto
 Attonitus, mortisque illas putat esse tenebras.
 At postquam membris sensit constare uigorem,
 Vos, ait, o socij, sicut tormenta soletis,
 Me quoque mittendis rectum componite telis.

Egere quod superesi animae Tyrrhenae: per omnes
 Bellorum casus, ingentem militis usum
 Hoc habet ex magna de functum parte cadauer:
 Viventis feriere loco, sic fatuus in hostem
 Cecca tela manu, sed non tamen irrita mittit.

Excipit

Excipit haec iuuenis generosi sanguinis Argus,
 Quae iam non medius descendit in ilia uenter,
 Adiuuitq; suo procumbens pondere ferrum.

Stabat diuersa uictae iam parte carinae
 Infelix Argi genitor: non ille iuuentae
 Tempore Phocaeicis ulli cessurus in armis,
 Victum tuorobur cecidit, seffusq; senecta
 Exemplum non miles erat, qui funere uiso,
 Sepe cadens longe senior per transtra carinae
 Peruenit ad puppim, spirantesq; inuenit artus.
 Non lacrymae cecidere genus, non pectora tundit,
 Distentis totoriguit sed corpore palmis:
 Nox subit, atque oculos uaste obduxere tenebrae,
 Et miserum cernens agnosere desinit Argum.

Ille caput labens, & iam languentia colla
 Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
 Prosequitur: tacito tantum petit oscula uultu,
 Inuitatq; patris claudenda ad lumina dextram.
 Ut torpore senex caruit, uiresq; cruentus
 Coepit habere dolor. Non perdam tempora, dixit,
 A seuis permissa deis, iugulumq; senilem
 Confodiam. ueniam misero concede parenti
 Arge quod amplexus, extrema quod oscula fugi.
 Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
 Semianimi sq; iaces, & adhuc potes esse superstes.
 Sic fatuus, quamuis capulum per uiscere misit
 Polluerat gladij, tamen alta sub aequora tendit
 *Præcipiti saltu: & lethum praecedere nati
 Festinantem animam morti non credidit unti.

Inclinant iam fata ducum: nec iam amplius anceps
 Belli casus erat: Graiae pars maxima clausis

Argi: ut:

Argus Massi
liensis adole
scens.

Paternae in
filium pieta
tis exemplū.

Pathetica e
ratio, quae to
ta commisc
ratione ex
undat.

*Præcept et
lethum gau
des praeced.

Bar
sid
237

Masiliz vr-
bis superat
ingēs luctus
Bruti laus.

Mergitur: ast alie mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga, quis in urbe parentum
Fletus erat, quantus matrum per littora planctus.
Contux sepe sui, confusis uultibus unda,
Credidit ora uiri, Romanum amplexa cadaver:
Accensiq; rogis miseri de corpore trunco
Certa uere patres. at Brutus in æquore uictor,
Primus Casareis pelagi decus addidit armis.

M. ANNAE I I V C A N I
P H A R S A L I A E
LIBER IIII.

T procul extremis terrarum Caesar in oris
Martem seuus agit non multa eade nocentē,
Maxima sed sati ducibus momenta daturum.
Iure pari rector castris Afranius illis,

Afranius &
Petreius Po-
peij duces.

Hispaniz po-
puli.

Ilerdæ oppi-
di situs & de-
scriptio.

Ac Petreius erat: concordia duxit in æquas
Imperium commune uices, tutelâq; ualli
Peruigil alterno paret custodia signo.
His præter Latias acies erat impiger Astur,
Vectonēsq; leues, profugiq; à gente uetusta
Gallorum Celtæ miscentes nomen Iberis.
Colle tumet modico, leniq; excreuit in altum
Pingue solum tumulo super hunc fundata uetusta
Surgit Ilerda manu: placidis prælabitur undis
Hesperios inter Sicoris non ultimus annes,
Saxeus ingenti quem pons amplectitur arcu

Hybernæ

Hybernæ passurus aquas. at proxima rupes.
Signa tenet Magni: nec Caesar colle minore
Castra leuat: medius dirimit tentoria gurgēs.
Explicat hinc tellus campos effusa patentes,
Vix oculo preudente modum, campōsq; coërcet
Cinga rapax, uetitus fluctus, & littora cursu
Oceani pepulisse suo: nam gurgite misto,
Qui præstat terris, aufert tibi nomen Iberus.

Prima dies belli cessauit Marte cruento,
Spectandaq; ducum uires, numerosaq; signa
Exposuit: piguit sceleris: pudor arma furentum
Continuit: patrieq; & ruptis legibus unum
Donauere diem: pronotum Caesar Olympo
In noctem subita circumdedit agmina fossa,
Dum primæ præstant acies, hostemq; sefellit,
Et propè consertis obduxit castra manipulis
Luce noua collem subito conscendere cursu,
Qui medius tutam castris dirimebat Ilerdam,
Imperat huc hostem pariter terrorq; pudorq;
Impulit: & raptum tumulum prior agmine cepit.
His uirtus, ferrumq; locum promittit: at illis
Ipse locus, miles rupes oneratus in altis
Nititur: aduersoq; acies in monte supina
Heret, & in tergum casura umbone sequentis
Erigitur, nulli telum uibrare uacabat,
Dum labat, & fixo firmat uestigia pilo,
Dum scopulos, stirpēsque tenent, atq; hoste relicto
Cedunt ense uiam uidit lapsura ruina
Agmina dux, equitēq; iubet succedere bello,
Munitumq; latus leuo producere gyro.
Sic pedes ex facili, nullōq; urgente receptus,

Cinga flu-
uius.

Caesar ad Her-
dam castra-
metatur.

*Perstant.

Cæsariani ad
aerfius ho-
stes prælian-
tur.

Irritus

Masiliæ vr-
bis superatæ
ingēs luctus
Bruti laus.

Mergitur: ast alie mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga, quis in urbe parentum
Fletus erat, quantus matrum per littora planctus.
Continx sepe sui, confusis uultibus unda,
Credidit ora uiri, Romanum amplexa cadaver:
Accensiq; rogis miseri de corpore trunco
Certa uere patres. at Brutus in æquore uictor,
Primus Casarcis pelagi decus addidit armis.

M. ANNAE I. LVCANI
PHARSALIAE
LIBER IIII.

T procul extremis terrarum Caesar in oris
Martem seuus agit non multa eade nocentē,
Maxima sed sati ducibus momenta daturum.
Iure pari rector castris Afranius illis,

Afranius &
Petreius Po-
pei duces.

Hispaniz po-
puli.

Ilerdæ oppi-
di situs & de-
scriptio.

Ac Petreius erat: concordia duxit in æquas
Imperium commune uices, tutelâq; ualli
Peruigil alterno paret custodia signo.
His præter Latias acies erat impiger Astur,
Vectonêsq; leues, profugiq; à gente uetusta
Gallorum Celtæ miscentes nomen Iberis.
Colle tumet modico, leniq; excreuit in altum
Pingue solum tumulo super hunc fundata uetusta
Surgit Ilerda manu: placidis prælabitur undis
Hesperios inter Sicoris non ultimus annes,
Saxeus ingenti quem pons amplectitur arcu

Hybernæ

Hybernæ passurus aquas. at proxima rupes.
Signa tenet Magni: nec Caesar colle minore
Castra leuat: medius dirimit tentoria gurgēs.
Explicat hinc tellus campos effusa patentes,
Vix oculo preudente modum, campôs q; coërcet
Cingæ rapax, uetitus fluctus, & littora cursu
Oceani pepulisse suo: nam gurgite misto,
Qui præstat terris, aufert tibi nomen Iberus.

Prima dies belli cessauit Marte cruento,
Spectandâq; ducum uires, numerosaq; signa
Exposuit: piguit sceleris: pudor arma furentum
Continuit: patrieq; & ruptis legibus unum
Donauere diem: pronotum Caesar Olympo
In noctem subita circumdedit agmina fossa,
Dum primæ præstant acies, hostemq; sefellit,
Et propè consertis obduxit castra manipulis
Luce noua collem subito conscendere cursu,
Qui medius tutam castris dirimebat Ilerdam,
Imperat huc hostem pariter terrorq; pudorq;
Impulit: & raptò tumultum prior agmine coepit.
His uirtus, ferrumq; locum promittit: at illis
Ipse locus, miles rupes oneratus in altis
Nititur: aduersoq; acies in monte supina
Heret, & in tergum casura umbone sequentis
Erigitur, nulli telum uibrare uacabat,
Dum labat, & fixo firmat uestigia pilo,
Dum scopulos, stirpêsq; tenent, atq; hoste relicto
Cedunt ense uiam uidit lapsura ruina
Agmina dux, equitèmq; iubet succedere bello,
Munitumq; latus leuo producere gyro.
Sic pedes ex facili, nullôq; ur gente receptus,

Cingæ flu-
uius.

Cæsar ad Her-
dam castra-
metatur.

* Perstant.

Cæsariani ad
aerfius ho-
stes prælian-
tur.

Irritus

Irritus & uictor subducto Marte pependit.

Hactenus armorum discrimina, cetera bello

Fata dedit uarijs incertus motibus aer.

Hyemis de- Pigo bruma gelu, siccisq; Aquilonibus haerens,
scriptio.

Aethere constricto pluuias in nube tenebat,

Vrebant montana niues, camposq; iacentes

Non daratur & conspecto sole pruina:

Atq; omnis propior mergenti sidera caelo

Aruerat tellus hyberno dura sereno.

Sed postquam uernus calidum Titana recepit,

Sidera respiciens delapsa portitor Helles,

Atq; iterum a quatis ad iuste pondera Librae

Temporibus ui ere di: tunc sole relicto

Cynthia quo primum cornu dabanda resulsit,

Exclusit Borcam, flammisq; accepit ab Euro.

Ille suo nubes quascunque inuenit in axe,

Torsit in occiduum Nabathaeis statibus orbem,

Et quas sentit Arabs, & quas Gangetica tellus

Exhalat nebulas, quicquid, concresecere primus

Sol patitur, qui quid caeli fuscato Eoi

Intulerat Corus, quicquid defenderat Indos.

Incendere diem nubes oriente remota,

Nec medio poruere graues incumbere mundo,

Sed nimbos rapuere fuga: uacat imbris Arctos,

Et Notus in solam Calpen fluit humidus aer.

Hic ubi iam Zephyri fines, & summus Olympi

Cardo tenet Tethyn, ueritate transcurrere densos

Inuolucere globos, congestumq; aeris atri

Vix recipit spatium, quod separant aethere terram.

laq; polo presse largos densantur in imbres,

Spijsateq; flumini nec seruant sublimina flammis,

Quauis

Quauis crebra micent: moriuntur fulgura nimbis.

Hinc imperfecto complectitur aer a gyro

Arcus, uix ulla uariatus luce colorem,

Oceanumque bibit, raptosque ad nubila fluctus

Pertulit, & caelo diffusum reddidit aequor.

Iamque Pyrenaea, quas nunquam soluere Titan

Eualuit, fluxere niues, fractoque madescent

Saxa gelutum, quae solitis e fontibus exit,

Non habet unda uias: tam largas alueus omnis

A ripis accepit aquas, iam naufraga campo

Cesaris arma natant, impulsaque gurgite multo

Castra labant: alto restagnant flumina uallo.

Non pecorum raptus faciles, non pabula merfi

Vlla ferunt sulci: tectarum errore uiarum

Fallitur occultis sparsus populator in agris.

Iamque comes semper magnorum prima malorum

Senae fames aderat: nulloque obsessus ab hoste

Miles eget: toto censu non prodigus emit

Exiguam Cererem. Pro lucri pallida tabes:

Non deest prolato ieiunus uenditor auro.

Iam tumuli collesque latent, iam flumina cuncta

Condidit una palus, uastaque uoragine merfit:

Absorpsit penitus rupes, ac tecta ferarum

Detulit, atque ipsas hausit, subitisque frementes

Vorticibus contorsit equos, & repulit aestus

Fortior Oceani: nec Phoebum surgere sentit

Nox subiecta polo: rerum discrimina misceat

Deformis caeli facies, iunctaeq; tenebrae.

Sic mundi pars ima iacet, quam zona niualis

Perpetuaeque premunt hyemes: non sidera caelo

Vlla uidet, sterili non quicquam frigore gignit,

Iris peri-
phrasia,

Fames in ca-
stris Cesaris.

Inundatio-
nis maximae
hyporhipo-
sis.

sed

Sed glacie medios signorum temperat ignes.
 Sic, o summe parens mundi, sic forte secunda
 Aequarei rector facias Neptune tridentis.
 Et tu perpetuis impendas aëra nimbis:
 Tu remeare uetes quoscumque emiseras aestus.
 Non habeant amnes decliuem ad littora cursum,
 Sed pelagi referantur aquis: concussa que tellus
 Laxet iter fluuijs: hos campos Rhenus inundet,
 Hos Rhodanus: uastos obliquet flumina fontes.
 Riphæas huc solue niues, huc stagna, lacusque,
 Et pigras, ubicunque iacent, effunde paludes:
 Et miseras bellis ciuilibus eripe terras.
 Sed paruo fortuna uiri contenta, pauore
 Plena redit. solitòque magis fauere secundi,
 Et ueniam meruere dei. iam rarior aër,
 Et par Phœbus aquis densas in uellera nubes
 Sparserat, et noctes uentura luce rubebant:
 Seruatòque loco rerum, discessit ab astris
 Humor: et ima petit, quicquid pendebat aquarum.
 Tollere sylua comes, stagnis emergere colles
 Incipiunt, nisòque die durefcere ualles.
 Utq; habuit ripas Sicoris, camposque reliquit,
 Primum cana salix madefacto uimine paruum
 Texitur in puppim, cesoque induta iuueno
 Vectoris patiens tumidum superenatat amnem.
 Sic Venetus stagnante Pado, susòque Britannus
 Nauigat Oceano: sic cum tenet omnia Nilus,
 Conseritur bibula Memphis cymba papyro.
 His ratibus traiecta manus festinat utrinque
 Succisum curuare nemus: fluuij q; ferocis
 Incrementa timens, non primis robor a ripis

Imposuit,

Imposuit. medios pontem distendit in agros.
 Ac ne quid Sicoris repetitis audeat undis,
 Spargitur in sulcos, et scisso gurgite riuus
 Dat poenas maioris aque. postquam omnia satis
 Caesaris ire uidet, celsam Petreius Ilerdam
 Deserit: et noti diffusus uiribus orbis,
 Indomitos querit populos, et semper in arma
 Martis amore feros, et tendit in ultima mundi.
 Nudatos Caesar colles, deserta que castra
 Conspiciens, capere arma iubet: nec querere pontem,
 Nec uada, sed duris fluuium superare lacertis.
 Paretur, rapitque ruens in prælia miles,
 Quod fugiens timuisset iter. mox uada receptis
 Membra sruent armis, gelidosque a gurgite cursu
 Restituunt artus, donec decresceret umbra
 In medium surgente die, iamque agmina summa
 Carpit eques, dubijq; fugæ, pugnaeq; tenentur.
 Attollunt campo gemine iuga saxea rupes
 Valle caua media: tellus hinc ardua celsos
 Continuat colles, tuta quos inter opaco
 Anfractu latuere uia: quibus hoste potito
 Fauibus, emitti terrarum in deuta Martem,
 Inq; feras gentes Caesar uidet. ite sine ullo
 Ordine, ait, raptumque fuga conuertite bellum,
 Et faciem pugne, uultusque inferte minaces,
 Nec liceat pauidis ignaua occumbere morte:
 Excipiant recto fugientes pectore ferrum.
 Dixit: et ad montes tendentem præuenit hostem.
 Illic exiguo paulum distantia uallo
 Castra locant postquam spatio languentia nullo
 Mutua conspicios habuerunt lumina uultus,

f

Et

Sicoris in al
 ueolos com
 plures dedu-
 citur.
 Petreius Iler
 dam deserit.

Caesar exer-
 citum Sico-
 rim traducit.

Loci, ad que
 Cesariani p-
 uenerunt, de-
 scriptio.

Hortatur mi-
 lites Caesar.

Et fratres natosque suos uidere, patresque.
 Depreſſum eſt ciuile nefas. tenuere parum per
 Ora metu: tantum nutu, motoque ſalutant
 Enſe ſuos. mox ut ſtimulis maioribus ardens
 Rupit amor leges, audent transcendere uallum
 Miles, in amplexus effuſas tendere palmas.
 Hoſpitiſ ille ciet nomen: uocat ille propinquum:
 Admonet hunc ſtudijs conſors pucrilibus ætas:
 Nec Romanus erat, qui non agnouerat hoſtem.
 Arma rigant lacrymis, ſingultibus oſcula rumpunt:
 Et quanuis nullo maculatus ſanguine miles,
 Que potuit feciſſe, timet. quid pectora pulſas?
 Quid ueſane genis? ſletus quid fundis inancis?
 Nec te ſponte tua ſceleri parere fateris?
 Uſque ad eone times, quem tu facis ipſe timendum?
 Claſſica dent bellum: ſæuos tu negligè cantus.
 Signa ſerat: ceſſa iam iam ciuilis Erinnyſ
 Concidet, & Ceſar generum priuatus amabit.
 Nunc ades eterno complectens omnia nexu
 O rerum, miſti que ſalus concordia mundi,
 Et ſacer orbis amor: magnum nunc ſecula noſtra
 Venturi diſcrimen habent. periere latebræ
 Tot ſcelerum: populo uenia eſt erepta nocenti:
 Agnouere ſuos. pro numine ſata ſiniſtro
 Exigua requie tantis augetia elades.
 Pax erat, & miles caſtris permiſtus utriſque
 Errabat: duro concordæ ceſpite menſas
 Inſtituunt, & permiſto libamina Baccho.
 Gramine luxere foci: iunctoque cubili
 Extrahit inſomnes bellorum fabula noctes:
 Quo primum ſteterint campo, qua lancea dextra

Exierit

Exierit, dum que geſſerunt fortia iactant,
 Et dum multa negant quod ſoluta ſata petebant,
 Eſt miſeris renouata fides, atque omne futurum
 Creuit amore nefas. nam poſtquam ſœdera pacis
 Cognita Petreio ſeq̃, & ſua tradita uenum
 Caſtra uidet: famulas ſcelerata ad prælia dextras
 Excitat, atque hoſtes turba ſtipatus mermes
 Præcipitat caſtris, iunctosque amplexibus enſe
 Separat, & multo diſturbat ſanguine pacem.
 Addidit ira ſerox motus prælia uoces:
 Immemor o patriæ. ſignorū obliuitorū,
 Non poteſt hoc cauſe miles præſtare ſenatus,
 Aſſertor uiſto redeas ut Ceſare: certè
 Ut uiuere poteſt dum ferrum, incertaque ſata,
 Quique ſuat multo non deerit uulnere ſanguis,
 Ibitis ad dominum? damnataque ſigna feretis?
 Utque habeat famulos nullo diſcrimine Ceſar
 Exorandus erit: ducibus quoque uita petenda eſt
 Nunquam noſtra ſalus pretium, mercesque nefanda
 Proditionis erit: non hoc ciuilia bella,
 Ut uiuamus, agunt: trahimur ſub nomine pacis.
 Non chalybem gentes penitus fugiente metallo
 Eruerent, nulli uallarent oppida muri,
 Non ſonipes in bella ſerox non iret in æquor
 Turrigeras claſſis pelago ſparſura carinas,
 Si bene libertas unquam pro pace daretur.
 Hoſtes nempe meos ſceleri iurata nefando
 Sacramenta tenent: at uobis uilior hoc eſt
 Veſtra fides, quod pro cauſa pugnantibus æqua
 Et ueniam ſperare licet: pro dira pudoris
 Fœdera: nunc toto ſatorum ignarus in urbe

f 2

Magne

Dulciatit inſ
 que exerci-
 tuſcolloquia
 Petreius in-
 terrumpit.

Petreij ad
 ſuos oratio,
 qua pacè di-
 ſuadet.

Bar
 vide
 237

Colloquia
 militum ad-
 uerſariorū.

Apostrophe ad Pompeiū. *Magne paras acies, mundiꝫ extrema tenentes
Sollicitas reges, cum fors san fœdere nostro
Iam tibi sit promissa salus. Sic fatur, et omneis
Concusit mentes, scelorumq; reduxit amorem.
Sic ubi desuetæ syluis in carcere clauso*

Cōparatio. *Mansuere feræ, et uultus posuere minaces,
Atq; hominem didicere pati: si torrida paruus
Venit in ora cruor, redeunt rabiesq; furorq;
Admonit eq; tument gustato sanguine fauces,
Fervet, et a trepido uix abstinet ira magistro.
Iur in omne nefas: et quæ fortuna decorum*

Petreij oratione comoti milites, in omne rapiuntur flagitiū. *Inuidia cæca bellorum in nocte tulisset,
Fecit monstra fides: inter mensaq; torosq;
Quæ modo complexu fouerunt pectora, cædunt.
Et quamuis primò ferrum strinxere gementes,
Ut dextræ iusti gladius dissuasor adhaesit,
Dum feruunt, odere suos, animosq; labantes
Confirmant ictu, feruent iam castra tumultu,
Et scelerum turba rapiuntur colla parentum.
Ac uelut occultum pereat scelus, omnia monstra
In faciem posuere ducum: iuuat esse nocentes.*

Tu Casar quamuis spoliatus milite multo
Agnoscis superos: neq; enim tibi maior in aruis
Emathijs fortuna fuit, nec Phocidos undis
Masiliæ, et hario nec tantum est æquore gestum.
Hoc siquidem solo ciuili crimine belli
Dux causæ melioris eris: polluta nefanda
Agmina cæde duces iunctis committere castris
Non audent, altæq; ad mœnia rursus Ilerdæ
Intendere fugam, campos eques obuius omnes
Abstulit, et siccis inclisit collibus hostem.

Tunc

*Tunc inopes undæ prærupta cingere fossa
Cesar auet, nec castra peti contingere ripas,
Aut circum largos curuari brachia fontes.*

*Vt leti uidere uiam, conuersus in iram
Præcipitem timor est, miles non utile clausis
Auxilium mactauit equos: tandemq; coactus
Spe posita damnare fugam, casurus in hostes
Fertur, ut effuso Cesar decurrere passu
Vidit, et ad certam deuotos tendere mortem,
Tela tene iam miles, ait, ferrumq; ruenti
Subtrahere: non ullo constet mihi sanguine bellum:
Vincitur haud gratis iugulo qui prouocat hostem.*

*En sibi uilis adest muisa luce iuuentus,
Iam damno peritura meo: non sentiet ictus,
Incumbet gladijs, gaudebit sanguine fuso.
Deferat hic feruor mentes, cadat impetus amens,
Perdant uelle mori: sic deflagrare minaces
Incaustum, et uetito passus languescere bello,
Substituitmerso dum nox sua lumina Phœbo.
Inde ubi nulla data est miscendi copia Martis,
Paulatim cadit ira ferox, mentesq; tepescunt.
Saucia maiores animos ut pectora gestant
Dum dolor est, ictusq; recens, et mobile neruis
Conamen calidus præbet cruor, ossaq; nondum
Adduxere eutem: sic consilijs ensis adacti
Stat uictor, tenuitq; manus, tum frigidus artus
Alligat, atq; animum subducto robore torpor,
Postquam sicca rigens astrinxit uulnera sanguis,
Iamq; inopes undæ primum tellure resissa
Occultos latites, abstrusaq; flumina quærunt:
Nec solum rastris, durisq; ligonibus arua,*

Cesar hostes malis supplices necessarium subire deditioem quam prætio decertare malebat.

Scita comparatio.

f 3 Sed

Aque inopia Sed gladijs fodere suis: puteusq; cauati
 Afraniani laborant. Montis ad irrigui premitur fastigia campi.
 Non se tam penitus, tam longè luce relicta
 Merferit Assyrij scrutator pallidus auri.
 Non tamen aut tectis sonuerunt cursibus amnes,
 Aut micuere noui, percusso pumice, fontes:
 Antra nec exiguo stillant sudantia rore,
 Aut impulsa leui turbatur glareæ uena.
 Tunc exhausta super multo sudore iuuentus
 Extrahitur, duris silicum lassata metallis.
 Quosq; minus possent siccos tolerare uapores,
 Quæ sitæ fecistis aquæ nec languida fessi
 Corpora sustentant epulis, mensasq; perosi
 Auxilium fecere famem, si mollius aruum
 Prodidit humorem, pingues manus utraq; glebas
 Exprimit ora super, nigro si turbida limo
 Colluuiæ immota iacet, cadit omnis in haustus
 Certatim obscenos miles: moriensq; recepit
 Quas nollet uicturus aquas: ritusq; ferarum
 Distentas siccant pecudes, & lacte negato,
 Sordidus exhausto sorbetur ab ubere sanguis.
 Tunc herbas, frondesq; terunt, & rore madentes
 Distringunt ramos: & si quos palmitè crudo,
 Arboris aut tenera succos pressere medulla.
 O fortunati, fugiens quos barbarus hostis
 Fontibus immisto strauit per rura ueneno.
 Hos licet in fluuios saniam, tabemq; ferarum,
 Pallida Diææis, Casar, nascentia saxis
 Infundas aconita palam, Romana iuuentus
 Non decepta bibet, torrentur uiscera flamma,
 Orq; sicca rigent squamosis aspera linguis.

Ex eorum
 commiseratione qui sit
 perirent ex-
 clamatio.

Iam

Iam marcent uenæ, nulloq; humore rigatus
 Aëris alternos angustat pulmo meatus,
 Rescissosq; nocent suspiria dura palato.
 Pandunt ora siti, nocturnumq; aëra captant.
 Expectant imbres, quorum modò cuncta natabant
 Impulsi, & siccis uultus in nubibus hærent.
 Quosq; magis miseros undæ ieiunia soluant,
 Non super arentem Meroën, Cancricq; sub axe,
 Quæ nudi Garamantes arant, sedere: sed inter
 Stagnantem Sicorim, & rapidum depensus Iberum
 Spectat uicinos sitiens exercitus amnes.

Iam domiti celsere duces: pacisq; petendæ
 Autor damnatis supplex Afranius armis,
 Semianimes in castra trahens hostilia turmas,
 Victoris stetit ante pedes seruata precanti
 Maiestas, non fracta malis, interq; priorem
 Fortunam, casusq; nouos gerit omnia uicti,
 Sed ducis, & hæc tam securo pectore poscit:
 Si me degeneri strauissent fata sub hoste,
 Non deerat fortis rapiendo dextera letho:
 At nunc sola mihi est orandæ causa salutis,
 Dignum donanda Casar te credere uitæ.
 Non partis studij, agimur, nec sumpsimus arma
 Consilij inimica tuis, nos deniq; bellum
 Inuenit ciuile duces: causæq; priori,
 Dum potuit, seruata fides: nil fata moramur.
 Tradimus Hesperias gentes, aperimus Eoas,
 Securumq; orbis patimur post terga relictæ.
 Nec cruor effusus campis tibi bella peregit,
 Nec ferrum, lassæq; manus, hoc hostibus unum.
 Quod uincas, ignosce tuis, nec magna petuntur.

f +

Otia

Duorum flu-
 minū aspe-
 ctus vehe-
 mētē sitim
 irritat.

Afranij cum
 Casare col-
 loquium.

Bar
 vide

239

Peitio. Otia des seſſus, uitam patiaris inermes
 Degere, quam tribuis: campis proſtrata iacere
 Pacis condi- Agmina noſtra pates: nec enim felicibus armis
 tiones extre Agmerna noſtra pates: nec enim felicibus armis
 ma. Miſeri damnata decet, partemque triumph
 Captos ferre tui, turba hec ſua ſata peregit.
 Hoc petimus, uictos ne tecum uincere cogas.

Clementia Dixerat: At Caſar facilis, uultuque ſerenus
 Caſaris. Fleſcitur, atque uſum belli, poenamque remittit.

Ut primum iuſta placuerunt ſcedera pacis,
 Incuſtaditos decurrit miles ad annes.

Sitim ſatiatu Incumbit ripis, permiſſaque ſtumina turbat,
 ri, ſumina Incumbit ripis, permiſſaque ſtumina turbat,
 petunt. Continuus multis ſubitarum tractus aquarum

Aera non paſſus uacuis diſcurrere uenis,
 Arctauit, clauſitque animam, nec ſeruida peſtis
 Plurimi ex Cedit adhuc, ſed morbus egens tam gurgite plenis
 bibendi au- diſceribus ſibi poſcit aquas, mox robora neruis,
 ditate nimia uisceribus ſibi poſcit aquas, mox robora neruis,
 ſuffocantur. Et uires redicere uiris. O prodiga rerum

Luxuries, nunquam paruo contenta paratu,
 Et queſtorum terra, pelagouque ciborum
 Ambitioſa fames, et lauta gloria menſe,
 Diſcite quam paruo liceat producere uitam,
 Et quantum natura petat, non erigit egros
 Sententia, Nobilis ignoto diſſuſus conſule Bacchus:
 qua in luxu- riosos inue- hitur. Non auro, myrrhaque bibunt: ſed gurgite puro
 Vita redit, ſatis eſt populis ſtuitiusque Ceresque.

Heu miſeri, qui bella gerunt, tunc arma relinquens
 Victori miles ſpoliato pectore tutus,
 Innocuusque ſuas curarum liber in urbes
 Spargitur. o quam um donata pace potitos
 Excuiſus nunquam ferrum uiraſſe lacertis
 Paenituit, toleraſſe ſitim, fruſtraque rogaſſe

Proſpera

Proſpera bella deos, nempe uſis Marte ſecundo
 Tor dubie reſtant acies, tot in orbe labores:
 Ut nunquam fortuna labet ſucceſſibus anceps,
 Vincendum toties: terras ſundendus in omneis
 Eſt cruor, et Caſar per tot ſua ſata ſequendus.
 Felix qui potuit, mundi nutante ruma,
 Quo iaceat iam ſcire loco: non prelia ſeſſos
 Vlla uocant, certos non rumpunt claſſica ſomnos.
 Iam coniux, nati que rudis, et ſordida teſta,
 Et non deductos recipit ſua terra colonos.
 Hoc quoque ſecuris oneris fortuna remiſit,
 Sollicitus menti quod abeſt pauor: ille ſalutis
 Eſt autor, dux ille fuit. ſic prelia ſoli
 Felices nullo ſpectant ciuilia uoto.

Non eadem belli totum fortuna per orbem
 Conſtitit: in partes aliquid ſed Caſaris auſa eſt,
 Qua maris Adriaci longas ſerit unda Salonas,
 Et tepidum in molles Zephyros excurrit lader.
 Illic bellaci conſiſus gente Curetum,
 Quos alit Adriaco tellus circunſlua ponto,
 Clauditur extrema reſidens Antonius ora,
 Cautus ab incurſu belli ſi ſola recedat,
 Expugnat qua tuta fames, non pabula tellus
 Paſcendis ſubmittit equis, non proſerit ullam
 Flaua Ceres ſegetem: ſpoliabat gramine campum
 Miles, et attonſo miſeris iam dentibus aruo
 Caſtrorum ſiccis de ceſſpie uulſerat herbas.
 Ut primum aduerſe ſocios in litore terra
 Et Baſilum uidere duces: noua ſirta per aquor
 Exquiſita ſuge, neque enim de more carinas
 Extendunt, puppesque leuant, ſed firma gerendis

f 5

Molibus

Felicitas eorum, qui uicti erant.

Aduerſatur fortuna Caſari Salonae Dalmatiae uis. lader ſumē in mare Adriaticū decurrens.

Molibus insolito contexunt robora ductu.
 Cuppe vasa Naque ratem uacue sustentant undique cuppe,
 magna sunt Quarum porrectis series constricta catenis
 in paropsidū Ordibus geminis obliquas excipit alnos.
 forma. Nec gerit expositum telus in fronte patenti
 Remigium: sed quod trabibus circumdedit æquor,
 Hoc ferit, et taciti præbet miracula cursus,
 Quod nec uela ferat, nec a peras uerberet undas.
 Tunc freta seruantur, dum se decliuis undis
 Aestus agat, resluoque mari nudentur arena.

Quando sci- Iamque relabenti crescebant littora ponto,
 licet æstus re- Missa ratis prono desertur lapsa profundo,
 fluunt & de- Et gemine comites, cunctas super ardua turris
 crescunt. Eminent, et tremulis tabulata minantia pinnis.

Aliter ab Noluit Illyricæ custos Octavius undæ
 aliis histori- Confestim tentare ratem, coheresque carinas
 cis scriptum Continuit, cursu crescat dum præda secundo:
 est. Et temerè ingressos repetendum inuitat ad æquor
 Similiendo. Pace maris. Sic dum pauidos formidine ceruos
 Claudat odoratæ metuentes aëra penne:
 Aut dum dispositis attollat retia uaris

Venator, tenet ora leuis clamosa Molossi:
 Spartanos, Cretasque ligat: nec creditur ulli
 Sylua cani, nisi qui presso uestigia rostro
 Colligit, et præda nesci latrare reperta,
 Contentus tremulo monstrasse cubilia loro.
 Nec mora, complentur moles, auideque petitis
 Insula deseritur ratibus: quo tempore primas
 Impedit ad noctem iam lux extrema tenebras.

Ac Pompeianus fraudes innectere ponto
 Antiqua parat arte Cilix, passusque uacare

Summa

Summa freti, medio suspendit uincula ponto,
 Et laxas fluitare finit, religatq; catenas
 Rupis ab Illyricæ scopulis, nec prima, nec illa,
 Que sequitur, tardata ratis: sed tertia moles
 Hæsit, et ad cautes* adducto fune secuta est.
 Impendent caua saxa mari ruiturq; semper
 Stat (mirum) moles: et syluis æquor inumbrat.
 Huc fractas Aquilone rates, submersaq; pontus
 Corpora sepe tulit, cæcisq; abscondit in antris:
 Restituit raptus tectum mare, cumq; cauerne
 Euomere fretum, contorti uorticis undæ
 Taurominitanam uincunt feruore Charybdim.
 Hic Opiterginis moles onerata colonis
 Constitit: hanc omni puppes statione soluta
 Circueunt: alij rupes, ac littora complent.
 Vulteius tacitas sensit sub gurgite fraudes.
 Duxerat ille ratis, frustra qui uincula ferro
 Rumpere conatus, poscit spe prælia nulla,
 Incertus quæ terga daret, quæ pectora bello.
 Hoc tamen in casu: quam deprenta ualebat,
 Effecit uirtus: inter tot millia capte
 Circunfusa rati, et plenam uix inde cohortem,
 Pugna fuit, non longa quidem, nam condidit atra
 Nox lucem dubiam pacemq; habere tenebræ.
 Tunc sic attonitam, uenturæq; fata pauentem
 Rexit magna anima Vulteius uoce cohortem:
 Libera non ultra parua quam nocte iuuentus,
 Consulite extremis angusto tempore rebus,
 Vita breuis nulli superest, qui tempus in illa
 Querenda sibi mortis habet: nec gloria leihi
 Inferior, iuuenes, admoto occurrere fato.

*abducto

Opitergium
 uenenum op-
 pidum.
 Vulteius se
 dolis milita-
 ribus circun-
 uentum fuisse
 seruiculæ ag-
 noscit.

Vulteij sua-
 foria ad suos
 oratio.

Omnibus

Omnibus incerto uenturae tempore uitae
 Par animi laus est, & quos speraueris annos
 Perdere, & extremae momentum abrumperet lucis,
 Accersas dum fata manu, non cogitur ullus
 Velle mori: fuga nulla patet stant undiq; nostris
 Intenti ciues iugulis, decernite lethum,
 Et metus omnis abest, cupias quodcunq; necesse est.
 Non tamen in caeca bellorum nube cadendum est,
 Aut cum permittis acies sua tela tenebris
 Inuoluunt, conserata iacent cum corpora campo,
 In medium mors omnis abiit, perit obruta uirtus.
 Nos in conspicua socijs, hostiq; carina
 Constituere dei, praebunt equora testes,
 Praebunt terrae, summis dabit insula saxis.
 Spectabunt gemine diuerso è litore partes.
 Nescio quid nostris magnum, & memorabile fatis
 Exemplum, Fortuna, paras, quae cuique per euum
 Exhibuit monumenta fides seruataq; ferro
 Militiae pietas, transibit nostra iuuentus.
 Nanque suis pro te gladijs incumbere Caesar
 Esse parum scimus: sed non maiora supersunt
 Obsessis, tanti quae pignora demus amoris.
 Absidit nostrae multum fors inuida laudi,
 Quod non cum senibus captiua usq; tenemur.
 Indomitos sciat esse uiros, timea q; furcetes,
 Et morti faciles animos: & gaudeat hostis
 Non plures haesissertates, tentare parabunt
 Foederibus, turpique uolent corrumpere uitam.
 O utinam, quo plus habeat mors unica fame,
 Promittant ueniam, iubeant sperare salutem:
 Ne nos, cum calido fodiemus uiscera ferro,

Desper

Desperasse putent, magna uirtute merendum est,
 Caesar ut, amissis inter tot millia paucis,
 Hoc damnum, clademq; uocet, dent fata recessum,
 Emittantq; licet, uitare instantia nolim.
 Proieci uitam comites, torusq; futurae
 Mortis agor stimulus, furor est, agnoscere solis
 Permissum est, quos iam tangit uicinia fati,
 Victurosq; dei celant, ut uiuere durent,
 Felix esse mori. Sic cunctas sustulit arbor
 Nobilium mentes iuuenum: cum sidera coeli
 Ante ducis uoces oculis humentibus omnes
 Aspicerent, flexoq; Urse temone pauerent:
 Iidem cum fortes animos praecpta subissent,
 Optauere diem, nec segnus mergere ponto
 Tunc erat astrae polus: nam sol Leda tenebat,
 Sidera, uicino cum lux altissima Canero est:
 Nox tum Thessalicas urgebat parua sagittas.
 Detegit orta dies stantes in rupibus istros,
 Purgnacesq; mari Graia cum Classe Liburnos.
 Tentare prius suspensio uincere bello
 Foederibus, fieret captis si dulcior ipsa
 Mortis uita mora stabat deuota iuuentus
 Damnata iam luce ferox, securaq; pugnae
 Permissio sibi sine manu: nulliq; tumultus
 Excussere uiris mentes ad summa paratas.
 Innumeratq; simul pauci terraq; mariq;
 Sustinuerunt manus: tanta est fiducia mortis.
 Utq; satis bello uisum est fluxisse cruoris,
 Versus ab hoste furor: primus dux ipse carinae
 Vultus iugulo poscens iam fata reiecto,
 Ecquis, ait, iuuenum est, cuius sit dextra cruore

Digna

Castorem &
Pollucē Le-
da filios in-
telligit.

*Promisso

®

Digna meo, certaq; fide per uulnera nostra
 Testetur se uelle mori: nec plura locuto
 Viscera non unius iandudum transigit ensis.
 Collaudat cunctos: sed eum, cui uulnera prima
 Debebat, grato moriens interficit ictu.

Concurrunt alij, totumq; in partibus unis
 Bellorum fecere nefas. sic semine Cadmi
 Emicuit Dircea cohors, ceciditq; suorum
 Vulneribus, dirum Thebanis fratribus omen.

Comparatio
 de ijs, qui na-
 ti serpentinis
 dentibus ab
 latrone satis,
 se mutuo oc-
 ciderunt.

Phasidos & campis insomni dente creati
 Terrigena, missa magicis e cantibus ira,
 Cognato tantos implerunt sanguine sulcos:
 Ipsaq; in expertis, quod primum fecerat herbis
 Expauit Medea nefas. sic mutua pacti

Fata cadunt iuuenes: nimirumq; in morte uirorum
 Mors uirtutis habet: pariter sternuntq; caduntq;
 Vulnere lethali: nec quenquam dextra sefellit,
 Cum feriat moriente manu: nec uulnus adactus
 Debetur gladijs: percussus est pectore ferrum,

Volusiani se
 mutuis con-
 fecerunt vul-
 neribus.

Et iugulis pressere manum, cum forse cruenta
 Fratribus incurrunt fratres, natusq; parenti:
 Haud trepidante tamen toto cum pondere dextra,
 Exegere enses: pietas ferientibus una

Non reperiisse fuit. iam latus uiscera lapsa
 Semianimes traxere foris, multumq; cruoris
 Insudare mari, despectam cernere lucem,
 Victoresq; suos uultu spectare superbo,
 Et mortem sentire iuuat. iam strage cruenta
 Conspicitur cumulatam aratibusq; remittunt
 Corpora uictores, ducibus mirantibus, ulli
 Esse ducem tanti, nullam maiore locuta est

Orc

Ore ratem totum discurrens fama per orbem.
 Non tamen ignaue post hec exempla uirorum
 Percipient gentes, quam sit non ardua uirtus
 Seruitium fugisse manu: sed regna timentur
 Ob ferrum, & seuis libertas uritur armis:
 Ignoratque datos, ne quisquam seruiat, enses.
 Mors utinam pauidos uita subducere nolles,
 Sed uirtus te sola daret. Non segnior illo
 Marte fuit, qui tunc Libycis exarsit in aruis.
 Nanque rates audax Lilyæo littore soluit
 Curio: nec forti uelis Aquilone recepto
 Inter semirutas magna Carthaginis arces,
 Et Clupeam tenuit stationis littora notæ:

Primæque castra locat cano procul equore, quæ se
 Bagrada lentus agit sicca sulcator arene.
 Inde petit tumulos, exesæque undique rupes,
 Antei que regna uocat non uana uetustas.
 Nominis antiqui cupientem noscere causis,
 Cognita per multos docuit rudis incola patres.

Nondum post genitos tellus effixa gigantes,
 Terribilem Libycis partum concepit in antris,
 Nec tam iusta fuit terrarum gloria Typhon,
 Aut Titios, Briareusque serox: cæloque pepercit,
 Quod non Phlegreæ Antæum sustulit aruis.
 Hoc quoque tam uastas cumulauit munere uires
 Terra sui fetus, quod cum tetigere parentem,
 Iam defecta uigent renouato robore membra.
 Hæc illi spelunca domus: latuisse sub alta
 Rupe ferunt, epulas raptos habuisse leones.
 Ad somnos non terga feræ præbere cubile
 Assuerunt, non sylua torum: uiresque resumit

Loci, ad quæ
 Curio perue-
 nit, descri-
 ptio.

Bagrada, flu-
 uius prope
 Uticam.

Antæ, terræ
 filii, domus
 & antra.

Leouum ca-
 ro uires au-
 get.

III

In nuda tellure iacens. perière coloni
 Arnorum Libyes: pereunt, quos appulit æquor.
 Auxiliòque diu uirtus non usa cadendi,
 Terræ spernit opes: inuictus robore cunctis,
 Quauis staret, erat. tandem uulgata cruenti
 Fama mali terras monstris, æquor que leuantem
 Magnanimum Alciden Libycas exciuit in oras.

Ille Clonæi proiecit terga leonis,

Antæi gygæ- Antæus Libyci. perdidit membra liquore
 cis Herculi- Hospes Olympiæe seruato more palastræ.
 que certa- Ille parum fidens pedibus contingere matrem,
 men. Auxilium membris calidas infudit arenas.

Conseruere manus & multo brachia nexu,
 Colla diu grauibus frustra tentata lacertis:
 Immotumque caput fixa cum fronte tenetur.
 Miranturque habuisse parem. nec uiribus uti
 Alcides primo uoluit certamine totis:
 Exhaustique uirum: quod creber anhelitus illi
 Prodidit, & gelidus fesso de corpore sudor.
 Tunc ceruix lassata quatit: tunc pectore pectus
 Urgerit: tunc obliqua percussa labare
 Crura manu. iam terga uiri cedentia uictor
 Alligat. & medium compressis ilibus arctat:

Antæi mem- Inguinæque insertis pedibus descendit, & omnem
 bra labore Explicuit per membra uirum. rapit arida tellus
 defecta, & Sudorem: calido complentur sanguine uene.
 & terræ re- Intumescere tori, torosque induruit artus,
 cicantur. Herculisque nouo laxauit corpore nodos.

Constitit Alcides stupefactus robore tanto:
 Necesse Inachis, quauis rudis esset, in undis
 Defectam timuit reparatis anguibus hydræ.

Conflexeri

Confluxere pares, telluris uiribus ille,
 Ille suis. nunquam se uel sperare noueræ
 Plus licuit. uidet exhaustos sudoribus artus,
 Ceruicemque uiri siccam, qua ferret Olympum.
 Utq; iterum fessis iniecit brachia membris,
 Non expectatis Antæus uiribus hostis,
 Spontè cadit, maiorque accepto robore surgit.
 Quisquis inest terris, in fessos spiritus artus
 Egeritur: tellusque uiro luctante laborat.
 Ut tandem auxilium tactæ prodesse parentis
 Alcides sensit. Standum est tibi, dixit, & ultra
 Non credere sòlo, sternique uetabere terræ:
 Herebis pressis intra mea pectora membris:
 Huc Antæe cades. sic fatus. sustulit altè
 Nitentem in terras iuuenem. morientis in artus
 Non potuit nati Tellus summittere uires.
 Alcides medium tenuit: iam pectora pigro
 Stricta gelu, terrisque diu non credidit hostem.
 Hinc eui ueteris custos fumosa uetustas,
 Miratrixque sui signauit nomine terras.
 Sed maiora dedit cognomina collibus istis,
 Pænum qui latijs reuocauit ab arcibus hostem
 Scipio. nam sedes Libycæ tellure potito
 Hec fuit. en ueteris cernis uestigia ualli.
 Romana hos primùm tenuit uictoria campos.
 Curio letatus, tanquam fortuna locorum
 Bella gerat. seruetque ducum sibi fata priorum,
 Felici non fausta loco tentoria ponens,
 Indulsiit castris, & collibus abstulit omen,
 Sollicitatque ferros non æquis uiribus hostes.
 Omnis Romanis quæ cesserat Africa signis,

Hercules
 Antæo.

Antæu Her-
 cules pecto-
 ri adstrictu
 expirare co-
 git.

Curio vani-
 tatis & stul-
 titiæ argui-
 tur.

Tunc

g

Actij Varicastra. Tunc vari sub iure fuit: qui robore quanquam

Confisus Latio, regis tamen undique vires

Excuiit Libycæ gentis, extremæque mundi

Iuba rex. Signa suum comitata Iubam. non fusior ulli

Terra fuit domino: quæ sunt longissima regna,

Cardine ab occiduo vicinus Gadibus Atlas

Terminat: à medio, confinis Syrtibus Ammon.

At quæ lata iacet vasti plaga feruida regni,

Distinet Oceanum, zonæque exusta calentis

Sufficiunt spatio. populi tot castra sequuntur,

Mauritanix populi. Autololes, Numidæque uagi, semperque paratus

Inculto Getulus equo: tum concolor Indo

Maurus, inops Nasamon, misti Gar amante perusto

Marmaride uolucres, equatur usque sagittas

Medorum, tremulum cum torsit missile, Mazax:

Et gens, quæ nudo residens Massilia dorso

Ora leui flectit frenorum nescia uirga:

Et solitus uacuis errare mapalibus Apher

Venator, ferrique simul fiducia non est,

Vestibus iratos laxis operire leones.

Nec solum studijs ciuilibus arma parabat,

Priuate sed bella dabat Iuba concitus ira.

Hunc quoque, quo superos, humanæque polluit anno,

Lege Tribunitia solio depellere auorum

Curio cognito Iuba aduētū, trepidat.

Curio tentat, Libyæque auferre tyranno,

Dum regnum te Roma facit. memor ille doloris

Hoc bellum sceptri fructum putat esse retenti.

Hac igitur regis trepidat iam Curio fama,

Et quod Casareis nunquam deuota iuuentus

Illa nimis castris, nec Rheni miles in undis

Exploratus erat, Corfini captus in arce,

Infidusque

Infidusque, nouis ducibus, dubiisque priori,

Fas utrunque putat sed postquam languida segni

Cernit cuncta metu, nocturnæque munia ualli

Desolata fuga, trepida sic mente profatur:

Audendo magnus tegitur timor: arma capeffam

Ipsè prior: campum miles descendat in æquum,

Dum meus est: uariam semper dant otia mentem.

Eripe consilium* pugna: cum dira uoluntas

Ense subit presso, galeæ texere pudorem.

Quis conferre duces meminit? quis pendere causas?

Quæ stetit, inde fauet: ueluti fatalis arena

Muneribus non ira uetus concurrere cogit.

Productos odere pares. Sic fatus, apertis

Instruxit campis acies: quem blanda futuris

Deceptura malis belli fortuna recepit.

Nam pepulit Varum campo, nudatæque foeda

Terga fuga, donec uetuerunt castra, cecidit.

Tristia sed postquam superati prælia Vari

Sunt audita Iuba: letus quod gloria belli

Sit rebus seruata suis, rapit agmina furtim,

Obscuratque suam per iussa silentia famam,

Hoc solum metuens incautus ab hoste timeri.

Mittitur exigua, qui prælia prima laceffat,

Eliciatque manu Numidis à rege secundus,

Vt sibi commissi simulator Sabbura belli:

Ipsè caua regni uires in ualle retentat:

Aspidas ut Pharias cauda solertior hostis

Ludit, et iratas incerta prouocat umbras:

Obliquansque caput uanis serpentis in auræ

Effuse tuto comprehendit guttura morsu

Lethiferam citra saniem: tunc irrita pestis

Curionis verba.

volunt.

*Pugna

Similitudine à serpentibus sumpta docet curionem circumuentum dolere Iuba.

Exprimitur faucesq; fluunt percunte ueneno.
 Fraudibus enentum dederat fortuna: feroxq;
 Non exploratis occulti uiribus hostis,
 Curio nocturnum castris erumpere cogit,
 Ignotisq; equitem late decurrere campis.
 Ipse sub Auroræ primos excedere motus
 Signa iubet castris, multum, frustra q; rogatus
 Vt Libycas metuat fraudes, infectaq; semper
 Punica bella dolis. lethi fortuna propinqui
 Tradiderat fati iuuenem: bellumq; traherat
 Autorem ciuile suum super ardua ducit
 Saxa, super cautes abrupto limite signa,
 Cum procul è summis conspecti collibus hostes
 Fraude sua cessere parum, dum colle relicto
 Effusam patulis aciem committeret aruis.
 Ille fugam credens, simulata nescius artis,
 Vt uictor, medios aciem proiecit in agros,
 Tunc primum patuere doli, Numidaq; fugaces
 Vndiq; completis clausurunt montibus agmen.
 Obstupuit dux ipse simul, periturq; turba.
 Non timidi petiere fugam, non praelia fortes.
 Quippe ubi non sonipes motus clangore tubarum
 Saxa quatit pulsu, rigidos uexantia frenos
 Ora tenens, spargitq; iubas, & surrigit aures,
 Incertotq; pedum pugnat non stare tumultu.
 Fessa iacet ceruix: fumant sudoribus artus:
 Oraq; proiecta squallent arentia lingua:
 Pectora rauca gemunt, que creber anhelitus urget:
 Et defecta grauis longè trahit ilia pulsus:
 Siccaq; sanguineis durecit spuma lupatis.
 Lamq; gradum neq; uerberibus, stimulisq; coacti,

Punica bella
 dolis infe-
 cta.

Ars pro frau-
 de. Virg. 2.
 Aen. Dolis
 instructus &
 arte Pelasga.

Lassitudinis
 equine signa

Nec, quanuis crebris iussi calcaribus addunt,
 Vulneribus coguntur equi, nec profuit ulli
 Cornipedis rupisse moras: neq; enim impetus illis
 Incursusque fuit: tantum profertur ad hostes,
 Et spatium iaculis oblato uulnere donat.
 At uagus Apher equos ut primum emisit in agmen:
 Tunc campi tremuere sono: terraq; soluta
 Quantus Bistonio torquetur turbine puluis,
 Aëra nube sua textit, traxitq; tenebras.
 Vt uerò in pedites fatum miserabile belli
 Incubuit, nullo dubij discrimine Martis
 Ancipites steterunt casus, sed tempora pugne
 Mors tenuit, neq; enim licuit procurrere contra,
 Et miscere manus: sic undiq; septa iuuentus
 Cominus obliquis, & rectis eminus hastis
 Obruitur, non uulneribus, nec sanguine solum,
 Telorum nimbo peritura, & pondere ferri.
 Ergo acies tanta paruorum spissantur in orbem:
 Ac si quis metuens medium correpsit in agmen
 Vix impune suos inter conuertitur enses.
 Densaturq; globus, quantum pede prima relato
 Constrinxit gyros acies, non arma mouendi
 Iam locus est pressis: stipatque membra teruntur.
 Frangitur armatum colliso pectore pectus.
 Non tam leta tulit uictor spectacula Maurus
 Quam fortuna dabat: fluuios non ille cruoris.
 Membrorumq; uidet lapsus, & ferientia terram
 Corpora: compressum turba stetit omne cadaver.
 Excitet inuisas diræ Carthaginis umbras
 Inferijs fortuna nouis: ferat ista cruentus
 Annibal, & Poeni tam dira piacula manes.

Curionis &
 Saburæ, re-
 gis præfecti,
 prælium.

Exclamatio
 in superos.

Romanam, superi, Libyca tellure ruinam
Pompeio prodesse nefas, uotisq; Senatus.

Aphrica nos potius uincat sibi. Curio fufas
Vt uidit campis acies, & cernere tantas
Curionis & suorum ca-
des. Permisit clades compressus sanguine puluis,
Non tulit afflictis animum producere rebus,
Aut sperare fugam: ceciditq; in strage suorum
Impiger ad lethum, & fortis uirtute coacta.

In Curionē
ciuilium bel-
lorum sua-
sorem pro-
clamatio. Quid nunc rostra tibi profunt tur bata, forūmque,
Vnde Tribunitia plebeius signifer arte
Arma dabis populis: quid prodita iura Senatus,
Et gener, atque socer bello concurrere iussit
Ante iaces, quam dira duces Pharsalia confert:
Spectandumque tibi bellum ciuile negatum est.

Apostrophe
ad ciuitatum
primarios. Has urbi misere uestro de sanguine poenas
Ferre datis: luitis iugulo sic arma potentes.
Felix Roma quidem, ciuesq; habitura beatos,
Si libertatis superis tam cura placeret,
Quam uindicta placet. Libycas en nobile corpus

Curio infe-
pultus. Pascit aues, nullo contactus Curio busto.
At tibi nos (quando non proderit ista silere)
A quibus omne æui senium sua fama repellit,
Digna damus iuuenis merita præconia uitæ.
Haud alium tanta ciuem tulit indole Roma,
Aut cui plus leges deberent recta sequenti.
Perdita tunc urbi nocuerunt secula, postquam
Ambitus, & luxus, & opum metuenda facultas
Transuerso mentem dubiam torrente tulerunt.
Momentumque fuit mutatus Curio rerum,
Gallorum captus spolijs, & Cesaris auro.
Ius licet in iugulos nostros sibi fecerit ense

Sylla

Sylla potens, Mariusque ferox, & Cinna cruentus,
Cesareæq; domus series: cui tanta potestas
Concessa est: emere omnes, hic uendidit urbem.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER V.

Sic alterna duces bellorum uulnera passos
In Macedum terras, miscens aduersa secūdis,
Seruauit fortuna pares. iam sparserat Aemo
Brama nives, gelidq; cadēs Atlātis Olympo:

Instabatque dies, qui dat noua nomina fāstis,
Quique colit primus ducentem tempora Ianum.
Dum tamen emeriti remanet pars ultima iuris,
Consul uterque uagos belli per munia Patres
Elicit Epirum. peregrina ac sordida sedes
Romanos cepit proceres: secretaque rerum
Hospes in extremis audiuit curia testis.
Nam quis castra uocet tot strictas iure secures?
Tot fascēs: docuit populos uenerabilis ordo
Non Magni partes, sed Magnum in partibus esse.

Vt primum moestum tenuere silentia coetum,
Lentulus è celsa sublimis sede profatur:
Indole si dignum Latia, si sanguine prisco
Robur inest animis, non qua tellure coacti,
Quamque procul tectis captæ sedeamus ab urbis
Cernite, sed uestræ faciem cognoscite turbae:
Cunctaque iussuri primum hoc decernite Patres
Quod regnis, populisque liquet, nos esse Senatū.
Nam uel Hyperboreæ plaustrum glaciale sub Vrse,

Hyemis pe-
riphraſis.
Anni initium,
quo magi-
stratus elige-
bantur Cal.
Ian.

Lentuli ad
Ro. Senato-
res oratio.

g 4

Vcl

Romanam, superi, Libyca tellure ruinam
Pompeio prodesse nefas, uotisq; Senatus.

Aphrica nos potius uincat sibi. Curio fufas
Vt uidit campis acies, & cernere tantas
Curionis & fuorum ca-
des. Permisit clades compressus sanguine puluis,
Non tulit afflictis animum producere rebus,
Aut sperare fugam: ceciditq; in strage suorum
Impiger ad lethum, & fortis uirtute coacta.

In Curionē
ciuilium bel-
lorum sua-
sorem pro-
clamatio. Quid nunc rostra tibi profunt tur bata, forūmq;
Vnde Tribunitia plebeius signifer arte
Arma dabis populis: quid prodita iura Senatus,
Et gener, atque socer bello concurrere iussi?
Ante iaces, quam dira duces Pharsalia confert:
Spectandumque tibi bellum ciuile negatum est.

Apostrophe
ad ciuitatum
primarios. Has urbi misere uestro de sanguine poenas
Ferre datis: luitis iugulo sic arma potentes.
Felix Roma quidem, ciuesq; habitura beatos,
Si libertatis superis tam cura placeret,
Quam uindicta placet. Libycas en nobile corpus

Curio infe-
pultus. Pascit aues, nullo contactus Curio busto.
At tibi nos (quando non proderit ista silere)
A quibus omne æui senium sua fama repellit,
Digna damus iuuenis merita præconia uitæ.
Haud alium tanta ciuem tulit indole Roma,
Aut cui plus leges deberent recta sequenti.
Perdita tunc urbi nocuerunt secula, postquam
Ambitus, & luxus, & opum metuenda facultas
Transuerso mentem dubiam torrente tulerunt.
Momentumque fuit mutatus Curio rerum,
Gallorum captus spolijs, & Cesaris auro.
Ius licet in iugulos nostros sibi fecerit ense

Sylla

Sylla potens, Mariusque ferox, & Cinna cruentus,
Cesareæq; domus series: cui tanta potestas
Concessa est: emere omnes, hic uendidit urbem.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER V.

Sic alterna duces bellorum uulnera passos
In Macedum terras, miscens aduersa secūdis,
Seruauit fortuna pares. iam sparserat Aemo
Brama nives, gelidq; cadēs Atlātis Olympo:

Instabatque dies, qui dat noua nomina fāstis,
Quique colit primus ducentem tempora Ianum.
Dum tamen emeriti remanet pars ultima iuris,
Consul uterque uagos belli per munia Patres
Elicit Epirum. peregrina ac sordida sedes
Romanos cepit proceres: secretaque rerum
Hospes in extremis audiuit curia testis.
Nam quis castra uocet tot strictas iure secures?
Tot fascēs: docuit populos uenerabilis ordo
Non Magni partes, sed Magnum in partibus esse.

Vt primum moestum tenuere silentia coetum,
Lentulus è celsa sublimis sede profatur:
Indole si dignum Latia, si sanguine prisco
Robur inest animis, non qua tellure coacti,
Quamque procul tectis captæ sedeamus ab urbis
Cernite, sed uestræ faciem cognoscite turbae:
Cunctaque iussuri primum hoc decernite Patres
Quod regnis, populisque liquet, nos esse Senatū.
Nam uel Hyperboreæ plaustrum glaciale sub Vrse,

Hyemis pe-
riphraſis.
Anni initium,
quo magi-
stratus elige-
bantur Cal.
Ian.

Lentuli ad
Ro. Senato-
res oratio.

g 4

Vcl

Vel plaga quæ torrens, claususque uaporibus axis
Nec patitur noctes, nec iniquos crescere soles.
Si fortuna ferat, rerum nos summa sequetur,
Imperiumque comes. Tarpeia sede perusta
Gallorum facibus, Veiosque habitante Camillo,

Illic Roma fuit: non unquam perdidit ordo
Mutato sua iura solo. moerentia tecta
Cesar habet, uacuasque domos, legesque silentes,
Clausaque iustitio tristi fora. curia solos
Illa uidet Patres, plena quos urbe fugauit.

Ordine de tanto quisquis non exulat, hic est.

Ignaros scelerum, longaque in pace quietos

Bellorum primus sparsit furor: omnia rursus

Membra loco redeunt. en totis uiribus orbis

Hesperiam pensant superi: iacet hostis in undis

Obrutus Illyricis. Libyes squallentibus aruis

Curio Cesarei cecidit pars magna Senatus.

Tollite signa duces: fatorum impellite cursum:

Cohortatio. Spem uestram prestate deis: fortunaque tantos

Det uobis animos, quantos fugientibus hostem

Causa dabat. nostrum exhausto ius clauditur anno:

Vos quorum finem non est sensura potestas,

Consulite in medium Patres, Magnamque iubete

Esse ducem. Letho nomen clamore Senatus

Pompeius dux eligitur à Senatu.

Excipit: & Magno fatum, patrieq; suumque

Imposuit. Tunc in reges, populosque merentes

Sparsus honos, pelagique potens Phœbeia donis

Exornata Rhodos, gelidique inculca iuuentus

Taygetus mons Laco- num.

Taygeti: fama ueteres laudantur Athenæ:
Masiliæq; suæ donatur libera Phocis.

Tunc Sadalen, fortemque Coryn, fidumque per arma

Deiotar

Deiotarum, & gelidæ dominum *Rhasipolin oræ
Collaudant: Libyamque iubent autore Senatu
Sceptrifero parere Iubæ. prò tristia fata.

Et tibi non fide gentis dignissime regno

Fortunæ Ptolomæe pudor, criminemque deorum,

Cingere Pellæo pressos diademate crimes

Permissum: seuum in populos puer accipis enses:

Atque utinam in populos. donata est regia Lagi:

Accessit Magni iugulus: regnumque sorori

Ereptum est, foceròque nefas. iam turba soluto

Arma petit cætu, quæ cum populi que, ducèsque

Casibus incertis, & cæca sorte parent,

Solus in ancipites metuit descendere Martis

Appius euentus: finemque expromere rerum

Sollicitat superos, multosque obducta per annos

Delphica fatidici referat penetralia Phœbi.

Hesperio tantum, quantum semotus Eoo

Cardine Parnassus gemino petit æthera colle,

Mons Phœbo, Bromioque sacer, cui numine misto

Delphica Thebæ referunt trieterica bacchæ.

Hoc solum fluctu terras mergente cacumen

Eminuit, pontòque fuit discrimen, & astris.

Tu quoque uix summam seductus ab æquore rupem

Extuleras, unòque iugo Parnassè latebas.

Vltoribi expulsa premerent cum uiscera partus

Matris, adhuc rudibus Pæan Pythona sagittis

Explicuit, cum regna Themis, tripodasque teneret.

Vt uidit Pæan uastos telluris hiatus

Diuinam spirare fidem, uentosque loquaces

Exhalare solum. sacris se condidit antris,

Incubuitque adyto, uates ibi factus, Apollo.

g s

*Rascipolin, nonnulli legunt Rascipalin.

Corona regia Alexandri Magni.

Appius.

Parnassi montis in Phocide descriptio.

Themis uaticinij dea.

Apollo.

Quis

Quis latet hic superū? quod numen ab aethere pressum
 Dignatur cæcas inclusum habitare cauernas?
 Quis terram cæli patitur deus, omnia cursus
 Aeterni secreta tenens, mundi que futuri
 Conscijs, ac populis sese proferre paratus,
 Contactusque ferens hominum, magnusque, potensque,
 Siue canit fatum, seu quod iubet ille canendo,
 Fit fatum? Forsan terris inserta regendis,
 Aëre libratum uacuo que sustinet orbem,
 Totius pars magna Iouis, Cyrrhæa per antra
 Exit, & aethero trahitur connexa Tonanti.
 Hoc ubi uirginco conceptum est pectore numen,
 Humanam feriens animam sonat, oraque uatis
 Solut, ceu Siculis flammis urgentibus Aetnam
 Vndat apex, Campana fremens seu saxa uaporat
 Conditus Inarimes aeterna mole Typhoeus.
 Hoc tamen expositum cunctis, nullique negatum
 Numen, ab humani solum se labe furoris
 Vindicat. haud illic tacito mala uota susurro
 Concipiunt. nam fixa canens, mutanda que nulli
 Mortales optare uetat: iustisque benignus
 Sæpe dedit sedem totas mutantibus urbes,
 Vt Tyrijs: dedit ille minas impellere belli,
 Vt Salaminiacum meminit mare. sustulit iras
 Telluris sterilis, monstrato sine, resoluit
 Aëra tabificum. non ullo secula dono
 Nostra carent maiore deum, quam Delphica sedes
 Quod siluit, postquam reges timuere futura,
 Et superos uetere loqui. nec uoce negata
 Cyrrhæa moerent uates, templique fruuntur
 Insitio. nam si qua deus sub pectora uenit,

Numinis

Cyrrha urbs
 ad radicem
 montis Par-
 nassii.

Similitudo.

Numinis aut poena est mors inmaturo recepti,
 Aut pretium: quippe stimulo fluctuque furoris
 Compages humana labat. pulsusque deorum
 Concutiunt fragiles animas. Sic tempore longo
 Immotos tripodas: uastæque silentia rupis
 Appius Hesperij scrutator ad ultima fati
 Sollicitat: iussus sedes laxare uerendas
 Antistes, pauidæ inque deis immittere uatem,
 Castalios circum latices, nemorumque recessus
 Phæmonoën errore uagam, curis que uacantem
 Corripuit, cogitque fores irrumperet templi.
 Limine terrifico metuens consistere Phœbas,
 Absterrere ducentem noscendi ardore futura
 Cassa fraude parat. Quid spes (ait) improba ueri
 Te Romane trahit? muto Parnassus hiatu
 Conticuit, presbitque decum: seu spiritus istas
 Destituit fauces, mundi que in denia uersum
 Duxit iter: seu barbarica cum lampade Python
 Arsit, in immensas cineres abiire cauernas,
 Et Phœbi tenuere uiam: seu sponte deorum
 Cyrrha silet, fatique sat est arcana futuri
 Carmine longæ uobis commissa Sibyllæ:
 Seu Pæan solitus templis arcere nocentes,
 Ora quibus soluat nostro non inuenit æuo.
 Virginei patuere doli. fecitque, negatis
 Numinibus, metus ipse fidem. tum torta priores
 Stringit uita comas, crinesque in terga solutos
 Candida Phœaica complectitur infula lauro.
 Hercenitem, dubiamque premens in templa sacerdos
 Impulit. illa pauens adyti penetrabile remoti
 Fatidicum, prima templorum in parte resistit:

Phœbas Ap-
 pio dissua-
 det ne Apol-
 linis oracula
 consulat.

Phœbadis
 meticolosus
 animus.

Atque

Atque deum simulans, sub pectore ficta quieto
 Phœbas Verba refert, nullo confusa murmure uocis
 Apollinis Instinctam sacro mentem testata furore,
 adytū coa Haud æque lesura ducem, cui falsa canebat,
 et intrat. Quam tripodas, Phœbiq; fidem, non rupta trementi
 Verba sono, nec uox antri complere capacis
 Sufficiens spatium, nullq; horrore comarum
 Excussit laurus, immotq; culmina templi,
 Securūq; nemus, ueritam se credere Phœbo
 Prodiderant, sentit tripodas cessare, furensq;
 Appius: Et nobis meritas dabis impia pœnas,
 Et Superis, quos fingis, ait, nisi mergeris antris,
 Deq; orbis trepidi tanto consulta tumultu
 Desinis ipsa loqui. Tandem conterrita uirgo
 Confugit ad tripodas, uastisq; adducta cauernis
 Hæsit, et insueto concepit pectore numen,
 Quod non exhauste per tot iam secula rupis
 Spiritus ingessit uati: tandemq; potitus
 Pectore Cyrrheo, non unquam plenior artus
 Phœbados irrupit Pæan: mentemq; priorem
 Expulit, atque hominem toto sibi cedere iussit
 Bacchantis Pectore. bacchatur demens aliena per antrum
 descriptio. Colla ferens, uittasq; dei, Phœbeaq; serua
 Erectis discussa comis, per inania templi
 Ancipiti ceruice rotat, spargitq; uaganti
 Obstantes tripodas, magnoque exæstuat igne,
 Iratum te Phœbe ferens: nec uerberere solo
 Vteris: et stimulos, flammassq; in uiscera mergis.
 Accipit et frenos: nec tantum prodere uati,
 Quantum scire, licet. Venit etas omnis in unam
 Congeriem: miserūq; premunt tot secula pectus.

Tanta

Tanta patet rerum series, atq; omne futurum
 *Nittitur in lucem: uocemq; petentia fata
 Luctantur: non prima dies, non ultima mundi,
 Non modus Oceani: numerus non deerat arenæ.

Talis in Euboico uates Cumana recessu,
 Indignata suum multis seruire furorem
 Gentibus, ex tanta fatorum strage superba
 Excerpsit Romana manu: sic plena laborat
 Phœmonoë Phœbo, dum te consultor operi
 Castalia tellure dei uix inuenit, Appi,
 Inter fata diu quærens tam magna latentem.
 Spumea tunc primum rabies uesana per ora
 Effluit, et gemitus, et anhelos clara meatu
 Murmura: tunc mœstus uastis ululatus in antris,
 Extremæq; sonant domita iam uirgine uoces.
 Effugis ingentes, tanti discriminis expers,
 Bellorum Romane minas: solusq; quietem
 Euboici uasta lateris conualle tenebis.
 Cetera suppressit, faucesq; obstruxit Apollo.

Custodes tripodes fatorum, arcanaq; mundi,
 Tūq; potens ueri Pæan, nullūque futuri
 A Superis celate diem, suprema ruentis
 Imperij, cesosque duces, et funera regum,
 Et tot in Hesperio collapsas sanguine gentes
 Cur aperire times? an nondum numina tantum
 Decreuere nefas? et adhuc dubitantibus astris
 Pompeij damnare caput, tot fata tenentur?
 Vindicis an gladij facinus, pœnasq; furorum,
 Regnq; ad ultores iterum redeuntia Brutos,
 Ut peragat fortuna, taces? tunc pectore uatis
 Impactæ cessere fores, exclusaq; templis

*Mittitur.

Cumq; oppi-
 dum in Cam-
 pania.Oraculum
 Apollinis.Percontatur
 Poëta cur tot
 Rom. cala-
 mitates, ca-
 detq; nō pu-
 blicet Apol-
 lo. (R)Bruti, duo,
 Iunius &
 Marcus.

Profiliuit:

Profiluit: perstat rabies, nec cuncta locuta est.
 Quem non emisit, superest deus, illa feroces
 Torquet adhuc oculos, totoque uagantia caelo
 Lumina, nunc uultu pauido, nunc torua minaci.
 Stat nunquam facies: rubor igneus inficit ora,
 Lucentesque genas: nec qui solet esse timenti
 Terribilis, sed pallor inest: nec fessa quiescunt
 Corda, sed ut timidus Boreae post flammae pontus
 Rauca gemit, sic multa leuani suspiria uatem.

Dumq; à luce sacra, quã uidit fata, refertur
 Ad uulgare iubar, media uenere tenebrae.
 Immisit Stygiam P. ean in uiscera Lethen,
 Quae raperet secreta deum, tum pectore uerum
 Fugit, et ad Phœbi tripodas rediere futura:
 Vixq; refecta cadit, nec te uicinia lethi

Appio mors
 sepulturâq;
 prædicatur.

Territat ambiguis frustratum sortibus Appi:
 Iure sed incerto mundi subfidere regnum
 Chalcidos Euboica uana spe rapte parabas.
 Heu demens, nullum belli sentire fragorem,
 Tot mundi caruisse malis, præstare deorum
 Excepta quis morte potest: secreta tenebis

Appiani tu-
 muli locus.

Littoris Euboici memorando condite busto,
 Quã maris angustat fauces saxosa Carystos,
 Et tumidis in festa colit quã numina Rhannis,
 Arctatus rapido feruet quã gurgite pontus,
 Euripusq; trahit, cursum mutantibus undis,
 Chalcidicas puppes ad iniquam clauibus Aulim.

Cæsar, deu-
 tis Afranio
 & Petreio Be-
 thicam petit.

Interea donitis Cæsar remeabat Ibêris,
 Victrices aquilas alium laturus in orbem:
 Cum propè fatorum tantos per prospera cursus
 Auertere dei, nullo nam Marte subactus

Intra

Intra castrorum timuit tentoria ductor
 Perdere successus scelerum, cum penè fideles
 Per tot bella manus satiata sanguine tandem
 Destituere ducem: seu mæsto classica paulum
 Intermissa sono, claususque, et frigidus ensis
 Expulerat belli furias: seu præmia miles
 Dum maiora petit, damnat causamque, ducemque,
 Et scelere imbutos etiam nunc uendicat enses.

Haud magis expertus discrimine Cæsar in ullo est,
 Quam non è stabili, tremulo sed culmine cuncta
 Despiceret, staretque super titubantia fultus,
 Tot raptis truncus manibus, gladioque relictus
 Penè suo: qui tot gentes in bella traherat,
 Scit non esse ducis, strictos sed militis enses.
 Non pauidum iam murmur erat: nec pectore tecto
 Ira latens: nam que dubias constringere mentes
 Causa solet, dum quisque pauet, quibus ipse timori est,
 Sæque putat solum regnorum iniusta grauari,
 Haud retinet, quippe ipsa metus exoluerat audax
 Turba suos, quicquid multis peccatur, inultum est.

Trōiæ.

Effudere minas: Liceat discedere Cæsar
 Arabicæ scelerum, queris terræque marique
 His ferrum iugulis, animasque effundere uiles
 Quolibet hoste paras: partem tibi Gallia nostri
 Eripuit: partem duris Hispania bellis:
 Pars iacet Hesperia: totoque exercitus orbe
 Te uincens perit. Terris sudisse cruorem
 Quid iuuat Arctois, Rhodano, Rhenoque subactis?
 Tot mihi pro bellis bellum ciuile ac disti.
 Cepimus expulso patriæ cum tecta Senatu,
 Quos hominum, uel quos licuit spoliare deorum?

Oratio mili-
 tis, pro omni-
 bus copiis,
 detrectantis
 bellum.

Imus

Imus in omne nefas, manibus ferrôque nocentes,
 Paupertate pij, finis quis queritur armis?
 Quid satis est, si Roma parum iam respice canos,
 Inualidâsque manus, et inanes cerne lacertos.
 Vfus abit uite: bellis consumpsimus æuam.
 Ad mortem dimitte senes, en improba nota:

Morienti in
 militia para-
 batur lectus
 cespitè duro
 factus.

Non duro liceat morientia cespitè membra
 Ponere, non anima galeam fugiente ferire,
 Atque oculos morti clausuram querere dextram,
 Coniugis illabi lacrymis, unigue paratum
 Scire rogum liceat morbis finire senectam.
 Sit præter gladios aliquod sub Cesare fatum.
 Quid uelut ignaros ad que portenta parcimur
 Spe trahis: usque adeo soli ciuilibus armis
 Nescimus cuius sceleris sit maxima merces?
 Nil actum est bellis, si nondum comperit istas
 Omnia posse manus nec fas, nec uincula iuris
 Hoc audere uctant. Rheni mihi Caesar in undis
 Dux erat, hic socius. Facinus quos inquinat, æquat.
 Adde, quod ingrato meritorum iudice uirtus
 Nostra perit: quicquid gerimus, fortuna uocatur.
 Nos fatum sciet esse suum: licet omne deorum
 Obsequium speres, irato milite Caesar
 Pax erit. Hæc fatum, totis discurrere castris
 Cæperat, infestoque ducem deposcere uultu.
 Sic erat, ô superi, quando pietâsque, fidêsque
 Destituunt, morêsque malos sperare relictum est,
 Finem ciuili faciat discordia bello.
 Quem non ille ducem potuit terrere tumultus?
 Fata sed in præceptis solitus dimittere Caesar,
 Fortunamque suam per summa pericula gaudens

Cum adnu-
 ratione præ-
 dicatur ro-
 bur.

Exerc

Exercere uenit: nec dum deseuat ira,
 Expectat: medios properat tentare furores.
 Non illis urbes, spoliandâque templa negasset,
 Tarpeiânque Iouis sedem, matrêsque Senatus,
 Passurûsque infanda nurus. uult omnia Caesar
 A se seu a peti, uult præmia Martis amari:
 Militis indomiti tantum mens sana timetur.
 Non pudet, heu Caesar, soli tibi bella placere
 Iam manibus damnata tuis: hos antè pigebit
 Sanguinis: his ferri graue ius erit ipse per omne
 Fâsque nefasq; rues: lassare, et disce sine armis
 Posse pati: liceat scelere tibi ponere finem.
 Sæue quid insequeris? quid iam nolentibus instas?
 Bellum te ciuile fugit. Stetit aggere fultus
 Cespitis, intrepidus uultu, meruitque timeri
 Non metuens: atque hæc ira dictante profatur,

Qui modò in absentem uultu, dextrâque furebus
 Miles habes nudum, promptumque ad uulnera pectus.
 Hinc fuge, si belli finis placet, ense relicto.
 Detegit imbelles animos nil fortiter ausus
 Seditio, tantumque fugam meditata iuuentus,
 Ac ducis inuicti rebus lassata secundis.
 Vadite, meque meis ad bella relinquito fatis:
 Inuenient hæc arma manus, uobis que repulsis
 Tot reddet Fortuna uiros, quot tela uocabunt.
 An ne fugam Magni tanta cum class. sequuntur
 Hæ sperie gentes, nobis uictoria turbam
 Non dabit: impulsis tantum que præmia belli
 Auferat, et uestri raptâ mercede laboris,
 Lauriferos nullo comitetur uulnere currus?
 Vos * despecta senes, exhausti, que sanguine turba

Animi Cæ-
 sariani.

In Cæsarem
 apostrophe.

* filii

Cæsaris
 oratio.

Sententia.

* despecta

b Cernitis

Cernetis nostros iam plebs Romana triumphos.
 Caesaris an cursus uestra sentire putatis
 Damnum posse fugae: ueluti si cuncta mimentur
 Flumina, quos miscet pelago, subducere fontes,
 Num magis ablatiis unquam decresceret æquor,
 Quam nunc crescit aquis: an uos momenta putatis
 Vlla dedisse mihi: nunquam sic cura deorum
 Se premit, ut uestra morti, uestraq; saluti
 Fata uacent. Procerum motus hæc cuncta sequuntur.
 Humanum paucis uiuit genus orbis Iberi
 Horror, & Arctoi nostro sub nomine miles
 Pompeio certè fugeres duce. fortis in armis
 Cesareis Labienus erat: nunc transfuga uilis
 Cum duce prelato terras, atque æquora lustrat.
 Nec melior mihi uestra fides, si bella nec hoste,
 Nec duce me geritis. quisquis mea signa relinquit,
 Nec Pompeianis tradit sua partibus arma.
 Hic nunquam uult esse meus. sunt ista profectò
 Curæ castra deis, qui me committere tantis
 Non nisi mutato uoluerunt milite bellis.
 Heu quantum Fortuna humeris iam pondere seßis
 Amolitur onus: sperantes omnia dextras
 Ex armare datur, quibus hic non sufficit orbis.
 Iam certè mihi bella geram: discedite castris:
 Tradite nostra uiris ignaui signa Quirites.
 At paucos, quibus hæc rabies autoribus arsit,
 Non Caesar sed poena tenet. procumbite terræ,
 Infidumque caput, feriendæque tendite colla.
 Et tu quo solo stæbunt iam robore castra
 Tyro rudis. specta poenas, & disce ferire,
 Disce mori. Tremuit saua sub uoce minantis

Dij curant
 quidem mor-
 talia, sed non
 a deo se pre-
 munt & incli-
 nant, ut nego-
 tia uiliu per-
 sonarum &
 mortem vi-
 tant; militu
 curent, solu-
 modo fata
 ducū, & ma-
 gnorū uirō-
 rum prospici-
 entes.

Permissio.

Vulgus

Vulgus incers: unumque caput, tam magna iuuentus
 Priuatum factura timet: uelut ensibus ipsis
 Imperet, inuito moturus milite ferrum.
 Ipse pauet, ne tela sibi dextræq; negentur
 Ad scelus hoc Caesar: uicit patientia seui
 Spem ducis, & iugulos, non tantum præstitit enses.
 Nil magis, assuetas foelcri quam perdere mentes,
 Atq; perire timet. tam diro foederis ictu
 Parta quies, poenæque redit placata iuuentus.

Brundisium decimis iubet hanc attingere castris,
 Et cunctas reuocare rates quas auius Hydrus,
 Antiquusq; Taras, secretæque littora Leuce,
 Quas recipit Salapina palus, & subdita Sipus
 Montibus. Ausoniam quæ torquens frugifer oram,
 Dalmatico Boreæ, Calabroque obnoxius Austro
 Appulus Adriacas exit Garganus in undas.
 Ipse petit trepidam tutus sine milite Romam
 Iam doctam seruire toge: populoque precanti
 Scilicet indulgens, summum Dictator honorem
 Contigit, & letos fecit, se Consule fastos.
 Nanque omneis uoces, per quas iam tempore tanto
 Mentimur dominis, hæc primum repperit etas,
 Qua sibi ne ferri ius ullum Caesar abesset,
 Ausonias uoluit gladijs miscere secures.
 Addidit & fasces aquilis, & nomen inane
 Imperij rapiens, signauit tempora digna
 Mæsta nota. nam quo melius Pharsalicus annus
 Consule notus erit: fingit solennia campus,
 Et non admisse dirimit suffragia plebis,
 Decantatque tribus, & uana uersat in urna.
 Nec coelum seruare licet: tonat Augure surdo,

Hydrus Apu-
 lie Riuus.

Cæsar Ro-
 mani petit

Auspicioꝝ
 corruptio.

h 2 Et

Et late iurantur aues bubone sinistro.
 Inde perit primum quondam ueneranda potestas
 Iurus inops: carcat tantum ne nomine tempus,
 Menstruus in fastos distinguit secula Consul.
 Nécnon iliace numen quod presidet Albæ
 Haud meritum Latio solennia sacra subacto
 Vidit flammifer a consecras nocte Latinas.
 Inde rapit cursus, & que piger Appulus arua
 Deseruit rastris, & inerti tradidit herba.
 Ocyor & cœli flammis, & cygride facta
 Transcurrit, curuique tenens Minoia tecta
 Brundusij, clausas uentis brumalibus undas
 Inuenit, & pauis hyberno sidere classes.
 Turpe duci uisum est rapiendi tempora belli
 In segnes hæsisse moras, portuq; teneri.
 Dum pateat curum uel non felicibus equor.
 Expertes animos pelagi sic robore complet:
 Fortius hyberni status, cœlumque fretumque
 Cum cepere, tenent, quam quos incumbere certos
 Perfida nubiferi uciat inconstantia ueris.

Cæsar suos
 transfretare
 cohortatur.
 Nec maris anfractus, lustrandaque littora nobis,
 Sed recti fluctus, soloque Aquilone secandi.
 Hic utinam summi curuet carchestia mali,
 Incumbitque furens, & Graia ad mœnia perflct,
 Ne Pompeiani Phœacum è litore toto
 Languida iactatis comprehendant carbasa remis.

Sesús, ut fur
 gens Sol ma
 ne suas facit
 ymbas, ita
 Luna noctu
 furgens.
 Rumpite, que retinent felices uincula proras.
 Tandudum nubes, & seuas perdimus undas.
 Sidera prima poli Phœbo labente sub undas
 Exierant, & luna suas iam fecerat umbras:
 Cum pariter soluere rates, totosque rudentes

Lax44

Laxauere sinus: & flexo nauita cornu
 Obliquat leuo pede carbasa, summaque pandens
 Suppara, uelorum perituras colligit auras.
 Ut primum leuior propellere lintea uentus
 Incipit, exiguumque tument, mox reddita mælo
 In mediam cecidere ratem: terraque relicta
 Non ualet ipsa sequi puppes, que uexerat aura.
 Aequora lenta iacent alio torpore ligata.
 Pigrus immotis hæfere paludibus undæ.
 Sic stat iners Scythicas astringens Bosphorus undas,
 Cum glacie retinente fretum non impulit Ister,
 Immensumq; gelu tegitur mare, comprimunt unda,
 Deprendit quasunque rates: nec peruia uelis
 Aequora frangit eques, fluctuque latente sonantem
 Orbita migrantis scindit Mæotida Bessi.
 Sæua quiete pelagi, mæstosq; ignaua profundo
 Stagna iacentis aque, ueluti deserta rigente
 Aequora natura cessant: pontusque uetustas
 Oblitus seruare uices non com meat æstu:
 Non horrore tremit: non solis imagine uibrat:
 Casibus innumeris fixæ patuere carinæ.
 Illinc infeste classes, & inertia tonsis
 Aequora moturæ, grauis hinc languore profundi
 Obscisis uentura fames, noua uota timori
 Sunt inuenta nouo: fluctus nimis que precari
 Ventorum uires, dum se torpentibus unda
 Excitiat stagnis, & sic mare, nubila nusquam,
 Vndarumque minere celo languente, fretumque
 Naufragij spes omnis abis: sed nocte fugata
 Læsum nube diem iubar extulit, imaque sensim
 Concussit pelagi, mouitque Ceraunia nautis.

Similitudo

Bessi, Thra-
ciz populiOrtus dies
descriptio.

b 3 Inde

Inde rapi cœpere rates atque equora classem
 Curua sequi, que iam uento, fluctuque secundo
 Lapsa Palestinas uncis confixit arenas.

confidre Prima duces uidit iunctis consistere castris
 Tellus, quam uolucer Genus, quam mollior Apfus

Genus & Circumcunt ripis. Apso gestare carinas
 Apfus flumi- Causa palus, leni quam fallens egerit unda.
 na Epiri, & At Genusum nunc sole nitens, nunc umbre soluta
 vtriusque di- Præcipitant neuter longo se gurgite lassat,
 scriptio. Sed minimum terra uicino litore nouit.

Hoc Fortuna loco tanta duo nomina fame
 Composuit: miserique fuit spes irrita mundi,
 Possè duces parua campi statione diremptos
 Admotum damnare nefas, nam cernere uultus,
 Et uoces audire datur: multosque per annos
 Dilectus tibi Magne socer, post pignora tanta
 Sanguinis infæusti sobolem, mortemque nepotis,
 Te nisi Niluaca propius non uidit arena.

Cæsaris re-
 moratio.

Cæsaris attonitam miscenda ad prælia mentem
 Ferre moras scelerum partes iussere relicte,
 Ductor erat cunctis audax Antonius armis,
 Iam tunc ciuili meditatus Leucada bello.

Antoniu in-
 crepat Cæ-
 sar.

Illum sæpe nimis Cæsar, precibusq; morantem
 Euocat: O mundi tantorum causa malorum,
 Quid superos, ex fata tenes? sunt cætera cursu
 Acta meo, summani rapti per prospera belli
 Te poscit Fortuna manum, num rupta uadofis
 Syrtibus incerto Libye nos diuidit æstu?
 Nunquid inexplorata tua credimus arma profundo?
 Inq; nouos traheris casus? ignaue uenire
 Te Cæsar, non iri iubet, prior ipse per hostes

Percussi

Percussi medias alieni iuris arenas.
 Tamea castra times: pereuntia tempora fati
 Conqueror, in uentos impendo uota, fretumque
 Ne retine dubium cupientes ire per æquor.
 Si bene nota mihi est, ad Cæsaris arma iuuentus
 Naufragio uenisse uolet: iam uoce doloris
 Utendum est: non ex æquo diuisimus orbem.
 Epirum Cæsarque tenet, totusque Senatus:
 Ausoniam tu solus habes. His terque, quaterque
 Vocibus exitum postquam cessare uidebat,
 Dum se deesse deis, at non sibi numina credit,
 Sponte per incertas audet tentare tenebras,
 Quod iussi timere fretum, temeraria prono
 Expertus cecidisse deo, fluctusque uerendos
 Classibus, exigua sperat superare carina.

Soluerat armorum fessas nox languida curas:
 *Parua quies miseris, in quorum pectora somno
 Dat uires fortuna minor: iam castra silebant,
 Tertia iam uigiles commouerat hora secundos,
 Cæsar sollicito per uasta silentia gressu
 Vix famulis audenda parat: cunctisque relictis,
 Sola placet Fortuna comes. tentoria postquam
 Egressus uigilum, somno cedentia membra
 Transiit, que stus tacite quod fallere posset.
 Littora curua legit, primisque inuenit in undis
 Rupibus exesis herentem fune carinam
 Rectorem, dominumque ratas securatenebat
 Haud procul inde domus, non illo robore fula,
 Sed sterili iunco, canni que intexta palustri,
 Et latus inuersa nudum munita phaselo.
 Hæc Cæsar bis terque manu qua sustulitæctum

*Parua

Disimulato
 gregarij ha-
 bitu, Cæsar
 incedit.

h 4

Limina

Amyclæ do- *Limina commouit, molli consurgit Amyclæ,*
muncula. *Quem dabat alga, toro, Quisnam mea naufragus, inquit,*
Tecta petit: aut quem nostræ Fortuna coëgit
Auxilium sperare cases? sic factus, ab alio
Aggere, iam tepida sublato fune fauilla,
Scintillam tenuem commotos pauit in ignes,
Securus belli: prædam ciuilibus armis
Scit non esse casam. O uite tuta facultas

Pauperis, angustique lares: o munera nondum
Intellecta deum! quibus hoc contingere templis,
Aut potuit muris, nullo trepidare tumultu

Cæsar ad Dux, ai: expecta uotis maiora modestis,
Amyclam. *Spesque tuas laxa iuuenis, si iussa secutus*
Me uehis Hesperiam, non ultra cuncta carinae
Debebis, manibusque inopem duxisse senectam.
Ne cessa præbere deo tua fata uolenti,
Angustos opibus subitis implere Penates.

Sic fitur: quanquam plebeio tectus amictu,
Inocilis priuata loqui, tum pauper Amyclæ:
Multa quidem prohibens nocturno credere ponto,
Nam sol non rutilas deduxit in æquora nubes,
Concordesque tulit radios: Noton altera Phœbi,
Alter a pars Boreæ ducta luce uocabat.
Orbe quoque exhaustus medio, languensque recessit,
Spectanteis oculos infirmo lumine passus.

Luna rubi-
eum luentos
indicit, in-
quit Phœbus.

Lunæque non graui surrexit lucida cornu,
Haud orbis medijs, purros excusa recessus:
Nec duxit recto tenuata cacumina cornu,
Ventorumque nota rubuit: tum lurida pallens
Ora talit uultu sub nubem tristis ituro.

Sed

Sed mihi nec motus nemorum, nec litoris iclus,
Nec placet incertus, qui prouocat æquora, Delphin:
Aut siccum, quod mergus amat: quòdque ausa uolare
Ardea sublimis penne confisa natanti:
Quòdque caput spargens undis, uelut occupet imbrem,
Instaouili gressu meritur littora cornix.
Sed si magnarum posunt discrimina rerum,
Haud dubitem præbere manus: uel littora tangam
Iussa, uel hoc potius pelagus statusque negabunt.

Hec factus fouensque ratem dat carbasa uentis:
Ad quorum motus non solum lapsa per altum
Aëra dispersos traxere cadentia sulcos
Sidera: sed summis etiam que fixa tenentur
Astra potus sunt uisa quati, niger inscit horror
Terga maris: longo per multa uolumina tractu
Aestuat unda mmax: flatusque incerta futuri,
Turbida testantur conceptos æquora uentos.

Tunc rector trepide satur ratis, Aspice sauum
Quanta paret pelagus: Zephyrusue intendat, an *Eurus
Incertum est: puppim dubius ferit undique pontus:
Nubibus, et caelo Notus est, si murmura pon: i
Consulimus, uenient Cori in mare gurgite tanto,
Nec ratis Hesperias tanger, nec naufragus oras.
Desperare uitam, et uituos conuereere cursus
Sola salus: liceat uexam littora puppe
Prendere, ne longè nimium sit proxima tellus.

Fisus cuncta sibi cessura pericula Casar,
Sperne minas, inquit, pelagi, uentòque furenti
Trade sinum. Italiani si caelo autore recusar,
Me pete, sola tibi causa hæc est iusta timoris,
Vectorem non nosse tuum, quem numina nunquam

Ventorum
& tempesta-
tum iudicia.

Amyclæ
Casari.
* Zephyros
* Euros

Amyclæ Cæ-
sari naviga-
tionè dissua-
det.
Cæsar inter-
ritus ceptū
iter profe-
quitur.

h 5

Desit

Destituunt, de quo malè tunc Fortuna meretur,
 Cùm post uota uenit: medias per rumpe procellas
 Tutela secure mea. cœli iste fretiq;
 Non puppis nostræ labor est. hanc Cesare pressam
 A fluctu defendet onus. nec longa furori
 Ventoꝝ seuo dabitur mora. proderit undis
 Ista ratis. nec flecte manus: fuge proxima uelis
 Littora: tum Calabro portu te crede potitum,
 Cùm iam non poterit puppi, nostræq; saluti
 Altera terra dari. quid tanta strage paretur
 Ignoras? querit pelagi, cœlique tumultu
 Quid præstet Fortuna mihi. Non plura locuto
 Auulsit laceros percussa puppe rudentes
 Turbo rapax, fragilemque superuolitantia malum
 Vela tulit: sonuit, uictis compagibus, alius.
 Inde ruunt toto concita pericula mundo.
 Primus ab Oceano caput exeret Atlantæo
 Core mouens æstus: iam te tollente furebat
 Pontus, & in scopulos totas erexerat undas.
 Occurrit gelidus Boreas, pelagusque retundit:
 Et dubium pendet uento cui pareat æquor.
 Sed Scythici uicit rabies Aquilonis, & undas
 Torfit, & abstrusas penitus uada fecit arenas.
 Nec perfert pontum Boreas ad saxa suuinque
 In fluctus Cori frangit mare: motaque possunt
 Aequora subductis etiam concurrere uentis.
 Non Euri cessasse minas, non imbris atrum
 Aeolij iacuisse Notum sub carcere saxi
 Crediderim, cunctos solita de parte uentes
 Defendisse suas uiolento turbine terras,
 Sic pelagus mansisse loco. nam parua procellis

Infestissima
 repestatis hy
 pothiposis.

Not^o, ab hu
 more dictus,
 uait Cellius.

Acquora

Aequora rapta frunt: Aegæas transit in undas
 Tyrrhenum: sonat Ionio uagus Adria ponto.
 Ab quoties frustra pulsatos æquore montes
 Obruit illa dies: quàm celsa cacumina pessum
 Tælus uicta dedit: non ullo littore surgunt
 Tam ualidi fluctus, aliòque ex orbe uoluti
 A magno uenire mari, mundumque coërens
 Monstriferos agit unda sinus. Sic rector Olympi
 Cuspide fraterna lassatum in secula fulmen
 Adiuuit, regnòque accessit terra secundo.
 Cùm mare conuoluit gentes, eùm littora Tethys
 Noluit ulla pati, cœlo contenta teneri,
 Tunc quoque tanta maris moles creuisset in astra,
 Ni Superùm Rector pressisset nubibus undas.

Non cœli nox illa fuit: latet oblitus aër
 Infernae squalore domus, nimbisq; grauat
 Deprimitur, fluctusq; in nubibus accipit imbrem.
 Lux etiam mei uenda perit, nec fulgura currunt
 Clara, sed obscurum nimbosus disilit aër.
 Tunc Superùm conuexa tremunt, atque arduus axis
 Insonuit, motaque poli compage laborant.
 Extimuit Natura chaos: rupisse uidentur
 Concordes elementa moras, rursusq; redire
 Nox manes mistura deis. spes una salutis,
 Quòd tanta mundi nondum perierit ruina.
 Quantum Leucadio placidus de uertice pontus
 Despicitur, tantum nauta uidere trementes
 Fluctibus è summis præcepit mare: cumq; tumentes
 Rursus hiant undæ, uix eminet æquore malus:
 Nubila tanguntur uelis, & terra carina.
 Nam pelagus, qua parte sedet, non celat arenam

*fremunt,

Exhaust

Exhaustum in cumulos, omnisq; in fluctibus unda est.

Artis opem uicere metus, nesci que magister
Quam frangat, cui cedat aquae, discordia ponti
Succurrit miseris, fluctusque euertere puppim
Non ualet: in fluctus uictum latus unda repellens
Erigit, atque omni surgit ratis ardua uento.

Salon insula
inter Brun-
dium & Epi-
rum: de qua
suprà lib. 2.

Non humilem Salona uadis non littora curuae
Thessalie saxosa pauent, oraeq; malignos
Ambracie portus, scopulosa Ceraunia nautae
Summa timent. Credit iam digna pericula Caesar

Fatis esse suis. Tantiusno euertere, dixit,
Me Superis labor est, parua quem puppe sedentem
Tam magno petiere mari, si gloria lethi

Pathos à lo-
eo.

Est pelago donata mei, bellisque negamur.
Intrepidus, quamcunque datus mihi numina mortem,
Accipiam, licet in gentes abruperit actus
Festinata dies fati, sat magna peregi:
Arctos domui gentes, inimica subegi

Arma metu: uidit Magnum mihi Roma secundum.
Iussa plebe tuli fasces per bella negatos:
Nulla meis aberit titulus Romana potestas.

Nesciet hoc quisquam, nisi tu, qua sola meorum
Conscia uotorum es, me, quamuis plenus honorum,
Et Dictator eam Stygias, et Consul ad umbras,
Priuatum Fortuna mori, mihi sinere nullo

Apostrophe
ad fortunam.

Est opus o Superi: lacerum retinete cadauer
Fluctibus in medijs: desint mihi basta rogusq;
Dum metuar semper, terraque expecter ab omni.

Hec fatum decimus, dictu mirabile fluctus
Inualida cum puppe leuat: nec rursus ab alto
Aggere deiecit pelagi, sed perculit unda,

Scrup

Scruposisq; angusta uacant ubi littora saxis,
Imposuit terrae pariter tot regna, tot urbes
Fortunamque suam castra tellure recepit.
Sed non tam romeanus Caesar iam luce propinqua,
Quam tacita sua castra fuga, comitesque sefellit.
Circumsusa ducti fleuit, gemitusque suorum,
Et non ingratis incesit turba querelis.
Quò te dure tulit uirtus temeraria Caesar?
Aut que nos uiles animas in fata relinquens,
Inuitis spargenda dabis tua membra procellis?
Cum tot in hac anima populorum uita salusq;
Pendeat, et tantus caput hoc si fecerit orbis.
Seuittia est uoluisse mori, nullusne tuorum
Emeruit comitum fati non posse superstes
Esse tuistcum te raperet mare, corpora segnis
Nostra sopor tenuit: pudet heu tibi causa petendae
Hec fuit Hesperietiusum est committere quenquam
Tam seuo crudele mari, fors ultima rerum
In dubios casus, et prona pericula mortis
Precipitare solet: mundi iam summa tenentem
Permississe mari: tantum quid numina lassas?
Sufficit ad fatum belli fauor iste, laborque
Fortunae, quòd te nostris impegit arenis.

Hinc usus placuere deum, non rector ut orbis,
Nec dominus rerum, sed felix naufragus esset
Talia iactantes discussa nocte, serenus
Oppressit cum sole dies, fessumq; tumentes
Composuit pelagus uentis patientibus undas.
Necnon Hesperij lassatum fluctibus equor
Ut uidere duces, purumque insurgere caelo
Fracturum pelagus Boream, soluere carinas,

Caesar terrae
appulit.

*gemitus
Caesariani
abientē Cae-
sare fientes,
conquerun-
tur.

*pereuntibus

Boreas ser-
nitatem inu-
cat.

Q. 45

Quas uentus, doctæq; pari moderamine dextra
 Permistas habuere diu: latumque per æquor,
 Ut terrestre, coit confertis puppibus agmen.
 Sed nox seua modum uenti, uelique tenorem
 Eripuit nautis, excussitq; ordine puppes.

Similitudo. Strymona sic gelidum, bruma pellente, relinquunt
 Poturæ te Nile grues, primoque uolatu
 Effingunt uarias, casu monstrante, figuras.
 Mox ubi percussit tensas Notus aliorum alas
 Confusos temere immixtae glomerantur in orbes,
 Et turbata perit dispersis littera pennis.

Cum primum redeunte die uiolentior aër
 Puppibus incubuit Phœbeo concitus ortu,
 Prætereunt frustra tentati littora Lissi,
 Nymphæumque tenent, nudas Aquilonibus undas:
 Succedens Boreæ iam portum fecerat Austræ.

*Pompeij cō-
 filium.* Vndique collatis in robur Cæsaris armis,
 Summa uidens duri Magni discrimina Martis
 Iam castris instare suis, seponere tutum
 Contugij decreuit onus, Lesbòque remota
 Te procul à seui strepitu Cornelia belli

Exclamatio. Occulere. Heu quantum mentes dominatur in æquas
 Iusta Venus: dubium, trepidumque ad prælia Magne
 Te quoque fecit amor: quod nolles stare sub ictu
 Fortune, quo mundus erat, Romanæque facta,
 Coniux sola fuit, mentem iam uerba paratam
 Destituunt, blandæq; iuuat uentura trabentem
 Indulgere moræ, & tempus subducere fati.

*Cornelia
 Pompeij
 vxor.* Noctæ sub extrema, pulso torpore, quietis,
 Dum fouet amplexu grauidum Cornelia curis
 Pectus, & auersi petit osculi gratam mariti,

Humentes

Humentes mirata genas, percussaque cæco
 Vulnere, non audent flentem deprendere Magnum.
 Ille gemens, Non nunc, uita mihi dulcior, inquit,
 Cum tædet uita, letho sed tempore, coniux,
 Venit mœsta dies, & quam nimiumque, parumque
 Distulimus: iam totus adest in prælia Cæsar.
 Cedendum est bellis, quorum tibi tuta latebra
 Lesbos erit: desiste precors tentare: negaui
 Iam mihi: non longos à me patiere recessus.
 Præcipites aderunt casus: properante ruina,
 Summa cadunt: satis est audisse pericula Magni.
 Mæque tuus decepit amor, ciuilia bella
 Si spectare potes. nam me iam Marte parato
 Securos cepisse pudet cum coniuge somnos,
 Eque tuo, miserum quæ iunt cum classica mundum,
 Surrexisse sinu. uereor ciuilibus armis
 Pompeium nullo tristem committere damno.
 Tutior interea populis, & tutior omni
 Rege late, positamque procul fortuna mariti
 Non tota te mole premat: si numina nostras
 Impulerint acies, maneat pars optima Magni:
 Sitque mihi, si fata premant, uictor que cruentus,
 Quò fugisse uelim. Vix tantum infirma dolorem
 Cepit, & attonito cesserunt pectore sensus.
 Tandem ut uox mœstas potuit proferre querelas,
 Nil mihi de fati thalami, Superisque relictum est
 Magne queri: nostros non rumpit sanus amoris,
 Nec diri fax summa rogi: sed fortè frequenti,
 Plebei, que nimis carco dimissa marito.
 Hostis ad aduentum rumpamus fœdera tedæ:
 Placemus Socerum. Sic est tibi cognita Magne

Pompeij mœ-
 sta ad Corne-
 liam vxorem
 oratio.

Corneliaz
 suadet ut in
 Lesbum eat.

*nostri

Pathos.

Nostra

Nostra fides credisne aliquid mihi tutius esse,
 Quam tibi nonne olim casu pendemus ab uno?
 Fulminibus me seuē iubēs, tantēq; ruinae
 Absentem praestare caput? securā uidetur
 Sors tibi, cum facias etiam nunc uota perisse,
 Ut nolim seruire malis, sed morte parata,
 Te sequar ad manes, feriat dum moesta remotas
 Fama procul terras, uiuam tibi nempe superstitis.
 Adde, quod assuescis fati, tantumque dolorem
 Crudelis me ferre doces; ignosce fatenti,
 Posse pati timeo, quod si sunt uota, deisque
 Auditor, euentus rerum sciet ultima coniuix.
 Sollicitam rupes iam te uictore tenebant,
 Et puppim, quae facta ferat tam leuata, tenebo.
 Nec soluent audita metus mihi prospera belli,
 Cum uacuis proiecta locis a Cesare possim
 Vel fugiente capi, notescant littora clari
 Nominis exilio, positaeque ibi coniuge Magni.
 Quis Mylennis poterit nescire latebras?
 Hoc precor extremum si nil tibi uicta relinquunt
 Tutius arma fuga, cum te commiseris undis,
 Quolibet infaustam potius despecte carinam:
 Littoribus quaerere mors. Sic facta, relictis
 Exiuit stratis amens, tormentaque nulla
 Vult differre mora; non moesti pectora Magni
 Sustinet a mplexu dulci non colla tenere:
 Extremū, quae perit tam longi fructus amoris:
 Praecipit, antequam suos luctus, neuterque recedens
 Sustinuit dixisse uale; uitamque per omnem
 Nulla fuit tam moesta dies; nam cetera damna
 Durata iam mente malis, firmaque tulerunt.

Mylennis
 v. bis Lesbii
 insulae.

Recedentium
 verbum.

Labitur

Labitur infelix, manibusque excepta suorum
 Fertur ad equoreas, ac se prosternit, arenas,
 Littoraeque ipsa tenet, tandemque illata carinae est.
 Non sic infelix patriam, portusque reliquit
 Hesperios, seui premerent cum Caesaris arma.
 Fida comes Magni uadit duce sola relicto,
 Pompeiumque fugit, quae nox sibi proxima uenit
 Insomnis: uiduo tum primum frigida lecto,
 Atque insueta quies uni, nudumque marito
 Non herente latus, somno quam saepe grauata
 Deceptis uacuum manibus complexa cubile est,
 Atque oblita fugae quasiuit nocte maritum!
 Nam quanuis flamma tectas urgente medullas,
 Non iuuat in toto corpus iactare cubili:
 Seruatur pars illa tori, caruisse timebat
 Pompeio: sed non Superi tam leuata parabant,
 Instabat, misera Magnum quae redderet, hora.

Corneliae in-
 gens moesta-
 tudo mari-
 ti absentiam
 equanimiter
 tolerare non
 valentis.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER VI.

*

Postquam castra duces pugnae iam mente pro-
 pingui
 Imposuere iugis, admotaque cominus arma,
 Parsque suum uidere dei, capere omnia Caesar
 Moxia Graiorum spernit, Martemque secundum
 Iam nisi de genere fati debere recusat.
 Funeftam mundo uotis petit omnibus horam,
 In casum quae cuncta ferat: placet a lea fati

Alterut

Nostra fides credisne aliquid mihi tutius esse,
 Quam tibi nonne olim casu pendemus ab uno?
 Fulminibus me seuē iubēs, tantēq; ruinae
 Absentem prestare caput? securā uidetur
 Sors tibi, cum facias etiam nunc uota perisse,
 Ut nolim seruire malis, sed morte parata,
 Te sequar ad manes, feriat dum mœsta remotas
 Fama procul terras, uiuam tibi nempe superstitis.
 Adde, quod assuescis fati, tantūque dolorem
 Crudelis me ferre docēs: ignosce fatenti,
 Posse pati timeo, quod si sunt uota, deisque
 Auditor, euentus rerum sciet ultima coniu. *u.*
 Sollicitam rupes iam te uictore tenebant,
 Et puppim, quae facta ferat tam leuā, tenebo.
 Nec soluent audita metus mihi prospera belli,
 Cum uacuis proiecta locis a Cesare possim
 Vel fugiente capi, notescant littora clari
 Nominis exilio, positaeque ibi coniuge Magni.
 Quis Mylennis poterit nescire latebras?
 Hoc precor extremum si nil tibi uicta relinquunt
 Tutius arma fuga, cum te commiseris undis,
 Quolibet infaustam potius deslece carinam:
 Littoribus quaerere mors. Sic facta, relictis
 Exiluit stratis amens, tormentaque nulla
 Vult differre mora; non mœsti pectora Magni
 Sustinet a mplexu dulci non colla tenere:
 Extremū, quae perit tam longi fructus amoris:
 Praecipit, antequam suos luctus, neuterque recedens
 Sustinuit dixisse: uale, uitamque per omnem
 Nulla fuit tam mœsta dies: nam cetera damna
 Durata iam mente malis, firmaque tulerunt.

Mylennis
 v. bis Lesbii
 insulz.

Recedentium
 verbum.

Labitur

Labitur infelix, manibusque excepta suorum
 Fertur ad equoreas, ac se prosternit, arenas,
 Littoraeque ipsa tenet, tandemque illata carinae est.
 Non sic infelix patriam, portusque reliquit
 Hesperios, seui premerent cum Caesaris arma.
 Fida comes Magni uadit duce sola relicto,
 Pompeiumque fugit, quae nox sibi proxima uenit
 Insomnis: uiduo tum primum frigida lecto,
 Atque insueta quies uni, nudumque marito
 Non herente latus, somno quam sepe grauata
 Deceptis uacuum manibus complexa cubile est,
 Atque oblita fugae quasiuit nocte maritum!
 Nam quanuis flamma tectas urgente medullas,
 Non iuuat in toto corpus iactare cubili:
 Seruatur pars illa tori, caruisse timebat
 Pompeio: sed non Superi tam leuā parabant,
 Instabat, misera Magnum quae redderet, hora.

Corneliae in-
 gens mœsta-
 tudo mari-
 ti absentiam
 equanimiter
 tolerare non
 ualentis.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER VI.

*

Postquam castra duces pugnae iam mente pro-
 pingui
 Imposuere iugis, admotaque cominus arma,
 Parsque suum uidere dei, capere omnia Caesar
 Mœnia Gratorum spernit, Martemque secundum
 Iam nisi de genere fati debere recusat.
 Funeftam mundo uotis petit omnibus horam,
 In casum quae cuncta ferat: placet a lea fati

Alterut

Alterutrum mensura caput. ter collibus omneis
Explicuit turmas. & signa minantia pugnam,
Testatus nunquam Latie se deesse ruinae.

Vi uidet ad nullos exciri posse tumultus

Pompeius In pugnam generum. sed clauso fidere uallo:

Cæsaris cele- Signa mouet. tectusque uia dumosa per arua
ritate Dyr- Dyrrhachij præcepit rapiendas tendit ad arces.
rhachio ex-
cluditur. Hoc iter æquoreo præcepit limite Magnus;

Quemque uocat collem Taulantijs incola Petram,

Insedit castris Epireæque moenia seruat,

Dyrrhachij Defendens tutam uel solis turribus urbem.

descriptio. Non opus hanc ueterum. nec moles structa tuctur;

Humaniusque labor facilis. licet ardua tollat,

Cedere uel bellis uel cuncta mouentibus annis:

Sed munimen habet nullo quassabile ferro,

Naturam. sedemque loci. nam clausa profundo

Vndique præcipiti. scopulisque uomentibus æquor,

Exiguo debet. quod non est insula. colli:

Terribiles ratibus sustentant moenia cæutes,

Ioniũque furens rapido cum tollitur Austro,

Templa. domosque quatit. spumæque in culmina pontus.

Huc auidam belli rapuit spes improba mentem

Cæsar. ut uastis diffusum collibus hostem

Cingeret ignarum ducto procul aggere ualli.

Metitur terras oculis. nec cessite tantum

Contentus fragili subitòs attollere muros,

Ingentes cautes. auulsæque saxa metallis,

Graiorũque domos. diræptæque moenia transfert.

Extruitur. quod non aries impellere seuus,

Quod non ulla queat utolenti machina belli.

Franguntur montes. planiũque per ardua Cæsar

Hyperboli-
còs.

Ducit

Ducit opus: pandit fossus. turritæque summis

Disponit castella iugis. magnòque recessu

Amplexus fines. saltus nemorosæque resqua,

Et syluas. uastæque feras indagine claudit.

Non desunt campi. non desunt pabula Magno,

Castræque Cæsareo circumdatus aggere mutat.

Flumina tot cursus illic exorta fatigant,

Illic mersa suos. operumque ut summa reuisat,

Defessus Cæsar medijs intermanet agris.

Nunc uetus Iliacos attollat fabula muros

Adscribatque deis. fragili circumdata testa.

Moenia mirentur refugi Babylonia Parthi.

En quantum Tigris. quantum celer ambit Orontes,

Affrjjs quantum populis telluris Eoæ

Sufficit in regnum subitum bellique tumultu

Raptum clausit opus. tanti pericere labores.

Tot potuere manus adiungere Seston Abydo,

Ingestoq; sòlo Phryxæum elidere pontum,

Aut Pelopis latis Ephyren abrumpere regnis,

Et ratibus longæ flexus donare Maleæ,

Aut aliquem mundi. quamuis Natura negasset,

In melius mutare locum. coit arca belli:

Hic alitur sanguis terras fluxurus in omneis,

Hic et Thessalicæ clades. Libycæq; tenentur:

Aestuât angusta rabies ciuili arena.

Prima quidem surgens operum structura sefellit

Pompeium: ueluti medicæ qui tutus in aruis

Sicanie rapidum nescit latrare Pelorum:

Aut uaga cum Tethys. Rutupinæque littora feruent,

Vnda Calidonio fallit turbata Britannos.

Vt primum uasto septas uidet aggere terras,

i 2

Ipsè

*recurso

Tesqua. loca
sunt aspera
& plena du-
mis.

Allusio
ad maximas
Asiæ vrbes.
vt Troiæ ad
Idâ montè:
vt Nini ad
Tigrim.

Malea. pro-
mòtorium.
Vide Eras. in
Chil.

Similitudo

Petra, locus
ignem vo-
mens.

Munitiones
Pompeij ad
Dyrrhacū.

Pestis, & pa-
buli penuria
in castris Pō-
peij.

*Nessus, alij
Mesis insula
in sinu Pu-
teolano, te-
trum odorē
emittens.

Ipse quoq; à tuta deducens agmina petra
Diuersis spargit tumulis, ut Caesaris arma
Laxet, & effuso claudentem milite tendat.
Ac tantum septi uallo sibi uendicat agri
Parua Mycenæ quantum sacrata Dianæ
Distat ab excelsa nemoralis Aricia Roma:
Quoque modo Romæ prælapsus moenia Tybris
In mare descendit, si nusquam torqueat amnem.
Classica nulla sonant, iniussaque tela uagantur:
Et sit sepe nefas iaculum, tentante lacerto.
Maior cura duces miscendis abstrahit armis:
Pompeium exhaustæ præbenda ad pabula terræ,
Quæ currens obtriuuit eques, gradibusq; citatis
Vngula frondentem discussit cornea campum.
Belliger attonsis sonipes defessus in aruis
Aduectos cum plena ferant præsepia culmos,
Ore nouas poscens moribundus labitur herbas,
Et tremulo medios abrumpit poplite gyros.
Corpora tum soluit tabes, & digerit artus.
Traxit iners cælum fluidè contagia pestis
Obscuram in nubem, tali spiramine* Nefis
Emittit Stygium nebulosis aëra saxis,
Antræque lethiferi rabiem Typhonis anhelant.
Indè labant populi, cæloque paratior unda
Omne pati uirus durauit uiscera cæno.
Iam riget atra cutis, distentæque lumina rumpit:
Ignæque in uultus, & sacro feruida morbo
Pestis abit, fessumq; caput se ferre recusat.
Iam magis atque magis præceps agit omnia fatum:
Nec medij dirimunt morbi uitæque, necemque:
Sed languor cum morte uenit, turbæque cadentum

Aucta

Aucta lues, dum mista iacent incondita uiuis
Corpora: nam miseros ultra tentoria ciues
Spargere funus erat, tamen hos minuere labores
A tergo pelagus, pulsusq; Aquilonibus aër,
Littoræque & plene peregrina messe carinæ.

At liber terræ spatiosis collibus hostis
Aëre non pigro, nec inertibus angitur undis:
Sed patitur seuam, ueluti circundatus arctâ
Obsidione, famem, nondum surgentibus altam
Ib segetem culmis, cernit miserabile uulgus
In pecudum cecidisse cibos, & carpere dumos,
Et* morsu spoliare nemus, lethumque miranteis
Vellere ab ignotis dubias radicibus herbas:
Quæ mollire queunt flamma, quæ frangere morsu,
Quæq; per abrasas utero demittere fauces,
Plurimæque humanis antehac incognita mensis
Diripiens miles saturum tamen obsidet hostem.

Vt primum libuit ruptis euadere claustris
Pompeio, cunctasq; sibi permittere terras,
Non obscura petit latebrosæ tempora noctis,
Et raptum furto soceri cessantibus armis
Dedignatur iter: latis exire ruinis

Querit, & impulso turres confringere uallo,
Perq; omneis gladios, & quâ uia cade paranda est.
Opportuna tamen ualli pars uisa propinqui,
Quam* Numici castella uocant, & confraga densis
Arboribus dumeta tegunt. Huc puluere nullo
Proditus agmen agit, subitusq; ad moenia uenit.
Tot simul è campis Latiae fulsere uolucres:
Tot cecinere tubæ, ne quid uictoria ferro
Deberet, pauor attonitos confecerat hostes.

*folijs.

Pompeiano-
rum in Cæsa-
rianos irru-
ptio.

*Minuci

Quod

Quod solum ualuit uirtus, iacueret perempti
 Debuerant quo stare loco: qui uulnera ferrent
 Iam deerant, nimbusq; ferens tot tela peribat.
 Tum piceos uoluunt immisse lampadis ignes:
 Tum quassa nutant turres, lapsusq; minantur.

Sulpitius de
 ariete intelli
 git.
 Comparatio
 perpulchra.

Roboris impacti crebros gemit agger ad ictus.
 Iam Pompeiane celsi super ardua ualli
 Exierant Aquilae: iam mundi iura petebant.
 Quem non mille simul turmis, nec Casare toto
 Auferret Fortuna locum, uictoribus unus
 Eripuit, uetuitque capi: seq; arma tenente,
 Ac nondum strato, Magnum uicisse negauit.

Scæua solus
 Pompeianis
 resistit ac ual
 lū defendit.

Scæua uero nomen: castrorum in plebe merebat
 Ante feras Rhodani gentes: ubi sanguine multo
 Promotus Latiam longo gerit ordine uitem,
 Pronus ad omne nefas, & qui nesciret in armis
 Quam magnum uirtus crimen ciuilibus esset.
 Hic ubi querentes socios iam Marte relicto
 Tuta fuga cernit, Quò uos pavor, inquit, abegit
 Impius, & cunctis ignotus Caesaris armis?
 O famuli turpes, seruum pecus, absque cruore
 Terga datis morti: cumulo uos deesse uirorum
 Non pudet, & bustis interq; cadauera queris
 Non ira saltem iuuenes, pietate remota,
 Stabitis? è cunctis per quos erumperet hostis
 Nos sumus electi: nos paruo sanguine Magni
 Ista dies ierit, peterem felicior umbras
 Caesaris in uultu, testem hunc Fortuna negauit:
 Pompeio laudante cadam, confringite tela
 Pectoris incursum, iuguliq; retundite ferrum.
 Iam longinqua petit puluis, sonitusq; ruinae,

Secur usq;

Secur usque fragor concussit Caesaris aures.
 Vicimus o socij, ueniet, qui uendicet arces,
 Dum morimur, mouit tantum uox illa furorem;
 Quantum non primo succedunt classica cantu:
 Mirantesque uirum, atque auidi spectare sequuntur
 Scituri iuuenes, numero deprensa, locoque,
 An plus quam mortem uirtus daret, ille ruenti
 Aggere consistit, primūque cadauera plenis
 Turribus euoluit, subeuntesque obruit hostes
 Corporibus: totaq; uiro dant tela ruinae.
 Roborūque, & moles hosti, seq; ipse minatur.
 Nunc sude, nunc duro contraria pectora conto
 Detrudat muris, & ualli summa tenentes
 Amputat ense manus, caput obterit, ossaque saxo,
 Ac malè defensum fragili compage cerebrum
 Dissipat: alterius flamma crinesque genasque
 Succendit: strident oculis ardentibus ignes.

Vt primū cumulo crescente cadauera murum
 * Ad mouere solo, non segnior extulit illum
 Saltus, & in medias iecit super arma cateruas,
 Quam per summa rapit celerem uenabula pardum.
 Tunc densos inter cuneos compressus, & omni
 Vallatus bello uincit, quem respicit, hostem.
 Iamque hebes, & crasso* non asper sanguine mucro
 Percussum Scæuae frangit, non uulnerat hostem.
 Perdidit ensis opus, frangi sine uulnere membra.
 Illum tota premit moles, illum omnia tela.
 Nulla fuit non certa manus, non lancea se lix:
 Parque nouum Fortuna uidet concurrere bellum,
 Atque uirum fortis crebris sonat ictibus umbo,
 Et galeae fragmenta caua compressa perierunt

Fortitudinis
 exemplum.

Scæua centu
 rio hosti vi
 ctoriam eris
 pit.

* Aequauere

* id est, obtu
 sus, iam fa
 ctus crasso
 sanguine, id
 est multa co
 de ad quam
 crassus san
 guis sequi so
 let.

i 4

Temp

Tempora: nec quicquam nudis uitalibus obstat
Iam, præter stantes in summis osibus hastas.

Apostrophe
ad Pompeia-
nos, quos ar-
guit Poëta,
quod tantū
virum iacu-
lis superari
posse arbi-
trarentur.

Quid nunc uesani iaculis, leuibisque sagittis
Perditis hæsurus nunquam uitalibus ictus?

Hunc aut tortilibus uibrata phalarica neruis

Obruat, aut uasti muralia pondera saxi:

Hunc aries ferro, ballistæque limine portæ

Summoneat: stat non fragilis pro Cesare murus,

Pompeiumque tenet: iam pectore, non tegit armis.

Ac ueritus credi clypeo, leuæque uacasse,

Aut culpa uixisse sua, tot uulnera belli

Solus obit, dens, anque ferens in pectore sylvam,

Iam gradibus fissis in quem cadat, eligit hostem,

Stimilitudo.

Par pelagi monstris. Libycæ sic bellua terræ,

Sic Libycus densis Elephas oppressus ab armis

Omne repercussum squalenti misile tergo

Frangit, & herentes mota cute discutit hastas.

Viscera tuta latent penitus, citræque cruorem

Confixæ stant tela feræ: tot facta sagittis,

Tot iaculis, unam non explent uulnera mortem.

Dicitæa procul ecce manu Gortynis arundo

Tenditur in Scæuam, quæ uoto certior omni

In caput, atque oculi leuam descendit in orbem.

Ille moras ferri, neruorum & uincula rumpit,

Affixam uellens, oculo pendente sagittam

Intrepidus, telumque suo cum lumine calcat.

Cōparatio.

Pannonis haud aliter post ictum senior ursa,

Cum iaculum parua Libys amentauit habenda,

Se rotat in uulnus: telumque irata receptum

Impetit, & secum fugientem circuit hastam.

Perdiderat uultum rabies: stetit imbre cruento

Informis

Informis facies: letus fragor æthera pulsat
Victorum: maior a uiris è sanguine paruo
Gaudia non faceret conspectum in Cesare uulnus.
Ille tegens alta suppressum mente dolorem,
Mitis, & à uultu penitus uirtute remoti,
Parcite, ait, ciues: procul hinc auertite ferrum:
Collatura mee nil sunt iam uulnera mortis:
Non eget ingestis, sed uulsis pectore telis.
Tollite, & in Magni uiuentem ponite castris:
Hoc uestro præstate duci: sit Scæna relictæ
Cesaris exemplum potius, quàm mortis honeste.

Credidit infelix simulatis uocibus Aulus:
Nec uidit recto gladium mucrone tenentem:
Membræque captiui pariter laturus, & armæ,
Fulmineum medijs excepit faucibus ensem.
Incaluit uirtus: atque una cæde refectus
Soluat, ait, poenas, Scæuam quicumque subactum
Sperauit: pacem gladio si querit ab isto
Magnus, adorato submittat Cesare signa.
An similem uestri sequeque ad fata putastis?
Pompeij uobis minor est, causæque Senatus,
Quàm mihi mortis amor. Simul hæc effatus, & altus
Cæsareas puluis testatur adesse cohortes.

Dedecus hic belli Magno, crimenque remisit,
Ne solum totæ fugerent te Scæua cateruæ:
Subducto qui Marte ruis: nam sanguine fuso
Vires pugna dabat. Labentem turba suorum
Excipit, atque humeris defectum imponere gaudet:
Ac uelut inclusum per fosso in pectore numen,
Et uiuam magnæ speciem uirtutis adorant:
Telæque confixis certant euellere membris,

Scæua Poma-
peianis.

Aulus Poma-
peianus à Scæ-
ua calidè stris-
to gladio
petimatur.

Cæsaris ad-
uictus hostes
in fugâ con-
uertit. R

Exorn

i s

Cæsar in Cō
mēt. dicit seu
tum Scæuæ
230. forami-
nibus cōfo-
sum.

Similitudo
per elegans.

Exornantque deos, ac nudum pectore Martem
Armis Scæua tuis felix hoc nomine famæ,
Si tibi durus Iber, aut si tibi terga dedisset
Cantaber exiguis, aut longis Teutonius armis.
Non tu bellorum spolijs ornare Tonantis
Templa potes, non tu letis ululare triumphis.
Infelix, quanta dominum uirtute parasti!
Nec magis ac Magnus castrorum parte repulsus,
Intra claustra piger dilato Marte quicuit,
Quam mare lassatur, cum se tollentibus Euris
Frangentem fluctus scopulum ferit, aut latus alti
Montis adest, seramque sibi parat unda ruinam.
Hinc uicina petens placido castella profundo
Incursum gemini Martis rapit: armaque late
Spargit, & effuso laxat tentoria campo:
Mutandaque iuuat permissa licentia terra.
Sic pleno Padus ore tumens super aggere tutas
Excurrit ripas, & totos concutit agros:
Succubuit si quæ tellus, cumulumque furentem
Vndarum non passa ruit, tum flumine toto
Transit, & ignotos aperit sibi gurgite campos:
Illos terra fugit dominos, his rura colonis
Accedunt donante Pado. Vix prælia Cæsar
Senserat, elatus specula quæ prodidit ignis.
Inuenit impulsos presso iam puluere muros,
Frigidaque ut ueteris deprendit signa ruinae.
Accendit pax ipsa loci, mouitque furor em
Pompiana quies, & uictis Cæsare somnus.
Ire uel in clades properat, dum gaudia turbet.
Torquato ruit inde minax: qui Cæsar is arma
Segnius haud uidit, quam malo nauata tremente

Cæsar is fa-
cinus.

Omnia

Omnia Circeæ subducit uela procellæ.
Agmina que interius muro breuiore recepit,
Densius ut parua disponeret arma corona.
Transierat primi Cæsar munimina ualli,
Cum super è totis emisit collibus agmen,
Effuditque acies obseptum Magnus in hostem.
Non sic Aetnaeis habitans in uallibus horret
* Enceladum spirante Notos, cum tota cauernas
Egerit, & torrens in campos defluit Aetna.
Cæsar is ut miles glomerato puluere uictus
Ante aciem, cæci trepidus sub nube timoris
Hostibus occurrit fugiens, inque ipsa pauendo
Facta ruit, totus mitti ciuilibus armis
Vsq; uel in pacem potuit cruor: ipse furentis
Dux tenuit gladios: felix, ac libera legum
Roma fores, iurisque: tui uicisset in illo
Si tibi Sylla loco, dolet heu semperque dolebit,
Quod scelerum Cæsar prodest tibi summa tuorum
Cum genero pugna esse pio. Prò tristia facta,
Non uticae Libyæ clades, Hispania Munda
Fleisset, & infando pollutus sanguine Nilus
Nobilis Phario gesta esset rege cadaver:
Nec iuba Marmaricas nulus pressisset arenas,
Pœnorumque umbras placasset sanguine fuso
Scipio, nec sancto caruisse uita Catone.
Vltimus esse dies potuit tibi Roma malorum:
Exire è medijs potuit Pharsalia fatis.
Deserit aduerso possessam numine sedem
Cæsar, & Emathias lacero petit agmine terras.
Arma secutorum foeceri, quacumque fugasset,
Tentauerè suo comites diuertere Magnum

Pompeius
exercitū edu-
cit.

* Encelado
spirant No-
tum.

Consternatio
Cæsariano-
rum.
Exclamatio,
qua uerbis de-
plorat amissi-
am liberta-
tem.

Cæsariano-
rum fuga.

Hortatū,

Hortatu, patrias sedes, atque hoste carentem
 Pompeij ad Ausoniam peteret. Nunquam me Caesaris, inquit,
 suos verba. Exemplo reddam patriæ, nunquamque uidebit
 Me, nisi dimisso redeuntem milite Roma.
 Hesperiam potui, motu surgente, tenere,
 Si uellem patrijs aciem committere templis,
 Ac medio pugnare foro, dum bella relegem,
 Extremum Scythici transcendam frigoris orbem,
 Ardentesque plagas, uictor tibi Roma quietem
 Eripiam, qui, ne premerent te prælia, fugi?
 Ah potius, ne quid bello patiaris in isto,
 Te Caesar putet esse suam. Sic fatus, in ortus
 Phœbeos conuertit iter, terræq; secutus
 Pompeius Deuia, quæ uastos aperit Candauia saltus,
 Thessaliam venit. Contigit Emathiam, bello quam fata parabant.
 Thessaliam qua parte diem brumalibus horis
 Attolit Titan, rupes Ossa coërcet.
 Topogra- Cum per summa poli Phœbum trahit altior æstas,
 phia. Pelion opponit radijs nascentibus umbras.
 At medios ignes cœli, rabidiq; Leonis
 Solstitiale caput nemorosus submouet Othrys.
 Excipit aduersos Zephyros, & Iapyga Pindus,
 Et maturato præcidit uestere lucem.
 Nec metuens imi Boream habitator Olympi
 Thessali- Lucentem totis ignorat noctibus Arcton.
 a planicies, Hos inter montes media qui ualle premuntur,
 quondã pa- Perpetuis quondam latuere paludibus agri,
 lus fuit ab Flumina dum campi retinent, nec per uia Tempe
 Hercule ex- Dant aditus pelago, stagnumque implentibus unum
 hausta. Crescere cursus erat postquam discessit Olympo
 Herculea grauis Ossa manu, subiteq; ruinam

Sensit

Sensit aquæ Nereus: melius mansura sub undis
 Emathis æquorei regnum Pharsalos Achilles
 Eminent, & prima Rhœteia littora pinu,
 Quæ tetigit Phylace, Pteleosque, & *Dorion ira
 Flebile Pieridum, Trachin, pretioque nefandæ
 Lampados Herculeis fortis Melibœa *pharetris:
 Atque olim Larissa potens, ubi nobile quondam
 Nunc super Argos arant: ueteres ubi fabula Thebas
 Monstrat Echionias: ubi quondam Pentheos exul,
 Colla, caputque ferens supremo tradidit igni,
 Quæsta quod hoc solum nato rapuisset Agæue.

Ergo abrupta palus multos discessit in amnes.
 Purus in occasus, parui sed gurgitis, Aëas
 Ionio fluit inde mari, nec fortior undis
 Labitur auectæ pater Isidis: & tuus, Oeneu,
 Penè gener crassis obliuatur Echimadas undis:
 Et Meleagræam maculatus sanguine Nesti
 Euenos Calydonia secat: ferit amne citato
 Maliacas Sperchios aquas: & flumine puro
 Irrigat Amphryfos famulantis pascua Phœbi:
 Quique nec humentes nebulas, nec rore madentem
 Aëra, nec tenues uento suspirat Anauros.

Et quisquis pelago per se non cognitus amnis
 Peneo donauit aquas: & gurgite raptò
 Apidanos: nunquamque celer, nisi mistus, Enipeus.
 Accipit Asopos cursus, *Phœnixq; Melasque
 Solus in alterius nomen cum uenerit undæ,
 Defendit Titaresus aquas, lapsusq; superne
 Gurgite Penè pro stercis utitur aruis.
 Hunc fama est Stygijs manare paludibus amnem,
 Et capitis memorem, fluij contagia uilis

Pharsalos,
 Thessaliæ
 oppidum.
 *Dotion
 *Sagittis

Thessaliæ
 flumina.

*Penis

Nolle

Nolle pati, superumque sibi seruare timorem.
 Ut primium cmissis patuerunt amibus arua,
 Pinguis Boebicio discebit uomere sulcus:
 Mox Lelegum dextra pressum descendit aratrum,
 Aeolidae, Dolopesque solum fregere coloni,
 Et Magnetes equis, Minya gens cognita remis.
 Illic semiferos Ixionidas Centauros
 Faeta Pelethronijs nubes effudit in antris:
 Afferat te Pholoës frangentem Moniche saxa,
 Teq; sub Aetneo torquentem uertice uulsas
 Rheete ferrox, quas nix Boreas inuenteret, ornos:
 Hospes & Alcide magni Pholoëteq; per annem
 Improbe Lernaeus uictor passure sagittas:
 Teq; senex Chiron gelido qui sidere fulgens
 Impetis Aemonio maiorem Scorpion arcu.
 Hac tellure feri micuerunt semina Martis.
 Primus ab equorea percussus cuspide saxis
 Thessalicus sonipes bellis feralibus omen
 Exiuit, primus Chalybem, frenosque momordit,
 Spumauitque nouis Lapithe domitoris habenis.
 Prima fretum scandens Pagaseo littore pinus,
 Terrenum ignotas hominem proiecit in undas.
 Primus Thessalicae rector telluris Ionus
 In formam calide percussit pondera massae,
 Fudit & argentum flammis, aurumque moneta
 Fregit, & immensis coxit fornacibus era.
 Illis (quod populos scelerata impugit in arma)
 Diuitias numerare datum est. hinc maxima serpens
 Descendit Python, Cyrrhaeque fluxit in antra:
 Vnde & Thessalicae ueniunt ad Pythia laurus.
 Impius hinc prolem superis inmisit Aloeus,

Primi Thes-
 sali pugnam
 equestre in-
 uenerunt.
 Iason pri-
 mus Pegasea
 nauis uictus
 est.
 Thessali pri-
 mi effosis
 terrae uisce-
 ribus ac mi-
 nerahibus, au-
 rea & argen-
 tea munif-
 erata cede-
 runt.

Inseruit

Inseruit celsis propè se cum Pelion astris,
 Sideribusque uias incumbens abstulit Ossa.
 Hac ubi damnata fati tellure locarunt
 Castra duces, cunctos belli praesaga futuri
 Mens agitat: somnique grauem discriminis horam
 Aduentare palam est. propius iam fata moueri
 Degeneres trepidant animi, peioraque uersant.
 Ad dubios pauci praesumpto robore casus
 Spemque, metumque ferunt. Turba sed mistus inerti
 Sextus erat, Magno proles indigna parente,
 Qui mox Scyllaeis exul grassatus in undis,
 Polluit equoreos Siculus pirata triumphos.
 Qui stimulante metu fati praenoscere cursus,
 Impatiensque morae, uenturisque omnibus aeger,
 Non tripodas Deli, non Pythia consulit antra,
 Nec quae sisse libet, primis quid frugibus alerix
 Ore Iouis Dodona sonet, quis noscere fibra
 Fata queat, quis prodat aues, quis fulgura caeli
 Seruet, & Assyria scrutetur sidera cura,
 Aut siquid incertum, sed fas erat, ille supernis
 *Detestanda deis seuorum arcana Magorum
 Nouerat, & tristis sacris feralibus aras,
 Umbrarum, Diis que fidem, miseroque liquebat
 Scire parum Superos, uanum seuumque furorem
 Adiuuat ipse locus, uicinamque moenia castris
 Aemnidum, festi quas nulla licentia monstri
 Transierat, quarum, quicquid non creditur, ars est,
 Thessala quinetiam tellus herbisque nocentis
 Rupibus ingenuit, sensuramque saxa canentes
 Arcanum ferale Magos ubi plurima surgunt
 Vim factura deis & terris hospita Colchis

Sexl. Pom-
 peius.

*Detestata

Thessalia
 herbas vene-
 ficio accom-
 modis pro-
 fert.

Legit

Legit in Aemonijs, quas non aduexerat, herbas.
Impia tot populis, tot surdas gentibus aures
Coelicolum, diræ conuertunt carmina gentis.
Vna per æthereos exit uox illa recessus,
Verbaque ad inuitum per fert cogentia numen,

Carminis
Thessalici
vis.
Quod non cura poli, cœlique uolubilis unquam
Auocat, infandum terigit cum sidera murmur.

Tunc Babylon Persea licet, secretaque Memphis
Omne uetustorum soluat penetrabile Magorum:
Abducit superos alienis Thessalis aris.

Carmine Thessalidum dura in præcordia fluxit
Non fatis adductus amor: flammisque seueri
Illicitis arsere senes, nec noxia tantum
Pocula proficiunt, aut cum turgentia succo
Frontis amaturæ subducunt pignora scetæ.
Mens hausti nulla sanie polluta ueneni
Excantata perit: quos non concordia misti
Alligat ulla tori, blandæque potentia formæ,
Traxerunt torti magica uertigine fili.

*id est, lux
in multâ no-
ctam produ-
ctæ est nocte
se firmante.
Cessauere uices rerum: dilatæque longa
Hæsit nocte dies: legi non paruit æther:
Torpuit, & præceps audito carmine mundus:
Axibus & rapidis impulsos Iuppiter ugens
Miratur non ire polos, nunc omnia complent
Imbribus, & calido producunt nubila Phœbo:
Et tonat ignaro cœlum Ioue. Vocibus iisdem
Humentes latè nebulas, nimbosque solutis
Excussere comis: uentis cessantibus, æquor
Intumuit: rursus uetitum sentire procellas
Conticuit turbante Notò: puppimque ferentes
In uentum tumuere sinus, de rupe pependit

Abscissa

Abscissa fixus torrens: amnisque cucurrit
Non quæ pronus erat: Nilum non extulit æstas:
Mæander direxit aquas: Rhodanumque morantem
Præcipitauit Arar: submisso uertice montes
Explicuere iugum, nubes suspexit Olympus:
Solibus & nullis Scythica, cum bruma rigeret,
Dimaduere niues: impulsam sidere Tethyn
Reppulit Aemonidum, defenso littore, carmen.
Terra quoque immoti concussit ponderis axem,
Et medium uergens* nisu titubauit in orbem.
Tantæ molis onus percussum uoce recessit,
Prospectumque dedit circumlabentis olympi.

Omne* potens animal lethi, genitumque nocere,
Et pauet Aemonias, & mortibus instruit arteis.
Has auidæ tigres, & nobilis ira leonum
Ore fouent blando: gelidos his explicat orbis,
Inq; pruinoso coluber distenditur aruo.
Viperei coeunt abrupto corpore, nodi:
Humanoque cedit serpens afflata ueneno.

Quis labor hic superis cantus herbasque sequendi,
Spernendi que timor? cuius commercia pacti
Obstrictos habuere deos? parère necesse est,
An iuuat? ignota tantum pietate merentur?
An tacitis ualuere mimis? hoc iuris in omnibus
Est illis superos: an habent hæc carmina certum
Imperiosa deum? qui mundum cogere, quicquid
Cogitur ipse, potest: illis & sidera primum
Præcipiti deducta polo: Phœbæque serena
Non aliter diris uerborum obsessa uenenis
Palluit, & nigris, terrenisque ignibus arsit,
Quam si fraterna prohiberet imagine tellus,

k

Meæder flu-
sinuosus ve-
nificarū car-
mine dirigit
uiam.

*titubauit
nisus.

*uim habes
mortis infe-
rende.

Exclamans
Pœta percū-
tatur, unde
tanta uis ma-
gicæ arti, &
quorū deo-
rum nutu sic
instita, ut hæc
tanta mira-
cula efficeret
posset.

Inferer

Insereretque suas flammis caelestibus umbras,
 Et patitur tantos cantu depressa labores
 Donec suppositas propior despuumet in herbas.

Erichtho
 thessala mul-
 titudine ve-
 neficiorū fa-
 mosa.

Hos scelerum ritus, hec dirae carmina gentis
 Effera damnarat nimie pietatis Erichtho,
 Inq; novos ritus pollutam duxerat artem.
 Illi namq; nefas urbis submittere tecto

Aut laribus ferale caput: desertaque busta
 Incolit, et tumulos expulsis obtinet umbris.

Grata deis Erebi, coetus audire silentium,
 Nosse domos Stygius, arcanaque Ditis operi
 Non superi, non uita uetat. tenet ora profana
 Poeda situ macies, caeloque ignota sereno.

Terribilis Stygio facies pallore grauatur,
 Impexis onerata comis. si nimbus et atrae
 Sidera subducunt nubes, tunc Thessala nudis
 Egreditur bustis, nocturnaque fulgura captat.

Eiusdem ve-
 neficia & in-
 cantamenta.

Semina foecundae segetis calcata perussit,
 Et non lethiferas spirando perdidit auras.
 Nec superos orat, nec cantu supplice numen
 Auxiliare uocat, nec fibras illa litanteis
 Nouit: funereas aris imponere flammis
 Gaudet, et accenso rapuit quae turba sepulcro.

Omne nefas superi prima iam uoce precantis
 Concedunt, carmenque timent audire secundum.
 Viuentes animas, et adhuc sua membra regentes,
 Infodit busto: fati debentibus annos

Mors inuita subit: peruersa funera pompa
 Rettulit à tumulis: fugere cadauera lethum.
 Pumantes iuuenum cineres, ardentiaque ossa
 E medijs rapit illa rogis, ipsūque parentes

Quam

Quam tenuere, facem: nigroq; uolantia fumo
 Feralis fragmenta tori uestesque fluentes
 Colligit in cineres. et olentes membra fauillas.
 Ast ubi seruantur saxis, quibus intimus humor
 Ducitur, et tracta durefcunt tabe medullae
 Corpora: tunc omneis auide desecuit in artus,
 Immerfitq; manus oculis: gaudetque gelatos
 Effodisse orbis: et siccae pallida rodit
 Excrementa manus: laqueum, nodosque nocentis
 Ore suo rupit: pendentia corpora carpsit,
 Abrasitq; cruces: percussaque uiscera nimbis
 Vulsit, et incoctas admisso sole medullas.
 Infertum manibus chalybem, nigrāque per artus
 Stillantis tabi saniem, uirusque coactum
 Suscepit, et neruo morsus retinente pependit.
 Et quodcunque iacet nuda tellure cadauer,
 Ante feras, uolucresque sedet nec carpere membra
 Vult ferro, monibusque suis: morsusque luporum
 Expectat siccis raptura è faucibus artus.
 Nec cessant à cede manus, si sanguine uiuo
 Est opus, erumpat iugulo qui primus aperto.
 Nec refugit cedes, uiuum si sacra cruorem,
 Extaque funerea poscunt trepidantia mensae
 Vulnere sic uentris, non quā Natura uocabat,
 Extrahitur partus, calidis ponendus in aris,
 Et quoties seuis opus est, ac fortibus umbris,
 Ipsa facit manes: hominum mors omnis in usu est.
 Illa genae florem prima uo corpore uulsit,
 Illa comam leua morienti abscedit ephebo.
 Sepe etiam charis cognato in funere dira
 Thessalis incubuit membris: atque oscula figens,

Erichthus
 dereftāda in
 cadaueribus
 tractandis &
 dilaniandis
 audacia.

Hypothy-
 posis.

Crudele.

k 2

Trunc

Truncauitque caput, compressaq; dentibus ora
Laxauit: siccoque harentem gutture linguam
Præmordens, gelidis infudit murmura labris,
Arcanumque nefas Stygias mandauit ad umbras.

Hanc ut fama loci Pompeio prodidit, alta
Nocte poli, Titan medium quo tempore ducit
Sub nostra tellure diem, deserta per arua
Carpit iter, fidi scelerum, suæque ministri
Effractus circum tumulos, ac busta uagati
Conspexere procul prærupta in caute sedentem,
Qua iuga deuexus Pharsalica porrigit Aemus.
Illa Magis, magicisque deis incognita uerba
Tentabat, carmenque nouos fugebat in usus.
Nanque timens, ne Mars alium uagus iret in orbem,
Emathis & tellus tam multa cæde careret,
Pollutos cantu, dirisq; uenefica succis
Conspersos, uetuit transmittere bella philippos,
Tot mortes habitura suas, usuræque mundi
Sanguine, cesorum truncare cadauera Regum
Sperat, & Hesperie cineres auertere gentis,
Ossaq; nobilium, tantosque acquirere manes.
Hic ardor, solusque labor, quid corpore Magni

Proiecto rapiat, quos Cæsar inuolet artus,
Quam prior affatur Pompeij ignaua propago.
O decus Aemonidum populi, quæ pandere fata,
Quæq; suo uentura potes diuertere cursu,
Te precor, ut certum liceat mihi noscere finem,
Quem belli fortuna pareat non ultima turba
Pars ego Romane: Magni clarissima proles,
Vel dominus rerum, uel tanti funeris heres.
Mens dubijs percussa pauet, rursusq; parata est.

Aemō thes-
saliz mon-
tē, philippos
Thessaliq; vr-
bē, quæ iunt
Thraciz lo-
ci, Poetam
existimasse
clarum est.

Sext. Pōpeij
ad Erietho
oratio.
*Hoc est, ut
exponit ba-
dius, maxi-
ma natū. an
recte expo-
nat uide.

Certos

Certos ferre metus hoc casibus eripe iuris,
Ne subiti, cæci que ruant: uel numina tor que,
Vel tu pare deis, & Manibus exprime uerum.
Elysiæ resera sedes, ipsamq; uocatam,
Quos petat è nobis Mortem, tibi coge fateri.
Non humilis labor est: dignum est, quod querere cures,
Vel tibi quò tanti præponderet alea fati.

Impia letatur uulgate nomine famæ
Thessalis, & contra: Si fata minora moueres,
Pronum erat, ô iuuenis, quos uelles (inquit) in actus
Inuitos Præbere deos, conceditur arti,
Vnam eam radijs præsserunt sidera mortem,
Inseruisse moras: & quamuis fecerit omnis
Stella senem, medios herbis abrumpimus annos.
At simul à prima descendit origine mundi
Causarum series: atque omnia fata laborant:
Si quicquam mutare uelis, unòque sub ictu
Stat genus humanum, tunc Thessala turba fatemur,
Plus Fortuna potest, sed si prænoscere casus
Contentus, facilis que aditus, multique patebunt
Ad uerum, tellus nobis, ætherq; Chaosq;
Aequor aq; & campi, Rhodopeaq; saxa loquentur,
Sed pronum, cum tanta noua sit copia mortis,
Emathijs unum campos attollere corpus,
Ut modo d'functi, tepidique cadaueris ora
Plena uoce sonent: nec membris soice pruritis
Auribus incertum seralis stridat umbra.
Dixerat, & noctis geminatis arte tenebris,
Mœstum tectâ caput, squalenti nube pererrat
Corpora Cæсорum tumulis proiecta negatis.
Continuò fugere lupi, fugere reuulsis

Petio.

Erietho ad
Sext. Pom-
peium.

Fata immuta-
ri nequeūt.
* Simul, id
est statim cõ-
tra Badium,
qui exponit
immediatè.

Ventura præ-
nosci pos-
sunt.

k s Vnguib

Vnguibus impaste uolucres, dum Thessala uatem
 Eligit, & gelidas letho seruatata medullas
 Pulmonis rigidi stantes sine uulnere fibras
 Inuenit, & uocem defuncto in corpore querit.
 Fata peremptorum pendent iam multa uirorum,
 Quem superis reuocasse uelit, si tollere totas
 Tentasset campis acies, & reddere bello
 Cessissent leges Erebi, monstròque potenti
 Extractus Stygio populus pugnaisset Auerno,
 Electum tandem trahecto gutture corpus
 Ducit, & inserto laqueis stralibus unco,
 Per scopulos miserum trahitur, per saxa cadauer
 Victurum: montisq; caui, quem tristis Erichtho
 Damnarat sacris, alta sub rupe locatur.

Vallis Tēna Haud procul à Ditis cæcis depressa cauernis
 rea. In præceps subsedit humus, quam pallida pronis
 Urget sylua comis, & nullo uertice cælum
 Suspiciens, Phæbo non peruia taxus opacat.
 Marcentes intus tenebræ, pallensque sub antris
 Longa nocte situs: nunquam nisi carmine factum
 Lumen habet. non Tanareis sic faucibus ær
 Sedit iners, mæstum mundi confine latentis,

*Id est, ad Ac nostri: quò non metuumt emittere manes
 quam humu Tartarei reges. nam quamuis Thessala uates
 depressa & Vim faciat satis, dubium est, quod traxerit illuc
 à uenefica Aspiciat Stygia, an quod descenderit, umbras.
 delectam. Discolor*, & uario furialis cultus amictu

*Et, pro id Induitur uultusq; aperitur crine remoto,
 est. Et coma uiperis substringitur horrida fertis.
 Ut puidos iuuenis comites. ipsumq; trementem
 Conspicit exanimi defixum lumina uultu:

Ponite

Ponite, ait, trepida conceptos mente timores:
 Iam noua, iam uera reddetur uita figura:
 Ut quamuis pauidi possint audire loquentem.
 Si uerò Stygiòsque lacus, ripamque sonantem
 Ignibus ostendam, si me presente uideri
 Eumenides possent, uillosaque colla colabris
 Cerberus excutiens, & uincti terga Gigantes,
 Quis timor ignaui metuentes cernere manes?

Pectora tunc primum seruenti sanguine supplet
 Vulneribus laxata nouis: tabòque medullas
 Abluit: & uirus largè lunare ministrat.
 Huc quicquid foetu genuit Natura sinistro
 Miscetur, non spuma canum, quibus unda timori est,
 Viscera non lyncis, non duræ nodus hyenæ
 Defuit, & cerui pasti serpente medulla:
 Non puppim retinens, Euro tendente rudentes,
 In medijs Echeneis aquis: oculique draconum,
 Quæq; sonant foeta tepe facta sub alite saxa:
 Non Arabum uolucer serpens, innatæque rubris
 Aequoribus custos pretiosæ uiperæ conchæ:
 Aut uiuentis adhuc Libycæ membrana cerastæ,
 Aut cinis Eoa positi Phœnicis in ara.

Quò postquam uiles, & habentes nomina pestes
 Contulit, infando saturatas carmine frondes,
 Et quibus os dirum nascentibus inspuat, herbas
 Addidit, & quicquid mundo dedit ipsa ueneni.

Tunc uox Lethæos cunctis pollentior herbis
 Excantare deos, confudit murmur a primum
 Diffona, & humane multam discordia lingue.
 Latratus habet illa canum gemitusque luporum.
 Quod trepidus bibo, quod strix nocturna queruntur,

k + Quod

Conterritos
 Sext. Põpeij
 comites, ni-
 miòque pa-
 uore exami-
 natos Erich-
 tho suis ver-
 bis in mentē
 reuocat.

Ⓡ
 Erichthus
 vox oronib.
 herbis poten-
 tior est ad
 excantandos
 deos.

Quod strident ululantque fera, quod sibilat anguis
 Exprimit, & planctus illic cantibus undae,
 Sylvarumque sonum, fractaeque tonitrua nubis
 Tot rerum uox una fuit. mox cetera cantu
 Explicat Aemonio, penetratque in Tartara lingua.

Carmē Eri-
 thus infero-
 rum numina
 inuocantis.

Eumenides, Stygiumque nefas, poenaeque nocentum,
 Et Chaos innumeros auidum confundere mundos,
 Et Rector terrae, quem longa in secula torquet
 Mors dilata deum, Styx & quos nulla meretur
 Thessalis, Elysios, coelum, matremque perosa
 Persephone, nostraeque Hecates pars ultima, per quam
 Manibus & mihi sunt tacite commercia linguae:

Cerberi, Par-
 carū & Cha-
 rontis peti-
 phras.

Ianitor & sedis laxae, qui uiscera saeuo
 Spargis nostra canis: repetitaeque fila sorores
 Fracturae: tuque o flagrantis portitor undae
 Iam lassate senex ad me redeuntibus umbris:
 Exaudite preces, si uos satis ore nefando,
 Pollutoque uoco, si nunquam haec carmina sibiris
 Humanis ieiuna cano, si pectora plena
 Sepe dedi, & laui calido profecta cerebro:
 Si quis, qui uestris caput, extaeque lancibus infans
 Imposuit, uicturus erat, parete precanti.
 Non in Tartareo latitantem poscimus antro,
 Assuetamque diu tenebris, modo luce fugata
 Descendentem animam: primo pallentis hiatu
 Heret adhuc Orci, licet has exaudiat herbas
 Ad manes uentura semel. ducis omnia nato
 *nostrae Pompeiana canat: noti modo militis umbra,
 Si bene de uobis ciuilia bella merentur.
 Haec ubi facta, caput spumantiisque ora leuauit,
 Aspicit astantem proiecti corporis umbram,

Exanim

Exanimis artus, inuisaque claustra timentem
 Carceris antiqui. pauet ire in pectus apertum,
 Visceraeque, & ruptas lethali uulnere fibras.
 Ab miser, extremum cui mortis munus inique
 Eripitur non posse mori: miratur Erietho
 Has factis licuisse moras, irataque morti
 Verberat immotum uiuo serpente cadauer:
 Perque cauas terrae, quas egit carmine, rimas
 Manibus illatrat, regni que silentia rumpit.

Tisiphone, uocisque meae securae Megerae,
 Non agitis seuis Erebi per inane flagellis
 Infelicem animam: iam uos ego nomine uero
 Eliciam, Stygiisque canes in luce superna
 Destituam, per busta sequar per funera, custos
 Expellam tumulis, abigam uos omnibus urnis.
 Teque deis, ad quos alio procedere uultu
 Ficta soles Hecate, pallenti tabida forma
 Ostendam, faciemque Erebi mutare uetabo.
 Eloquar immenso terrae sub pondere, quae te
 Contineant Ennae dapes, quo foedere moestum
 Regem noctis ames, quae te contagia passam
 Noluert reuocare Ceres. tibi pessime mundi
 Arbitrator immittam ruptis Tirana cauernis,
 Et subito feriere die. Paretis an ille
 Compellendus erit, quo nunquam terra uocato
 Non concussa tremit, qui Gorgona cernit apertam,
 Verberibusque suis trepidam castigat Erinnyem,
 Indesperta tenet uobis qui Tartara, cuius
 Vos estis superi, Stygias qui peierat undas?
 Protinus astrictus caluit cruor, atraque fouit
 Vulnere, & in uenas extremaeque membra cucurrit.

Erietho vi-
 dit huius in-
 felicis cada-
 ueris animam
 factis inhaere
 tem & cor-
 pus suum for-
 midante sub-
 ingredi.

Conuiciatur
 Proserpinae.

Plutonis pe-
 riphra-
 sis.

Anima cada-
 uer suum in-
 greditur.

k s Percussit

Percussa gelido trepidant sub pectore fibrae:
 Et noua desuetis subrepens uita medullis,
 Miscetur morti. Tunc omnis palpitat artus:
 Tenduntur nerui: nec se tellure cadauer
 Paulatim per membra leuat, terraque repulsum est,
 Erectumque semel. ** distento lumina rictu*
 Nudantur nondum facies uiuentis in illo,
 Sed morientis erat: remanet pallor que rigorque.
 Et stupet illatus mundo: sed murmure nullo
 Ora astricta sonant: uox illi, lingua que tantum
 Responsura datur. Dic, inquit Thessala, magnus
 Quod iubeo mercede mihi: nam uera locutum
 Immunem toto mundi praestabimus euo
 Artibus Aemonijs: tali tua membra sepulcro,
 Talibus exuram Stygio cum carmine syluis,
 Ut nullos cantata Magos exaudiat umbra.
 Sit tanti uixisse iterum: nec uerba, nec herbae
 Audebunt longa somnum tibi soluere Lethes,
 A me morte data tripodas, uatesque deorum
 Sors obscura tenet. certus discedit ab umbris
 Quisquis uera petit, duraeque oracula mortis
 Fortis adit. ne parce, precor: da nomina rebus,
 Da loca, da uocem, qua mecum fata loquantur.

Addidit et carmen, quo quicquid consulit, umbram
 Scire dedit. Mestum fletu manante cadauer,
 Tristia non equidem Parcaurum stamina dixit,
 Respexi tacita reuocatus ab aggereripe:
 Quod tamen e cunctis mihi noscere contigit umbris,
 Effera Romanos agitat discordia manes,
 Impiique infernam ruperunt arma quietem.
 Elysias alij sedes, ac Tartara mœsta

** id est, fossa
 oculorum a-
 perta.*

Cadaueris
 responsa.
 Desideratur
 uerbum ali-
 quod. Aut,
 Haec sunt.
 aut, Dicam.

Diuersi

Diuersi liquere duces: quid fata pararent,
 Hi fecere palam. tristis felicibus umbris
 Vultus erat: uidi Decios, gnatumque patremque
 Lustrales bellis animas, stentemque Camillum,
 Et Curios, Syllam de te Fortuna querentem.
 Deplorat Libycis perituram Scipio terris
 Infaustam sobolem, maior Carthaginis hostis,
 Non seruituri mœret Cato fata nepotis.
 Solum te Consul depulsis prime tyrannis
 Brute pius inter gaudentem uidimus umbras.
 Abruptis Catilina mimax, fractisq; catenis
 Exultat, Marijque truces, nudique Cethigi.
 Vidi ego letantes popularia nomina Drufos,
 Legibus immodicos, ausosq; ingentia Gracchos.
 Aeternis Chalybum nodis, et carcere Ditis
 Constrictae plausere manus: camposque piorum
 Poscit turba nocens, regni possessor inertis
 Pallentes aperit sedes, abruptaque saxa
 Asperat, et durum uinclis adamanta, paratque
 Paenam uictori. Refer haec solatia tecum
 O iuuenis, placido manes patremque, domumque
 Expectare sinu, regni que in parte serena
 Pompeio seruare locum: nec gloria parua
 Sollicitet uita: ueniet que misceat omnes
 Hora duces: properate mori, magnoque superbi
 Quamuis e paruis animo descendite bustis,
 Et Romanorum manes calcate deorum.
 Quem tumulum Nili, quem Tybridis abluat unda,
 Queritur, et ducibus tantum de funere pugna est.
 Tu fatum ne quare tuum cognoscere: Parce,
 Me reticente, dabunt: tibi certior omnia uates

Hic Scio
 Metellus
 Cn. Pompeij
 focer, quip-
 pe cuius filia
 Cornelia uo
 peio post Lu
 liam mortua
 nupta fuit.

Quod Cæ-
 sar uictor
 paulo plus
 uicturus sit.

* id est,
 Verius du-
 cū, Caesaris,
 an Pompeij
 tumulum Nili
 unda, aut
 Tybridis
 abluat.

ipse

Ipse canet Siculis genitor Pompeius in aruis.
 Ille quoque incertus, quò te uocet, unde repellat,
 Quas iubeat uitare plagas, quæ sidera mundi.
 Europam miseri, Libyamq; Asiãque timete:
 Distribuit tumulos uestris fortuna triumphis.
 O miseranda domus, toto nil orbe uidebis.
 Tutius Emathia. Sic postquam fata peregit,
 Stat uultu mæstus tacito, mortemque respicit
 Carminibus magicis opus est, herbisq; cadauer
 Ut cadat, & nequeunt animam sibi reddere fata
 Consumpto iam iure semel. Tum robore multo
 Extruit illa rogam: uadit de sanctus ad ignes.
 Accensa iuuenem positum strue linquit Erichtho,
 Tandem passa mori: Sexto que ad castra parentis
 It comes: & cælo lucis ducente colorem,
 Dum ferrent tutos intra tentoria gressus,
 Iussa tenere dicim densas nox præstitit umbras.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER VII.

Segniores
 motu terris
 Solem, cum
 miseranda præ
 lii lux iulta-
 ret, alluxisse
 ait.

S

Egnior Oceano, quam lex æterna uocabat,
 Lucifugus Titan nunquam magis æthera cõtra
 Egit equos: currumq; polo rapiente retorsit:
 Desertusque pati uoluit, raptisq; labores
 Lucis: & attraxit nubes, non pabula flammis,
 Sed ne Thessali. o purus luceret in orbe.
 At nox felix Magni pars ultima uitæ
 Sollicitos uana decepit imagine somnos.
 Nam Pompeiani uisus sibi sede theatri

Innumer

Innumeram effigiem Romanæ cernere plebis,
 Attollique suum lætis ad sidera nomen
 Vocibus, & plausu cuneos certare sonanteis.
 Qualis erat populi facies, clamor que fauentis,
 Olim cum iuuenis, primique ætate triumphis
 Post domicas gentes, quas torrens ambit iberus,
 Et quæcunque fugax Sertorius impulit arma,
 Vespere pacato, pura uenerabilis æquæ
 Quam currus ornante toga, plaudente Senatu
 Sedit adhuc Romanus eques. seu sine bonorum
 Anxia uenuris ad tempora læta refugit:
 Siue per ambages solitas contraria uisis
 Vaticinata quies, Magni tulit omnia planctus:
 Seu uetito patrias ultra tibi cernere sedes,
 Sic Romam Fortuna dedit. Ne rumpite somnos
 Castrorum uigiles, nullas tuba uerberet aures:
 Crastina dira quies, & imagine mæsta diurna
 Undique funestas acies feret, undique bellum:
 Unde pares somnos populi, noctemq; beatam?
 O felix, si te uel sic tua Roma uideret.
 Donassent utinam Superi, patrieq; tibi que
 Vnum, Magne, diem, quo fati certus uterque
 Extremum tanti fructum caperetis amoris.
 Tu uelut Ausonia uadis moriturus in urbe:
 Illa rati semper de te sibi conscia uoti
 Hoc scelus haud unquam fatis herere putauit,
 Sic se dilecti tumulum quoque perdere Magni.
 Te misit stesset luctu, iuuenisque, senexque,
 Iniussusq; puer: laceraasset crine soluto
 Pectora foemineum, ceu Bruti funere, uulgus.
 Nunc quoque tela licet paucant uictoris iniqui,

Somnium.

Somnij ori-
go.Apostrophe
per commi-
serationem.

Exclamatio.

Nuntiet

Ipse canet Siculis genitor Pompeius in aruis.
 Ille quoque incertus, quò te uocet, unde repellat,
 Quas iubeat uitare plagas, quæ sidera mundi.
 Europam miseri, Libyamq; Asiãque timete:
 Distribuit tumulos uestris fortuna triumphis.
 O miseranda domus, toto nil orbe uidebis.
 Tutius Emathia. Sic postquam fata peregit,
 Stat uultu mœstus tacito, mortemque respicit
 Carmimbus magicis opus est, herbisq; cadauer
 Ut cadat, & nequeunt animam sibi reddere fata
 Consumpto iam iure semel. Tum robore multo
 Extruit illa rogam: uadit defunctus ad ignes.
 Accensa iuuenem positum strue linquit Erichtho,
 Tandem passa mori: Sextoque ad castra parentis
 It comes: & cælo lucis ducente colorem,
 Dum ferrent tutos intra tentoria gressus,
 Iussa tenere dicim densas nox præstitit umbras.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER VII.

Segniori
 motu terris
 Solem, cum
 miserãda præ
 lix lux iulta-
 ret, alluxisse
 ait.

S

Egnior Oceano, quàm lex æterna uocabat,
 Luctificus Titan nunquã magis æthera cõtra
 Egit equos: currumq; polo rapiente retorsit:
 Defectusque pati uoluit, raptãq; labores
 Lucis: & attraxit nubes, non pabula flammis,
 Sed ne Thessali. o purus luceret in orbe.

At nox felix Magni pars ultima uitæ
 Sollicitos uana decepit imagine somnos.
 Nam Pompeiani uisus sibi sede theatri

Innumer

Innumeram effigiem Romanæ cernere plebis,
 Attollique suum lætis ad sidera nomen
 Vocibus, & plausu cuneos certare sonanteis.
 Qualis erat populi facies, clamorque fauentis,
 Olim cum iuuenis, prim'que ætate triumpho
 Post domicas gentes, quas torrens ambit ibêrus,
 Et quæcunque fugax Sertorius impulit arma,
 Veffere pacato, pura uenerabilis æquæ
 Quam currus ornante toga, plaudente Senatu
 Sedit adhuc Romanus eques. seu sine bonorum
 Anxia uenuris ad tempora læta refugit:
 Siue per ambages solitas contraria uisis
 Vaticanata quies, Magni tulit omnia planctus:
 Seu uetito patrias ultra tibi cernere sedes,
 Sic Romam Fortuna dedit. Ne rumpite somnos
 Castrorum uigiles, nullas tuba uerberet aures:
 Crastina dira quies, & imagine mœsta diurna
 Vndique funestas acies feret, undique bellum:
 Vnde pares somnos populi, noctemq; beatam?
 O felix, si te uel sic tua Roma uideret.
 Donaissent utinam Superi, patrieq; tibi que
 Vnum, Magne, diem, quo fati certus uterque
 Extremum tanti fructum caperetis amoris.
 Tu uelut Ausonia uadis moriturus in urbe:
 Illa rati semper de te sibi conscia uoti
 Hoc scelus haud unquam fatiis herere putauit,
 Sic se dilecti tumulum quoque perdere Magni.
 Te misto stisset luctu, iuuenisque, senexque,
 Iniussusq; puer: laceraisset crine soluto
 Pectora foemineum, ceu Bruti funere, uulgus.
 Nunc quoque tela licet paucant uictoris iniqui,

Somnium.

Somnij ori-
go.Apostrophe
per commi-
serationem.

Exclamatio.

Nuntiet

Nuntiet ipse licet Caesar tua funera, stebunt:
Sed dum turba ferunt, dum laurea ferta Tonanti,
O miseri, quorum gemitus odere dolorem,
Qui te non pleno pariter planxere theatro.

Vicerat astra iubar, cum misto murmure turba
Castrorum fremuit, fatiisq; trahentibus orbem,
Signa petit pugne miseri pars maxima uulgi
Non totum uisura diem: tentoria circum
Ipsa ducis queritur, magnoque accensa tumultu
Mortis uicina properanteis admouet horas.
Dira subit rabies: sua quisque, ac publica fata
Præcipitare cupit: segnis, pauidusque uocatur,
Ac nimium patiens soceri Pompeius, & orbis
Indulgens regno, qui tot simul undique gentes
Iuris habere sui uellet, pacemque timeret.
Necnon & reges, populi que queruntur Eoi
Bella trahi, patriaque procul tellure teneri.
Hoc placet ò Superi, cum uobis uertere cuncta
Propositum, nostris erroribus addere crimen.
Cladibus irruimus, nocitur aque poscimus arma:
In Pompeianis uotum est Pharsalia castris.
Cunctorum uoces Romani maximus autor
Tullius eloqui, cuius sub iure, togæque
Pacificas seuus tremuit Catilina secures,
Pertulit iratus bellis, cum rostra forūque
Optaret, passus tam longa silentia miles.
Addidit inualide robur fecundia cause.
Hoc pro tot meritis solum te, Magne, precatur,
Vt si fortuna uelis, proceresque tuorum
Castrorum: regesque tui cum supplice munda
Affusi, uinci socerum patiare rogamus.

Ciceronis
ad Pompeiū
oratio.

* Sylepsis
indi recta
personarū.

Humano

Humano generi tam longo tempore bellum
Caesar erit: merito Pompeium uincere lentè
Gentibus indignum est à transcurrente subactis.
Quò tibi feruor abire: aut quò fiducia fati?
De Superis ingratis times: causamque Senatus
Credere dijs dubitas: ipse sua signa reuellet,
Profilièntque acies. pudeat uicisse coactum.
Si duce te iusso, si nobis bella geruntur,
Sit iuris quocunque uelint concurrere campo.
Quid mundi gladios à sanguine Caesaris arces?
Vibrant tela manus: uix signa morantia quisquam
Expectat: propera, ne te tua classica linquant.
Scire Senatus auet, miles te, Magne, sequatur,
An comes. Ingenuit Rector, sensitque decorum
Esse dolos, & fata sue contraria menti.

Si placet hoc, inquit, cunctis, si milite magno
Non duce tempus eget, nil ulrà fata morabor.
Inuoluat populos una Fortuna ruina,
Sitque hominum magne lux ista nouissima parti.
Testor Roma tamen Magnum, quo cuncta perirent
Accepisse diem: potuit tibi uulnere nullo
Stare labor belli: potuit sine cæde subactum,
Capituūque ducem uiolata tradere paci.
Quis furor ò cæci scelerum? Ciuilia bella
Gesturi, metuunt, ne non cum sanguine uincant.
Abstulimus terras, exclusimus æquore toto,
Ad prematuras segetum ieiunia rapinas
Agmina compulimus, uotūque effecimus hosti,
Vt mallet sterni gladijs, mortesque suorum
Permiscere meis: belli pars magna peracta est
Iis, quibus effectum est, ne pugnam tyro paueret:

A maiori.

Vno verbo
Pomp. quasi
circūcludit,
vt aut fatea-
tur se tyran-
num, aut Se-
natui pareat.

Pomp. mili-
tes imprudē-
tiaz accusan-
tur.

Cōfirmatio.

Si

Si modo uirtutis stimulis, iræq; calore
Signa petunt, multos in summa pericula misit
Venturi timor ipse mali, fortissimus ille est,
Qui promptus metuenda pati, si cominus instent,
Et differre potest, placet hæc tam prospera rerum
Tradere Fortune? gladio permittere mundi
Discrimen? pugnare ducem, quam uincere malunt.

Apostrophe in fortunam. Res mihi Romanas dederas Fortuna regendas:
Accipe maiores, & cæco in Marte tuere.

Pompeij nec crimen erit, nec gloria bellum.
Vincis apud Superos uotis me Cæsar iniquis.

Concessio. Pugnatur, quantum scelerum, quantumque malorum
In populos lux ista feret! quot regna iacebunt!

Enipheus Thessalicus fluuius. Plinius, lib. 4. c. 8. Sanguine Romano quam turbidus ibit Enipheus!
Prima uelim caput hoc furesti lancea belli,
Si sine momento rerum, partisque ruina

Casurum est, feriat: neque enim uictoria Magno
Lætior: aut populis inuisum, hæc clade peracta,
Aut hodie Pompeius erit miserabile nomen.

Omne malum uicti: quod fors feret ultima rerum,
Omne nefas uictoris erit. Sic fatur, & arma
Permittit populis, frenosque furentibus ira

Laxat: & ut uictus uiolento nauita Coro

Dat regimen uentis, ignauumque arte relicto

Puppis onus trahitur, trepido confusa tumultu

Militum paucorum. Castra fremunt, animique truces sua pectora pulsant

Istibus incertis, multorum pallor in ore

Mortis uentura est, facièsque simillima fato.

Aduenisse diem, qui fatum rebus in æuum

Conderet humanis, & queri Roma quid esset,

Illo Marte palam est, sua quisque pericula nescit,

Attonitus

Attonitus maiore metu, quis littora ponto
Obruta, quis summis cernens in montibus æquor,
Aetheraque in terras deiecto sole cadentem,
Tot rerum finem, timeat sibi: non uacat ullos
Pro se ferre metus: Vrbi, Magnoque timetur.

Nec gladijs habuere fidem, nisi cautibus asper
Exarsit mucro, tunc omnis lancea saxo
Erigitur: tendunt neruis melioribus arcus:

Cura fuit lectis pharetras implere sagittis.
Auget eques stimulos, frenorumque aptat habenas.

Si liceat superis hominum conferre labores,
Non aliter Pblegra rapidos tollente Gigantes
Martius incaluit Siculis incudibus ensis:

Et rubuit flammis iterum Neptunia cuspis,
Spiculaque extenso Pæan Pythone recoxit,
Pallas Gorgoneos diffudit in ægida crimes,
Pallena ioui mutauit fulmina Cyclops.

Non tamen abstinuit uenturos prodere casus
Per uarias* Natura notas, nam Thessala rura
Cum peterent, totus uenientibus obstitit ether:

Inq; oculis hominum fregerunt fulmina nubes:
Aduersasque faces, immensoque igne columnas,
Et trabibus mistis auidos* Typhonas aquarum

Detulit, atque oculos ingesto fulgure clausit.

Excussit cristas galeas, capulosque solutis

Perfudit gladijs, ereptaque pila liquauit:

Aetherocque nocens fumauit sulfure ferrum:

Necnon innumero cooperata examine signa,

Vixque reuulsa solo, maiori pondere pressum

Signiferi mersere caput, rorantia stetu

Vsq; ad Thessaliam Romana, & publica signa.

l

Admot

Pompeiano-
rum peditu
apparatus.

Similitudo.

Pallena Ma-
cedoniae re-
gio.

*Fortuna

* Vide hoc
loco septē or-
dine uerba
ad duos dun-
taxat relata
nominatiuos
Portenta de-
scribit Cæsar
libro 3. belli
ciu. sed post
pugnā Phar-
sal.

Admotus superis discussa fugit ab ara.
Taurus, & Emathios præceps se iecit in agros:
Nullaque funestis inuenta est uictima sacris.

Amara inue-
stione Cæ-
sarem inter-
rogat, quos
deos inuoca-
uit.

Bœbeis, la-
cus Thessa-
lia. Plin. lib.
4. c. 8

At tu, quos seclerum superos? quas rite uocasti
Eumenidas Cæsar? Stygij que numina regni?
Infernumque nefas? & mersos nocte furores?
Impia tam se uel gesturus bella litasti?
Iam dubium monstrisne deum, numiue pauori
Crediderint: multis concurrere uisus Olympo
Pindus, & abruptis mergi conuallibus Aemus,
Edere nocturnas belli Pharsalia uoces,
Ire per Oseeam rapidus Bœbœida sanguis:
Inq; uicem uultus tenetris mirantur opertos,
Et pallere diem, galeisque incumbere noctem,
Defunctosque patres, & cunctas sanguinis umbras
Ante oculos uolitare suos. sed mentibus unum
Hoc solamen erat, quod uoti turba nefandi
Conscia, que patrum iugulos, que pectora fratrum
Sperabat, gaudet monstris, mentisque tumultu,
Atque omen seclerum subitos putat esse furores.
Quid mirum, populos, quos lux extrema manebat
Lymphato trepidasse metu, præsaga malorum
Si data mens homini est? Tyrijs qui Gadibus hospes
Adiacet, Armeniūque bibit Romanus Araxem:
Sub quocunque die, quocunque est sidere mundi,
Mœret, & ignorat causas, animumque dolentem
Corripit: Emathijs, qui perdat, nescit in aruis.
Euganeo, si uera fides memorantibus, Augur
Colle sedens. Aponus terris ubi fumifer exit,
Atque Antenorei dispergitur unda Timai.
Venit summa dies, geritur res maxima, dicit:

Impia

Impia concurrunt Pompeij & Cæsaris arma.
Seu tonitrus, ac tela Iouis præsaga notauit:
Aëra seu totum discordi obfistere caelo,
Prospexitque polos: seu numen in æthere mæstum,
Solis in obscuro pugnam pallore notauit.
Disimilem certe cunctis, quos explicat, egit
Thessalicum Natura diem: si cuncta perito
Augure mens hominum caeli noua signa notasset,
Spectari è toto potuit Pharsalia mundo.
O summos hominum, quorum Fortuna per orbem
Signa dedit, quorum fati cælum omne uacauit.
Hæc & apud seras gentes, populosque nepotum,
Sive sua tantum uenient in secula fama,
Sive aliquid magnis nostri quoque cura laboris
Nomimibus prodesse potest: cum bella legentur,
Spesque metusque simul, perituræque uota mouebunt:
Attonitique omnes ueluti uenientia fata,
Non transmissa legent, & adhuc tibi, Magne, fauebunt.
Miles ut aduerso Phœbi radiantis ab ictu
Descendens, totos perfidit lumine colles,
Non temerè immissus campis: stetit ordine certo
Infelix acies. cornus tibi cura sinistra
Lentule, cum prima, que tum fuit optima bello,
Et quarta legione datur: tibi numme pugnax
Aduerso Domiti dextri frons tradita Martis.
At medijs robur belli fortissima densant
Agmina, que Cilicum terris deducta tenebat
Scipio, miles in hoc, Libyco dux primus in orbe,
At iuxta fluuios, & stagna undantis Eniphei
Cappadocum montana cohors, & largus habenis
Ponticus ibat eques. sicci sed plurima campi

*lumen

Per Apostro-
phen in Ro-
manos admi-
rationis ple-
na laudatio,

Pōpeij acies

Cornus an-
tiquus geni-
tius.

Ordo exer-
citus equi-
tum.

l 2 Tetrarc

Tetrarchæ, regesq; tenent, magnique tyranni,
Atque omnis Latio quæ seruit purpura ferro.
Illuc, & Libyæ Numidas, & Creta Cydonas

Iturei Syriæ
populi. Plin.
lib. 5. c. 24.

Misit: Ituræis cursus fuit inde sagittis:

Inde truces Galli solitum prodistis in hostem:

Illie pugnaces commouit Iberia cetras.

Eribe uictori gentes, & sanguine mundi

Fuso, Magne semel totos consume triumphos.

Illo fortè die Caesar statione relicta,

Ad segetum raptus moturus signa, repente

Conspicit in planos hostem descendere campos,

Oblatimque uidet uotis sibi mille petiturum

Tempus, in extremos quò mitteret omnia casus.

Aeger quippe moræ, flagransque cupidine regni,

Cœperat exiguo tractu ciuilia bella

Vt lentum damnare nefas, discrimina postquam

Aduentare ducum, supremæque prælia uidit,

Cæsaram & fati sensit nutare ruinam,

Illa quoque in ferrum rabies promptissima, paulum

Languit, & casus audax spondere secundos

Mens stetit in dubio, quam nec sua fata timere,

Nec Magni sperare sinunt, formidine mersa,

Profilit horrando melior fiducia uulgo.

O domitor mundi, rerum fortuna mearum

Miles, adest toties optatæ copia pugne.

Nil opus est uotis: iam fatum accersite ferro.

In manibus uestris, quantus sit Caesar, habetis.

Hæc est illa dies, mihi quam Rubiconis ad undas

Præmissam memini, cuius spe mouimus arma,

In quam distulimus ueritos remeare triumphos.

Hæc eadem est hodie, quæ pignora, quæq; penates

Reddat,

Reddat, & emeritos faciat uos Marte colonos:

Hæc, fâto quæ teste probet, quis iustius arma

Sumpserit, hæc acies uictum factur a nocentem est.

Si pro me patriam ferro flammisq; petistis,

Nunc pugnate truces, gladiosque exoluite culpa.

Nulla manus belli, mutato iudice, pura est.

Non mihi res agitur, sed uos, ut libera sitis

Turba precor, gentes ut ius habeatis in omneis:

Ipsè ego priuatæ cupidus me reddere uitæ,

Plebeiæque toga modicum componere ciuem:

Omnia dum uobis liceant, nihil esse recuso.

Inuidia regnate mea, nec sanguine multo

Spem mundi petitis: Graijs delecta iuuentus

Gymnasijs aderit, studioque ignaua palestra,

Et uix arma ferens, & mista dissona turba

Barbaries, non illa tubas, non agmine moto

Clamorem latura suum, ciuilia pauca

Bella manus facient: pugna pars magna leuabit

His orbem populis, Romanumque obteret hostem.

Ite per ignauas gentes, famosasque regna,

Et primo ferri motu prosternite mundum:

Sitque palam, quas tot duxit Pompeius in urbem

Curribus, unius gentes non esse triumphis,

Armeniosne mouet Romana potentia, cuius

Sit ducis: aut emptum nimito uult sanguine quisquam

Barbarus Hesperijs Magnum præponere rebus:

Romanos edere omnes, dominosque grauantur,

Quos nouere, magis: sed me Fortuna meorum

Commisit manibus, quorum me Gallia testem

Tot fecit bellis, cuius non militis enssem

Agnoscam: cælumque tremens cum lancea transi,

l 3

Dicere

Dicere non fallar, quo sit uibrata lacerto.
 Quod si signa duces nunquam fallentia uestrum
 Conspicio, faciesque truces, oculosque minaces:
 Victoriā suis pollicetur.
 Vicistis, uideor fluuios spectare cruoris,
 Calcatoque simul Reges, sparsūq; Senatus
 Corpus, et immensa populos in cæde natantes.
 Sed mea fata moror, qui uos in tela ruentes

Vocibus his teneo: ueniam date bella trahenti.
 Spe trepido: haud unquam uidi tam magna duros,
 Tam prope me Superos: camporum limite paruo
 Absumus a uotis. Ego sum, cui Marte peracto
 Que populi, Regesque tenent, donare licebit.

*ue. Quo ne poli motu? quo cæli sidere uerso,
 * Id est, Thessalica tantum superi permittit is oræ?
 quo cæli ex Aut merces hodie bellorum, aut poena paratur.
 astris influ- Casarca spectate cruces, spectate catenas,
 xus, siue in- Et caput hoc positum rostris, effusaq; membra,
 fluentia. Septorumque nefas, et clausi prælia campi.

Cum duce Syllano gerimus ciuilia bella.
 Vestri cura mouet: nam me secura manebit
 Sors quesita manu: fodientem uiscera cernet
 Pompeium in odium ad- Me mea, qui nondum uictum respexerit hostem.
 ducit, quem inquit Scyl- le crudeliter
 rem imitari. Dij, quorum curas abduxit ab æthere tellus

Romanusq; labor, uincat, quicumque necesse
 Non putat in uictos seuum distingere ferrum,
 Quisque suos ciues, quod signa aduersa tulerunt,
 Non credunt fecisse nefas. Pompeius in arcto
 Agmina uestra loco uictiua uirtute moueri
 Cum tenuit, quanto satiavit sanguine ferrum!

Vos tamen hoc oro iuuenes, ne cadere quisquam
 Hostis terga uelit: ciuis, qui fuerit, esto.

Cæsar is edi-
 tum.

Sed

Sed dum tela micant, non uos pietatis imago
 Vlla, nec aduersa conspecti fronte parentes
 Commouent: uultus gladio turbate uerendos.
 Siue quis infesto cognata in pectora ferro
 Ibit, siue ullum uiolabit uulnere pignus,
 Ignoti iugulum tanquam scelus impetat hostis.
 Sternite tam uallum, fossasque implete ruina,
 Exeat ut plenis acies non sparsa manipulis.
 Parcite ne castris: uallo tendetis in illo,
 Vnde acies peritura uenit. Vix cuncta locuto
 Cesare, quæque suam munus trahit, armaque raptim
 Sumpta uiris, celeris capiunt præfagia belli,
 Calcatisque ruunt castris: stant ordine nullo,
 Arte duces nulla, permittunt omnia fati.
 Si totidem Magni soeros, totidemque petentes
 Urbis regna suæ funesto in Marte locasset,
 Non tam præcipiti ruerent in prælia cursu.

Vidit ut hostiles in rectum exire cateruas
 Pompeius, nullasque moras permittere bello,
 Sed Superis placuisse diem: stat corde gelato
 Attonitus: tantoque duci sic arma timere
 Omen erat, premit inde metus, totumque per agmen
 Sublimi prouectus equo, Quem flagitat, inquit,
 Vestra diem uirtus finis ciuilibus armis,
 Quem questistis, adest: totas effundite uires,
 Extremum ferri superest opus, unaque gentes
 Hora trahit, quisquis patriam, charosque penates,
 Qui sobolem, ac thalamos, desertaque pignora querit,
 Ense petat: medio posuit deus omnia campo.
 Causa iubet melior Superos sperare secundos:
 Ipsi tela regent per uiscera Cæsaris, ipsi

* Aldus le-
 git imputet.

De suis ca-
 stris loqui-
 tur Cæsar:
 quanuis cõ-
 mētatores se
 cus exponāt,
 * Ceresque
 uiris

Pompeij stu-
 pētis ad suos
 cohortatio.

Romanas

l 4

Romanas sancire uolent hoc sanguine leges.
 Si socero dare regna meo, mundumque pararent,
 Præcipitare meam fatis potuere senectam:
 Non iratorum populis, urbi que decorum est
 Pompeium seruare ducem, quæ uincere possent
 Omnia contulimus, subiere pericula clari
 Sponte uiri sacraeque antiquus imagine miles.
 Si Curios his fatis darent, redusque Camillos
 Temporibus, Deciosque caput fatale uouentes,
 Hinc starent, primo gentes oriente coactæ,
 Innumeraeque urbes, quantas in praelia nunquam
 Exciuerè manus, toto simul utimur orbe.
 Quicquid signiferi comprehensum limite cycli
 Sub Noton & Boream hominum sumus arma mouemus.
 Nonne superfusus collectum cornibus hostem
 In medium dabimus? paucas uictoria dextras
 Exigit, at plures tantum clamore cateruæ
 Bella gerent. Cesar nostris non sufficit armis.
 Credite pendentes è summis moenibus urbis
 Crinibus effusis hortari in praelia matres.
 Credite grandæuam, uetitiūque ætate Senatū
 Arma sequi sacros pedibus prosternere canos:
 Atque ipsam domini metuentem occurrere Romam.
 Credite, qui nunc est, populū, populūque futurū
 Permissas afferre preces: hæc libera nasci,
 Hæc uult turba mori, si quis post pignora tanta
 Pompeio locus est, cum prole, & coniuge supplex,
 Imperij salua si maiestate liceret,
 Volueret ante pedes, Magnus, nisi uincitis, exul,
 Ludibrium soceri, uester pudor, ultima fata
 Deprecor, ac turpes extremi cardinis annos,

Meridiem &
 Sprætionē.

Pathos à pie
 tate & com
 miseratione.

Ne

Ne discam seruire senex, tam moesta locuti
 Voce ducis flagrant animi, Romanæque uirtus
 Erigitur, placuitque mori, si uera timeret.
 Ergo utrinque pari concurrunt agmina motu:
 Irarum metus hos, regni spes excitat illos.
 Hæc facient dextrae quicquid non expleat ætas
 Vlla, nec humanum reparat genus omnibus annis,
 Ut uacet à ferro gentes Mars iste futuras
 Obruet, & populos eui uenientis in orbem
 Erepto natali feret, tunc omne Latinum
 Fabula nomen erit: Gabios, Veiosque, Coramque
 Puluere uix testæ poterunt monstrare ruinae,
 Albanosque lares, Laurentinosque penates.
 Rus uacuum, quod non habitet nisi nocte coacta
 Inuitus, questusque Numam iussisse, Senator.
 Non ætas hæc carpssit edax, monumentaque rerum
 Putria destituit: crimen ciuile, uidemus
 Tot uacuas urbes. Generis quod turba redacta est
 Humanis toto populi qui nascimur orbe,
 Nec muros implere uiris, nec possumus agros:
 Vrbs nos una capit, uincto fossore columur
 Hesperie segetes: stat tectis puris auitis
 In nullos ruitura domus: nulloque frequentem
 Cuius suo Roman: sed mundi fece repletam,
 Cladis eò dedimus, ne tanto in tempore bellum
 Iam posset ciuile geri: Pharsalia tanti
 Causa mali, cedant feralia nomina Cannæ,
 Et damnata diu Romanis Allia fastis.
 Tempora signauit leuiorū Roma malorū:
 Hunc uoluit nescire diem, pro tristia fata:
 Aëra pestiferum tractu, morbosque fluentes.

Nonisunū
 inter Cæsare
 & Pompeiū
 praelium.

Veij in Tu
 scis sunt, di
 fereti flumi
 ne Tybri.

Commise
 rantis uerba.

*iuncto

Cannæ, vi
 cus Apuliæ.

Insan

l s

Insanamque famem, permissasque ignibus urbes,
 Deploratio Mœnia que in præceptis laceros plena tremores
 status Rom. Hi possent explere uiri, quos undique traxit
 imperij. In miseram Fortuna necem, dum munera longi

Explicat eripiens æui, populosque, ducēsque,
 Constituit campis, per quos tibi Roma ruenti
 *que Ostendat quam magna cadas. quò latius orbem

Possedit, citius per prospera fata cucurrit.

Omne tibi bellum gentes dedit omnibus annis:

Te geminum Titan procedere uidit in axem.

Haud multum terre spatium restabat Eoæ.

Vt tibi nox, tibi tota dies, tibi curreret ether,

Quinq; pla- Omnia que errantes stelle Romana uiderent.

nete dicunt Sed retro tua fata tulit par omnibus annis

errates, pro- Euarthia, sine ista dies: hæc luce eruenta

pter vagos, Effectum, ut Latios non horreat India fasces,

quos habent Nec uetitos errare Dacas in mœnia ducat,

curtus, ut Sa Sarmaticumque premat succinctus Consul aratrum,

turdus, Iupi- Quod semper se uas debet tibi Parthia pœnis,

ter, Mars, Ve Quod fugiens ciuile nefas, reditur æque nunquam

nus, Mercu- Libertas ultra Tigrim, Rhenumque recessit,

rius. Ac toties nobis iugulo questis, negatur,

*uagatur Germanum, Scythicumque bonum: nec respicit ultra

Optatum. Ausoniam, uellem populis incognita nostris,

Vulturis ut primum Leuo fundata uolatu

Romulus infami compleuit mœnia luco,

Vsque ad Thessalicæ seruisses Roma ruinas.

De Brutis, Fortuna, queror, quid tempora legum

Egimus, aut annos à Consule nomen habentes?

Felices Arabes, Medi que, Eoæque tellus,

Quam sub perpetuis tenuerunt fata Tyrannis.

Ex

Ex populis, qui regna serunt, fors ultima nostra est,

Quos seruire pudet. Sunt nobis nulla profecto

Namina, cum cæco rapiantur secula casu,

Mentimur regnare iouem. Spectabit ab alto

Aethera Thessalicæ, teneat cum fulmina, cædes?

Scilicet ipse petet Pholoen? petet ignibus Oeten,

Immerit æq; nemus Rhodopes, pinusque minanteis?

Cassius hoc potius seriet caput? astra Thyeste

*Abstulit, et subicis damnauit noctibus Argos:

Tot similes fratrum gladios, patrumque gerenti

Thessalia dabit ille diem: mortalia nulli

Sunt curata deo. cladis tamen huius habemus

Vindictam, quantum terris dare numina fas est.

Bella pares superis facient ciuilia diuos:

Fulminibus manes, radiisq; ornabit, et astra,

Inq; deum templis iurabit Roma per umbras.

Vt rapido cursu sati suprema morantem

Consumpsere locum: parua tellure dirempit,

Quo sua pila cadant, aut que sibi fata mimentur,

Inde manum spectant: tempus, quo noscere possent

Facturi que monstra forent. uidere parentes

Frontibus aduersis, fraternæque cominus arma,

Nec libuit mutare locum: tamen omnia torpor

Pectora constrinxit: gelidusque in uiscera sanguis

Perculsa pietate coit: totæq; cohortes

Pila parata diu tensis tenuere lacertis.

Dij tibi non Mortem, qua cunctis poena paratur,

Sed sensum post fata tua dent Crastine morti;

Cuius torta manu commisit lancea bellum.

Primæque Thessaliam Romano sanguine tinxit.

O præceptis rabies, cum Casar tela tenevet,

Inuenta

Ad historiã
redit.Execratio in
Crastinum,
qui primus
in hostem
procurrit.
Exclamatio.

Signorum Inuenta est prior ulla manus: tunc stridulus aër
cantus. Elifus lituis, conceptaque classica cornu:

Tunc ausæ dare signa tubæ: tunc æthera tendit,
Extremique fragor conuexa irrupit Olympi:
Vnde procul nubes, quò nulla tonitrua durant,
Excepit resonis clamorem uallibus Aemus,
Pelliacisque dedit rursus geminare cauernis:
Pindus agit gemitus, Pangaëque saxa resulant,
Oetææq; gemunt rupes, uocêsque furoris
Expauere sui tota tellure relatas.

Spargitur innumerum diuersis missile notis.
Vulnera pars optat, pars terræ figere tela,
prolix. Ac puras seruare manus, rapit omnia casus,
Atque incerta facit, quos uult, Fortuna nocentes.
Sed quota pars cladis iaculis, ferròque uolanti
Exacta est: odijs solus ciuilibus ensis
Sufficit, & dexteras Romana in uiscera ducit.
Pompeij densis acies stipata cateruis,
Iunxerat in seriem nexis um bonibus arma.
Vixque habitura locum dexteras, ac tela mouendi
Constiterat, gladiòsque suos compressa timebat.
Præcipiti cursu uesanum Caesaris agmen
In densos agitur cuneos: per que arma per hostem
Querit iter, quâ torta graues lorica catenas.
Opponit tutòque latet sub tegmine pectus.
Hæc quoque peruentum est ad uiscera: totòque per arma
Extremum est, quod quisque ferit, ciuilia bella.
Vna acies patitur, gerit altera: frigidus inde
Sic gladius: calet omne nocens à Cesare ferrum,
Nec fortuna diu rerum tot pondera uertens,
Abstulit ingenteis fatis torrente ruinas,

Vt

Vt primùm toto diduxit cornua campo
Pompeianus eques, bellique per ultima fudit,
Sparsa per extremos leuis armatura maniplos
Insequitur, seuasque manus immittit in hostem.
Illic quæque suo miscet gens prælia telo:
Romanus cunctis petitur cruor: inde sagittæ,
Inde faces, & saxa uolant, spatioque solutæ
Aëris, & calido liquefactæ pondere glandes.
Tunc & Ithyræi, Medique, Arabesque, soluto
Arcu turba minax, nusquam rexere sagittas:
Sed petitur solus, qui campis imminet aër.
Inde cadunt mortes, sceleris sed crimine nullo
Externum maculant chalybem, stetit omne coactum.
Circa pila nefas: ferro subtexitur æther,
Nòxque super campos telis conferta pependit.

Tum Caesar metuens, ne frons sibi prima labaret,
Incursum tenet obliquas post signa cohortes:
Inq; latus belli, quâ se uagus hostis agebat,
Immittit subitum non motis cornibus agmen:
Immemores pugnae, nullòque pudore timendi
Præcipites fecere palam, ciuilia bella
Non bene barbaricis unquam commissa cateruis.

Vt primùm sonipes transfixus pectora ferro
In caput effusi calcavit membra regentis,
Omnis eques cecidit campis, glomeratæque pubes
In sua conuersis præceps ruit agmina frenis.
Perdidit inde modum cædes, ac nulla secuta est
Pugna: sed hinc iugulis, hinc ferro bella geruntur.
Nec ualet hæc acies tantum posternere, quantum
Inde perire potest. Vtinam Pharsalia campis
Sufficiat cruor iste tuis, quem barbaræ fundunt

Pópeiano-
rum impe-
tus.

Ithyræi, Me-
di & Arabes
fuitim.

De Cæsaris
quarta acie
loquitur.
Pompeius
suis edixerat
ne se loco
mouerent.

Strages

Vorum

Pectora

Pectora, non alio mutantur sanguine fontes.
 Hic numerus totos tibi uestiat ossibus agros.
 Aut si Romano compleri sanguine maus,
 Istis parce precor: uiuant Galatæque, Syrique,
 Cappadoes, Gallique, extremique orbis Ibéri,
 Armenij, Cilices: nam post ciuilia bella
 Hic populus Romanus erit. Semel ortus in omneis
 It timor, et fati datus est pro Cesare cursus.

Ventum erat ad robur Magni, mediisque cateruas.

Quod totos errore uago per fuderat agros,
 Constitit hic bellum, fortunæque Caesaris hæsti.
 Illic non regum auxilijs collecta iuuentus
 Bella egerit, ferrumque manus mouère rogat:
 Ille locus fratres habuit, locus ille parentes.

Epiphonema.

Hic furor, hic rabies, hic sunt tua crimina Caesar.
 Hanc fuge mens partem belli, tenebrisque relinque,
 Nullaque tantorum discat, ne uate, malorum,
 Quam multum bellis liceat ciuilibus, etas.
 Ah potius pereant lacrymæ, pereantque querelæ.
 Quicquid in hac acie gessisti Roma, tacebo.

Cæsaris pro-
 uidentia.

Hic Caesar, rabies populi, stimulusque furorum,
 Ne qua parte sui pereat scelus, agmina circum
 It uagus, atque ignes animis flagrantibus addit.
 Conspicit et gladios, qui toti sanguine manent,
 Qui niteant primo tantum mucrone cruenti,
 Que presso tremat ense manus, quis languida tela,
 Quis contenta ferat, quis præstet bella iubenti,
 Quem pugnare iuuat, quis uultum ciue perempto
 Mutet: obit latius proiecta cadauera campis.
 Vulnere multorum totum susura cruorem
 Opposita premit ipse manu, quacunque uagatur:

Sanguin

Sanguineum ueluti quatiens Bellona flagellum,
 Bistonas aut Mauors agitans. si uerberere sæuo
 Palladia stimulet turbatos ægide currus.
 Nox ingens scelerum, et cædes oriuntur, et instar
 Immensa uocis gemitus, et pondere lapsi
 Pectoris arma sonant, confractique ensibus enses.
 Ipse manu subicit gladios, ac tela ministrat,
 Aduersosque iubet ferro contundere uultus.
 Promouet ipse acies: impellit terga suorum:
 Verbere conuersæ cessantes excitat hasta.
 In plebem uetat ire manus, monstratque Senatum.
 Scit cruor imperij qui sit, que uiscera regum:
 Vnde petat Romam, libertas ultima mundi
 Quo steterit ferienda loco, permista secundo
 Ordine nobilitas, uenerandaque corpora ferro
 Vrgentur: cadunt Lepidos, caduntque Metellos,
 Coruinosque simul, Torquataque nomina regum,
 Sæpe duces, summosque hominum te, Magne, remoto.

Illic plebeia coniectus casside uultus
 Ignotusque hosti, quod ferrum Brute tenebas?
 O decus imperij, o spes suprema Senatus,
 Extremum tanti generis per secula nomen,
 Ne rue per medios nimium temerarius hostes,
 Nec tibi fatales admoueris ante Philippos,
 Thessalia periture tua. nil proficis istic
 Caesaris intentus iugulo: nondum attigit arcem
 Iuris, et humanum culmen, quo cuncta premuntur
 Egressus, meruit fati tam nobile lethum:
 Viuat, et ut Bruti procumbat uictima, regnet.

Hic patria perit omne decus: iacet aggere magno
 Patritium campis commissa plebe cadauer.

Similitudo.

Cur Senatū
 suis occiden-
 dum Cæsar
 monstrauerit.

M. Bruti cō-
 mendatio.

Philippos
 pont in
 Thessalia
 suo more.

* non misto

Mors

Mors tamen emittit clarorum in strage uirorum
 Pugnacis Domiti, quem clades fata per omnes
 Ducebant, nusquam Magni fortuna sine illo
 Succubuit: uictus toties à Cesare, salua
 Libertate perit: tunc mille in uulnere letus
 Labitur, ac uenia gaudet caruisse secunda.

Cæsaris ad- uertus per- euntem Do- mitium inul- tato.

Viderat in crasso uolentem sanguine membra
 Caesar, & increpitans, iam Magni deseris arma
 Successor Domiti, sine te iam bella geruntur.
 Dixerat: ast illi suffecit pectora pulsans

Domitij in
 Cæsarem ler-
 mo.

Spiritus in uocem, morientiaque ora resoluit:
 Non te funesta scelerum mercede potitum,
 Sed dubium fati Caesar, generoque minorem
 Afficiens, Stygias Magno duce liber ad umbras
 Et securus eo te seuo Marte subactum
 Pompeioque graueis penas, nobisque daturum
 Cum morior, sperare licet, non plura locutum
 Vita fugit, densa que oculos presere tenebra.

Impendisse pudet lacrymas in funere mundi
 Moribus innumeris, ac singula fata sequentem
 Querere lethiferum per cuius uiscera uulnus
 Exierit, quis fusa solo uitalia calcet,
 Ore quis aduerso demisso faucibus ense
 Expulerit moriens animam, quis corruat ictu,
 Quis steterit, dum membra cadunt: quis pectore tela
 Transmittat, uel quos campis affixerit hasta:
 Quis cruor emissus perruperit aëra uenis,
 Inque hostis cadat arma sui: quis pectora fratris
 Cedat, & ut notum possit spoliare cadauer,
 Abscissum longè mittat caput: ora parentis
 Quis laceret, nuni que probet spectantibus ira

Quem

Quem iugulat, non esse patrem: mors nulla querela
 Digna sua est, nullosque hominum lugere uacamus.
 Non istas habuit pugnae Pharsalia perteis,
 Quas alie clades: illic per fata uirorum,
 Per populos hic Roma perit: quod militis illic,
 Mors hic gentis erat: sanguis ibi fluxit Acheus,
 Ponticus, Assyrius: cunctos herere cruores
 Romanus, campisque uetat consistere torrens.
 Maius ab hac acie, quam quod sua secula ferrent,
 Vulnus habent populi: plus est quam uita, salusque,
 Quod perit: in totum mundi prosterminur æuum.
 Vincitur his gladijs omnis que seruiet ætas.
 Proxima quid soboles, aut quid meruere nepotes
 In regnum nasci: pauidi num gestimus arma?
 Teximus aut iugulos? alieni poena timoris
 In nostra ceruice sedet post prelia natis
 Si dominum fortuna dabis, & bella dedisses.

Iam Magnus transisse deos, Romanaque fata
 Senserat infelix, tota uix clade coactus
 Fortunam damnare suam: stetit aggere campi
 Eminus, unde omnes sparsas per Thessala rura
 Aspiceret clades, que bello obstante latebant.
 Tot telis sua fata peti, tot corpora fusa,
 Ac se non multo percuntem sanguine uidit.
 Nec (sicut mos est miseris) trahere omnia secum
 Mersa iuuat, gentesque suas miscere ruine:
 Ut Latæ post se uiuat pars maxima turbe,
 Sustinuit dignos etiam nunc credere uotis
 Coelicolas, uoluitque sui solatia casus.
 Parcite, ait, Superi cunctas prostertere gentes,
 Stante potest mundo, Romaque superstitie Magnus

Diuersi po-
 puli in bello
 Pharsalico
 cecidere.

Pompeij ad
 suos pre-
 catio,

in Esse

Esse miser. si plura iuuant mea uulnera, coniux
 Est mihi, sunt nati, dedimus tot pignora fati.
 Ciuiline parum est bello, si meq; meosque
 Obruet exiguae clades sumus orbe remoto?
 Omnia quid laceras? quid perdere cuncta laboras?
 Iam nihil est Fortuna meum. Sic fatur: & arma
 Signaque, & afflicta omni iam parte cateruas
 Circuit, & reuocat matura in fata ruentes,
 Seq; negat tanti. nec deerat robur in enses
 Ire duci, iuguloque pati, uel pectore lethum
 Sed timuit strato miles ne corpore Magni
 Non fugeret, supraque ducem procumberet orbis:
 Caesaris aut oculis uoluit subducere mortem
 Nequicquam infelix, socero spectare uolenti
 Præstandum est ubicumque caput. sed tu quoque coniux
 negatum Causa fuge, aultusque tui, fatisque probatum
 Te presente mori. tum Magnum concitus aufert
 Põpeij fuga. A bello sonipes, non tergo tela pauentem,
 Ingentis que animos extrema in fata ferentem.
 Non gemitus, non fletus erat, saluaque uerendus
 Maiestate dolor, qualem te Magne decebat
 Apostrophe. Romanis præstare malis: non impare uultu
 Aspicias Emathiam: nec te uidere superbum
 Prospera bellorum, nec fractum aduersa uidebunt.
 Quamque fuit leto per treis infida triumphos,
 Tam misero fortuna minor. iam pondere fati
 Deposito securus abis: nunc tempora leta
 Respexisse uacat: spes nunquam implenda recepit.
 Quid fueris nunc scire licet. fuge prælia dira,
 Ac testare deos, nullum qui perstet in armis,
 Similitudo. Iam tibi Magne mori: ceu stebilis Africa damnis,

Et

Et ceu Munda nocens, Pharioque à gurgite clades,
 Sic & Thessalicae post te pars maxima pugnae.
 Non iam Pompeij nomen populare per orbem,
 Nec studium belli: sed par, quod semper habemus,
 Libertas, & Caesar erunt: teque inde fugato
 Ostendet moriens sibi se pugnae, Senatus.
 Nonne iuuat pulsum bellis cessisse, nec istud
 Prospectare nefas, spumanteis cedere cateruas?
 Respice turbatos incursum sanguinis annes.
 Et soceri miserere tui. quo pectore Romanam
 Intrabit factus campis felicior istis?
 Quicquid in ignotis solus regionibus exul,
 Quicquid sub Phario positus patiare tyranno:
 Crede deis, longo fatorum crede fauori:
 Vincere peius erat. prohibe lamenta sonare,
 Flere ueta populos: lacrymas, luctusque remitte.
 Tam mala Pompeij, quam prospera mundus adoret.
 Aspice securus uultu non supplice reges:
 Aspice possessas urbes donataeque regna,
 Aegyptum, Libyamque, & terras elige morti.
 Vidit prima tuae testis Larissa ruinae
 Nobile, nec uictum fati caput: omnibus illa
 Ciuibus effudit totas per moenia uires
 Obuia ceu leto: praemittunt munera flentes:
 Pandunt templa, domos, socios se cladibus optant.
 Scilicet immenso superest ex nomine multum:
 Teq; minor solo. cunctas impellere gentes
 Rursus in arma potes, rursusq; in fata redire.
 Sed quid opus uicto populis, aut urbibus, inquit,
 Victori praestare fidem? Tu Caesar in alto
 Cedis adhuc cumulo patriae per uiscera uadis:

Infeliciores
 quippe sunt
 qui faciunt,
 quam qui
 propulsi
 iniuriam.

Larissa thes-
 saliae oppi-
 dum,

m z At

Pompeius
Iulie Cæsa-
ris filie con-
iux.

At tibi iam populos donat gener. auctit inde
Pompeium sonipes: gemitus, lacrymæq; sequantur;
Plurimæque in seuos populi conuicia diuos.
Nunc tibi uera fides questi Magne fauoris
Contigit, ac fructus, felix se nescit amari.

Cæsar ut Hesperio uidit satis arua natare
Sanguine, parca ferro, manibusque suorum
Iam ratus, ut uiles animas, perituræque frustra
Agmina permisit uite: sed castra fugatos

Cæsar Pom-
peij castra
oppugnat.

Neruo cent, pellatque quies nocturna pauorem,
Protinus hostili statuit succedere uallo,
Dum fortuna calet, cum conficit omnia terror,
Non ueritus graue ne se sis, ac Marte subactis
Non foret imperium, non magno hortamine miles
In prædam ducendus erat. Victoria nobis
Plena uiri, dixit: superest pro sanguine merces,
Quam monstrare meum est: nec enim donare uocabo,

Luxuries
Pompeiani
exercitus.

Quod sibi quisque dabit. cunctis en plena metallis
Castra patent: raptum Hesperijs è gentibus aurum
Hic iacet: Eoisque premunt tentoria gazas.
Tot regum Fortuna simul, Magnique coacta
Expectat dominos, propera præcedere miles
Quos sequeris: quasunque tuas Pharsalia fecit,
A uictis rapiantur opes. nec plura locutus
Impulit amentes, aurique cupidine cæcos
Ire super gladios, supraque cadauera patrum,
Et cæfos calcare duces. que fossa, quis agger
Sustineat præcium belli, sceleraumque petentes?
Scire uolunt, quanta fuerint mercede nocentes.
Inuenere quidem spoliato plurima mundo,
Bellorum in sumptus congesta pondera masse:

Sed non impleuit cupientes omnia mentes.
Quicquid fudit Iber, quicquid Tagus extulit auri,
Quod legit diues summis Arimæspus arenis,
Ut rapiant, paruo scelus hoc uenisse putabunt,
Cum sibi Tarpeias uictor desponderit arces:
Cum spe Romane promiserit omnia præde:
Decipitur, quod castra rapit. capit improba plebs
Cessite patricio somnos: uacuumque cubile
Regibus infandus miles premit: inq; parentum,
Inq; toris fratrum posuerunt membra nocentes.
Quos agitat uesana quies. somnique furentes,
Thessalicam miser uersant in pectore pugnam.
Inuigilat cunctis seuum scelus, armaque tota
Mente agitant, capuloque manus absente mouentur.

Ingenuisse putes campos, terramque nocentem
Inspirasse animas, insectumque aëra totum
Manibus, & superum Stygia formidine noctem.
Exigit à meritis tristes uictoria pœnas,
Sibilaque & flammæ infert sopor: umbra perempti
Cuius adest: sua quæque premit terroris imago.
Ille senum uultus, iuuenum uidet ille figuras:
Hunc agitant totis fraterna cadauera somnis:
Pectore in hoc pater est, omnes in Casare manes.
Haud alios nondum Scythica purgatus in ara
Eumenidum uidit uultus Pelopæus Orcestes:
Nec magis attonitos animi sensere tumultus,
Cum fureret Pentheus, aut cum descisset Agæus.
Hunc omnes gladij, quos aut Pharsalia uidit,
Aut ultrix uisura dies, strigente Senatu,
Illa nocte premunt: hunc infera monstra flagellant.
Heu quantum pœnz misero mens conscia donat,

Hi propter
scelera agita-
ti sunt à fu-
ris.

Sed

m 3

Quod

Quòd Styga, quòd manes, infestique tartara somnis
 Pompeio uiuente uidet: tamen omnia passo
 Postquam clara dies Pharsalica damna retextit,
 Nulla loci facies reuocat feralibus aruis
 Hærentes oculos: cernit propulsa cruore
 Flumina, & excelsos cumulis æquantia colles
 Corpora sidentes in tabem spectat aceruos,
 Et Magni numerat populos: epulisque paratur
 Ille locus, uultus ex quo faciesque iacentum
 Agnoscat. iuuat Emathiam non cernere terram,
 Et lustrare oculis campos sub clade latentis,
 Fortunam Superòsque suos in sanguine cernit.
 Ac ne læta furens scelerum spectacula perdat,
 Inuidet igne rogi miseris, cæloque nocenti
 Ingerit Emathiam. non illum Pœnus humator
 Consulis, & Libyca succensæ lampade Cannæ
 Compellunt, hominum ritus ut seruet in hostes.
 Sed meminit nondum satiata cædibus ira
 Ciues esse suos. Petimus non singula busta,
 Discretòsque rogos: unum da gentibus ignem:
 Non interpositis urantur corpora flammis.
 Aut generi si poena iuuat, nemus extrue Pindi:
 Erige congestas Oeteo robore syluas,
 Thessalicam uideat Pompeius ab æquore flammam.
 Nil agis hac irarabesne cadauè: soluat,
 An rogos, haud refert: placido Natura recepat
 Cuncta sinu. finemque sui sibi corpora debent.
 Hos, Caesar, populos si nunc non ufferit ignis,
 Vret cum terris, uret cum gurgite ponti:
 Communis mundo superest rogos, osibus astra
 Misturus. quocunq; tuam Fortuna uocabit,

Iuuehitur in
 Cæsarem.

Annibal
 Marcelli cor
 pus magnifi
 cè sepeliuit.

He

He quoque cunt anime: non altius ibis in auras,
 Non meliore loco Stygia sub nocte iacebis.
 Libera Fortune mors est: capit omnia tellus
 Quæ genuit: cælo tegitur qui non habet urnam. — *N*
 Tu, cui dant pœnas inhumato funere gentes,
 Quid fugis hanc cladem: quid olentes deseris agros?
 Has trahæ Cæsar aquas: hoc, si potes, utere cælo.
 Sed tibi tabentes populi Pharsalica rura
 Eripiunt, camposque tenent uictore fugato.

Non solum Aemonij funesta ad pabula belli
 Bistonij uenere lupi, tabemque cruenta
 Cædis odorati Phloëen liquere leones.
 Tunc ur si latebras, obsceni tecta, domòsque
 Deseruere canes, & quicquid nare sagaci
 Aëra non sanum, motumque cadauere sensit.
 Iamque diu uolucres ciuilia castra secuta
 Conueniunt. uos que Nilo mutare soletis
 Threicias hyemes, ad mollem serius Austrum
 Istis aues. nunquam se tanto uulture cælum
 Induit, aut plures presserunt aëra penne.
 Omne nemus misit uolucres, omnisque cruenta
 Alite sanguineis stillauit roribus arbor.
 Sæpe super uultus uictoris, & impia signa
 Aut cruor, aut alto defluxit ab ethere tabes,
 Membra que deiecit iam lassus unguibus ales.
 Sic quoque non omnis populus peruenit ad ossa,
 Inq; feras discriptus abijt: non intima curant
 Viscera, nec totas auidè sorbere medullas:
 Degustant artus. Latia pars maxima turba
 Fastidita iacet, quam sol, umbique, dièsque
 Longior Emathijs resolutam miscuit aruis.

Concurfus
 ferarù & a
 uium ad ca
 dauera post
 stragem in
 sepulta.

Apostrophe.

m 4

Thessal

Thessalia infelix quo tanto crimine tellus
 Lesit superos, ut te tot mortibus unam,
 Tot scelrum fatis premerent: quod sufficit æuam,
 Immemor ut donet belli tibi damna uerustas?
 Quæ seges infecta surget non decolor herba?
 Quo non Romanos uiolabis uomere manes?
 Antè nouæ uenient acies, sceleri que secundo
 Præstaba nondum siccos hoc sanguine campos.
 Omnia maiorum uertamus busta licebit,
 Et stantes tumulos, & qui radice uetusta
 Effudère suas, uictis compagibus, urnas:
 Plus cinerum Aemoniæ sulcus telluris aratur,
 Pluræque ruricolis feruntur dentibus ossa.
 Nullus ab Ema: hio religasset littore funem
 Nauita, nec terram quisquam mouisset arator,
 Romani bustum populi fugerentque coloni
 Umbrarum campos, gregibus dumeta carerent:
 Nullusque auderet pecori permittere pastor
 Vellere surgentem de nostris ossibus herbam.
 Ac uelut impatiens hominum, uel solis iniqui
 Limite, uel glacie nuda, atque ignota iaceres,
 Si non prima nefas belli, sed sola tulisses.
 O' Superi, liceat terras odisse nocentes,
 Quid totum premitis, quid totum absoluitis orbem?
 Hesperie clades, & flebilis unda Puchyni,
 Et Mutina, & Leucas pueros fecere Philippos.

M. A. N.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER VIII.

Am super Herculeas fauces, nemorosaq; Tèpe Thermopy
 Aemoniæ deserta petens dispendia syluæ, las intelligit,
 Cornipedè exhaustū cursu, stimulisq; negantè que sunt por
 Magnus agens, incerta fugæ uestigia turbat, tæ & claustra
 Thessalia.

Implicitasque errore uias, pauet ille fragorem
 Motorum uentis memorum, comitumque suorum,
 Qui post terga redit trepidum, laterique timentem
 Exanimat, quanuis summo de culmine lapsus,
 Nondum uile sui pretium scit sanguinis esse,
 Sèque memor fati tantæ mercedis habere
Credit adhuc iugulum, quantum pro Cæsaris ipse
Auulsa ceruice daret, deserta sequentem
 Non patitur tutis fatum celare latebris
 Clara uiri facies, multi Pharsalica castra
 Cum peterent, nondum fama prodente ruinas,
 Occursu stupuère ducis, uertigine rerum
 Attoniti, cladisque suæ uix ipse fidelis
 Auctor erat, grauis est Magno quicumque malorum
 Testis adest: cunctis ignotus gentibus esse
 Mallet, & obscuro tutus transire per orbem
 Nomine, sed longi pœnas Fortuna fauoris
 Exigit à misero, quæ tanto pondere famæ
 Res premit aduersas, fatisque prioribus urget.
 Nunc festinatos numium sibi sensu honores,
 Actæque lauriferæ damnat Syllana iuuenta.
 Nunc & Corycias classes, & Pontica signa
 Deiectum meminisse piget, sic longius æuam

Sententia,
 Nemo mor-
 talium felix.

*D. Gyprian. Coiff.
 ad Donat. Eæ igit
 penas pariter de
 potentiore sublimi-
 tar-*

m s

Destruit

Thessalia infelix quo tanto crimine tellus
 Lesit superos, ut te tot mortibus unam,
 Tot scelrum fatis premerent: quod sufficit æuam,
 Immemor ut donet belli tibi damna uerustas?
 Que seges infecta surget non decolor herba?
 Quo non Romanos uiolabis uomere manes?
 Antè nouæ uenient acies, sceleri que secundo
 Præstaba nondum siccos hoc sanguine campos.
 Omnia maiorum uertamus busta licebit,
 Et stantes tumulos, & qui radice uetusta
 Effudère suas, uictis compagibus, urnas:
 Plus cinerum Aemoniæ sulcus telluris aratur,
 Pluræque ruricolis feruntur dentibus ossa.
 Nullus ab Ema: hio religasset littore funem
 Nauita, nec terram quisquam mouisset arator,
 Romani bustum populi fugerentque coloni
 Umbrarum campos, gregibus dumeta carerent:
 Nullusque auderet pecori permittere pastor
 Vellere surgentem de nostris ossibus herbam.
 Ac uelut impatiens hominum, uel solis iniqui
 Limite, uel glacie nuda, atque ignota iaceres,
 Si non prima nefas belli, sed sola tulisses.
 O' Superi, liceat terras odisse nocentes,
 Quid totum premitis, quid totum absoluitis orbem?
 Hesperie clades, & flebilis unda Puchyni,
 Et Mutina, & Leucas pueros fecere Philippos.

M. A. N.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER VIII.

Am super Herculeas fauces, nemorosaq; Tèpe Thermopy
 Aemoniæ deserta petens dispendia syluæ, las intelligit,
 Cornipedè exhaustū cursu, stimulisq; negantè que sunt por
 Magnus agens, incerta fugæ uestigia turbat, tæ & claustra
 Thessalia.

Implicitasque errore uias, pauet ille fragorem
 Motorum uentis memorum, comitumque suorum,
 Qui post terga redit trepidum, laterique timentem
 Exanimat, quanuis summo de culmine lapsus,
 Nondum uile sui pretium scit sanguinis esse,
 Sèque memor fati tantæ mercedis habere
Credit adhuc iugulum, quantum pro Cæsaris ipse
Auulsa ceruice daret, deserta sequentem
 Non patitur tutis fatum celare latebris
 Clara uiri facies, multi Pharsalica castra
 Cum peterent, nondum fama prodente ruinas,
 Occursu stupuère ducis, uertigine rerum
 Attoniti, cladisque suæ uix ipse fidelis
 Auctor erat, grauis est Magno quicumque malorum
 Testis adest: cunctis ignotus gentibus esse
 Mallet, & obscuro tutus transire per orbem
 Nomine, sed longi pœnas Fortuna fauoris
 Exigit à misero, quæ tanto pondere fama
 Res premit aduersas, fatisque prioribus urget.
 Nunc festinatos numium sibi sensu honores,
 Actæque lauriferæ damnat Syllana iuuenta.
 Nunc & Corycias classes, & Pontica signa
 Deiectum meminisse piget, sic longius æuam

Sententia,
 Nemo mor
 talium felix.

D. Gyprian. Coiff.
 ad Donat. Eæ igit
 penas pariter de
 potentiore sublimi
 tar-

m s

Destruit

Chaldaeos culture Deos, & Barbara sacra
 Parthorum famulus? quid cause obtenditur armis:
 Libertatis amor: miserum quid decipis orbem,
 Si seruire potes: te, quem Romana regentem
 Horrui auditu, quem captos ducere Reges
 Vidit ab* Hyrcanis, Indoque à littore syluis,
 Detectum factis humilis: si factumque uidebit,
 Extolletque animos Latium uesanus in orbem,
 Se simul, & Romam Pompeio supplice mensus,
 Nil animis, fatiisq; tuis effabere dignum.
 Exiget ignorans Latiae commercia lingue
 Ut lacrymis se Magne roges: patimur ne pudoris
 Hoc uulnus, clades ut Parthia uindictae ante
 Hesperias, quam Roma suas: ciuilibus armis
 Elegit te nempe ducem: quid uulnera nostra
 In Scythicos spargis populos, cladesque latenteis?
 Quid Parthos transire doces? solatia tanti
 Perdit Roma mali, nullos admittere Reges,
 Sed cui seruire suo. iuuat ire per orbem
 Ducentem senas Romana in moenia gentes,
 Signaque ab Euphrate cum Crassis capta sequentem?
 Qui solus regum fato celante fauorem,
 Desuit Emathiae, nunc tantas ille lacesset
 Auditi uictoris opes: aut iungere fata
 Tecum, Magne, uolet: non haec fiducia genti est.
 Omnis in Arctois populus quicumque pruinis
 Nascitur, indomitus bellis, & mortis amator.
 Quicquid ad Eoos tractus, mundi que teporent
 Labitur, emollit gentes clementia caeli.
 Illic & laxas uestas, & fluxa uirorum
 Velamenta uides: Parthus per Medica rura,

*Sulpitius
 legit Hyrcan
 no quod car
 me non pa
 titur.

Parthorum
 conuercioru
 detestatio.

Parthorum
 natura.

Sarmat

Sarmaticos inter campos, effusaque plano
 Tigridis arua solo, nulli superabilis hosti est
 Libertate fugae: sed non ubi terra tumebit,
 Aspera conscendet montis iuga, nec per opacas
 Bella geret tenebras incerto debilis arcu,
 Nec franget nando uiolenti uorticis amnem,
 Nec tota in pugna per fusus sanguine membra
 Exiget aestiuum calido sub puluere solem.
 Non aries illis, non ulla est machina belli:
 Haud fossas implere ualent: Parthoque sequente
 Murus erit, quodcumque potest ob stare sagittae.
 Pugna leuis, bellumque fugax, turmaeq; uagantes,
 Et melior cessisse loco, quam pellere, miles.
 Illita tela dolis, nec Martem comminus unquam
 Ausa pati uirtus, sed longè tendere uentos,
 Et quò ferre uelut permutere uulnera uentis.
 Ensis habet uires, & gens, quaecumque uirorum est,
 Bella gerit gladijs: nam Medos praelia prima
 Exarmant, uacuaeque iubent remeare pharetrae.
 Nulla manus illis, fiducia tota uentis est.
 Credis, Magne, uiros, quos in discrimina belli
 Cum ferro uenisse parum est: tentare pudendam
 Auxilium tanti est, toto diuisus ut orbe
 A terra moriari tua: tibi barbara tellus
 Incumbat, te parua tegant, ac uilia busta?
 Inuidiosa tamen, Crasso querente sepulcrum.
 Sed tua fors melior, quoniam mors ultima poena est,
 Non metuenda uiris, at non Cornelia lethum
 Infando sub rege timet, num barbara nobis
 Est ignota Venus: quae ritu caeca ferarum
 Polluit innumeris leges, & foedera tede

Lentulus
 Parthorum
 virtutè, quã
 Pompeius
 extulit, de-
 primit.

Sententia.

n 3

Coniug

Crassus ille, Crassorumq; umbræ deuotæque manibus illis
fuit Crassi Assyrios in castra tuli ciuilia casus:
filius, qui à Parthis in-
terfectus est. Præcipitesque dedi populos, cunctosque fugauit
A causa meliore deos. O maxime coniux,

O thalænis indigne meis, hoc iuris habebat
In tantum Fortuna caput? cur impia nupsi,
Si miserum factura fui: nunc accipe pœnas,
Sed quas sponte luam: quò sit tibi mollius æquor
Certa fides regum, totusq; paratior orbis,
Sparge mari comitem, mallem felicibus armis
Dependisse caput: nunc eludes denique lustra
Magne tuas, ubicunque iaces ciuilibus armis
Nostros ultra toros, ades huc, atque exige pœnas
Iulia crudelis, placatæque pellice caesa,
Magno parce tuo, sic fata, iterumque refusa
Contugis in gremium, cunctorum lumina soluit
In lacrymas, duri flectuntur pectora Magni,
Siccæque Thessaliæ confundit lumina Lesbos.

Apostrophe
ad Iuliam,
quâ in odiû
adducit.

Mitylenæzi
ad littus, ho-
norem Pom-
peio exhibi-
turi concur-
runt, & eum
alloquuntur.

Tunc Mitylenæum iam pleno littore uulgus
Affatur Magnum: si maxima gloria nobis
Semper erit tanti pignus seruasse mariti,
Tu quoque deuotos sacro tibi federe muros
Oramus, sociosque lares dignare, uel una
Nocte tua: fac Magne locum, quem cuncta reuisent
Secula, quem ueniens hospes Romanus adoret.
Nulla tibi subeunda magis sunt moenia uicto.
Omnia uictoris possunt sperare fauorem:
Hæc iam crimen habent. Quid, quòd tacet insula ponto?
Cæsar eget ratibus? Procerum pars magna coibit
Certa loci, noto reparandum est littore fatum.

Mitylenæzi
fese totos

Accipe

Accipe templorum cultus, aurumque deorum
Accipe: si terris, si puppibus ista inuentus
Aptior est, tota, quantum ualet, utere Lesbo.
Accipe: ne Cæsar rapiat, tu uictus habeto.
Hoc solum crimen merita bene detrahe terræ,
Ne nostram uideare fidem, felixque secutus,
Et damnasse miser, Itali pietate uirorum
Letus, in aduersis et mundi nomine gaudens
Esse fidem, Nullum toto mihi, dixit, in orbe
Gratius esse solum non paruo pignore uobis
Ostendi: tenuit nostros hac obside Lesbos
Adfectus: hic sacra domus: charique penates,
Hic mihi Roma fuit: non ulla in littora puppim
Antè dedi fugiens: seu cum Cæsaris iram
Iam scirem meritam, seruata coniuge, Lesbos,
Non ueritus tantam uenie committere uobis
Materiam, sed iam satis est fecisse nocentes:
Fata mihi totum mea sunt agitanda per orbem.

Heu nimium felix eterno nomine Lesbos,
Siue doces populos, Regesque admittere Magnum,
Seu præstas mihi sola fidem, nam querere certum est
Fas quibus in terris, ubi sit scelus, accipe numen,
Si quod adhuc mecum es, uotorum extrema meorum:
Da similes Lesbo populos, qui Martè subactum
Non intrare suos infesto Cæsare portus,
Non exire uetent, Dixit, moestamq; carinæ
Imposuit comitem: cunctos mutare putares
Tellurem, patriæq; solum: sic littore toto
Plangitur, infestæ tenduntur in æthera dextræ:
Pompeiumque minus, cuius Fortuna dolorem
Mouerat, ast illam, quam toto tempore belli

Pompeij ob
sequio deuo-
nent.

Mitylenæo-
rum attende
in Pomp. pic-
tatem in his
uerbis utere,
Accipe.
Pompeij ad
Mitylenæos
sermo.

Abeunte cū
Cornelia pō-
peio Mityle-
næi cōtabue-
runt.

Vt

Vt ciuem uidere suam, discedere cernens
 Ingenuit populus: quam uix si castra mariti
 Victoris peteret, siccis dimittere matres

Epiphone-
 ma.

Iam poterant oculis: tanto deuinxit amore
 Hos pudor, hos probitas, castique modestia uultus,
 Quod submissa nimis, nulli grauis hospita turba,
 Stantis adhuc fati uixit quasi coniuge uicto.

Iam pelago medios Titum demissus ad ignes,
 Nec quibus abscondit, nec si quibus exeret orbem,
 Totus erat: uigiles Pompeij in pectore cure
 Nunc socias aduunt Romani foederis urbes,
 Et uarias regum mentes, nunc inuia mundi
 Arua super nimios soles, Austrumque iacentes:
 Sepe labor mcestus curarum, odiūque futuri
 Proiecit fessos incerti pectoris aestus,

Nautam su-
 der syderum
 inoru, aspe-
 ctuque per-
 cōtatur Pom-
 peius.

Rectorēque ratis de cunctis consulit astris,
 Vnde notet terras, quae sit mensura secandi
 Acquoris in caelo, Syriam quo sidere seruet,
 Aut quotus in plastro Libyam bene dirigit ignis.

Doctus ad haec fatur taciti seruator Olympi:
 Signifero quaecunque fluunt labentia caelo

*Id est, ubi *Nunquam stante polo miseros fallentia nautas
 nullus est lo Sidera non sequimur: sed quid non mergitur undis
 cius stabilis, Axis inoccidua gemina clarissimus Arcto,
 unde nauis ille regit puppes. hic cum mihi semper in altum
 ulla dirigi surget, & instabit summis minor Vrfa ceruchis,
 queat.

De Canopo
 vide Plin. li.
 2. ca. 70. Vi-
 tru. lib. 9. c. 7

Bosphoron, & Scythiae curuantem littora pontum
 Spectamus, quicquid descendit ab arbore summae
 Arctophylax, propiorque mari Cynosura feretur,
 In Syriae portus tendit ratis, inde Canopos
 Excipit australi caelo contenta uagari,

Stella

Stella timens Boream: illa quoque perge sinistra,
 Trans Pharon, in medio tanget ratis equore Syrtes.

Sed quò uela dari, quò nunc pede carbasa tendi
 Nostra iubet: dubio contra cui pectore Magnus
 Hoc solum toto, respondit, in equora serua,
 Vt sit ab Emathijs semper tua longius oris
 Puppis, & Hesperiam pelago, caeloque relinquis:
 Cetera da uentis: comitem, pignusque recepi
 Depositem: tunc certus eram quae littora uellem,
 Nunc portum Fortuna dabit. Sic fatur: at ille
 Iusto uela modo pendentia cornibus aquis
 Torfit, & in leuum puppim dedit, utque secaret
 Quas* Afinae cautes, & quas Chios asperat undas,
 Hos dedit in proram, tenet hos in pupperudentes.
 Aequora senserunt motus, aliterque secante
 Iam pelagus rostro, nec idem spectante carina,
 Mutuere sonum, non sic moderator equorum,
 Dexteriore rota, leuum cum circuit axem,
 Cogit inoffense currus accedere metae.

Ostendit terras Titan, & sidera texit:
 Sparsus ab Emathia fugit quicumque procella,
 Asssequitur Magnum: primusque à litore Lesbi
 Occurrit natus, procerum mox turba fidelis.
 Nam neque deiecto fatis, acieque fugato
 Abstulerat Magno reges fortuna ministros:
 Terrarum dominos, & sceptrā Eoa tenentes
 Exul habet comites: iubet ire in deuia mundi
 Deiotarum, qui sparsa ducis uestigia legit.
 Quando, ait, Emathijs amissus cladibus orbis
 Quae Romanus erat, superest fidissime regum
 Eoam tentare fidem, populosque bibentes

Pōpeius nau-
 tam monet,
 ut ab Italia
 & Thessalia
 nauigationē
 arceat.

*Aste legit
 Glarcanus.
 aliās Psyrtae

Armeniae re-
 gem signifi-
 cat.

Euphr

Euphraten, et adhuc securum à Cesare Tigrim:
 Nec pigeat Magno querentem fata remotas
 Medorum penetrare domos, Scythicosque recessus,
 Et totum *mutare diem, uocèsque super bo
 *motare le- Arfacide per ferre meas: Si scdera uobis
 git Sabelli- Prisca manent, mihi per Latium iurata Tonantem,
 cus. Per u. stros astricta magos, implete pharetras,
 Armeniosque arcus Geticis intendite neruis:
 Si uos ò Parthi, peterent cum Casspia claustra,
 Alani, Scy- Et sequerer duros eterni Martis Alanos,
 thæ populi. Passus Achemenijs late decurrere campis,
 In tutam trepidos nunquam Babylona coëgi,
 Cyrus rex Arua super Cyri, Chaldeique ultima regni,
 Perlarum. Quà rapidus Ganges, et quà Nisus Hydaspes
 Accedunt pelago Phœbi surgentis ab igne,
 Iam propior, quam Persis eram: tamen omnia uincens.
 Sustulmi nostris uos tantum deesse triumphis,
 Solusque è numero regum telluris Eoæ
 Ex æquo me Parthus adit, nec munere Magni
 Stant semel Arfacide. Quis enim post uulnera cladis
 Assyriæ, iustus Latij compefcuit iras?
 Tot meritis obstricta meis, nunc Parthia ruptis
 Excedat claustris uctitam per secula ripam,
 Zeugmæque Pellem, Pompeio uincite Parthi,
 Vinci Roma ualeat, regem parere iubenti
 Ardua non piguit, postis que insignibus aula
 *ruptos Egre ditur famuli raptos indutus amictus.
 Deiotarus In dubijs tutum est mopem simulare tyranno.
 mutato habi- Quanto igitur mundi domini securius æuum
 tu, populos ad Pompeiũ Verus pauper agit! dimisso in litore rege,
 vocat. Ipse per Lærie scopulos, Ephesumq; relinquens,

Et

Et placidi Colophona maris, spumantia parua
 Radit saxa Sami. spirat de litore *Coo
 Aura fluens, Gnidon inde fugit, claramque relinquit
 Sole Rhodon, magnosque sinus Telmesidos undæ
 Compensat: medio pelago Phamphylia puppi
 Occurrit tellus: nec se committere muris
 Ausus adhuc ullis, te primùm parua Phaselis
 Magnus adit. nam te mutui uetat incola rarus,
 Exhaustæq; domus populis, maiorque carina,
 Quam tua turba fuit. Tendens hinc carbasa rursus
 Iam Taurum, Tauroque uidet Dipfonta cadentem.
 Crederet hoc Magnus, pacem cum præstitit undis
 Et sibi consultum? Cilicum per littora tutus
 Parua puppe fugit: sequitur pars magna Senatus
 Ad profugum collecta ducent: paruisque *Synedrîs,
 *Celendris Quo portu, mittit que rates, recipit que Selinus
 In Procerum cœtu. Tandem mœsta ora resoluit
 Vocibus his Magnus: Comites belli que fugæq;
 Atque instar patriæ, quanuis in litore nudo
 In Cilicum terra nullis circumdatus armis
 Consultem, rebusque nouis exordia queram,
 Ingenteis præstate animos: non omnis in aruis
 Emathijs cecidit, nec sic mea fata premuntur,
 Ut nequeam releuare caput, cladèsque receptis
 Excutere. an Libyæ Marium potuere ruina
 Aminori. Brigere in fasces, plenis et reddere fastis:
 Me pressum leuiore manu Fortuna tenebit?
 Mille meæ Graio uoluntur in æquore puppes,
 Mille duces: spar sit potius Pharsalia nostras,
 Quam subuertit opes. sed me uel sola tueri
 Fama potest rerum, toto quas gessimus orbe,

n

Et

Pompeij nauigatio.

*Eoo

Dipfonta Cili-
ciz fluius.

*Celendris

Pompeij ora
tio Celendris
habita.

Aminori.

Et nomen quod mundus amat, uos pendite regna
Viribus, atque fide, Libyen, Parthosque, Pharónque,
Quæ nam Romanis deceat succurrere rebus.
Ast ego curarum, proceres, arcana mearum
Expromam, mentisque meæ quod pondera uergant,
Actas Niliaci nobis suspecta tyranni est:
Ardua quippe fides robustos exigit annos.

Iube regis Hinc anceps dubij terret solertia Mauri:
Numidie. Nanque minor generis Carthaginis impia proles
Imminet Hesperie, nullusque in pectore uano est
Annibal, obliquo maculat qui sanguine regnum,
Et Numidas contingit auos: tam supplice Varo
Intumuit, uidetque loco Romana secundo.
Quare agere. Eo cum comites properemus in orbem,
Diuidit Euphrates ingentem gurgite mundum,
Caspique immensos sedunt claustra recessus,
Et polus a Syrias alter noctesque, diesque
Vertit, & abruptum est nostro mare discolor unda,
Oceanusque suos, regnandi sola uoluptas.
Celsior in campis sonipes, & fortior arcus,
Nec puer aut senior lethales tendere neruos
Segnis, & à nulla mors est incerta sagitta.

Parthi primi Primi Pellæas arcu fringere Sarissas,
Alexandrum Bactrique Medorum sedem, murisque superbam
Magnum vi- Assyrias Babylona domos, nec pila timentur
cerunt Nostra nimis Parthis, audentque in bella uenire,
Experti Scythicis, Crasso percunte, sagittas,
Spicula ne solo spargunt fidentia ferro
Stridula, sed multo saturantur tela ueneno:
Vulnera parua non ent, fatumque in sanguine summo est.

Votum. O utinam non tanta mihi fiducia seuis

Esset

Esset in Arfacidis: fatis nimis æmula nostris
Facta mouent Medos, multumque in gente deorum est.
Effundam populos alia tellure reuulsos,
Excitosque suis immitam sedibus ortus.
Quod si nos Boa fides, & Barbarea fallunt
Fœdera, uulgati supra commercia mundi
Naufragium Fortuna ferat: non regna precabor,
Quæ feci, sed magna feram solatia mortis
Orbe iacens alio, nihil hæc in membra cruentè,
Nil fœcerum fecisse piè: sed cuncta reuoluens
Viræ facta meæ, semper uenerabilis illa
Orbis parte sui, quantus Meotida supra:
Quantus apud Tanaim toto conspectus in ortu:
Quas magis in terras nostrum felicibus actis
Nomen abit, aut unde redit maiore triumpho?

Roma sine coeptis, quid enim tibi lætius unquam
Præstiterint Superi, quam si ciuilia Partho
Milite bella geras: tantam consumere gentem,
Et nostris miscere malis: Cum Cesaris arma
Concurrant Medis, aut me Fortuna necesse est
Vindicet, aut Crassum, sic fatus, murmure sensit
Consilium damnasse uir os: quos Lentulus omneis
Virtutis stimulus, & nobilitate dolendi
Præcessit, dignasque tulit modò Consule uoces.

Sic me Thibatica mentem fregere ruinae?
Vna dies mundi damnauit facta: secundum
Emathiam liris tanta: datur: iacet omne cruenti
Vulneris auxilium: solos tibi, Magne, reliquit
Parthorum fortuna pedes: quid transfuga mundi
Terrarum totos tractus, cœlumque perosus,
Aduersosque polos, alienaque sidera queris

n z

Chald

Apostrophe.

Lentulus ar-
gumētis cō-
trariis suadet
Aegyptum
esse peten-
dam.

Chaldaeos culture Deos, & Barbara sacra
 Parthorum famulus? quid cause obtenditur armis:
 Libertatis amor: miserum quid decipis orbem,
 Si seruire potes: te, quem Romana regentem
 Horrui auditu, quem captos ducere Reges
 Vidit ab* Hyrcanis, Indoque à littore syluis,
 Deiectum factis humilim fractumque uidebit,
 Extolletque animos Latium uesanus in orbem,
 Se simul, & Romam Pompeio supplice mensus,
 Nil animis, fatiisq; tuis effabere dignum.
 Exiget ignorans Latiae commercia lingue
 Ut lacrymis se Magne roges: patimur ne pudoris
 Hoc uulnus, clades ut Parthia uindicer ante
 Hesperias, quam Roma suas: ciuilibus armis
 Elegit te nempe ducem: quid uulnera nostra
 In Scythicos spargis populos, cladesque latenteis?
 Quid Parthos transire doces? solatia tanti
 Perdit Roma mali, nullos admittere Reges,
 Sed cui seruire suo. iuuat ire per orbem
 Ducentem senas Romana in moenia gentes,
 Signaque ab Euphrate cum Crassis capta sequentem?
 Qui solus regum fato celante fauorem,
 Desuit Emathie, nunc tantas ille lacesset
 Auditi uictoris opes: aut iungere fata
 Tecum, Magne, uolet: non haec fiducia genti est.
 Omnis in Arctois populus quicumque pruinis
 Nascitur, indomitus bellis, & mortis amator.
 Quicquid ad Eoos tractus, mundi que teporent
 Labitur, emollit gentes clementia caeli.
 Illic & laxas uestes, & fluxa uirorum
 Velamenta uides: Parthus per Medica rura,

*Sulpitius
 legit Hyrcan
 no quod car
 me non pa
 titur.

Parthorum
 conuercionu
 detestatio.

Parthorum
 natura.

Sarmat

Sarmaticos inter campos, effusaque plano
 Tigridis arua solo, nulli superabilis hosti est
 Libertate fugae: sed non ubi terra tumebit,
 Aspera conscendet montis iuga, nec per opacas
 Bella geret tenebras incerto debilis arcu,
 Nec franget nando uiolenti uorticis amnem,
 Nec tota in pugna per fusus sanguine membra
 Exiget aestiuum calido sub puluere solem.
 Non aries illis, non ulla est machina belli:
 Haud fossas implere ualent: Parthoque sequente
 Murus erit, quodcumque potest ob stare sagittae.
 Pugna leuis, bellumque fugax, turmaeq; uagantes,
 Et melior cessisse loco, quam pellere, miles.
 Illita tela dolis, nec Martem comminus unquam
 Ausa pati uirtus, sed longè tendere neruos,
 Et quò ferre uelut permutere uulnera uentis.
 Ensis habet uires, & gens, quaecumque uirorum est,
 Bella gerit gladijs: nam Medos praelia prima
 Exarmant, uacueq; iubent remeare pharetrae.
 Nulla manus illis, fiducia tota uentis est.
 Credis, Magne, uiros, quos in discrimina belli
 Cum ferro uenisse parum est: tentare pudendam
 Auxilium tanti est, toto diuisus ut orbe
 A terra moriari tua: tibi barbara tellus
 Incumbat, te parua tegant, ac uilia busta?
 Inuidiosa tamen, Crasso querente sepulcrum.
 Sed tua fors melior, quoniam mors ultima poena est,
 Non metuenda uiris, at non Cornelia lethum
 Infando sub rege timet, num barbara nobis
 Est ignota Venus: quae ritu caeca ferarum
 Polluit innumeris leges, & foedera tede

Lentulus
 Parthorum
 uirtute, qua
 Pompeius
 extulit, de-
 primit.

Sententia.

n 3

Coniug

Coniugibus, thalamique patent secreta nefandi.
 Inter mille nurus epulus uesana, meroque
 *audet Regia, non ullis exceptos legibus horret
 Concubitus: tot femineis complexibus unum
 *laxat Non lassat nox tota marem iacuerit sorores
 In fratrum thalamis, sacra atque pignora matrum.
 Donat apud gentes sceleris non sponte peracti
 Oedipodionis infelix fabula Thebas.
 Parthorum dominus quoties sic sanguine misto
 Nascitur Arsacides leui fas implere parentem,
 Quid rear esse nefas: proles tam clara Metelli
 Stabit Barbarico coniux millesima lecto.
 Quamquam non ulli plus regia, Magne, uacabit
 Seuitia stimulat Venus, titulisque uirorum.
 Nam quo plura iuuent Parthum portenta, fuisse
 Hanc sciet et Crassi: ceu pridem debita fati
 Assyrijs, trahitur claudis captiua uetusta.
 Hereat Eo: e uulnus miserabile sortis:
 Non solum auxilium funesto à rege petisse,
 Sed gessisse prius bellum civile pudebit.
 Nam quod apud populos crimen socerique, tuumque
 Maius erit, quam quod uobis miscentibus arma,
 Crassorum uindicta perire: incurrere cuncti
 Debuerant in Baetra duces, et nequa uacarent
 Arma, uel Arctoum Dacis, Rhenique cateruis
 Imperij nudare latus, dum perfida Susis
 In tumulos prolapsa ducum, Babylonque iacerent.
 Assyriae paci finem, Fortuna, precamur.
 Et si Thessaliae bellum civile peractum est,
 Ad Parthos, qui uicit eat, gens unica mundi est

Bellum cum
 Parthis opta
 dum potius,
 quam fe-
 dus.

De

De qua Caesareis possim gaudere triumphis.
 Non tibi, cum primum gelidum transibit Araxem,
 Umbra senis moesti Scythicis confixa sagittis
 Ingerat has uoces? Tu quem post funera nostra
 Vltorem cinerum nude sperauimus umbræ,
 Ad fedus, pacemque uenis: tunc plurima cladis
 Occurrent monumenta tibi: que mœnia trunci
 Lustrarunt ceruice duces, ubi nomina tanta
 Obruit Euphrates, et nostra cadauera Tigris
 Detulit in terras, ac reddidit, ire per ista
 Si potes, in media socerum quoque Magne sedentem
 Thessalia placare potes, quin respicis orbem
 Romanum: si regna times proiecta sub Austro
 Infidumque tubam, petimus Pharon, aruque Lagi.
 Syrtibus hinc Libycis tuta est Aegyptus: at inde
 Gurgite septeno rapidus mare sum mouit amnis,
 Terra suis contenta bonis, non indiga mercis,
 Aut Iouis: in solo tanta est fiducia Nil.
 Sceptra puer Ptolemæus habet tibi debita Magne,
 Tutelæ commissæ tuæ, quis nominis umbram
 Horreat? innocua est ætas: nec iura fidemque,
 Respectumque deum ueteris speraueris aule.
 Nil pudet assuetos sceptris miis: fors est,
 Regnorum sub rege nouo. Non plura locutus
 Impulit huc animos: quantum spes ultima rerum
 Libertatis habet: uicta est sententia Magni.
 Tunc Cilicum liquere solum, Cyproque ciuitas
 Immisere rates, nullas cui pretulit aras
 Vnde diua memor Paphie si numina nasci
 Credimus, aut quenquam has est cepisse deorum.
 Hæc ubi deseruit Pompeius littora, totos

Crassi peri-
 phras.
 Profopo-
 pœia umbræ
 Crassi Pom-
 peium allo-
 quentis.

Pœpeio con-
 siliū dat.

Nilus septē-
 geminus.

Ptolemæus
 at: te puer.

Pompeius
 Lentuli ora-
 tione persua-
 sus, Cyprum
 nauigat.

nota quæ
 Emensus
 more Theolo-
 gi dubitet
 etig falsum
 minus inoptans

Emensus Cypri scopulos, quibus exit in Austrum,
Inde maris uasti transuerso uertitur aestu:
Nec tenuit Casum nocturno lumine montem,

Pompeius Infimâque Aegypti pugnaci littora uelo
Pelusiu peruenit.

In uada decurrit Pelusia septimus annis.
Tempus erat, quo Libra pares examinat horas
Non una plus æqua die, nocti que rependit

Aequinoxia
lis Autumni
descriptio.

Lux minor hyberna uerni solatia damni.
Comperit ut regem Casio se monte tenere,
Flectit iter: nec Phœbus adhuc, nec carbasa languent.

Iam rapido speculator eques per littora cursu
Hospitis aduentu pavidam compleuerat aulam.
Consilij uix tempus erat: tamen omnia monstra
Pellææ coiere domus: quos inter Achoreus
Iam placidus senio, fractisque modestior annis,
Hunc genuit custos Nili crescentis in arua
Memphis uana sacris illo cultore deorum
Lustra sue Phœbes non unus uixerat Apis.

Achorei se-
nis sententia.

Consilij uox prima fuit, meritumque fidemque,
Sacraque defuncti iactauit pignora patris.
Sed melior suadere malis, et nosse tyrannos
Ausus Pompeium letho damnasse Photinus.

Ius, et fas multos faciunt Ptolemæe nocenteis.

Notatibz

Dat pœnas laudata fides, cum sustinet, inquit,
Quos Fortuna premit, fas accede, deisque,
Et cole felices, miseros fuge sidera terra
Vi distant, et flamma mari, sic utile recto.

*prendre

Sceptrorum uis tota perit, si pendere iusta
Incipit: evertiturque arcus, et spectus honesti.

Libertas scelerum est, que regna inuisa tuctur.

Sublat

Sublatusque modus gladijs: facere omnia seue
Non impune licet, nisi cum fides, exeat aula
Qui uult esse pius, uirtus et summa potestas
Non coeunt: semper metuet, quem seua pudebunt.
Non impune tuos Magnus contempserit annos,
Qui te nec uictos arcere à littore nostro
Posse putat, neu te sceptris priuauerit hospes,
Pignora sunt propiora tibi: Nilonque, Pharônque,
Si regnare piget, damnate redde forori.
Aegyptum certè Latijs tue amur ab armis.
Quicquid non fuerit Magni, dum bella geruntur,
Nec uictoris erit, toto iam pulsus ab orbe,
Postquam nulla manet rerum fiducia, querit
Cum qua gente cadat: apitur ciuilibus armis.
Nec foerit tantum arma fugit ora Senatus,
Cuius Thessalicas saturat pars magna uolucres:
Et metuit gentes, quas uno in sanguine mistas
Deseruit: regesque timet, quorum omnia merfit:
Thessaliæque reus nulla tellure receptus,
Sollicitat nostrum, quem nondum perdidit, orbem.
Iustior in Magnum nobis Ptolemæe querere
Causa data est, quid sepositam semperque quietam
Crimine bellorum maculas Pharon aruque nostra
Victori suspecta facit: cur sola cadenti
Hæc placuit tellus, in quam Pharsalica fata
Conferres pœnisque tuas iam crimen habemus
Purgandum gladio, quod nobis sceptrum Senatus,
Te suadente, dedit, uotis tua fœmus arma.
Hoc ferrum, quod fata iubent proferre, parauit
Non tibi sed uicto feriam tua uiscera Magnæ:
Malueram foerit: rapimur quod cuncta feruntur.

Cruelitas, sta
a tyranno mety
Execut.

quasi deus fortuna
elisi Pompei, quæ
rit, quæ perdat

* omnia le-
git Badius,
uerū omnia
potius legen-
dum, q. d. om-
nne substan-
tiam et for-
tunam.

* Calamita-
tes, quas in
Pharsalia
passus est.
In calamita-
te plerunque
ex amicis in-
nici existit.

Tene mihi dubitas an sit uiolare necesse,
Cum liceat que te nostri fiducia regni
Huc agit infelix? populum non cernis inermem,
Aruique uix refugo sodientem mollia Nilo?

Prudentis
est vires pro-
prias metiri.

Metiri sua regna decet, uiresque fateri.
Tu Ptolemæc potes Magni fulcire ruinam,
Sub qua Roma iacet? bustum, cineresque mouere
Thessalicos audes? bellumque in regna uocare?
Ante aciem Emathiam nullis accessimus armis:
Pompeij nunc castra placent, quæ d. serit orbis?
Nunc uictoris opes et cognita fata lacesus?
Aduersis non deesse decet, sed leta secutos

Nulla fides unquam miseris elegit amicos.

Achillas pro-
fectus regius.

Assensere omnes scelere. Letatur honore
Rex puer insueto, quod iam sibi tanta licere
Permittant famuli. Scelere delectus Achilles.
Perfida quæ tellus Cassijs excurrit arenis,
Et uada testantur iunctas Aegyptia Syrtes,
Exiguam socijs monstri gladijsq; carinam
Instruit. O superi, Nilusne, et barbara Memphis,
Et Pelusiaci tam mollis turba Canopi

Egyptiæ lo-

cus, id est ha-

bet hoc quod ius-

Nilus ostium

orientis ver-

sus, Canopus

verò maxi-

mè ad occa-

sum. Glar.

Hos animos? sic fata premunt ciuilia mundum?
Sic Romana iacent? ullusne in claudibus istis

Est locus Aegypro? Pharijsque admitti ut ensis?
Hanc certè seruare fidem ciuiliæ bella:

Cognatas præstate manus, externaque monstra
Pellite, si meruit tam claro nomine Magnus

Cesaris esse nefas, tanti Ptolemæc erumam
Nominis haud metuis? cæloque tonante profanas

Inseruisse manus impure, ac semitur audes?
Non domitor mundi, nec ter Capitolia curru

Inuictus

Inuictus, regumque potens, uindæque Senatus,
Victorisque gener: Phario satis esse tyranno
Quod poterat. Romanus erat quid uis. era nostra
Scrutaris gladio? nescis puer improbe, nescis
Quo tua sit fortuna loco: iam iure sine ullo
Nili sceptrâ tenes: cecidit ciuilibus armis
Qui tibi regna dedit. iam uento uela negat
Magnus, et auxilio remorum infanda petebat
Littora: quem contra non longa uecta biremi
Appulerat scelerata manus: Magnoque patere
Fingens regna Phari, celsa de puppe carinæ
In paruam iubet ire rarem, litiusque malignum
Incusat, bimaremque uadis frangentibus æstum,
Qui uetat externas terras aduerrere classes.

Quod nisi fatorum leges, intentaque iussu
Ordinis æterni miseræ uicinia mortis
Damnatum letho traherent ad littora Magnum,
Non ulli comitum sceleris præfagia decrant:
Quippe fides si pura foret, si regia Magni
Sceptrorum autori uera pietate pateret,
Venturum tota Pharium cum classe tyrannum.
Sed cessit fati, classemque relinquere iussus
Obsequitur, lethumque inuat præferre timori.
Ibat in hostilem præceps Cornelia puppim,
Hoc magis impatiens egresso deesse marito,
Quod metuit clades, Remane tenera coniux,
Et tu nate precor, longæque è littore casus
Expectate meos: et in hac ceruice tyranni
Explore fides, dixit: sed surda uetanti
Tendebat geminas amens Cornelia palmas:
Quò sine me crudelis abis? iterumne relinquor

Ptolemæum
inimulat.

Ad Pompe-
ium redit,
quem, qui à
Ptolemæcove
nerant, pro-
diderunt.

*Que falli
non possunt

Ordo Prou-
dentis æterni
et mutabilis

Popeius ad
Corneliam
conuigem.

Thessal

Cornelia Theſſalicis ſummoꝝ malis: nunquam omine Leto
Pompeio. Diſtrahimur miſeri. poteras non flectere puppim,
Cum fugeres aliò, latebrisque relinquere Leſbi,
Omnibus à terris ſi nos arceret parabas?

An tantum in fluctus placeo comes? Hæc ubi fruſtrâ
Effudit, prima pendet tamen anxia puppe:

Attonitosque metu nec quoquam auertere uiſus,

Nec Magnum ſpectare poteſt. ſtetit anxia claſſis

Ad ducis euentum, metuens non arma, ne ſas;

Nota Sed ne ſubmiſſis precibus Pompeius adoret

Sceptra ſua donata manu tranſire parantem

Romanus Pharia miles de puppe ſalutat

L. Septimius Septimius qui (pro ſuperum pudor) arma ſatelles

Trib. militum Regia geſtabat poſito deformia pilo,

mittitur cum Immanis, uiolentus, atrox, nullaque ferat um

Achilla ad in Mitior in cedes quis non, Fortuna, putaret

terficiẽdum Pompeium. Parcere te populis, quò bello hæc dextra uacaret,

Theſſaliãque procul tam noxia tela fugaret?

Diſponis gladios, ne quo non fiat in orbe

Hæu facinus ciuile tibi, uictoribus iſtis

Deditur, & nunquam ſuperum caritur a pudore

Fabula, Romanus Regi ſic paruit enſis,

Pelleusque puer gladio tibi colla recidit

Magne tuo, qua poſteritas in ſecula mittet

Septimum fama: ſcelus hoc quo nomine dicent,

Qui Bruti dixeret neſas iam uenerat horre

Terminus extreme, Phariãque ablatuſ in alnum

Perdiderat iam iura ſui, tunc ſtringere ferrum

Regia monſtra parant, ut uidit cominus enſes

Inuoluit uultus: atque indignatus apertum

Fortune præbere caput, tunc lumina preſiit,

Conſtantia
Pompeij in
morte.

Continuitque

Continuitque animam, ne quas effundere uoces
Poſſet, & eternam ſtetu corrumpere fama.

At poſtquam mucrone latus, ſineſtus Achilles

Perſodit, nullo gemitu conſenſit ad ictum:

Deſpexitque neſas, ſeruãtque immobile corpus,

Seq; probat moriens, atque hæc in pectore uoluit:

Secula Romanos nunquam tacitura labores

Attendunt, eumque ſequens ſpeculatur ab omni

Orbe ratem, Phariãque fidem nunc conſule fame.

Fata tibi longe fluxerunt proſpera uitæ,

Ignorant populi, ſi non in morte probaris,

An ſcieris aduerſa pati: ne cede pudori,

Autorẽmque dole fati, quacunque feriris,

Crede manam ſoceri: ſpargant, lacerentque licebit.

Sum tamen o ſuperi felix, nullique poteſtas

Hoc auferre deo, mutantur proſpera uitæ:

Non ſum morte miſer: uidet hanc Cornelia cedem,

Pompeiusque meus, tanto patientius oro

Claude dolor gemitus: natus, coniuxque peremptum

Si mirantur, amant, talis cuſtodia Magno

Mentis erat: ius hoc animi morientis habebat.

At non tam patiens Cornelia cernere ſeuum

Quam perferre neſas, miſerandis æthera complet

Vocibus: O coniux ego te ſcelerata peremi,

Lethifera tibi cauſa moris fuit auia Leſbos,

Et prior in Nili peruẽnit littora Caſar.

Nam cui ius alij ſceleris: ſed quiſquis in iſtud

A ſuperis inmiſſe caput uel Caſaris ire,

Vel tibi proſpiciens, neſcis crudelis, ubi ipſa

Viſcera ſint Magni properas, atque ingeris ictus,

Quã uotum eſt uicto, penas non morte minores

Pompeius
ab Achilla
& Septimio
interficiatur.

Cornelię de
Pompeij ca-
de querimus
nia. (R)

Pendat,

Pendat, et ante meum uideat caput. Haud ego culpa
Liber a bellorum, quae matrum sola per undas,
Et per castra comes nullis absterrita fatis
Victum, quod reges etiam timuere, recepi.

Amara inter
rogatio.

Hoc merui coniux in tua puppe relinqui?
Perfide parcebas, te fata extrema petente
Vita digna iuramoriar, nec munere regis.
Aut mihi praecipitem nauae permitte saltum:
Aut laqueum collo, tortosque aptate rudentes:
Aut aliquis Magno dignus comes exigar eissem.

Apostrophe
ad Pompeium

Pompeio prestare potest, quod Caesaris armis
Impitet, o seui, properantem in fata tenetis?
Viuus adhuc coniux, et iam Cornelia non est
Iuris, Magne, sui prohibent accersere mortem:
Seruor uictori sic fata, interque suorum
Lapsa manus, rapitur trepida fugiente carina.

*foent
*scryum

At Magni cion terga sonent, et pectora ferro,
Permansisse decus sacrae uenerabile formae,
Irat inque deis faciem, nil ultima mortis
Ex habitu, uultuque uiri mutasse fatentur,
Qui laceraum uideri caput, nam seuius in ipso
Septimius sceleris maius sceleris maius scelus inuenit actu:
Ac reteggit sacros, scisso uelamine, uultus
Semianimis Magni spirantiisque occupat ora,
Collaque in obliquo ponte languentia transtro.
Tunc neruos, uenasque secat, nodosaque frangit
Ossa diu: nondum artus erat caput ense rotare.
At postquam trunco ceruix abscissa recessit,
Vendit hoc Pharus dextra gestare satellites,
Degener, atque opere miles Romanus secunda,
Pompeij diuo sacrum caput ense recidis,

Vt non ipse seras: o summi fata pudoris,
Impius ut Magnum nosset puer, illa uerenda
Regibus hirta coma, et generosa fronte decora
Caesaries comprehensa manu est, Pharioque ueruto,
Dum uiuunt uultus, atque os in murmur a pulsant
Singularis anama, dum lumina nuda rigescunt,
Suffixum caput est, quo nunquam bella iubente
Pax fuit, hoc leges, campumque, et Rostra mouebat:
Hac facie Fortuna tibi Romana placebas:
Nec satis infando fuit hoc uidisse tyranno:
Vult sceleri superesse fidem, tunc arte nefanda
Submota est capiti rabes, raptioque cerebro
Adsiccata cutis, putrisque effluxit ab alto
Humor, et infuso factis solidata ueneno est.

Ultima Laege stirpis perituraque proles
Degener, incesta sceptris cessure sororis,
Cum tibi sacra: o Macedon seructur in antro,
Et regnum cineres extructo monte quiescant,
Cum Ptolemaeorum manes, seriemque pudendam,
Pyramidis claudant, indignaque Mausolea:
Littora Pompeium feriunt, truncusque uadosis
Huc illic tactatur aquis? ad conu molesta
Totum cura fuit focero seruare cadauer?
Hac Fortuna fide Magni tam prospera fata
Pertulit: haec illum summo de culminer erum
Morte petit: cladesque omnes exegit in uno
Seua die: quibus immunes tot praestitit annos:
Pompeiusque fuit, qui nunquam mista uideret
Leta malis: felix nullo turbante decorum,
Et nullo parcente miser: semel impulit illum
Dilata Fortuna manu, pulsatur arenis,

Apostrophe.
Inuehitur in
Ptolemæum,
quod tanti vi-
ri corpus le-
peliendū nō
curauerit.

Carpitur in scopulis. hausto per uulnera fluctu
Ludibrium pelagi: nullaque manente figura,
Vna nota est Magno capitis iactura reuulsi.

Antè tamen Pharias uictor quàm tangat arenas,
Pompeio raptum tumulum Fortuna parauit,
Ne iaceat nullo, uel ne meliore sepulcro.
E' latebris pavidus decurrit ad equora Codrus.

*Icario
Codrusolim
Pompeij li
berus, nunc
Questor, Po
peianum ca
dauer disqui
rit

Quæstor ab Idalio Cinyræ litore Cypri
Infaustus Magni fuerat comes. ille per umbras
Ausus ferre gradum, uictum pietate timorem
Compulit, ut medijs questum corpus in undis
Duceret ad terram, traheretque ad littora Magnum.

Lucis mœsta parum per densas Cynthia nubes
Præbebat, cano sed discolor equore truncus
Conspicitur. tenet ille ducem complexibus artus
Eripiente mari: nunc uictus pondere tanto
Expectat fluctus, pelagoque iuuante cadauer
Impellit. postquam sicco iam litore sedit,
Incubuit Magno, lacrymasque effudit in omne
Vulnus, & ad Superos, obscuraque sidera fatur:

Apostrophe
ad fortunã.

Non pretiosa petit cumulatote sepulcra
Pompeius, Fortuna, tuus: non purgus ad astra
Ut ferat è membris Eoos fumus odores,
Ut Romana suum gestent pia colla parentem,
Præferat ut ueteres seralis pompa triumphos,
Ut resonent canu tristi fora, totus ut ignem
Proiectis moerens exercitus ambiat armis:
Da uilem Magno plebeij funeris arcam,
Quæ lacerum corpus siccos effundat in ignes:
Robora non desint misero, nec sordidus iustor,
Sit satis ò Superi, quòd non Cornelia suo

Crine

Crine iacet, subicique facem complexa maritum
Imperat, extremo sed abest à funere busti
Infelix coniux, nec adhuc à littore longè est.

*munere

Sic fatus, paruos iuuenis procul aspiciet ignes,
Corpus uile suis nullo custodit: cremantes.

Inde rapit flammam, semiustaque robor a membris
Subducit: Quæcumque es (ait) neglecta, nec ulli
Chara tuo, sed Pompeij felicior umbra.

Quòd iam compositum uiolat manus ultima bustum
Da ueniam: si quid sensus post fata relictum est.

Cedis & ipsa rogo, pateris que hæc damna sepulcri,
Tèque pudet sperare Pompeij manibus, uri.

Sic fatur: plenusque sinus ardente fauilla
Peruolat ad truncum, qui fluctu penè relatus
Littore pendebat summas dimouit arenas,

Et collecta procul lacerae fragmenta carinae
Exigua trepidus posuit serobe, nobile corpus
Robora nulla premunt, nulla strue membra recumbunt:
Admotus Magnum, non subditus accipit ignis.

Ille sedens iuxta flammam, O maxime, dixit,
Ductor, & Hesperij maiestas nominis una,
Si tibi iactatu pelagi, si funere nullo

Tristior iste rogo, manes, animamque potentem

Officij auerte meis: iniuria facti

Hoc fas esse iubet, ne ponti bellua quicquam

Ne fera, ne uolueres, ne seui Caesaris ira

Audeat: exiguam, quantum potes, accipe flammam

Romana succense manu. Fortuna recursus

Si det in Hesperiam, non hac in sede quiescent

Tam sacri cineres: sed te Cornelia, Magne,

Accipiet, nostraque manu transfundet in urnam.

Ad Epico
reorum o
monè reipe
cit.

Codrus P
peij corp
in undis re
peram, sepe
lit

Interes

Interea paruo signemus littora saxo,
 Ut nota sit busto: si quis placare percipit
 Fortè uolet, plenos & reddere mortis honores,
 Inueniat trunci cineres, & norit arenas,
 Ad quas, Magne, tuum referat caput. Hec ubi fatus,
 Excitat inualidas admoto fomite flammæ.
 Carpitur, & lentum Magnus distillat in ignem,
 Imprudētiz Tabe fouens bustum. Sed iam percusserat astra
 metus arguit Auroræ præmissa dies ille, ordine rupto
 Codrum. Funeris attonitus latebras in litore querit.

Quam metuis demens isto pro crimine penam,
 Quo te fama loquax omneis accepit in annos?
 Conditæ laudabit, Magni focer impius ossa,
 I, modo securus uenit, fassusque sepulcrum
 Posce caput. cogit pietas imponere finem
 Officio. semiusta rapit, resolutæque nondum
 Ossa satis, neruis, & iniustis plena medullis
 Aequorea restinguit aqua, congestæque in unum
 Parua clausit humo. tunc ne leuis aura reiectos
 Ausferret cineres, saxo compressit arenam:
 Nautæque ne bustum religato fune moueret,
 Inscrispsit sacrum semiusto stipite nomen:

Epitaphium
 Pompeij, quod
 semiusto sti-
 piti Codrus
 insculpsit.

Hic situs est Magnus. placet hoc, Fortuna, sepulcrum
 Dicere Pompeij: quo condi maluit illum,
 Quam terra caruisse focer, temeraria dextra
 Cur obicis Magno tumultum, manesque uagantes
 Includis: situs est, quæ terra extrema refuso
 Pendet in Oceano. Romanum nomen, & omne
 Imperium Magno est tumuli modus. obrue saxa
 Crimine plena deum. si tota est Hercules Oete,
 Et iuga tota uacant Bromio Nyseia, quare

Vnus

Vnus in Aegypto Magno lapis omnia Lagi
 Rura tenere potest, si nullo cessite nomen
 Hæserit. erremus populi, cinerumque tuorum
 Magne metu: nullas Nili calcemus arenas.
 Quod si tam sacro dignaris nomine saxum,
 Adde actus tantos, monumentæque maxima rerum:
 Adde truces Lepidi motus, Alpinæque bella,
 Armæque Sertorij reuocato Consule uicta,
 Et currus, quos egit eques: commercia tuta
 Gentibus, & pauidos Cilicas maris. adde subactam
 Barbariem, gentesque uagas. & quicquid in Euro
 Regnorum Boreæque iacet. dic semper ab armis
 Ciuilem repetisse togam: ter curribus actis
 Contentum patriæ multos donasse triumphos.
 Quis capit hæc tumulus: surgit miserabile bustum
 Non ullis plenum titulis, non ordine tanto
 Fastorum: solitumque legi super alta Deorum
 Culmina, & extructos spolijs hostilibus arcus,
 Haud procul est ima Pompeij nomen arena,
 Depressum tumulo, quod non legat aduenæ reclus,
 Quod nisi monstratum Romanus transeat hospes.
 Noxia ciuili tellus Aegyptia fato,

Haud equidem immeritò Cumane carmine Vatis
 Cautum, ne Nili Pelusia tangeret ora
 Hesperius miles, ripasque æstate tumentes.
 Quid tibi seuæ procer pro tanto crimine tellus?
 Vertat aquas Nilus, quo nascitur orbe, retentus,
 Et steriles egeant hybernis imbribus agri,
 Totæque in Aethiopia putres soluaris arenas.
 Nos in templa tuam Romana accepimus sin,
 Semideosque canes, & sistræ iubentia lætus,

Sub umbra
 detestationis
 facti Codri,
 qui maiora
 non potuit,
 ostendit quã-
 to maiori-
 bus dignus
 erat Pompe-
 ius.

Sibyllæ Cu-
 manæ vatic-
 nium.

Imprecatio.

Isis Aegy-
 ptiorum re-
 gina & Dea,
 Osiris cōiux

Et

Et quem tu plangens hominem testaris Osirim:
Tu nostros Aegypte tenes in puluere Manes,
Tu quoque cum seuo dederis iam templa tyranno,
Nundum Pompeij cineres o Roma petisti:

Exul adhuc iacet umbra ducis: si secula prima
Victoris timuere minas, nunc excipite saltem
Ossa tui Magni, si nondum subruta fluctu

* Inuersa
* urnam?

* Inuisa tellure sedent. Quis busta timebit?
Qui sacris dignam mouisse uerebitur * umbram?

Imperet hoc nobis utinam scelus, et uelit uii
Nostro Roma sinu: satis o nimiumque beatus,
Si mihi contingat manes transferre reuulsos,
Ausoniam, si tale ducis uiolare sepulcrum.

Forsitan aut sulco sterile cum poscere finem
A superis, aut Roma uolet seralibus Austris,
Ignibus aut nimis, aut terra tecta mouenti,
Consilio, iusque deum transibis in urbem
Magne tuam, summusque feret tua busta Sacerdos.
Nam quis ad exstam Cancro torrente Syenen
Ibit, et imbrifer a siccas sub Pleiade Thebas
Spectator Nili: quis rubri stagna profundi,
Aut Arabum portus mercis inuicator Eoae,
Magne, petet, quem non tumuli uenerabile saxum,

* licebit,

Et cinis in summis forsitan turbatus arenis
Auertat? manesque tuos placare * iuuabit,
Et Casto praefere Ioui? nil ista nocebunt
Fame busta tua templis, auroque sepultus
Vilior umbra fores: nunc est pro numine summo
Hoc tumulo Fortuna iacens, augustius aris
Victoris Libyco pulsatur ab equore saxum.
Tarpeij qui sepe deis sua turba negarunt,

Inclu

Inclusum * Tusco uenerantur cespite fulmen.
Proderit hoc olim, quod non mensura sepulcri
Ardua marmoreo surrexit pandere moles:
Pulueris exigui sparget non longa uetustas
Congeriem, bustumque cadet, mortique peribunt
Argumenta tua ueniet felicior aetas,
Qua sit nulla fides saxum monstrantibus istud:
Atque erit Aegyptus populis fortasse nepotum
Tam mendax Magni tumulo, quam Creta Tonantis.

* fisco ue-
nerentur.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER IX.

AT non in Pharia manes iacuere fauilla, — *cinis*
Nec cinis exiguus tantam cōpescuit umbram:
Prostruit busto, semiustaque membra relinquens,
Degeneraque rogū, sequitur cōuexa Tonantis:
Qua niger astriferis connectitur * axibus aër:
Quodque patet terras inter, lunaeque meatus
Semidei manes habitant, quos ignea uirtus
Innocuos uita patientes aetheris imi
Fecit, et aeternos animam collegium orbis.
Non illuc auro positi, nec nature sepulti * *et hure-*
Perueniunt, illic postquam se lumine uero
Impleuit, stellasque uagas miratur, et astra
Fixa polis, uidit quanta sub nocte iaceret
Nostra dies, risitque sui ludibria trunci.
Hinc super Emathiae campos, et signa cruenti
Caesaris, ac sparsas uoluit in equore classes,
Et scelerum uindex in sancto pectore Bruti
Sedit, et inuicti posuit se mente Catonis.

Anima Pom-
peij ad cae-
lum tran-
scendit ibique
deliciatur.
* absibus le-
gendū con-
tendit Sul-
pit. pro ab-
sibus.

Bru tus.

o s ille

Et quem tu plangens hominem testaris Osirim:
Tu nostros Aegypte tenes in puluere Manes,
Tu quoque cum seuo dederis iam templa tyranno,
Nundum Pompeij cineres o Roma petisti:

Exul adhuc iacet umbra ducis: si secula prima
Victoris timuere minas, nunc excipite saltem
Ossa tui Magni, si nondum subruta fluctu

* Inuersa
* urnam?

* Inuisa tellure sedent. Quis busta timebit?
Qui sacris dignam mouisse uerebitur * umbram?

Imperet hoc nobis utinam scelus, et uelit uii
Nostro Roma sinu: satis o nimiumque beatus,
Si mihi contingat manes transferre reuulsos,
Ausoniam, si tale ducis uiolare sepulcrum.

Forsitan aut sulco sterile cum poscere finem
A superis, aut Roma uolet seralibus Austris,
Ignibus aut nimis, aut terra tecta mouenti,
Consilio, iusque deum transibis in urbem
Magne tuam, summusque feret tua busta Sacerdos.
Nam quis ad exstam Cancro torrente Syenen
Ibit, et imbrifer a siccas sub Pleiade Thebas
Spectator Nili: quis rubri stagna profundi,
Aut Arabum portus mercis inuicator Eoae,
Magne, petet, quem non tumuli uenerabile saxum,

* licebit,

Et cinis in summis forsitan turbatus arenis
Auertat? manesque tuos placare * iuuabit,
Et Casto praeferre Ioui? nil ista nocebunt
Fame busta tua templis, auroque sepultus
Vilior umbra fores: nunc est pro numine summo
Hoc tumulo Fortuna iacens, augustius aris
Victoris Libyco pulsatur ab equore saxum.
Tarpeij qui sepe deis sua turba negarunt,

Inclu

Inclusum * Tusco uenerantur cespite fulmen.
Proderit hoc olim, quod non mensura sepulcri
Ardua marmoreo surrexit pandere moles:
Pulueris exigui sparget non longa uetustas
Congeriem, bustumque cadet, mortique peribunt
Argumenta tua ueniet felicior aetas,
Qua sit nulla fides saxum monstrantibus istud:
Atque erit Aegyptus populis fortasse nepotum
Tam mendax Magni tumulo, quam Creta Tonantis.

* fisco ue-
nerentur.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER IX.

AT non in Pharia manes iacuere fauilla, — *cinis*
Nec cinis exiguus tantam cōpescuit umbram:
Prostruit busto, semiustaque membra relinquens,
Degeneraque rogū, sequitur cōuexa Tonantis:
Qua niger astriferis connectitur * axibus aër:
Quodque patet terras inter, lunaque meatus
Semidei manes habitant, quos ignea uirtus
Innocuos uita patientes aetheris imi
Fecit, et aeternos animam collegium orbis.
Non illuc auro positi, nec nature sepulti * *et hure-*
Perueniunt, illic postquam se lumine uero
Impleuit, stellasque uagas miratur, et astra
Fixa polis, uidit quanta sub nocte iaceret
Nostra dies, risitque sui ludibria trunci.
Hinc super Emathiae campos, et signa cruenti
Caesaris, ac sparsas uoluit in equore classes,
Et scelerum uindex in sancto pectore Bruti
Sedit, et inuicti posuit se mente Catonis.

Anima Pom-
peij ad cae-
lum tran-
scendit ibique
deliciatur.
* absibus le-
gendū con-
tendit Sul-
pit. pro ab-
sidibus.

Bru tus.

o s ille

Pompeij ani
ma terras è
ccelo cõtem
platur.

Ille, ubi pendebant casus, dubiõmque manebat,
Quem mundi dominum facerent ciuilia bella,
Oderat et Magnum, quamuis comes isset in arma
Auspicijs raptus patriæ, ductuque Senatus.
At post Thessalicas clades iam Pectore toto
Pompeianus erat: patriam tutore carentem
Excipit, et populi trepidantia membra resouit.
Ignauis manibus proiectos reddidit enses:
Nec regnum cupiens gessit ciuilia bella,
Nec seruire timens: nil causa fecit in armis
Ipse sua: tota post Magni funera partes
Libertatis erant, quas ne per littora suas
Colligeret rapido uictoria Cesaris actu,
Corcyre secreta petit, ac mille carinis
Abstulit Emathie secum fragmenta ruine.

Quis ratibus tantis fugientia crederet ire
Agmina? quis pelagus uictus arctasse carinas?
Dorida tunc Maleam, et apertam Tanaron umbris,
Inde Cythera petit: Boreaque urgente carinas
Creta fugit. Dictæa legit cadentibus undis
Littora, tunc ausum classi præcludere portus
Impulit, ac se uas meritum Phycuntæ rapinas
Sparsit: et hinc placidis alto delabitur auris
In littus Palinure tuum, neque enim æquore tantum
Ausonio monumenta tenes: portus quietos
Testatur Libyæ Phrygio placuisse magistro.
Tum procul ex alto tendentes uela carinæ
Ancipites tenuere animos, sociosne malorum,
An ueherent hostes: præceps facit omne timendum
Victor, et in nulla non creditur esse carina.
At ille puppes luctus, planctusque ferebant,

Et

Et mala uel duri lacrymas motura Catonis.
Nam postquam frustra precibus Cornelia nautas
Priuigni que fugam tenuit, ne foret repulsus
Littoribus Pharijs remearet in æquora truncus,
Ostenditque rogam non iusti flamma sepulcri:
Ergo indigna sui (dixit) Fortuna marito
Accendisse rogam, gelidosque effusa per artus
Incubuisse uiro, lacerosque exurere crines,
Membræque dispersi pelago componere Magni?
Vulneribus cunctis largos infundere fletus?
Osibus, et tepida uestes implere fauilla?
Quicquid ab extincto licuisset tollere busto,
In templis sparsura deum, sine funeris ullo
Ardet honore rogam: manus hoc Aegyptia forsan
Obtulit officium graue manibus, O bene nudi
Crassorum cineres: Pompeio contigit ignis
Inuidia maiore deum, similisne malorum
Sors mihi semper erit? nunquam dare busta licebit
Coniugibus? nunquam plenas plangemus ad urnas?
Quid porro tumulis opus est? aut ulla requiris
Instrumenta dolor? non toto pectore portas
Impia Pompei um: non in his hæret imago
Visceribus: querat cineres uictura superstes.
Nunc tamen hic, longè qui fulget luce maligna,
Ignis, adhuc aliquid Phario de litore surgens
Ostendit mihi, Magne, tui: iam flamma resedit,
Pompeiumque ferens uanescit Solis ad ortus
Fumus, et inuisi tendunt mihi carbasa uenti.
Non mihi nunc tellus Pompeio siqua triumpho
Victæ dedit, non alta terens Capitolia currus
Gratior: elapsus felix de pectore Magnus:

Mos fuit cri
nè euulsum
in funere in
rogo cõbu
rere.

Exclamatio.
Corneliæ
querelæ.

Magni Põp.
cum Sexto
fratre con
gressus.

O 4

Hinc

Hunc uolumus, quem Nilus habet, terræq; nocenti
Non herere queror: crimen commendat arenas.

Imquere, si qua fides, Pelusia littora nolo.

Cornelia
Sexti Pompeij
filium ad bel-
la, Pompeij
mandato in-
stauranda hor-
tatur.
Pompeij ver-
ba.

Tu pete bellorum casus, et signa per orbem
Sexte paterna moue: nanque hæc mandata reliquit

Pompeius uobis in nostra condita cura:

Me cum fatali letho damnauerit hora,

Excipite o nati bellum ciuile, nec unquam

Dum terris aliquis nostra de stirpe manebit,

Cesaribus regnare uacet, uel sceptrâ, uel urbes

Liberate sua ualidas impellite fama

Nominis: hæc uobis parteis, hæc arma relinquo.

Inueniet classes quisquis Pompeius in undas

Venerit: et noster nullis non gentibus heres

Bella dabit tantum indomitos, memorésque paterni

Iuris habete animos. uni parere decebit,

Si faciet partes pro libertate, Catoni.

Se promissa
seruasse Pop.
asserit Cor-
nelia.

Exoluit tibi Magne fidem, mandata peregi.

Insidie ualere uæ, deceptaque uixi,

Ne mihi commissis auferrem perfida uoces.

Iam nunc te per mane chaos, per Tartara coniux,

Si sunt ulla sequar: quam longo te adita leho

Incertum est: poenas anime uiuacis ab ipsa

Ante feram. potuit cernens tua uulnera, Magne,

Non fugere in mortem: planctu concussa peribit:

Effluet in lacrymas: nunquam uenimus ad enses,

Aut laqueos, aut præcipites per inania iactus:

Turpe mori post te solo non posse dolore.

Sic ubi facta, caput ferali obducit amictu,

Corneliæ
lat caput atra
ueste.

Decreuitque pati ten. bras, puppisque cauernis

Delituit: seuumque arte compressa dolorem

Perfruit

Perfruitur lacrymis, et amat pro coniuge luctum.

Illam non fluctus, stridensque rudentibus Eurus

Mouit, et exurgens ad summa pericula clamor:

Votâque sollicitus faciens contraria nautis,

Composita in mortem iacuit, fauitque procellis.

Prima ratem Cypros spumantibus accipit undis:

Inde tenens pelagus, sed iam moderatior, Eurus

In Libycas egit sedes, et castra Catonis.

Tristis (ut in multo mens est præfaga timore)

Aspexit patrios comites à littore Magnus,

Et fratrem, medias præcepit tunc ferrur in undas:

Dic ubi sit, germane, parens: stat summa, capuique

Orbis, an occidimus? Romamque Magnus ad umbras

Abstulit? Hæc fatur: quem contra talia frater,

O felix, quem fors alias dispersit in oras,

Quique nefas audis: oculos germane nocentis

Spectato genitore fero. non Caesaris armis

Occubuit, dignoque perit autore ruine.

Rege sub impuro Nilotica rura tenente

Hospitij fretus superis, et munere tanto

In proauos, cecidit donati uictima regni.

Vidi ego magnanimi lacerantes pectora patris:

Nec credens Pharium tantum potuisse tyrannum,

Littore Niliaco socerum iam stare putavi.

Sed me nec sanguis nec tantum uulnera nostri

Affecere senis, quantum gestata per urbem

Ora ducis, que transfixo sublimia pilo

Vidimus: hæc fama est: oculus uictoris iniqui

Seruari seclerisque fidem qua sisse tyrannum.

Nam corpus Phariæ ne canes, auidaque uolucres

Disfulerint, an furtiuus, quem uidimus, ignis

o s

Soluerit,

Pompeij ca-
put pilo fi-
xum per vr-
bē geltarū.

Soluerit, ignoro: quæcunque iniuria fati
 Abstulit hos artus, Superis hæc crimina dono:
 Magni au- Seruata de parte queror. Cùm talia Magni
 dita patris Audisset: non in gemitus, lacrymisque dolorem
 morte in Ae- Effudit, iustique furens pietate profatur:
 gyptum na- Præcipitate rates è sicco littore nautæ,
 uigat. Classis in aduersoserumpat renige uentos:
 Ite duces mecum: nunquam ciuilibus armis
 Tanta fuit merces inhumatos condere manes,
 Sanguine semiuiri Magnum satiare tyranni.
 Non ego Pelleas arces, adytisque relectum
 Mareotis pa- Corpus Alexandri pigra Mareotide mergam?
 lus Ægyptia. Non mihi pyramidum tumulis euulsus Amasis,
 Atque alij reges Nilo torrente natabunt?
 Omnia dent poenas, nudo tibi Magne sepulcra:
 Ægyptiorū Euoluam: busto iam numen gentibus Isin,
 numina. Et tectum lino spargam per uulgus Osirim,
 Et sacer in Magni cineres mactabitur Apis,
 Suppositisque deis uram caput. Has mihi poenas
 Terra dabit: linguam uacuos cultoribus agros,
 Nec Nilus cui crescat, erit: solusque tenebis
 Ægyptum populis genitor, superisque fugatis.
 Dixerat, & classem seuas rapiebat in undas.
 Magni ira- Sed Cato laudatam iuuenis compefcuit iram.
 cundiam cō- Interea totis audito funere Magni
 pefcuit Cato. Littoribus sonuit percussus planctibus æther:
 Exemploque carens, & nulli cognitus æuo
 Luctus erat, mortem populos deslere potentis.
 Sed magis, ut uisa est lacrymis exhausta, solutus
 In uultus effusa comas Cornelia puppe
 Egrediens, rursus geminato uerberere plangunt.

Vt primum in sociæ peruenit littora terræ,
 Collegit uestes, miserique insignia Magni,
 Armæque, & impressas auro, quas gesserat olim,
 Exuias, pictasque togas, uelamina summo
 Ter conspecta Ioui, funestoque intulit igni.
 Ille fuit misera Magni cinis. accipit omnis
 Exemplum pietas, & toto littore busta
 Surgunt Thessalicis reddentia manibus ignem.
 Sic ubi depastis submittere gramina campis,
 Et renouare parans hybernas Appulus herbas,
 Igne fouet terras, simul & Garganus, & arua
 Vulturis, & calidi lucent buxeta Matini.

Non tamen ad Magni peruenit gratius umbram,
 Omne quòd in superos audet conuicia uulgus,
 Pompeiùmque deis obicit, quam pauca Catonis
 Verba, sed à pleno uenientia pectore ueri.
 Cuius obit (inquit) multo maioribus impar
 Nosse modum iuris, sed in hoc tamen utilis æuo,
 Cui non ulla fuit iusti reuerentia, salua
 Libertate potens, & solus plebe parata
 Priuatus seruire sibi, rectorque Senatus,
 Sed regnantis erat. nil belli iure poposcit:
 Quæque dari uoluit, uoluit sibi posse negari.
 Immodicas possedit opes: sed plura retentis
 Intulit: inuasit ferrum, sed ponere nõrat.
 Prætulit arma togæ: sed pacem armatus amauit.
 Iuuit sumpta ducem, iuuit dimissa potestas,
 Casta domus, luxuque carens, corruptaque nunquam
 Fortuna domini, clarum, & uenerabile nomen
 Gentibus, & multum nostræ quod proderat urbi.
 Olim æra fides Sylla Marioque receptis

Cornelia ce
 notaphium
 Põpeio ex-
 truit.

M. Catonis
 ad Gn. Pom
 peium filiam
 oratio.

Pompeij lau
 des.

Libertatis

Libertatis obit: Pompeio rebus adempto
Nunc et ficta perit: non iam regnare pudebit:
Nec color imperij, nec frons erit ulla Senatus.

Consolatio. O felix, cui summa dies fuit obuia victo,
Ivovm. Et cui querendos Pharium scelus obtulit enses:
Forstan in soceri potuisses uiuere regno.
Scire mori, fors prima uiris, sed proxima cogi.
Et mihi, si satis aliena in iura uenimus,
Da talem Fortuna iubam: non deprecor hosti
Seruari, dum me seruet ceruice recisa.

Vocibus his maior, quam si Romana sonarent
Rostra ducis laudes, generosam uenit ad umbram
Mortis honos. fremit interea discordia uulgi,
Castrorum, bellique piget post funera Magni:
Cum Tarchon motus linguendi signa Catonis
Sustulit, hunc rapta fugientem classe secutus
Littus in extremam, tali Cato uoce notauit:

Tarcontem O nunquam pacate Cilix! iterumne rapinas
Cilicum du Tendis in equoreas? Magnum Fortuna remouit:
cem notat iam pelago pirata redis. tum respicit omneis
Cato. In coetu, motuque uiros: quorum unus aperta
Mente fugae tali compellat uoce regentem,

Nos Cato, da ueniam, Pompeij duxit in arma,

Vnus ex Non belli ciuilib amor, partesque fauore
multitudine Fecimus. ille iacet, quem paci praetulit orbis,
pro ceteris Causaque nostra perit: patrios permitte penates,
Catonem al loquitur. Desertamque domum, dulcesque reuisere natos.
Nam quis erit finis, si nec Pharsalia pugnae,
Nec Pompeius erit? perierunt tempora uita,
Mors eat in tutum: iustas sibi nostra senectus
Prospiciat flammis bellum ciuile sepulcra

Vix

Vix ducibus prestare potest. non barbara uictos
Regna manent: non Armenium mihi seua minatur,
Aut Scythicum Fortuna iugum: sub iura togati
Ciuis eo. quisquis Magno uiuente secundus,
Hic mihi primus erit: sacris praestabitur umbris
Summus honor: dominum, quem clades cogit, habebo.
Nullam Magne ducem, te solum in bella secutus
Post te facta sequar: neque enim sperare secunda
Fas mihi, nec liceat: Fortuna cuncta tenentur
Cesaris: Emathium sparsit uictoria ferrum.
Clausula fides miseris, et toto solus in orbe est,
Qui uelit, ac possit uictis prestare salutem,
Pompeio scelus est bellum ciuile perempto,
Quo fuerat uiuente fides si publica iura,
Si semper patriam sequeris Cato. signa petamus
Romanus quae Consul habet. sic ille profectus
Insiluit puppi, iuuenum comitante tumultu.
Actum Romanis fuerat de rebus, et omnis
Indiga seruitij seruebat littore plebes:
Erupere ducis sacro de pectore uoces,

Ergo pari uoto gestisti bella iuuentus,
Tu quoque pro dominis, et Pompeiana fuisti,
Non Romana manus: quod non in regna laboras,
Quod tibi, non ducibus uiuis, moriensque, quod orbem
Acquiris nulli, quod iam tibi uincere tutum est,
Bella fugis, querisque iugum ceruice uacante,
Et nescis sine rege pati. nunc causa periculi
Digna uiris, uestro potuit Pompeius abuti
Sanguine: nunc patria iugulos ensesque negatis,
Cum prope libertas. unum Fortuna reliquit
Iam tribus e dominis. pudeat: plus regia Nili

Oburgatiuz
in turbā Ca-
tonis oratio
acrimonie
plena.
morerisq;

Contulit

Cum contempu inclamans eos acerbius insectatur.

Contulit in leges, & Parthi militis arcus.
Ite ò degeneres, Ptoleui munus, & arma
Spernite: quis uestras ulla putet esse nocentis
Cede manus? credet facileis sibi terga dedisse,
Credet ab Emathijs primos fugisse Philippis.

Vadite securi: meruisti iudice uitam
Cesare, non armis, non obsidione subacti.
O famuli turpes, domini post fata prioris
Itis ad heredem. Cur non maiora mereri,
Quam uitam, ueni, amque libet? rapiatur in undas
Infelix Magni coniux, prolesque Metelli:
Ducite Pompeios: Ptolemæi uincite munus.
Nostra quoque inuiso quisquis feret ora tyranno,
Non parua mercede dabit. sciet ista iuuentus
Ceruicis precio bene se mea signa secutam.

Aptissima
cōparatio ab
apibus sum-
pta.
*tum si fo-
nus incre-
pat
Hybla Sici-
liæ oppidum
& mons iux-
ta.

Quin agite, & magna meritum cum cæde parate:
Ignauum scelus est tantum fuga. dixit: & omneis
Haud aliter medio reuocauit ab equore puppes,
Quam simul effectas linguunt examina ceras,
Atque oblita faui non miscent nexibus alas,
Sed sibi queque uolat, nec iam degustat amarum
Desidiosa thymum: * at Phrygij sonus ut crepat eris,
Attonitæ posuere fugam, studiumque laboris
Florigeri repetunt, & sacri mellis amorem:
Gaudet in Hybleo securus gramine pastor
Diuitias seruasse case. Sic uoce Catonis
Inculcata uiris iusti patientia Martis.
Iamque actu belli non doctas ferre quietem
Constituit mentes. serieque agitare laborum.
Primum littores miles lassatur arenis.
Proximus in muros, & moenia Cænarum

Miles exer-
cetur.

Est labor: exclusus nulla se uindicat ira:
Pænæque deuictis sola est uicisse Catonem.
Inde peti placuit Libyci contermina Mauris
Regna lubæ: sed iter medijs natura uetabat
Syrribus: has audax sperat sibi cedere uirtus.
Syrtes uel primam mundo Natura figuram
Cum daret, in dubio pelagi, terræque reliquit.
Nam neque subsedit penitus, quò stagna profundi
Acciperet, nec se defendit ab equore tellus:
Ambigua sed lege loci iacet inuia sedes.
Acquora fracta uadis, abruptæque terra profundo,
Et post multa sonant proiecti littora fluctus.
Sic malè deseruit, nullòsque exegit in usus
Hanc partem natura sui. uel plenior alto
Olim Syrtis erat pelago, penitusque natabat:
Sed rapidus Titan ponto sua lumina pascens,
Acquora subduxit zonæ uicina perustæ.
Et nunc pontus adhuc Phœbo siccante repugnat.
Mox ubi damnosum radios admouerit æuum,
Tellus Syrtis erit: nam iam breuis unda supernè
Innatat, & latè periturum deficit æquor.

Vt primùm remis actum mare protulit omne
Classis onus, densis fremuit niger imbribus Auster
In sua regna furens: tentatum clasis æquor
Turbine defendit, longèq; à Syrtibus undas
Egit, & illato confregit littore pontum.
Tum quarum recto deprendit carbasa malo
Eripuit nautis, frustrâque rudentibus ausis
Vela negere Noto. spatium uicere carinæ,
Atque ultra proram tumuit sinus. omnia si quis
Prouidus antennæ sufficit lintea summe, —

Iubam adit
Cato exerci-
tum peti-
tus.

Natura Syr-
tis descriptio
per digres-
sionem.

*descendit
legit Badius,
quòd existi-
met æquor
esse nominã-
di casus.

credo legentis esse
vincitur,
sufficit pro constan-
tia carminis

Spondiacū vincitur, et nudis auertitur armamentis.
 carmen. Sors melior classi, quæ fluctibus incidit altis,
 Tempestatis Et certo iactata mari, quæcunque leuata
 descriptio. Arboribus cæsis statum effudere frementem.
 Abstulit has uentis liber contraria uolens
 Aëthrus, et obnixum uictor detrusit in Austrum.
 Has uada destituunt, atque interrupta profundo
 Terra frigit puppes: dubiōque obnoxia fato
 Pars sedet una ratis, pars altera pendet in undis.
 Tunc magis impactus breuius mare, terræque sepe
 Obuia consurgens, quamuis elisus ab Austro,
 Sepe tamen cumulos fluctus non uicit arena.
 Eminet in tergo proclagi procul omnibus aruis
 Inniolatus aqua sicci iam pulueris agger.
 Stant miseri nautæ terræque hærente carina
 Littora nulla uident si partem intercipit æquor.
 Pars ratiū maior regimen, clauūque secuta est
 Tuta fuga, nautasque loci sortita peruos,
 Torpentem Tritonos adit illæsa paludem.

Triton flus. Hanc, ut fama, deus quem toto litore pontus
 Africa ex Audit ueniosa perstantem murmura concha,
 Tritonide Hanc et Pallas amat: patriōque è uertice nata
 palude erigens, à cuius nomine
 Pallas Tri Terrarum primam Libyen (nam proxima cælo est,
 tonis, siue Vt probat ipse calor) tetigit stagnique quieta
 Tritonia di Vultus uidit aqua, posuitque in margine plantas,
 et. Et se dilectæ Tritonida dixit ab unda.
 Quam iuxta Lethes tacitus prælabitur annis
 Infernis, ut fama, trahens obliuia uenis:
 Atque insopiti quondam tutela draconis
 Hesperidum pauper spoliatis frondibus hortus.
 Inuidus, annofo qui famam derogat æno,

Qui

Qui Vates ad uera uocat, fuit aurea sylua,
 Diuitijsque grauis, et fuluo germine rami,
 Virgineusque chorus nitidi custodia luci,
 Et nunquam somno damnatus lumina serpens,
 Robora complexus rutilo curuata metallo.
 Abstulit arboribus pretium, nemorique laborem
 Alcides: passusque inopes sine pondere ramos
 Rettulit Argolico fulgentia poma tyranno.
 His igitur depulsa locis, eiecitque classis
 Syrtibus, haud ultra Garamantidas attigit undas:
 Sed duce Pompeio Libyes melioris in oris
 Mansit, at impatiens uirtus hæere Catonis
 Audet in ignotas agmen comittere gentes,
 Armorum fidens, et terra cingere Syrtim.
 Hæc eadem suadebat hyems, quæ clauserat æquor.
 Et spes imber erat, nimios metuentibus ignes:
 Ut neque sole uitam, nec duro frigore seuam,
 Inde polo Libyes, hinc bruma temperet annus:
 Atque ingressurus steriles, sic fatur, arenas.

O quibus una salus placuit mea castra secutis
 Indomita ceruice mori, componite mentes
 Ad magnum uirtutis opus, summōsque labores.
 Vadimus in campos steriles, exustaque mundi,
 Quæ nimius Titan, et rare in fontibus undæ,
 Sicca quo lethiferis squalenti serpentibus arua,
 Durum iter ad leges, patriæque ruentis amorem
 Per mediam Libyen ueniant, atque inuia tentent,
 Si quibus in nullo positum est euadere uoto,
 Si quibus ire sat est. Neque enim mihi fallere quenquam
 Est animus, testōque metu perducere uulgas.
 Ii mihi sint comites, quos ipsa pericula ducent,

p

Qui

Hesperidū
 ortus mala
 aurea prote-
 rens, quæ per
 uigili dra-
 cone inter-
 empto, Her-
 cules sustu-
 lit.
 Erustæ peri-
 phrasîs.

Militum ani-
 mos cato eri-
 git ad deser-
 torum Li-
 byens peri-
 cula, quæ
 peragraturi
 sunt, constan-
 ter ferenda.

Qui me teste, pati, uel quæ tristissima pulchrum,
 Romanumque putant. at qui sponfore salutis
 Miles eget, capiturque animæ dulcedine, uadat
 Ad dominum meliore uia, dum primus arenas
 Ingrediar, primusque gradus in puluere ponam,
 Me calor æthereus feriat, mihi plena ueneno
 Occurrat serpens, fatòque pericula uestra
 Prætentate meo: sitiat, quicumque bibentem
 Viderit: aut umbras nemorum quicumque petentem,
 Aësuat: aut equitem peditem præcedere turmas
 Deficiat, si quo fuerit discrimine notum
 Dux, an miles eam serpens, sitis, ardor, arena,
 Dulcia uirtuti: Gaudet patientia duris.
 Letius est, quoties magno sibi constat, honestum.
 Sola potest Libye turbam præstare malorum,
 Ut deceat fugisse uiros. Sic ille pauentis
 Incendit uirtute animos, et amore laborum,
 Irreducemque uiam deserto limite carpit:
 Et sacrum paruo nomen clausura sepulcro
 Inuasit Libye securi fata Catonis.

Tertia pars rerum Libyæ, si credere famæ
 Cuncta uelis: at si uentos cælumque sequaris,
 Pars erit Europæ. nec enim plus littora Nili,
 Quam Scythicus Tanais primis à Gadibus absunt:
 Unde Europa fugit Libyen, et littora flexu
 Oceano fecere locum: sed maior in unam
 Orbis abit Asiam, nam cum communiter iste
 Effundant Zephyrum, Boreæ latus illa sinistrum
 Contingens, dextrumque Noti descendit in ortus,
 Eurum sola tenens, Libyæ quod fertile terræ est,
 Vergit in occasus: sed et hæc non fontibus ullis

olugitur

Soluitur: Arctos raris Aquilonibus imbres
 Accipit, et nostris reficit suarura serenis.
 In nullas uiuiatur opes, non ære, nec auro
 Excoquitur, nullo glebarum crimine, pura
 Sed penitus terra est. tantum Maurusia genti
 Robora diuitiæ, quarum non nouerat usum:
 Sed * citri contenta comis uiuebat, et umbra.
 In nemus ignotum nostræ uenere secures:
 Extremoque epulas, mensasque petiuimus orbe.

At quæcunque uagam Syrtim complectitur ora
 Sub nimio porrecta die, uicina perusti
 Aetheris, exurit messes, et puluere Bacchum
 Enecat, et nulla putris radice tenetur.
 Temperies uitalis abest: et nulla sub illa
 Cura Iouis terra est: Natura deside torpet
 Orbis, et immotis annum non sentit arenis.
 Hoc tam segne solum raras tamen exerit herbas,
 Quas Nasamon gens dura legit, qui proxima ponto
 Nudus rura tenet, quem mundi barbara damnis
 Syrtis alit. nam littoreis populator arenis
 Imminet, et nulla portus tangente carina,
 Nouit opes: sic cum toto commercia mundo
 Naufragijs Nasamones habent. hæc ire Catonem
 Dura iubet uirtus, illic securæ iuuentus
 Ventorum, nullasque timens tellure procellas,
 Aequoreos est passa metus. nam littore sicco,
 Quam pelago, Syrtis uiolentius excipit Austrum,
 Et terræ magis ille nocens: non montibus ortum
 Aduersis frangit Libyæ, scopulisque repulsum
 Dissipat, et liquidas se turbine soluit in auras:
 Nec ruit in syluas, annosaque robora torquens

p 2

Lassat

Mauritania
 pars Libyæ
 ferax, non ta
 men ubique.
 * arboris o-
 dorifera.

Nasamones
 Libyæ popu
 linau Syr-
 tibus inuo-
 lutarum spo-
 liatores & vi-
 uentes rapto.

Ventorum
 impetus.

Lassatur: patet omne solum, liberque meatu
Aeoliam rabiem totis exercet arenis:

Et non imbriferam contorto puluere nubem

*id est sum- Inflexum uiolentus agit: pars plurima terrae
micate nun- Tollitur, & nunquam *resoluto uertice pendet,
quam dissi- Regna uidet pauper Nasamon errantia uento,
pati. Discussisque domos: uolitantque à culmine raptæ

Detecto Garamante case, non altius ignis

Rapta uehit: quantumque licet consurgere fumo,
Et uiolare diem, tantum tenet aëra puluis.

Tum quoque Romanum solito uiolentiùs agmen

Aggreditur, nullusque potest consistere miles,
Instabilis raptis etiam quas calcant arenis.

Concurret terras, orbemque à sede moueret,

Si solida Libya compage, & pondere duro

Clauderet excessu Austrum scopulosa cauernis.

Sed quia mobilibus facilis turbatur arenis,

Nusquam luendo stabilis manet: imaque tellus

Stat, quia summa fugit, galeas, & scuta uirorum,

Pilaque contorsit uiolento spiritus actu,

Intentusque tulit magni per inania caeli.

Illud in externa forsàn, longèque remota

Prodigium tellure fuit: delapsaque caelo

Arma timent Gentes, hominumque erepta lacertis

A superis demissa putant, sic illa profecto

Sacrificio cecidere Numæ, que lecta iuuentus

Patritia ceruice mouet: spoliauerat Auster

Aut Boyæas populos ancilia nostra ferentes.

Sic orbem torquente Noto Romana iuuentus

Procubuit, timuitque rapi, constrinxit amictus,

Inscruitque manus terræ: nec pondere solo,

Ancile scutum
breue, ex
utroque la-
tere rectum
quod regnâ-
te Numæ, ce-
lo decidit.
Vide Ouid.
fast. 3.

Scd

Sed nixu iacuit, uix sic immobilis Austro,
Qui super ingentis cumulos inuoluit arenæ,

Atque operit tellure uiros uix tollere miles

Membra ualet, multo congestu pulueris herens.

Alligat & stantes affusa magnus arenæ

Agger, & immoti terra surgente tenentur.

Saxa tulit penitus discussis proruta muris,

Effuditque procul miranda sorte malorum.

Qui nullas uidere domos, uidere ruinas.

tanque iter omne latet: nec sunt discrimina terræ

Vlla, nisi etherie medio uelut equore flammæ.

Sideribus nouere uias: nec sidera tota

Ostendit Libyæ finit or circulus oræ,

Multaque deuexo terrarum margine celat.

Utq; calor soluit, quem torserat aëra uentus,

Incensusque dies, iam mundi spissior ignis,

Iam plaga, quam nullam Superi mortalibus ultra

A medio fecere die, calcatur, & humor

In Noton omnis abit: manant sudoribus artus:

Arent ora siti: conspecta est parua maligna

Vnda procul uena: quam uix è puluere miles

* Sustulit, & galeæ conuexum insudit in orbem,

Porrexitque duci, squalebant puluere fauces

Cunctorum: minimeque tenens dux ipse liquoris

Inuidiosus erat, mène, inquit, degener unum

Miles in hac turba uacuum uirtute putasti?

Vsq; adeo mollis, primisque caloribus imper

Sum uisus? quanto pœna tu dignior ista,

Qui populo sitiente bibas! sic concitus tra

Excussit galeam suffecitque omnibus unda.

Ventum erat ad templum, Libycis quod gentibus unum

P 3

Inculci

* Corripies
patulum ga-
leæ confudit

Idem fecisse
Alexander
Macedo di-
citur.

Iouis Ham- Inculti Garamentes habent: stat corniger illic
monis tem- Iuppiter, ut memorant, sed non aut fulmina uibrans
plū ad quod
tandem Ca. Aut similis nostro, sed tortis cornibus Ammon.
to cum exer Non illic Libyca posuerunt diuitia gentes
citu peruenit Tempia: nec Bois splendent donaria gemmis.

Quamuis Aethiopum populis, Arabumque beatis

Gentibus, atque Indis unus sit Iuppiter Ammon:

Pauper adhuc Deus est, nullis uiolata per eum

Diuitijs delubra tenens: morumque priorum

Numen Romano templum descendit ab auro.

Esse locis superos testatur sylua per omnem

Sola uirens Libyen. nam quicquid puluere sicco

Separat ardentem tepida Berenicida Lepti,

Berenicis & Separat ardentem tepida Berenicida Lepti,
Leptis, Li- Ignorat frondes: solus nemus abstulit Ammon.
byae vrbes.

Sylvarum fons causa, loco qui putria terrae

Alligat, & domitas unda connectit arenas.

Astrologie Hic quoque nil obstat Phoebo, cum cardine summo

ratio & si- Stat librata dies: truncum uix protegit arbor:

gnorum Zo Tam breuis in medium radijs compellitur umbra.

diaci. Deprehensum est hunc esse locum, quā circulus alti

Solstitij medium signorum percutit orbem.

Non obliqua meant, nec Tauro Scorpius exit

Restior, aut Aries donat sua tempora Libræ,

Aut Astræa iubet lentos descendere Pisces.

Par geminis Chiron, & idem quod Carcinus ardens

Humidas Aegoceros: nec plus Leo tollitur Vrna.

At tibi, quæcunque es Libyco gens igne dirempta,

In Noton umbra cadit, quæ nobis exit in Arcton.

Te segnis Cynosura subit: tu sicca profundo

Mergi plaustra putas: nullamque in uertice summo

Sidus habes immune maris, procul axis uterque est,

Et

Et fuga signorum medio rapit omnia caelo.

Stabant ante fores populi, quos miserat Eos,

Cornigerique Iouis monitu noua fata petebant:

Sed Latio cessere duci: comitesque Catonem

Orant, exploret Libycum memorata per orbem

Numina, de fama tam longi iudicet æui.

Maximus hortator scrutandi uoce deorum

Euentus Labienus erat. Sors obtulit, inquit,

Et fortuna uic, tam magni numinis ora,

Consiliūque dei: tant o duce possumus uti

Per Syrtes, bellique datos cognoscere casus.

Nam cui crediderim Superos arcana daturus,

Dicturusque magis, quam sancto uera Catoni?

Certe uita tibi semper directa supernas

Ad leges, sequerisque deum: datur ecce loquendi

Cum Ioue libertas: inquire in fata nefandi

Cæsaris, & patriæ uenturos excute mores:

Iure suo populis uti, legumque licebit,

An bellum ciuile perit, tua pectora sacra

Voce reple: dure semper uirtutis amator,

Quære quid est uirtus, & posce exemplar honesti.

Ille deo plenus, tacita quem mente gerebat,

Effudit dignas adytis è pectore uoces.

Quid queri Labiene iubes? an liber in armis

Oecubuisse uelim potius, quam regna uidere?

An sit uita nihil, sed longa? an differat ætas?

An noceat uis ulla bono? Fortunæque perdat

Opposita uirtute minas? laudanda que uelle

Sit satis, & nunquam successu crescat honestum?

Scimus, & hoc nobis non altius inseret Ammon.

Heremus cuncti superis, temploque tacente

p 4

Nil

Milites, sed
in primis La-
bienus, Ca-
tonem hor-
tantur, vi Li-
byca numi-
na, Iouisque
Ammoniscō
fulat oracu-
lum.

Cato ad La-
bienum.

Nil agimus nisi sponte dei: non uocibus ullis
 Numen eget: dixitque semel nascentibus autor
 Quicquid scire licet: sterileis nec legit arenas,
 Ut caneret paucis, mersitque hoc puluere uerum:
 Estq; dei sedes nisi terra, & pontus, & aer,
 Et cœlum, & uirtus. Superos quid querimus ultra?
 Iuppiter est quodcumque uides, quocumque moueris.
 Sortilegis egeant dubij, semperque futuris
 Casibus ancipites: me non oracula certum,
 Sed mors certa facit: pauido, forti que cadendum est.
 Hoc satis est dixisse Iouem. Sic ille profatur:
 Seruatque fide templi discedit ab aris,
 Non exploratum populis Ammonia relinquens.

Catonis in
 obeūdis peri
 culis fortitu-
 do.

Ipsē manu sua pila gerens præcedit anhelī
 Militis ora pedes: monstrat tolerare labores,
 Non tubet: & nulla uehitur ceruice supinus,
 Carpentōne sedens somni parcissimus ipse est,
 Vltimus haustor aque: cū tandem fonte reperto
 Indiga cogatur latices potare iuuentus,
 Stat dum lixa bibat. Si ueris magna paratur
 Fama bonis, & si successu nuda remoto
 Inspicitur Virtus, quicquid laudamus in ullo
 Maiorum, fortuna fuit. quis Marte secundo,
 Quis tantum meruit populorum sanguine nomen?
 Hunc ego per Syrtes, Libyesque extrema triumphum
 Ducere maluerim, quā ter Capitolia currū
 Scandere Pompeij, quā frangere colla Iugurthæ.
 Ecce parens uerus patriæ, dignissimus aris
 Roma tuis, per quem nunquam iurare pudebit,
 Et quem, si steteris unquam cœruice soluta,
 Hunc olim factura deum. Iam spissior ignis

Apostrophe
 ad Roma-
 nos.

Et

Et plaga, qua nullam Superi mortalibus ultra
 A medio fecere die: calcatur, & unda
 Rarior, inuentus medijs fons unus arenis
 Largus aque, sed quem serpentum turba tenebat
 Vix capiente loco, stabant in margine sicca
 Aspidēs, in medijs sitiebant Dipsades undis.

Ductor, ut affexit perituros fonte relicto,
 Alloquitur: vana specie conterrite lethi
 Ne dubita miles tutos haurire liquores:
 Noxia serpentum est admisto sanguine pestis:
 Morsu uirus habent, & fatum in dente minantur:
 Pocula morte carent. Dixit: dubiumque uenenum
 Haustit: & in tota Libyes fons unus arena
 Ille fuit, de quo primus sibi posceret undam.
 Cur Libycus tantis exundet pestibus aer
 Fertilis in mortes, aut quid secreta nocenti
 Miscuerit Natura sōlo, non cura, laborque
 Noster scire ualet: nisi quod uulgata per orbem
 Fabula pro uera decepit secula causa.

Finibus extremis Libyes, ubi feruida tellus
 Accipit Oceanum demisso sole calentem,
 Squalebant latē Phorcynidos arua Meduse,
 Non nemorum protecta coma, non mollia sulco,
 Sed domine uultu conspectis aspera saxis.
 Hoc primum natura nocens in corpore seuas
 Eduxit pestes: illis è faucibus angues
 Stridula fuderunt uibratis sibila linguis,
 Fœninee qui more comæ per terga soluti,
 Ipsa flagellabant gaudentis colla Meduse.
 Surgunt aduersa subrectæ fronte colubræ,
 Vipereumque fuit depexo crine uenenum.

Dipsas fer-
 pentus genus
 viperæ simi-
 le.

*exundet

Medusa fa-
 bula.Cur serpen-
 tibus abund-
 det Libya.

P

s

Hoc

Hoc habet infelix cunctis impune Medusa:
 Quod spectare licet. nam rictus, ora que monstri
 Quis timuit? quem, qui recto se lumine uidit,
 Passa Medusa mori est: rapuit dubitantia fata,
 Praeuenitque metus: anima periere retenta
 Membra, nec emisse riguere sub ossibus umbrae.
 Eumenidum crines solos mouere furores:
 Cerberus Orphæo leniuit sibila cantu.
 Amphitryoniades uidit, cum uinceret Hydræ:
 Hoc monstrum, timuit genitor, numenque secundum
 Phorcus aquis, Cetoque parens, ipsæque sorores
 Gorgones: hoc potuit caelo pelagique mirari
 Torporem insolitum, mundoque abducere terram.
 E' caelo uolucres subito cum pondere lapsæ:
 In scopulis hæseræ feræ: uicina colentes
 Aethiopum totæ riguerunt marmore gentes.
 Nullum animal uisus patiens, ipsique retrorsum
 Effusi faciem uitabant Gorgonis angues.
 Illa sub Hesperijs stantem Titana columnis
 In cautes Atlanta dedit: caeloque timente,
 Olim Phlegæos stantes serpente gigantes,
 Erexit montes, bellumque immane decorum
 Pallados in medio consecit pectore Gorgon.
 Quod postquam partu Danaës, & diuite nimbo
 Ortum Parrhasiæ uexerunt Perseæ penne
 Arcados autoris citharæ, liquidæque palestra,
 Et subitus præpes Cyllenida sustulit Harpen,
 Harpen alterius monstri iam cæde rubentem,
 A' Ioue dilectæ fuso custode iuuenca:
 Auxilium uolucris Pallas tulit in nubia fratri
 Pæctæ caput monstri, terræque in sine Libysse

Phorcus Medusæ pater, quæ ob id nomine patronymico Phorcynis dicitur.

Gigantes, Medusæ conpecto capite, in montes conuersi.

Harpe, incuruus Mercurij gladius.

Perseæ Phœbeos conuerti iussit ad ortus,
 Gorgonis auerso sulcantem regna uolatu:
 Et clypeum leuè fuluo dedit ære nitentem,
 In quo saxificam iussit spectare Medusam,
 Quam sopor æternam tracturus morte quietem
 Obruit haud totam: uigilat pars magna comarum,
 Defenduntque caput protenti crinibus hydi:
 Pars iacet in medios uultus, oculique tenebras.
 Ipsa regit trepidum Pallas: dextræque tremente
 Perseos, auersi Cyllenida dirigit Harpen,
 Lata colubriferi rumpens confinia colli.
 Quos habuit uultus * hamati uulnere ferri
 Cæsa caput Gorgon! quanto spirasse ueneno
 Ora rear! quantumque oculos effundere mortis!
 Nec Pallas spectare potest: uultusque gelassent
 Perseos aduersi, si non Tritonia densos
 Sparssisset crines, textissetque ora colubris.
 Aliger in cælum sic raptæ Gorgone fugit
 Ille quidem pensabat iter, propiusque secabat
 Aethera. si medias Europæ ascenderet urbes,
 Pallas frugiferas iussit non ledereterras,
 Et parci populis. Quis enim non præpete tanto
 Aethera respiceret? Zephyro conuertitur ales,
 Itaque super Libyen, quæ nullo consistit cultu
 Syderibus, Phœbique uacat. premit orbita solis,
 Exuritque solum: nec terra celsior ulla
 Nox cadit in cælum, lunæque meatibus obstat,
 Si flexus obliæ uagi per recta cucurrit
 Signa, nec in Borean, aut in Noton effugit umbram.
 Illa tamen sterilis tellus, secundaque nulli
 Arua bono, uirus stillantis tabe Medusæ

Gorgonis à truculentia dicitur.

*lunati

Medusæ caput obruncavit Perseus Mercurij talaribus accipitis.

Enallage uerborum.

Perseæ

Concip

Concipiunt, dirósque ferro de sanguine rores,
Quos calor adiunxit, putrique incoxit arena.

Hic que prima caput mouit de puluere tabes,
Aspida somniferam tumida ceruice leuauit.

Plenior huic sanguis, & crassi gutta ueneni

Decidit: in nulla plus est serpente coactum.

Ipsa, caloris egens gelidum non transit in orbem
Sponte sua, Nilóque tenus metitur arenas.

Sed quis erit nobis lucri pudor: inde petuntur

Epiphone. Huc Libyæ mortes, & fecimus aspida merces.

ma.

At non stare suum miseris passura cruorem,

Squamiferos ingens Hemorrhoids explicat orbem:

Natus & ambigue coleret qui Syrtidos arua

Chersydros, tractique uia fumante Chelydri:

Et semper recto lapsurus limite Cenchris.

Pluribus illi: notis uariatam tingitur aluum,

Quam paruis tinctus maculis Thebanus Ophites.

Concolor exustis, atque indiscretus arenis

Ammodites: spinique uagi torquente Cerasæ:

Et Scytale sparsis etiam uisio sola pruinis

Exuuias positura suas: & torrida Dipsas:

Et grauis in geminum uergens caput Amphisibenas

Et Natrix uiolator aque, iaculique uolucres,

Et contentus iter cauda sulcare Phæreas:

Oraque distendens auidas spumantia Præster:

Osque dissoluens cum corpore tabificus Seps.

Sibillaque effundens cunctas terrentia pestes,

Ante uenena nocens, late sibi submouet omne

Vulgus, & in uacua regnat Basiliscus arena.

Vos quoque, qui cunctis innoxia numina terris

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones,

Pestiferos

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

ALERE

AVTO

Basiliscus re-
liquos ser-
pentes sibilo
fugat.

Pestiferos ardens facit Africa. ducitis altum
Aëra cum pennis, armentaque tota secuti
Rumpitis ingentes amplexi uerbere tauros.
Nec tutus spatium est Elephas: datis omnia leto:
Nec uobis opus est ad noxia facta ueneno.

Has inter pestes duro Cato milite siccum
Emititur iter: tot tristia facta suororum,
Insolitasque uidet paruo cum uulnere mortes.
Signiferum iuuenem Tyrrheni sanguinis Aulum
Torta caput retro Dipsas calcata momorât.
Vix dolor, aut sensus dentis fuit: ipsaque leti
Frons caret inuidia: nec quicquam plaga mimatur,
Ecce subit uirus tacitum, carpitque medullas
Ignis edax, calidaque incendit uiscera tabe.

Ebibit humorem circum uitalia fufum
Pestis, & in secolingua torrere palato
Cœpit, defessos iret qui sudor in artus
Non fuit, atque oculos lacrymarum uena refugit.
Non decus imperij, non mœsti iura Catonis
Ardentem tenuere uirum, quin spargere signa
Auderet, totusque furens exquireret agris,
Quas posebat aquas, sitiens in corde uenenum.

Ille uel in Tanaim missus, Rhodanumque, Padumque
Arderet, Nilumque bibens per rura uagantem,
Accessit morti Libyæ, fatique minorem
Famam Dipsas habet terris adiuta perustis.

Scrutatur uenas penitus squalentis arena:
Nunc redit ad Syrtes & fluctus accipit ore:
Acquoreusque placet, sed non * & sufficit humor.
Nec sentit fatique genus, mortemque ueneni:
Sed putat esse sitim: ferrumque aperire tumentes

Sustinuit

Draconum
feritas.

Ad Catonem
redit

Aulum signi-
ferum mili-
tem mordi-
cus Dipsas
inuadit.

Subita vene-
ni vis, natu-
ræq; descri-
ptio.

®

* sibi

Sustinuit uenas, atque os implere cruore.

Iussit signa rapi prope Cato: dicere nulli
Permissum est hoc posse sitim. sed tristior illa
Mors erat ante oculos: miserique in crure Sabelli

Seps, paruius
serpens, ex
cuius ictu
membra per-
cussa putre-
scunt. Plin.
lib. 29.

Seps stetit exiguus, quem flexo dente tenacem

Auulsitq; manu, piloq; affixit arenis.

Parua modò serpens, sed qua non ulla cruentæ

Tantum mortis habet, nam plagæ proxima circum

Fugit rapta cutis, pallentiæque ossa rexit.

Iamque sinu laxo nudum est sine corpore uulnus:

Membra natant sanie, suræ fluxère, sine ullo

Tegmine. poples erat. femorum quoque musculus omnis

Liquitur, & nigra distillant inguina tabe.

Disiluit stringens uterum membrana, fluuntque

Viscera: nec quantum toto de corpore debet,

Effluit in terras: sanum sed membra uenenum

Decoquit: in minimum mors contrahit omnia uirus.

Vincula neruorum, & laterum textura, cauumque

Pectus, & abstrusum fibræ uitalibus omne,

Quicquid homo est, aperit pestis: natura profana

Morte patet: manant humeri, fortèsque lacerti:

Colla, caputque fluunt. calido non ocyus Austro

Nix resoluta cadit, nec solem cera sequetur.

Parua loquor, corpus sanie stillasse perustum:

Hoc & flamma potest. sed quis rogus abstulit ossa?

Hæc quoque discedunt, putrèsque secuta medullas

Nulla manere sinunt rapidi uestigia fati.

Cyniphus inter pestes tibi palma nocendi est:

Eripiunt omnes animam, tu sola cadauer.

Ecce subit facies leto diuersa fluenti.

Nasidium Marfi cultorem torridus agri,

Percussit

Percussit Præster. illi rubor igneus ora

Succendit, tenditque cutem, percunte figura,

Miscens cuncta tumor toto iam corpore maior:

Humanumque egressa modum super omnia membra

Efflatur sanies, latè tollente ueneno,

Ipse latet penitus congesto corpore morsus.

Nec lorica tenet distenti corporis auctum.

Spumeus accenso non sic exundat atheno

Vndarum cumulus: nec tanto carbasa Coro

Curuauere sinus. tumidos iam non capit artus

Informis globus, & confuso pondere truncus

Intactum uolucrum rostris, epulasque daturum

Haud impune feris, non ausi tradere busto:

Nondum stante modo crescens fugere cadauer.

Sed maiora parant Libycæ spectacula pestes.

Impresit dentes Hamorrhoids aspera Tullo

Magnanimo iuueni, miratorique Catonis.

Utq; solet pariter totis se effundere signis

Corycij pressura croci: sic omnia membra

Emisere simul rutilum pro sanguine uirus.

Sanguis erant lacrymæ: quæcunque foramina nouit

Humor, ab ijs largus manat cruor: ora redundant,

Et patule nares: sudor rubet: omnia plenis

Membra fluunt uenis: totum est pro uulnere corpus.

At tibi Leue miser fixus præcordia presit

Niliaca serpente cruor: nulloque dolore

Testatus morsus subita caligine mortem

Accipis, & Stygiæ somno descendis ad umbras.

Non tam ueloci corrumpunt pocula letho,

Stipite que diro uirgas mentita Sabæas

Toxica fatilegi carpunt matura Sabæi.

Præster, ser-
pētis genus,
alio nomine
Diplas.

Similitudo.

Hæmorrhoi-
dis morsu
sanguis om-
nis effluit è
corpore. Plin.
lib. 23.
Corycius,
Siciliæ op-
pidum.

similitudo.

Eccè

*de

Ecce procul seuus sterilis * se robore trunci
Torfit, & immisit (Iaculum uocat Africa) serpens:
Pérque caput Pauli transfactaque tempor a fugit.

Iaculi serpen-
tis natura &
celeritas. Plin.
lib. 8. ca. 23.

Nil ibi uirus agit: rapuit eum uulnere fatum.
Depreſsum eſt, quæ fundâ rotat, quàm lenta uolarent,
Quàm ſegnîs Scythicæ ſtrideret arundinis ær.

Quid prodeſt miſeri Baſilifcus cuſſide Murri

Transactus: uelox currit per tela uenenum,
Inuaditque manum: quam protinus ille reſecto
Enſe ferit, totòque ſimul demittit ab arno:

Exemplarque ſui ſpectans miſerabile lethi
Stat tutus pereunte manu, quis fata putaret
Scorpion, aut uires maturæ mortis habere?

Ille minax nodis, & reſcto uerberare ſeuus,
Teſte tulit cælo uicti docus, Orionis.

Quis calcare tuas metuat Solpuga latebras?
Et tibi dant Stygiæ ius in ſua fila ſorores.

Sic nec clara dies, nec nox dabat atra quietem,
Suſpecta eſt miſeris in qua tellure iacebant.

Nam neque congeſta ſtruxere cubilia frondes,
Nec culmis creuere tori: ſed corpora fatiſ

Expoſiti uoluuntur humo, calidòque uapore
Alliciunt gelidæ nocturno frigore peſtes:

Innocuòsque diu riſtus torpente ueneno
Inter membra fouent: nec quæ meſura uitarum,

Quisue modus norunt, cælo duce, ſæpe querentes,
Reddite dij, clamant, miſeris, quæ fugimus arma:

Reddite Theſſaliam, patimur cur ſegnîa fata
In gladios iurata manus: pro Cæſare pugnant

Dipſades, & per agunt ciuilia bella Ceraſta.
Ire libet quâ Zona rubens, atque axis inuſtus

Notapalchra,
ſolus q. ſa
uis exacerat?

De Scorpio-
nis natura,
uide Plin. li.
11. ca. 25.
Solpuga for-
nicarum ge-
nus. Plin. lib.
8. cap. 29.

Solis equis: inuat ætherijs adſcribere cauſis
Quòd peream, cæloque mori nil Africa de te,
Nec de te Natura queror: tot monſtra ferentem,
Gentibus ablatum dederas ſerpentibus orbem:
Impatiensque ſolum Cereris cultore negato
Damnâſti, atque homines uoluſti deſſe uenenis.
In loca ſerpentum nos uenimus: accipe pœnas
Tu quiſquis ſuperùm commercia noſtra perofus,
Hinc torrente plaga, dubijs hinc Syrtibus oram
Abrumpens, medio poſuiſti limite mortes.

Per ſecreta tui bellam ciuile reſſus
Vadit: & arcani miles tibi conſcius orbis
Clauſtra petit mundi, forſan maior a ſuperſunt
Ingreſſis, coeunt ignes ſtridentibus unâs,
Et premitur natura poli, ſed longius iſta
Nulla iacet tellus, quàm fama cognita nobis
Triſtia regna Iubæ, quæremus forſitan iſtas
Serpentum terras: habet hoc ſolatia cœlum:
Viuit adhuc aliquid, patriæ non arua requiro,
Europæque alios ſoles Aſiæque uidentem.
Qua te parte poli, qua te tellure reliqui
Africa? Cyrenis etiam nunc bruma rigebat.
Exiguæ uia legem conuertimus anni?

Imus in aduerſos axes: euoluimur orbe:
Terga damus ferienda Nota, nunc forſitan ipſa eſt
Sub pedibus iam Roma meis, ſolatia fati
Hæc petimus: ueniant hoſtes, Cæſar que ſequatur
Quæ fugimus, ſic dura ſuos patientia queſtus
Exonerat: cogit tantos tolerare labores
Summa ducis uirtus, qui nuda ſiſus arena
Excubat, atque omni fortunam prouocat hora.

Catonis
laus.

Solis

¶

Omnibus

Omnibus unus adest fatis: quocunque uocatus
 Aduolat, atque ingens meritum, maiusque saluto
 Contulit in lethum uires: puduit que gementem
 Illo teste mori, quod ius habuisset in ipsum
 Vlla lues: casus alieno pectore uincit,
 Spectatorque docet magnos nil posse dolores.

Vix miseris seruum tanto lassata periclo

Populi Li-
 bye qui mor-
 fibus serpen-
 tum meden-
 tur.

Psyllorum
 mos in pro-
 bandavxorū
 pudicitia.

Similitud
 ab aquila
 gbatte si-
 lios ad rolis
 radios

Auxilium fortuna dedit, gens unica terras
 Incolit a seuo serpentum innoxia morsu
 Marmaridæ, Psylli: par lingua potentibus herbis;
 Ipse cruor tutus, nullamque admittere uirus
 Vel cantu cessante, potest. Natura locorum
 Iussit ut immunes misli serpentibus essent.
 Profuit in medijs sedem posuisse uenenis.
 Pax illis cum morte data est, fiducia tanta est
 Sanguinis: in terram paruus cum decidit infans, *ephipho*
 Nequa sit externæ Veneris misura timentes, *nema*
 Letifica dubios explorant aspide partus.
 Utq; Iouis uoluer, calido cum protulit ouo
 Implumes natos, solis conuertit in ortus:
 Qui potuere pati radios, & lumine recto
 Sustinuere diem cœli, seruantur in usus,
 Qui Phœbo cessere, iacent: sic pignora gentis
 Psyllus habet: si quis tactos non horruit angues,
 Si quis donatis lusit serpentibus infans.

Nec solum gens illa sua contenta salute,

Cato Psyllos
 secum ducit.

Excubat hospitibus, contraque nocentia monstra
 Psyllus adest populis, qui tunc Romana secutus
 Signa, simul iussit statui tentoria ductor,
 Primum quas ualli spatium comprehendit arenas
 Expurgat cantu, uer bisque fugantibus angues

vlm 4

Vltima castrorum medicatus circuit ignis.
 Hic ebulum stridet, peregrinæque galbana sudant,
 Et thamarix non leta comis, Eoæque costos,
 Et panacea potens, & Thessala centuræa:
 Peucedanumque sonat flammis, Erycinæque tapfos,
 Et larices, fumoque grauem serpentibus urunt
 Abrotanum, & longe nascentis cornua cerui.
 Sic nox tuta uiris, at si quis peste diurna
 Facti trahit, tunc sunt magicæ miracula gentis,
 Psyllorumque ingens & rapti pugna ueneni,
 Nam primum tacta designat membra salua,
 Que cohibet uirus, retinetque in uulnere pestem.
 Plurima tunc uoluit spumanti carmina lingua
 Murmure continuo, nec dant suspiria cursus
 Vulneris, haud minimum patiuntur fata tacere.
 Sæpe quidem pestis nigris inserta medullis
 Excantata perit, sed si quod tardius * exit
 Virus, & elicitum, iussumque exire repugnat:
 Tunc superincumbens pallentia uulnera lambit,
 Ore uenena trahens, & siccat dentibus artus,
 Extrahamque tenens gelido de corpore mortem
 Expuit: & cuius morsus superauerit anguis,
 Iam promptum Psyllis uel gustu nosse uenena:
 Hoc igitur melior tandem Romana iuuentus
 Auxilio, latè squalentibus errat in aruis,
 Bis positus Phœbe flammis, bis luce recepta
 Vidit areniuagum surgens fugiensque Catonem.
 Iamque illis magis, atque magis dure scere uulnus
 Cœpit, & in terram Libyæ spissata redire.
 Iamque procul nemorum rare se attollere frondes;
 Surgere congesto non culta mapalia culmo.

Pharmaca
 aduersus ser-
 pentes | op-
 tima.

* audit.

Plutarc. in vi-
 ta M. Cato-
 nis.

®

q 2

Quanta

Quanta dedit miseris melioris gaudia terra,
Cum primum seuos contra uidere leones?
Proxima Leptis erat, cuius statione quiescit
Exegere hyemem nimbis, flammisque carentem.

Ad Cæsarem
redit, qui
post victo-
riam, Pom-
peium infe-
cucus est.

Helesponti
periphrasis.

Bizantium,
Thracie op-
pidū, hodie
Constanti-
nopolis.

Achillis se-
pulchrum in
Rhoeteo mō-
te.

Hesione, La-
omedōnis fi-
lia.

Ganime-
des.

Cæsar ut Emathia satiatus clade recessit,
Cetera curarum proiecit pondera, soli
Intentus genero: cuius uestigia frustra
Terris sparsa legens, fama duce tendit in undas,
Threiciisque legit fauces, et amore notatum

Aequor, et Eroas lacrymoso littore turres,
Quæ pelago nomen Nephelias abstulit Helle.
Non Asiam breuioris aquæ disternit usquam
Fluctus ab Europa, quamuis Bizantion arcto
Pontus, et ostriferam dirimat Chalcedona cursu,
Euximumque ferens paruo ruat ore Propontis.

Sigeasque petit fame mirator arenas,
Et Simoentis aquas, et Graio nobile busto
Rhoetion, et multum debentes uatibus umbras.
Circuit exusta nomen memorabile Troie,
Magnaque Phœbei querit uestigia muri.

Iam sylue steriles, et putres robore trunci
Assaraci præbere domos, et templa deorum
Iam lassa radice tenent: ac tota teguntur
Pergama dumetis: etiam periêre ruinae.

Aspicit Hesiones scopulos, syluasque latentes
Anchise thalamos, quo iudex sederit antro:
Vnde puer raptus celo: quo uertice Nais
Luserit Oenone: nullum est sine nomine saxum.
Inscius in sicco serpentem puluere riuum
Transferat, qui Xanthus erat: securus in alto
Gramine ponebat gressus: Phryx incolamanes

Ahydi
sinus.

Oxagoratio
Pari.

Hector

Hectoreos calcare uetat discussa iacebant
Saxa, nec ullius faciem seruantia sacri.
Hectoreas, monstrator ait, non respicis aras?
O sacer, et magnus uatum labor, omnia fato
Eripis, et populis donas mortalibus æuum.
Inuidia sacrae Cæsar ne tangere famæ:
Nam si quid Latij fas est promittere Musis,
Quantum Smyrnæi durabunt uatis honores,
Venturi me, teque legent: Pharsalia nostra
Viuet, et à nullo tenebris damnabimur æuo.

Vt ducis impleuit uisus ueneranda uetustas,
Erexit subitas congestu cespitis aras,
Votique turicemos non irrita fudit in ignes.
Dij cinerum, Phrygiæ colitis quicumque ruinas,
Acneæque mei, quos nunc Laumia sedes
Seruat et Alba lares, et quorum lucet in aris
Ignis adhuc Phrygius, nullique aspecta uirorum
Pallas in abstruso pignus memorabile templo,
Gentis ulæ uestris clarissimus aris
Dat pia tura nepos, et uos in sede priori
Rite uocat: date felices in cetera cursus:

Restituam populos: grata uice moenia reddent
Ausontide Phrygibus, Romanique Pergama surgent.
Sic fatus, repetu classes, et tota secundis
Vela dedit Corus, audidusque urgente procella
Iliacas penlare moras, Asiamque potentem
Præuehitur, pelagique Rhodon spumante relinquit.
Septima nox Zephyro nunquam laxante rudentes
Ostendit Pharijs Aegyptia littora flammis.
Sed prius orta dies noctu nam Limpada texit,
Quam tutas intraret aquas. ibi plena tumultu

Exclamatio
in poetarum
opera tantū
habentia ro-
boris, ut quæ
mortalia sūt
immortalia
faciant.

* lassante

Cæsar septē
diebus pro-
spero vento-
rum flatu e
Troia nauig-
ans Aegy-
ptum perue-
nit.

Littora, & incerto turbatas murmure uoces
 Accipit: ac dubijs ueritus se credere regnis
 Abstiniuit tellure rates. sed dira satelles
 Regis dona ferens, medium prouectus in æquor,
 Colla gerit Magni Phario uelamine tecta:
 Ac prius infanda commendat crimina uoce.
 Terrarum domitor, Romana maxime gentis,
 Et, quod adhuc nescis, genero secure perempto,
 Rex tibi Pellæus terræ, pelagique labores
 Donat, & Emathijs quod solum desuit aruis,
 Exhibet: absenti bellum ciuile peractum est.
 Theſſalicas Magnus querens reparare ruinas,
 Ense licet nostro: tanto te pignore Cæsar
 Eminus: hoc tecum percussum est sanguine fœdus.
 Accipe regna Phari nullo quaesita cruore:
 Accipe Niliaei ius gurgitis: accipe quicquid
 Pro Magni ceruicæ dæres: dignumque clientem
 Castris crede tuis, cui tantum fâta licere
 In generum uoluere tuum. nec uile putaris
 Hoc meritum, nobis facili quod cæde peractum est,
 Hospes auitus erat: depulso sceptrâ parenti
 Reddiderat. Quid plura feram? tu nomina tanto
 Inuenies operi, uel famam consule mundi.
 Si scelus est, plus te nobis debere fateris,
 Quod scelus hoc non ipse facis. Sic fatus, opertum
 Detexit, tenuitque caput. iam languida morte
 Effigies habitum noti mutauerat oris.
 Non primo Cæsar damnauit munera uisu,
 Auertitque oculos: uultus, dum crederet, hesit:
 Utq; fidem uidit sceleris, tutumque putauit
 Iam bonus esse socer, lacrymas non sponte cadentes

Pompeij ca-
 put aduen-
 tantu Cæsari
 offertur.

Oblatum
 munus Cæ-
 sar libes me-
 rore tamen
 simulato, in-
 tuitus est.

Effudit

Effudit, gemitusque expressit pectore leto,
 Non aliter manifesta putans abscondere mentis
 Gaudia, quam lacrymis: meritumque immane tyranni
 Destruit, & generi mauult lugere reuulsam,
 Quam debere caput. qui duro membra Senatus
 Calcârat uultu, qui sicco lumine campos
 Viderat Emathios, uni tibi Magne negare
 Non audet gemitus. O fors durissima fâti!
 Huncine tu Cæsar scelerato Marte petisti,
 Qui tibi flendus erat? non misli fœdera tangunt
 Te generis: nec nata iubet moerere, neposque.
 Credis apud populos Pompeij nomen amantes
 Hoc castris prodesse tuis, forsasse tyranni
 *Tangeris inuidia, captique inuisera Magni
 Hoc alijs licuisse doles, quererisque perisse
 Vindictam belli, raptumque è iure superbi
 Victoris generum. quisquis te flere coëgit
 Impetus, à uera longè pietate recessit.
 Scilicet hoc animo terras, atque æquora lustras,
 Necubi suppressus pereat gener. ô bene raptâ
 Arbitrio mors ista tuo! quam magna remisit
 Crimina Romano tristis Fortuna pudori,
 Quod te non passa est misereri perfide Magni
 Viuentis! nec non his fallere uocibus audes,
 Acquirisque fidem simulati fronte doloris:
 Ausus ab aspectu nostro sinesta satelles
 Regis dona tui: prius de Cæsare uestrum,
 Quam de Pompeio meruit scelus, unica belli
 Præmia ciuilis, uictis donare salutem
 Perdidimus. quod si Phario germana tyranno
 Non inuisa foret, potuissem reddere regi,

Testam Cæ-
 saris ueritâ
 detegit.

*Angeris

Cæsare fide
 lacrymasse
 argumentis
 probat.

Cæsaris uer-
 ba dolore de
 Pomp. mor-
 te simulatis.

q 4

Quod

Acrimonia in Ptolemæu. Quod meruit, fratrique tuum pro munere tali
 Mississem Cleopatra caput. Secreta quid arma
 Mouit, & inseruit nostro sua tela labori:
 Ergo in Thessalicis Pelleo fecimus aruis
 Ius gladio uestris quaesita licentia regnis?
 Non tuleram Magnum mecum Romana regentem:
 Te Ptolemæe seram? frustra ciuilibus armis
 Miscimus gentes, si qua est hoc orbe potestas
 Altera, quam Caesar: si tellus ulla duorum est.
 Vertissem Latias à uestro littore proras:
 Fame cura uetat, ne non damnasse cruentam,
 Sed uideat timuisse Pharon, nec fallere uos me
 Credite uictorem: nobis quoque tale paratum
 Littoris hospitium: ne sic mea colla gerantur,
 Thessalia fortuna facit, maiore profecto,
 Quam metui poterat, discrimine gessimus arma:
 Exilium generique minas, Romamque timebam:
 Poena fuge Ptolemæus erat. Sed parcimus annis,
 Donamusque nefas, sciat hac pro cede tyrannus
 Nil uenia plus posse dari. Vos condite busto
 Tanti colla ducis: sed non, ut crimina tantum
 Vestra tegat tellus, iusto date tura sepulcro,
 Et placate caput, cineresque in littore fufos
 Colligite, atque unam sparsis date manibus urnam.
 Sentiat aduentum soceri, uocésque querentis
 Audiatur umbra piæ, dum nobis omnia præfert,
 Dum uitam Phario mauult debere clienti,
 Læta dies rapta est populis, concordia mundo
 Nostra perit: carere deis mea uota secundis,
 Quia ad optatum non peruenerunt. Vt te complexus positus felicibus armis
 Affectus abs te ueteres, uitamque rogarem

Caesar Pompeij corpus
 sepeliri mandat.

Quia ad optatum non
 peruenerunt.

Magne

Magne tuam: dignaque satis mercede laborum
 Contentus par esse tibi, tunc pace fideli
 Fecissem, ut uictus posses ignoscere diuis,
 Fecisses ut Roma mihi. Nec talia fatus
 Inuenit fletus comitum, nec turba querenti
 Credidit: abscondunt gemitus, & pectora læta
 Fronte tegunt, hilaresque nefas spectare cruentum
 (O bona libertas) cum Caesar lugeat, audent.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER X.

T primum terras Pompeij colla secutus
 Attigit, & diras calcauit Caesar arenas:
 Pugnauit fortuna ducis, fatumque nocentis
 Aegypti, regnum Lagi Romana sub arma
 Iret, an eriperet mundo Memphiticus ensis
 Victoris, uictique caput. Tua profuit umbra
 Magne, tui socerum rapuere à sanguine manes,
 Ne populus post te Nilum Romanus haberet.
 Inde Parætoniam fertur securus in urbem
 Pignore tam sæui sceleris, sua signa secutus.
 Sed fremitu uulgi fufces, & iura querentis
 Inferri Romana suis, discordia sensit
 Pectora, & ancipites animos, Magnūque perisse
 Non sibi. Tum uultu semper celante timorem,
 Intrepidus superum sedes, & templa uicti
 Numinis antiquas Macedon testantia uires
 Circuit: & nulla captus dulcedine rerum,
 Non auro, cultūque deum, non manibus urbis,

Fasciū pra-
 lationis inui-
 dia.

Caesar Ale-
 xandriam ut
 bē peruenit.

Ad deorum se-
 des, regum-
 que sepulcra
 contēplanda
 se diuertit.

g s

Effossum

Acrimonia in Ptolemæū. Quod meruit, fratrique tuum pro munere tali
 Misssem Cleopatra caput. Secreta quid arma
 Mouit, & inseruit nostro sua tela labori:
 Ergo in Thessalicis Pelleo fecimus aruis
 Ius gladio uestris quaesita licentia regnis?
 Non tuleram Magnum mecum Romana regentem:
 Te Ptolemæe seram? frustra ciuilibus armis
 Miscimus gentes, si qua est hoc orbe potestas
 Altera, quam Caesar: si tellus ulla duorum est.
 Vertissem Latias à uestro littore proras:
 Famae cura uetat, ne non damnaſſe cruentam,
 Sed uideat timuisse Pharon. nec fallere uos me
 Credite uictorem: nobis quoque tale paratum
 Littoris hospitium: ne sic mea colla gerantur,
 Thessalia fortuna facit. maiore profectò,
 Quam metui poterat, discrimine gessimus arma:
 Exilium generique minas, Romamque timebam:
 Poena fuge Ptolemæus erat. Sed parcimus annis,
 Donamusque nefas. sciat hac pro cede tyrannus
 Nil uenia plus posse dari. Vos condite busto
 Tanti colla ducis: sed non, ut crimina tantum
 Vestra tegat tellus, iusto date tura sepulcro,
 Et placate caput, cineresque in littore fusos
 Colligite, atque unam sparsis date manibus urnam.
 Sentiat aduentum soceri, uocêsque querentis
 Audiatur umbra piæ, dum nobis omnia præfert,
 Dum uitam Phario mauult debere clienti,
 Læta dies rapta est populis, concordia mundo
 Nostra perit: carere deis mea uota secundis,
 Quia ad optatum non peruenerunt. Vt te complexus positus felicibus armis
 Affectus abs te ueteres, uitamque rogarem

Caesar Pompeij corpus
 sepeliri mandat.

Quia ad optatum non
 peruenerunt.

Magne

Magne tuam: dignaque satis mercede laborum
 Contentus par esse tibi. tunc pace fideli
 Fecissem, ut uictus posses ignoscere diuis,
 Fecisses ut Roma mihi. Nec talia fatus
 Inuenit fletus comitum, nec turba querenti
 Credidit: abscondunt gemitus, & pectora læta
 Fronte tegunt, hilaresque nefas spectare cruentum
 (O bona libertas) cum Caesar lugeat, audent.

M. ANNAEI LVCANI

PHARSALIAE

LIBER X.

T primum terras Pompeij colla secutus
 Attigit, & diras calcauit Caesar arenas:
 Pugnauit fortuna ducis, fatumque nocentis
 Aegypti, regnum Lagi Romana sub arma
 Iret, an eriperet mundo Memphiticus ensis
 Victoris, uictique caput. Tua profuit umbra
 Magne, tui socerum rapuere à sanguine manes,
 Ne populus post te Nilum Romanus haberet.
 Inde Parætoniam fertur securus in urbem
 Pignore tam seui sceleris, sua signa secutus.
 Sed fremitu uulgi fises, & iura querentis
 Inferri Romana suis, discordia sensit
 Pectora, & ancipites animos, Magnūque perisse
 Non sibi. Tum uultu semper celante timorem,
 Intrepidus superum sedes, & templa uicti
 Numinis antiquas Macedon testantia uires
 Circuit: & nulla captus dulcedine rerum,
 Non auro, cultūque deum, non manibus urbis,

Fasciū pra-
 lationis inui-
 dia.

Caesar Ale-
 xandriam ut
 bē peruenit.

Ad deorum se-
 des, regum-
 que sepulcra
 contēplanda
 se diuertit.

g s

Effossum

Effossim tumulis cupidè descendit in antrum.
Illic Pellei proles uesana Philippi

Alexandri Felix prædo lacet terrarum, uindice fato
Magni sepul- Raptus: sacratis totum spargenda per orbem
crum. Membra uiri posuere adytis: fortuna pepercit
Manibus, & regni durauit ad ultima fatum.
Nam sibi libertas unquam si redderet orbem,
Ludibrio seruatus erat, non utile mundo
Editus exemplum, terras tot posse sub uno
Alexandri Esse uero. Macedum fines, latebrasque suorum
Magni histo- Deseruit, uictasque patri despexit Athenas:
riam, cū eius Perque Assie populos satis urgentibus actus
de ambitio- Humana cum strage ruit, gladiumque per omnes
nis atque ini- Exegit gentes: ignotos miscuit amnes,
quitatis dete- Persarum Euphraten, Indorum sanguine Gangen.
statione, de- Terrarum fatale malum, fulmenque, quod omnes
scribit. Percuteret populos pariter, & sidus iniquum
Gentibus, Oceano classes inferre parabat
Exteriore mari, non illi flamma, nec undæ,
Nec sterilis Libye, nec Syrticus obstittit Ammon.
Isset in occasus, mundi deuexa secutus:
Ambissetque polos, Nilumque à fonte bibisset:
Occurrit suprema dies, naturæque solum
Hunc potuit sinem uesano ponere regi,
Qui secum inuidia, qua totum ceperat orbem,
Abstulit imperium, nulloque herede relicto
Totius fati laceranda, præbuit urbes.
Sed cecidit Babylone sua, Partho que uerendus.
Sarissæ Ma- Prò pudor, Eoi propius timuere sarissas,
cedonũ tela. Quam nunc pila timent populi, licet usque sub Arcton
Regnemus, Zephyrique domos, terrasque premamus

Flagrantis

Flagrantis post terga Noti: cedamus in ortus
Arsacidum domino, non felix Parthia Cræsis,
Exigua securus fuit prouincia Pelle.

Iam Pelusiaco ueniens à gurgite Nili
Rex puer, imbellis populi sedaucrat iras,
Obside quo pacis Pellea tutus in aula
Cæsar erat: cum se parua Cleopatra biremi,
Corrupto custode Phari laxare catenas,
Intulit Emathijs ignaro Cæsare testis,
Dedecus Aegypti, Latio seralis Erinnyis,
Romano non casta malo, quantum impulit Argos,
Iliacasque domos facie Spartana nocenti,
Hesperios auxit tantum Cleopatra furores.
Terruit illa suo, si fas, Capitolia sistro,
Et Romana petit imbelli signa Canopo,
Cæsare captiuo Pharios ductura triumphos.
Leucadioque fuit dubius sub gurgite casus,
An mundum ne nostra quidem matrona teneret.
Hoc animi nox illa dedit, que prima cubili
Miscuit incestam ducibus Ptolemeida nostris.

Quis tibi uesani ueniam non donet amoris
Antoni: durum cum Cæsaris hauserit ignes
Pectus? & in media rabie, mediòque furore,
Et Pompeianis habitata manibus aula,
Sanguine Thessalicae cladis perfusus adulter
Admisit Venere curis, & miscuit armis
Illicitosque toros, & non ex coniuge partus?
Prò pudor: oblitus Magni, tibi Iulia fratres
Obscæna de matre dedit: partesque fugatas
Passus in extremis Libyes coalescere regnis.
Tempora Niliaco turpis dependit amori,

Dum

Ptolemæus
Rex adole-
scens ad Cæ-
sarem uenit.

Gesta Cæsa-
ris in Agy-
pto.

Indignatur
poëta.

Dum donare Pharon, dum non sibi uincere mauult.

Quem formæ confisa suæ Cleopatra sine ullis
Tristis adit lacrymis, simulatum compta dolorem,

Quam decuit, ueluti laceros dispersa capillos,

Cleopatra
ad Casarem

Et sic orsa loqui, si qua est o maxime Caesar

Nobilitas, Pharij proles clarissima Lagi,

Exul in æternum sceptris depulsa paternis,

Si tuæ restituat ueteri me dextera fato,

Complectar regina pedes. Tu gentibus æquum

Sidus ades nostris. non urbes prima tenebo

Fœmina Niliacas: nullo discrimine sexus

Reginam scit ferre Pharos. lege summa perempti

Verba patris, qui iura mihi communia regni,

Et thalami cum fratre dedit. puer ipse sororem,

Photinum
in inuidiam
adducit.

Sit modò liber, amet: sed habet sub iure Photini

Affectus, ensesque suos, nil ipsa paterni

Iuris habere peto: culpa, tantòque pudore

Solue domum: remoue funesta satellitis arma,

Et regem regnare iube. quantòsne tumores

Mente gerit famulus, Magni ceruice reuulsa?

Iam tibi (sed procul hoc auercent fata) minatur.

Sat fuit indignum Caesar, mundòque, tibi que,

Pompeium facinus, meritumque fuisse Photini.

Ne quicquam duras tentasset Caesaris aures:

Vultus adest precibus, faciesque incesta perorat.

Exigit infandam corrupto iudice noctem.

Pax ubi parta duci, donisque ingentibus emptæ est,

Excipere epule tantarum gaudia rerum:

Explicuitque suos magno Cleopatra tumultu

Nondum translato Romana in secula luxus.

Ipsæ locus templi, quod uix corruptior ætas

Extruet

Regij luxus
decriptio.

Extruet, instar erat: laqueat. que tecta ferebant

Diuitias, crassumque trabes absconderat aurum.

Nec summis crustata domus, sectisque nitebat

Marmoribus: stabatque sibi non segnis Achates,

Purpureusque lapis, tot. que effusus in aula

Calcabatur Onix: Hebenus Marcotica uastos

Non operit postes. sed stat pro robore * uili

Auxilium, non forma domus: ebur atria uesit.

Et suffixa manu foribus testudinis inde

Terza sedent, crebro maculas distincta smaragdo.

Fulget gemma toris, & iaspide sulua supellex.

Strata micant, Tyrio quorum pars maxima succo

Cocta diu, uirus non uno duxit ahenò.

Pars auro plumata nitet. pars ignea cocco,

Vt mos est Pharijs miscendi licia telis.

Tunc famule numerus turbe, populisque minister.

Discolor hos sanguis, alios distinxerat ætas:

Hæc Libycos pars. tam flauos gerit altera crines,

Vt nullas Caesar Rheni se dicat in aruis

Tam rutilus uidisse comas, pars sanguinis ussi

Torta caput, refugosque gerens à fronte capillos.

Necnon infelix ferro mollita iuuentus,

Atque execta uirum stat contra fortior ætas,

Vix ulla fuscante tamen lanugine malas.

Discubere toris reges, maiorque potestas,

Caesar, & immodicè formam fucata nocentem,

Nec sceptris contenta suis, nec fratre marito,

Plena maris rubri spolijs, collòque, comisque

Diuitias Cleopatra gerit, cultique laborat.

Candida sidonio prælucet pectora filo,

Quod Nilotis acus compressum pectine serum

Soluit

* Nili.

Soluit, & extenso laxauit stamina uelo.
 Dentibus hic uincis, sectosque Atlantide solum
 Cleopatra imprudentie
 accufatur.
 Imposuere orbes, quales ad Caesaris ora
 Nec capto uenere iuba. Pro cecus, & amens

Ambitione furor, ciuilia bella gerenti
 Diuitias aperire suas, incendere mentem
 Hostitis armati, non sit licet ille nefando
 Marte paratus opes mundi quae fuisse ruina:

Pone duces prisca, & nomina pauperis eui
 Fabricios, Curiosque graues: hic ille recubat
 Sordidus Hetruscis abductus Consul aratris,
 Optabit patriae talem duxisse triumphum.

Insudere epulas auro, quod terra, quod aer,
 Quod pelagus, Nilusque dedit, quod luxus inani
 Ambitione furens toto quaesuit in orbe.

Non mandante fame, multas uolucresque ferasque
 Aegypti posuere deos: manibusque ministrat.

Niliacas crystallus aquas: gemmasque capaces
 Mareotis Aegyptia re
 gniacula in
 qui uinum
 optimum na
 scitur.
 Excepere merum, sed non Marcotidos uue,
 Nobile sed paucis seniam cui contulit annis
 Indomitum Meroë cogens spumare Falernum.

Accipiunt certas nardo florente coronas,
 Et nunquam fugiente rosa: multumque madenti

Insudere come, quod nondum euauit aura
 Cinnamon, externae nec perdidit aëra terrae:

Aduellumque recens uicina messis Amomum.
 Discit opes Caesar spoliati perdere mundi,

Et gessisse pudet genero cum paupere bellum.
 Et causas Martis Pharis cum gentibus optat.

Postquam epulis, Bacchòque modum lassata uoluptas
 Imposuit, longis Caesar producere uocem

Inchoat

Inchoat alloquijs: summamque in sede iacentem
 Linigerum placidis compellat Achorea dictis:
 O sacris deuote senex, quodque arguit aetas
 Non neglecte deis, Pharia primordia gentis,
 Terrarumque situs, uulgi que edisserere mores,
 Et ritus, formasque deum: quodcunque uetustis
 Insculptum est adytis profer, nosci que uolentes
 Prode deos. Si Cecropium sua sacra Platonem
 Maiores docuere tui: quis dignior unquam
 Hoc fuit auditu, mundique capaxior hospes?
 Fama quidem generi Pharias me duxit ad urbes,
 Sed tamen & uestri media inter praelia semper
 Stellarum, caeli que plagis, superisque uacavi.
 Nec metus Eudoxi uincitur Fastibus annus.

Sed cum tanta meo uiuat sub pectore uirtus,
 Tantus amor ueri, nihil est quod noscere malim
 Quam fluuij causas, per secula tanta latentis,
 Ignotumque caput: spes sit mihi certa uidendi
 Niliacos fontes, bellum ciuile relinquam.

Finierat, contra que sacer sic orsus Achoreus:
 Fas mihi magnorum Caesar secreta parentum
 Prodere, ad hoc eui populis ignota profanis.
 Sit pietas alijs, miracula tanta silere:

Ast ego caelicolis gratum reor, ire per omnes
 Hoc opus, & sacras populis notesse leges.
 Syderibus, quae sola fugam moderantur Olympi,
 Occurruntque polo, diuersa potentia prima
 Mundi lege data est. Sol tempora diuidit anni,
 Mutat nocte diem, radijsque potentibus astra
 Ire uetat, cursusque uagos statione moratur.
 Luna suis uicibus Tethyn, terrenaque miscet,

Frigida

Caesar ad
 Achoreum sa-
 cerdotem.

Aegypti tra-
 dunt à mun-
 di initio pri-
 mos homi-
 nes apud se
 creatos, ut re-
 fert Diodo-
 rus.

Fudorus Ma-
 thematicus
 huiusmodi imp-
 scripsit.

Daturus cau-
 sas incremē-
 ti Nili, auspi-
 catur à caeli
 influentia.

Frigida Saturno glacies, & zona niualis
 Cessit. habet uentos, incertaque fulmina Mauors.
 Sub Ioue temperies, & nunquam turbidus aer.
 At fecunda Venus cunctarum femina rerum
 Possidet. immensæ Cyllenius arbiter undæ est.

Hunc ubi pars cœli tenuit, quæ mista Leonis
 Sidera sunt Cancro, rabidos quæ Syrius ignes
 Exerit, & uarij mutator circulus anni
 Aegoceron, Cancrûmque tenet, cui subdita Nili
 Ora latent: quæ cum dominus percussit aquarum

Ignem superiecto, tunc Nilus fonte soluto
 Exit, ut Oceanus lunariibus incrementis
 Iussus adest: auctusque suos non ante coarctat,
 Quam nox æstiuas à sole receperit horas.

Vana fides ueterum, Nilo quod crescat in arua
 Aethiopum prodesse niues, non Arctos in illis
 Montibus, aut Boreas: testis tibi sole perusli
 Ipse color populi, calidæque uaporibus Austri.

Adde quod omne caput fluij, quodcunque soluta
 Præcipitat glacies, ingresso uere tumescit

* labe Prima* tabe niuis: Nilus neque suscitât undas

Ante Canis radios nec ripis alligat amnem

Ante parem nocti Libra sub iudice Phœbum.

Inde etiam leges aliarum, nescit aquarum:

Nec timet hybernis, cum longè sole remoto

Officijs caret unda suis: dare iussus iniquo

Temperiem cœlo, medijs æstiuibus exit.

Sub torrente plaga, ne terras dissipet ignis,

Nilus ad se mundo, contr. que incensa Leonis

Ora timet: Cancroque suam torrente Syenen,

Imploratus adest: nec campos liberat undis,

Donec

Donec in autumnum declinet Phœbus & umbras
 Extendat Meroë. quis causas reddere possit?

Sic iussit Natura parens discurrere Nilum:

Sic opus est mundo. Zephyros quoque uana uetustas

His adscripsit aquis, quorum stata tempora flatus,

Continuæque dies & in aère longa potestas:

Vel quod ab occiduo depellunt nubila cœlo

Trans Noton & fluuio cogunt incumbere nimbos:

Vel quod aquas toties rumpenteis littora Nili

Assidue feriunt, coguntque resistere fluctus.

Ille mora cursus, aduersique obice ponti

Aestuat in campos. sunt qui spiramina terris

Esse putent, magnosque caue compagis hiatus.

Commeat hæc penitus tacitis discursibus unda

Frigore ab Arctoo medium reuocata sub axem.

Cum Phœbus præsit Meroën, tellusque perusta

Illuc duxit aquas, trahitur Gangésque Padúsque

Per tacitum: mundi tunc omnia flumina Nilus

Vno fonte uomens non uno gurgite perfert

Rumor, ab Oceano qui terras alligat omnes,

Exundante procul uiolentum erumpere Nilum,

Aequoreosque sales longo mitescere tractu.

Necnon Oceano pasci Phœbûmque polûmque

Credimus: hunc, calidi tetigit cum brachia Cancrî,

Sol rapit, atque undæ plus, quam quod digerat aer

Tollitur. hoc noctes referunt, Niloque refundunt.

Ast ego, si tantam fas est mihi soluere litem,

Quasdam, Cesar, aquas post mundi sera peracti

Secula, concussis terrarum erumpere uenis,

Non id agente deo, quosdam compage sub ipsa

Prima de Nili
 incremento
 causa hæc est
 apud Hero-
 dotum, sed de
 Etesis, non
 de Zephyris.

Secunda opi-
 nio.

Id est, sub
 æquatorum
 aut torridam
 zonam.

Pro condi-
 mento quod
 rarum est.

Dicit aliqui
 quod ab O-
 ceano ori-
 tur, & longo
 p. terras cur-
 su dulcescit.

Cum

Cum toto cepisse reor, quas ille creator,
Atque opifex rerum certo sub iure coërcet.

Quæ tibi noscendi Nilum Romane cupido est,
Hæc Pharijs, Persis que fuit, Macedumque tyrannis:
Nullaque non ætas uoluit conferre futuris
Notitiam: sed uincit adhuc natura latendi.

Alexander Summus Alexander regum, quem Memphis adorat,
Nili origine Inuidit Nilo, misitque per ultima terræ
inuestigauit. Aethiopum lectos: illos rubicunda perusti
Zona poli tenuit, Nilum uidere calentem.

Sosistris rex Venit ad occasum, mundi que extrema Sesostris,
Egyptius. Et Pharios currus regum ceruicibus egit:

Antè tamen uestros amnes Rhodanumque, Padumque,
Quam Nilum de fonte bibit. Vesanus in ortus
Cambyses longi populos peruenit ad æui,
Defectusque epulis, et pastus cæde suorum
Græci voce Ignoto te, Nile, uedit. non fabula mendax
composita, Ausa loqui de fonte tuo est, ubicunque uideris,
uauopis di Quereris: et nulli contingit gloria genti,
cunt. Ut Nilo sit leta suo, tua flumina prodam,
Attentione Que deus undarum celator Nile tuarum
facit. Te mihi nosse dedit. medio consurgis ab axe,
Ausus in ardentem ripas attollere Cancrum,
In Borean is rectus aquis, mediumque Booten.

Cursus in occasum flexus torquetur, et ortus
Nunc Arabum populis, Libycis nunc æquus arenis.
Teque uident primi, querunt tamen hi quoque, Seres,
Aethiopumque feris alieno gurgite campos.
Et te terrarum nescit cui debeat orbis.
Arcanum natura caput non prodidit ulli,

Nec

Nec licuit populus paruum te Nile uidere,
Amouitque sinus, et gentes maluit ortus
Mirari, quam nosse tuos. consurge in ipsis
Ius tibi solstitijs, aliena crescere bruma,
Atque hyemes adferre tuas: solique uagari
Concessum per utrosque polos. hic queritar ortus,
Illic finis aquæ. latè tibi gurgite rupto
Ambitur nigris Meroë fecunda colonis
Leta comis hebeni: que quamuis arbore multa
Frondeat, æstatem nulla sibi mitigat umbra:
Linea tam rectum mundi ferit illa Leonem.
In plagas Phœbi, damnum non passus aquarum,
Prouerberis, sterilesque diu metiris arenas,
Nunc omnes unum uires collectus in amnem,
Nunc uagus, et spargens facilem tibi cedere ripam.
Rursus multifidas reuocat piger alucus undas,
Quæ dirimunt Arabum populis Aegyptia rura
Regni claustra Phile mox te deserta secantem.
Quæ dirimunt nostrum rubro commercia Pontum,
Mollis lapsus agit quis te tam lenè fluentem
Moturum totas uiolenti gurgitis iras
Nile putet? sed cum lapsus abrupta uiarum
Excepere tuos, et precipites cataractæ,
Ac nusquam uetitis ulla obfistere cautes
Indignaris aquis: spuma tunc astra laceßis:
Cuncta tremunt undis: ac multo murmure montis
Spumeus inuictis canescit fluctibus amnis.
Hinc, Abatos, quam nostra uocat ueneranda uetustas,
Terra potens, primos sentit percussa tumultus,
Et scopuli, placuit fluij quos dicere uenas,

r z

Quod hiticam.

Meroë, in-
sula Nili, o-
mnium quæ
eo fluuiio am-
biuntur, lon-
gè maxima.

Phylæ, urbs
iuxta Nilum

Cataractæ
aspera dela-
psum. Pli. lib.
5. c. 9.

Abatos, insu-
la in extre-
mis Aegy-
pti, ad palu-
dem Mem-

Quòd manifesta noui primùm dant signa tumoris.
Hinc montes natura uagis circumdedit undis,
Qui Libyæ te, Nile, negent: quos inter in alta
It conualle iacens iam molibus unda receptis.
Prima tibi campos permittit, apertaque Memphis
Rura, modùmque uetat crescendi ponere ripas.

Ad historiam
seriem reuertitur.

Sic uelut in tuta securi pace trahebant
Noctis iter medie: sed non uesana Photini
Mens imbuta semel tam sacra cæde uacabat
A scelerum motu: Magno nihil ille perempto
Iam putat esse nefas: habitant sub pectore manes,
Vltricesque deæ dant in noua monstra furorem.
Dignatur uiles isto quoque sanguine dextras,
Quo fortuna parat uictos persundere Patres.
Pœnæque ciuili belli, et uindicta Senatus
Pœnè data est famulo. procul hoc auertite fata
Crimen, ut hæc Bruto ceruix absente secetur.
In scelus it Pharium Romani pœna tyranni,
Exemplùmque perit: struit audax irrita fati,
Nec parat occulta cædem committere fraudi:
Inuictùmque ducem detecto Marte lacepsit.

Photinus in
Cæsare con-
iurat.

Tantum animi delicta dabant, ut colla ferire
Cæsaris, et focerum iungi tibi Magne iuberet:
Atque hæc dicta monet famulos perferre fideles
Ad Pompeiane socium sibi cædis Achillam,
Quem puer imbellis cunctis præfecerat armis,
Et dederat ferrum, nullo sibi iure retento,
In cunctos, in seque simul. Tu mollibus, inquit,
Nunc incumbere toris, et pingues exige somnos:
Inuasit Cleopatra domum, nec prodita tantum est,

Achillas Ale-
xandri ex-
ercitus dux.
Photini ad
Achillam e-
pistola.

Sed

Sed donata Pharos: cessas accurrere solus
Ad domine thalamos: nupsit soror impia fratri:
Nam Latio iam nupta duci est: interque maritos
Discurrens Aegypton habet, Romamque meretur.
Expugnare senem potuit Cleopatra uenenis.
Crede miser puero: quem nox si iunxerit una,
Et semel amplexus incesto pectore passus
Hauerit obscœnum titulo pietatis amorem,
Mæque, tuumque caput, per singula forsitan illi
Oscula donabit. crucibus, flammisque lucus
Si fuerit formosa soror. nil undique restat
Auxilij: rex hinc coniux, hinc Cæsar adulter:

Et sumus, ut fatear, tam seuã iudice fontes. — de Cleo
Quem non è nobis credi Cleopatra nocentem? pag. 10.
A quo casta fuit? per te, et quod fecimus unã quit.
Perdidimusque nefas, perque ictum sanguine Magni
Fœdus ades: subito bellum molire tumultu.

Irrue: nocturnas rumpamus funere tedas,
Crudelènaque toris dominam maceremus in ipsis
Cum quocunque uiro: nec nos deterreat ausis
Hesperij fortuna ducis, que sustulit nullum,
Imposuitque orbi communis gloria nobis:
Nos quoque sublimes Magnus facit. aspice littus
Spem nostri sceleris: pollutos consule fluctus
Quid liceat nobis: tumulumque à pulcre paruo
Aspice Pompeij non omnia membra tegentem.
Quem metuis, par huius erat. non sanguine clari,
Quid refert? nec opes populorum, ac regna mouemus.
Ad scelus ingentes facti sumus. adtrahit illos
In nostras fortuna manus. en altera uenit

Ab attestatiõ-
ne vehemēs
ad exequen-
dum quod
instituit co-
hortatio.

Militum in-
pietas.

r 3

Victima

Victima nobilior: placemus cæde secunda
 Hesperias gentes: iugulus mihi Caesaris haustus
 Hoc præstare potest, Pompeij cæde nocentes
 Ut populus Romanus amet. quid nomina tanta
 Horremus, uirèsque ducis? quibus ille relictis
 Miles erit. Nox hæc peraget ciuilia bella,
 Inferiàsque dabit populis, & mittet ad umbras,
 Quod debetur adhuc mundo, caput. Ite feroces
 Caesaris in iugulum: præstet Lagæa iuuentus
 Hoc regi, Romana sibi tu parce morari:

Plenum epulis, madidumque mero, Venerique paratum
 Inuenies: aude, superi tot uota Catonum,

Photini man-
 datis Achil-
 las paret.

Brutorumque tibi tribuent. Non lentus Achilles
 Suadenti parere nefas. haud clara mouendis,
 Ut mos, signa dedit castris, nec prodidit arma

Vilius clangore tubæ: temere omnia seui
 Instrumenta rapit belli. pars maxima turbæ
 Plebis erat Latæ: sed tanta obliuio mentes
 Cepit in externos corrupto milite mores,
 Ut duce sub famulo, iussuque satellitis irent,
 Quos erat indignum Phario parere tyranno.

Γωμν.

*Vbi
 Inuectio in
 milites Ro.
 degeneres.

Nulla fides pietasque uiris, qui castra sequuntur,

Venalesques manus: *ibi fas, ubi maxima merces.

Aère merent paruo: iugulumque in Caesaris ire
 Non sibi dant. Pro fas, ubi non ciuilia bella
 Inuenit imperij fatum miserabile nostri:
 Thessalia subducta acies in littore Nili
 More furit patrio. quid plus te, Magne recepto
 Ausa foret Lagæa domus? dat scilicet omnis
 Dexteræ, quod debet. superis: nullique uacare

Fas est Romano. Latium sic scindere corpus
 Dijs placitum: non in generi, focerique fauorem
 Discedunt populi. ciuilia bella satelles
 Mouit, & in partem Romanam uenit Achilles.
 Et nisi fata manus à sanguine Caesaris arcent,
 Hæ uincunt partes. aderat maturus uterque:
 Et restricta epulis ad cunctas aula patebat
 Insidias: poteratque cruor per regia fundi
 Pocula Cesareus, mensæq; incumbere ceruix.
 Sed metuunt belli trepidos in nocte tumultus,
 Ne cedes confusa manu, permissaque fatis
 Te, Ptolemæe, trahat. tanta est fiducia ferri.
 Non rapuere nefas: summi contempta facultas
 Est operis: uisum famulis reparabile damnum,
 Illam mactandi dimittere Caesaris horam.
 Seruatur poenas in aperta luce daturus.
 Donata est nox una duci, uixitque Photini
 Munere phæbeos Caesar dilatus in ortus.

Lucifer à Casia prospexit rupe, diemque
 Misit in Aegyptum primo quoque sole calentem:
 Cum procul à muris acies non sparsa manipulis,
 Nec uaga conspicitur, sed iustos qualis ad hostes
 Recta fronte uenit. passuri comminus arma,
 Laturique ruunt. at Caesar mœnibus urbis
 Diffusus, foribus clausæ se protegit aula,
 Degeneres passus latebras. nec tota uacabat
 Regia compresso: minima collegerat arma
 Parte domus: tangunt animos iræq; metusque:
 Et timet incursum, indignaturque timere.
 Sic fremit in paruis fera nobilis abdita claustris,

Epiphone-
 ma.

Photinus &
 Achilles con-
 fidetia freti,
 nefandâ Ce-
 saris cædem
 non accele-
 rant.

Cóparatio.

Cæsar's iram Et frangit rabidos præmorso carcere dentes.
 declarans. Non secus in Siculis fureret tua flamma cauernis,
 Obstrueret summam si quis tibi Mulciber Actnam.
 Audax Thessalici qui nuper rupe sub Aemi,
 Hesperie cunctos proceres, aciemque Senatus,
 Pompeiūque ducem, causa sperare uetante,
 Non timuit, fatūque sibi promisit iniquum,
 Expauit scruple nefas, intrāque penates
 Obruitur telis, quem non uiolasset Alanus,
 Non Scythia, non fixo qui ludit in hospite Maurus.
 Hic, cui Romani spatium non sufficit orbis,
 Paruāque regna putat Tyrijs cum Gadibus Indos,
 Ceu puer imbellis, ceu captis fœmina muris,
 Quærit tuta domus: spem uitæ in lumine clauso
 Ponit, et incerto lustrat uagus æria cursu:
 Non sine rege tamen, quem ducit in omnia secum
 Sumpturus pœnas, et grata piacula morti,
 Missurusque tuum, si non sint tela, nec ignes
 In famulos Ptolemæe caput. sic barbaræ Colchis
 Cōparatio. Creditur ultorem metuens regni que fugæq;
 Ense suo, fratrisque simul ceruice parata
 Expectat: patrem. Cogunt tamen ultima rerum
 Spem pacis tentare ducem: missusque satellites
 Legatos ad Regius, ut seuos absentis uoce tyranni
 Achillâ mit- Corripere famulos, quo bellum autore mouerent.
 tit Cæsar, ut quid esset Sed neque ius mundi ualuit, neque fœdera sancta
 suæ volunta- Gentibus: orat or regis, pacisque sequester
 tis ostende- Aestimât in numero scelerum ponenda tuorum
 ret. Tot monstris Aegypti nocens non Thessala tellus,
 Vastaque regna iuba, non Pontus, et impia signa
 Pharnacis

Fortunæ mo-
 bilitas & in-
 constantia.

Apostrophe.

Cōparatio.

Legatos ad
 Achillâ mit-
 tit Cæsar, ut
 quid esset
 suæ volunta-
 tis ostende-
 ret.

Pharnacis, et gelido circumfluus orbis Ibero
 Tantum ausus scelerum, non Syrtis barbara quantum
 Delitæ fecere tue. premit undique bellum,
 Inq; domum iam tela cadunt, quæ suntque penates.
 Non aries uno moturus limina pulsus,
 Fracturusque domum, non ulla est machina belli:
 Nec flammis mandatur opus: sed cæca iuuentus,
 Consilij uastos ambit diuisa penates,
 Et nusquam totis incurSAT uiribus agmen.
 Fata uentant, muri que uicem fortuna tuetur.
 Nec non et ratibus tentatur regia, quæ se
 Protulit in medios audaci margine fluctus
 Luxuriosa domus. sed adest defensor ubique
 Cæsar, et hos aditus gladijs, hos ignibus arect:
 Obsessusque gerit (tanta est constantia mentis)
 Expugnantis opus. picco iubet unguine tinctas
 Lampadas immitti iunctis in uela carinis.
 Nec piger ignis erat per suppreta uincula, perque
 Manantes cera tabulas: et tempore eodem
 Transstraque nauarum summi que arsere ceruchi.
 Iam propè semiuste merguntur in equore classes,
 Iamque hostes, et tela natant. nec puppibus ignis
 Incubuit solis: sed que uicina fuere
 Tecta mari longis rapuere uaporibus ignem,
 Et cladem fouere Noti. percussaque flamma
 Turbine, non alio motu per tecta cucurrit,
 Quam solet ætherio lampas decurrere sulco,
 Materiæ que carens, atque ardens aere solo.
 Illa lues clausa paulum reuocauit ab aula
 Urbis in auxilium populos, nec tempora cladis

Plus deceptas
 tes delitæq;
 Cæsar's no-
 cuerunt, quæ
 hostes que-
 cunque.

Achille infa-
 tia uiguitur.

Epiphone-
 ma.

Cæsar's ma-
 gnanimitas
 hostiū insul-
 tib; animo-
 se retinentia-
 tis.

Cōparatio.

Perd

r s

In undas ex Perdidit in somnis, sed caeca nocte carinis
 nauis defiluit Insiluit Caesar, semper feliciter usus
 Caesar. Praecipiti cursu bellorum, & tempore raptō.
 Pharus quid. Tunc claustrum pelagi cepit Pharon. insula quondam
 In medio stetit illa mari. sub tempore uatis
 Proteos: at nunc est Pellaeis proxima muris.
 Illa duci geminos bellorum praestitit usus.
 Abstulit & cursus, & fauces equoris hosti.
 Caesar, & auxilijs ut uidit libera ponti
 Ostia, non fatum meriti, poenasque Photimi
 Distulit ulterius: sed qua non debuit ira,
 Non cruce, non flammis, rabido non dente ferarum:
 Photinus Heu facinus, ceruix gladio male caesa pependit:
 Caesaris iul- Magni morte perit. nec non subrepta paratis
 su, obrunca A famulo Ganymede dolis peruenit ad hostes
 tur. Caesaris Arsinoe: quae castra carentia rege
 Achillae mors. Ut proles Laga tenet, famulumque Tyranni
 Terribilem iusto transegit Achillea ferro.
 Altera Magne tuis iam uictima mittitur umbris.
 Nec satis hoc Fortuna putat. procul absit, ut ista
 Vindictae sit summa tuae non ipse tyrannus
 Sufficit in poenas, non omnis regia Lagi.
 Dum patrij ueniant in uiscera Caesaris enses,
 Magnus inultus erit. sed non autore furoris
 Sublato cecidit rabies: nam rursus in arma
 Auspicij Ganymedis eunt: ac multa secundo
 Praelia Marte gerunt. potuit discrimine summo
 Caesaris una dies in famam, & secula mitti.
 Molis in exiguae spatio stipantibus armis,
 Dum parat in uacuas Martem transferre carinas

DUX

Dux Latius, tota subito formidine belli
 Cingitur: hinc densae praetexunt littora classes,
 Hinc tergo insulant pedites: uia nulla salutis:
 Non fuga, non uirtus, uix spes quoque mortis honestae.
 Non acie fusa, nec magne stragis aceruo
 Vincendus tunc Caesar erat, sed sanguine nullo
 Captus sorte loci pendet, dubiusne timeret,
 Optaretue mori respexit in agmine denso
 Scenam perpetuae meritum iam nomina fame
 Ad campos Epidamne tuos, ubi solus apertis
 Obsedit muris calcantem moenia Magnum.

PHARSALIAE LVCA-
 NI FINIS.

SVLPITII CAR-
 MINA,

Velut superioribus annectenda.

Erexit mentem trepidi tam fortis imago:
 Et facturus erat memorandi nobile leti
 Exemplum: sed fata uentant, & fida salutis
 Ostendit fortuna uiam, nam leuius amicas
 Prospexit puppes: nando quas ausus adire,
 Ecquid stamus? ait: uel iam per tela, fretumque
 Eripiar, iuguli uel non erit ulla potestas
 Eunuchō concessa mei. tunc puppe relicta
 Profiliit in pontum, siccos fert leua libellos,
 Dextra secat fluctus, tandemque illesus amico
 Excipitur plausu clamantis ad aethera turbae.

EIVSD

EIVSDEM SVLPITII

QVERELA DE INTERITV

POETAE, OPERE

NONDVM PER-

PECTO.

Hec cecinit uates, scripturus plura: sed illum
In medio cursu iussit mors dira silere.

Accidit ut cygno, qui fixus arundine, carmen
Mille modis querulum, quod coeperat interrumpit.

Nec phoenix aliter cum sese imponit in altum,

Quem struit ipse rogam, cantus dulcedine mira

Nondum perfectos plaudenti morte relinquit.

Orphei periphrasis. Nec secus Ismarijs uates oppressus in oris,

A Ciconum nuribus, superum dum cantat amores,

Brutaque cum syluis, et saxa sequentia ducit,

Haud potuit moriens medios absolueret cantus.

Pro scelera, o superi cruciat que poena Neronem?

Nero Lucanum & Senecam perierunt. Num rota, num saxum, num stagna fugacia uexant?

An uultur, pendensue silex? an seruet in unda?

Illum comburat Phlegethon, lacerentque ceraste,

Hydra uoret, raptentque canes, semperque flagellis

Torua Megea secet, nec sit requiesque modusque.

Lucanus Cordubensis. Quanto fraudata est tua gloria plena nitore

Corduba! quamque minus te Mantua docta ueretur?

Mantua, cui prima fulget nunc gloria palmae.

Sed contenta tribus longè leteris alumnis.

Tu uero o nostrum uates diuine laborem,

Quem pro te subij, non auersate probabis.

HEX

siue siue illi de quibus Marcial.

lib. 9. epig. 54. sic.

*Quosque Senecae, Vnicumq; Lucanum,
facunda loquitur Corduba;*

HEXASTICHON.

Grandia belligeri cupiens agnoscere Martis
Prælia, Lucani carmina culta legat.

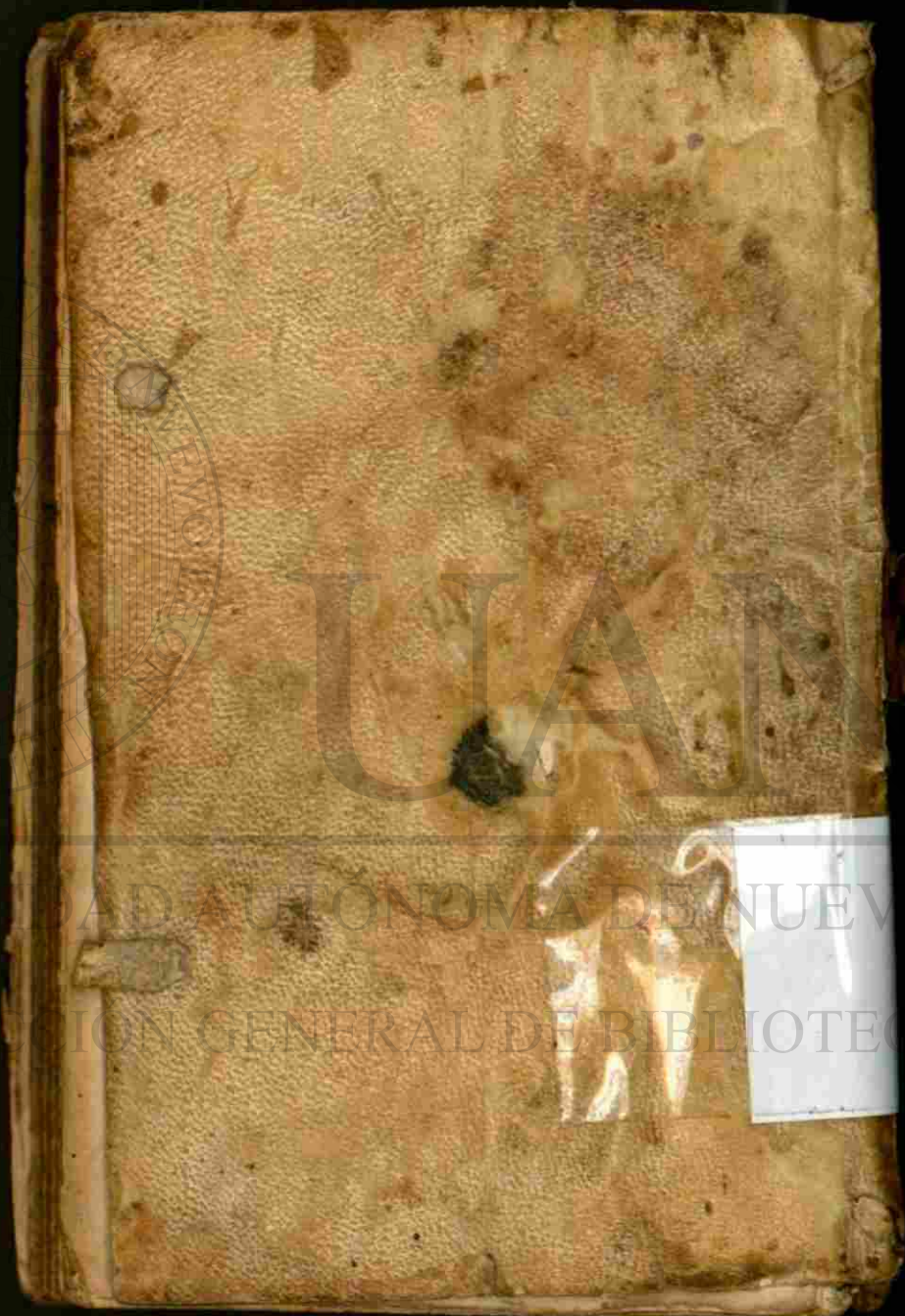
Tam bene dira canit uiolenti facta Gradiui,

Quam Cicero placida nobile pacis opus.

Optanda est pax alma uiris, Ciceroque legendus:

Sed quoque qui scribit bella, legendus erit.

FINIS.

UAM

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVA LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS